

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ - TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA

EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Mezibankovní platební systémy v Evropské Unii a České republice

Interbank Payment Systems in the European Union and the Czech Republic

Student: Bc. Martina Drottnerová

Vedoucí diplomové práce: Ing. Kateřina Dvoroková, Ph.D.

Ostrava 2014

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra evropské integrace

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Martina Drottnerová**
Studijní program: N6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6210T004 Eurospráva
Specializace: 00 Eurospráva
Téma: **Mezibankovní platební systémy v Evropské unii a České republice**
Interbank Payment Systems in the European Union and the Czech Republic

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Vybrané aspekty platebního styku a platebních systémů
 3. Systém mezibankovního platebního styku v České republice
 4. Mezibankovní platební systémy v Evropské unii
 5. Hodnocení dosažené integrace vybraných mezibankovních platebních systémů EU a ČR
 6. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

EUROPEAN CENTRAL BANK. *The payment system: Payments, securities and derivatives, and the role of the Eurosystem*. Tom Kokkola. Frankfurt am Main: European Central Bank, 2010. 369 s.
ISBN 978-92-899-0632-6.
SCHLOSSBERGER, Otakar. *Platební služby*. Praha: Management Press, 2012. 325 s.
ISBN 978-80-7261-238-3.
ŠENKÝŘOVÁ, Bohuslava. *Bankovníctví*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010. 256 s.
ISBN 978-80-7480-029-6.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Kateřina Dvoroková, Ph.D.**

Datum zadání: 22.11.2013

Datum odevzdání: 25.04.2014

Ing. Boris Navrátil, CSc.
vedoucí katedry
prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně příloh, vypracovala samostatně. Přílohy č. 1 a 8, dané mi k dispozici, jsem samostatně doplnila, přílohy 2 - 7 jsem převzala.

V Ostravě dne 25. 4. 2014

Drottnerová
.....

Bc. Martina Drottnerová

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala Ing. Kateřině Dvorokové, Ph.D. za její cenné rady a připomínky, které mi v průběhu psaní této diplomové práce vždy ochotně poskytovala.

Obsah

1 Úvod	6
2 Vybrané aspekty platebního styku a platebních systémů	9
2.1 Platba	9
2.2 Platební styk	10
2.2.1 Hotovostní platební styk	11
2.2.2 Bezhotovostní platební styk	12
2.3 Platební systémy	14
2.3.1 Typy platebních systémů	14
2.3.2 Mezibankovní platební systémy	15
2.3.3 Neodvolatelnost zúčtování v platebních systémech	20
2.3.4 Finanční integrace a integrace platebních systémů	21
2.3.5 Role ESCB v platebních systémech	23
2.4 Právní úprava platebního styku	25
2.4.1 Právní předpisy České republiky	25
2.4.2 Právní předpisy Evropské unie	28
Dílčí shrnutí	29
3 Systém mezibankovního platebního styku v České republice	31
3.1 Systém ABO	31
3.2 Platební systém CERTIS	34
3.2.1 Historie zúčtovacího centra ČNB	35
3.2.2 Principy systému CERTIS	37
3.2.3 Účast v systému CERTIS	38
3.2.4 Mezibankovní převod peněžních prostředků v rámci systému CERTIS	40
3.2.5 Činnost zúčtovacího centra ČNB	41
3.2.6 Poplatková politika systému CERTIS	46
3.3 Cizoměnový mezibankovní platební styk	48
Dílčí shrnutí	49
4 Mezibankovní platební systémy v Evropské unii	51
4.1 Platební systém TARGET	51
4.2 Přejed z TARGET na TARGET2	53
4.3 Platební systém TARGET2	56
4.3.1 Účast v systému TARGET2	58

4.3.2 Poplatková politika systému TARGET2	60
4.3.3 Průběh zpracování platby systémem TARGET2	62
4.3.4 Fungování systému TARGET2	64
4.4 Swiftová adresa a swiftová zpráva	65
4.5 Systém TARGET/TARGET2 a Česká republika	66
4.6 Platební systém SEPA	67
4.6.1 Fáze utváření projektu SEPA	68
4.6.2 Platební instrumenty SEPA	69
4.6.3 Hlavní rysy SEPA plateb	76
4.6.4 Evropská platební rada a SEPA	76
4.6.5 Vliv SEPA na vybrané účastníky systému	77
4.6.6 Základní právní úprava ve vazbě na SEPA	79
4.6.7 Role Euro systému v systému SEPA	81
4.6.8 Systém SEPA a Česká republika	82
Dílčí shrnutí	84
5 Hodnocení dosažené integrace vybraných mezibankovních platebních systémů EU a ČR	86
5.1 Hodnocení integrace platebního systému SEPA	86
5.1.1 Úroveň migrace k vybraným nástrojům SEPA za Q3 2013	86
5.1.2 Rizika pozdní migrace k jednotlivým nástrojům SEPA	90
5.1.3 Hodnocení připravenosti přechodu k nástrojům SEPA	91
5.1.4 Souhrnné hodnocení připravenosti uživatelů a poskytovatelů platebních služeb....	98
5.1.5 Nejaktuálnější změny v procesu migrace SEPA	100
5.2 Hodnocení integrace platebního systému TARGET2	103
5.2.1 Hodnocení objemu plateb v systému TARGET2	103
5.2.2 Hodnocení výše plateb v systému TARGET2	110
5.2.3 Souhrnné hodnocení platebního systému TARGET2	115
5.3 Hodnocení integrace platebního systému CERTIS	121
5.3.1 Hodnocení objemu plateb v systému CERTIS	121
5.3.2 Hodnocení výše plateb v systému CERTIS	125
5.3.3 Souhrnné hodnocení platebního systému CERTIS	128
Dílčí shrnutí	129
6 Závěr	133
Seznam použité literatury	137

Seznam zkratek	146
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	
Seznam příloh	
Přílohy	

1 Úvod

Spolehlivé fungování platebních systémů má vliv na národní ekonomiky států a provádění efektivní měnové politiky, což je také jeden z důvodů, proč dochází k neustále modernizaci a přetváření platebních systémů, usnadňujících převody peněžních prostředků. Vývoj těchto systémů na území Evropy byl a stále je ovlivněn především snahou o vytvoření jednotné hospodářské a měnové unie, pro jejíž podporu byla také zavedena jednotná měna euro. Ačkoli ne každý člen EU přijal euro za svou národní měnu, vydávané směrnice a nařízení EP v oblasti platebního styku implementují do svých právních řádů a pravidel fungování platebních systémů všechny členské státy.

V podstatě celá světová ekonomika je založena na správném fungování finančního systému a právě důležitost tohoto sektoru trhu spolu s výraznými změnami, realizovanými v souvislosti s úsilím EU o harmonizaci a integraci platebních systémů upevnila mé přesvědčení zvolit si oblast mezibankovních platebních systémů jako podklad pro zpracování této diplomové práce. Jelikož se nacházíme v České republice a ta je od roku 2004 právoplatným členem EU, rozhodla jsem se věnovat pozornost jak vybraným mezibankovním systémům EU, tak také vyčlenit určitý prostor pro vysvětlení této problematiky na našem území.

Jediným systémem zajišťujícím mezibankovní platební styk v České republice je systém provozovaný ČNB, známý pod zkratkovým názvem CERTIS. V momentě přijetí eura bude ovšem potřeba, abychom byli připraveni na plnění požadavků evropských platebních systémů, tj. v rámci této práce sledovaných systémů SEPA a TARGET2. Je tedy patrné, že platební styk a jeho zúčtování je nutné vnímat z celoevropského pohledu. Jistou výzvou v modernizaci platebního styku je v současné době velmi diskutovaný projekt SEPA, který by měl s platností od 1. 2. 2014 nahradit veškeré vnitrostátní instrumenty zemí eurozóny.

Ústředním cílem této diplomové práce je zhodnocení integrace vybraných mezibankovních platebních systémů EU a ČR. Pod touto formulací se skrývá řada dílčích úkolů, a sice vyhodnocení statistických dat týkajících se operací zpracovaných jednotlivými mezibankovními platebními systémy, ale i objasnění vlastností a základních principů těchto systémů, přičemž parametry hodnocení jednotlivých systémů jsou vybírány s ohledem na aktuální dění. Dílčím cílem je komplexní zpracování tématu mezibankovních platebních systémů tak, aby mohl čtenář nezasvěcený do této problematiky jednoduše a přehledně, pomocí jednoho zdroje získat veškeré potřebné informace.

Pro dosažení stanoveného cíle byla formulována následující hypotéza:

Do 1. 2. 2014 bude platební styk realizovaný skrz mezibankovní platební systémy SEPA a TARGET2 v jednotlivých členských zemích EU/eurozóny plně integrován.

Metodami použitými při vypracování této práce jsou především metoda deskriptivní, historická a komparativní. V poslední, praktické části, je při hodnocení vybraných mezibankovních platebních systémů využito analyticko-syntetických poznávacích postupů.

Text práce je rozdělen do čtyř vzájemně provázaných kapitol, přičemž první až třetí kapitolu lze považovat za převážně teoretickou. Poslední, pátá, kapitola se zaměřuje na naplnění výše zmíněného hlavního cíle této práce, tj. analyzuje danou problematiku na reálných datech.

První kapitola, nesoucí název Vybrané aspekty platebního styku a platebních systémů se, jak již naznačuje samotný název, zaměřuje na objasnění základní problematiky související s platebním stykem a platebními systémy, jejíž pochopení je považováno za stavební kámen celého dalšího výkladu. Čtenáři jsou krom obecných charakteristik zahrnujících definici a klasifikaci platebního styku i platebních systémů přiblíženy také hlavní principy fungování platebních systémů, včetně těch mezibankovních. Žádný fungující systém, tedy ani kterýkoli platební systém se neobejde bez komplexního právního základu. Z toho důvodu je do této kapitoly včleněna také problematika vyličení hlavních právních předpisů evropského práva a vnitrostátního právního řádu ČR.

Druhá kapitola se následně zabývá problematikou jediného mezibankovního platebního systému České republiky, CERTIS, přičemž pozornost je krátce věnována také jeho předchůdci, systému ABO. Přiblížen je historický vývoj tohoto systému, podstata jeho fungování, zapojení účastníků tohoto systému i jeho aktuální poplatková politika. Vzhledem k tomu, že zúčtovací centrum ČNB nezpracovává platby v zahraničních měnách je v rámci této kapitoly krátce věnována pozornost také Společnosti pro celosvětovou mezibankovní finanční telekomunikaci, známé pod zkratkovým názvem SWIFT.

V rámci třetí kapitoly s názvem Mezibankovní platební systémy v EU jsou blíže rozebrány dva nejvýznamnější systémy tohoto významného uskupení, a sice systém SEPA, jakožto platební systém zpracovávající převážně platby malého rozsahu a platební systém TARGET2, nástupce původního systému TARGET, zaměřující se převážně na zúčtování plateb velkého rozsahu. Podstatou této kapitoly je především pochopení principu fungování výše zmíněných evropských platebních systémů, které je velmi důležité pro zdárnou orientaci v následujícím textu. U jednotlivých systémů je blíže specifikována oblast členství, jednotlivé typy transakcí, které systémy zpracovávají, způsoby jakými probíhá vypořádání

a v neposlední řadě je také rozebrána výše poplatků a provozní doba systému. V případě obou uvedených systémů je také vždy přiblížena situace vztahující se k České republice.

V rámci poslední, stěžejní kapitoly této práce nazvané Hodnocení dosažené integrace vybraných mezibankovních platebních systémů EU a ČR je zaměřena pozornost na sledování dosažené integrace zmíněných dvou evropských platebních systémů TARGET2 a SEPA spolu s českým mezibankovním systémem CERTIS. Vzhledem k tomu, že tyto systémy jsou značně odlišné, tj. systém SEPA se zaměřuje na malé (retailové) platby, TARGET2 spíše na platby velkoobjemové a systém CERTIS zpracovává platby jak malého, tak velkého objemu, přičemž je odlišná také měna zpracování, není možné provést vzájemné zhodnocení těchto systémů. Proto bude v případě systému SEPA zaměřena pozornost převážně na připravenost jednotlivých zemí eurozóny dostát svému závazku dokončení migrace k základním nástrojům SEPA do 1. února 2014, jelikož se jedná o velmi aktuální problematiku. V oblasti platebního systému TARGET2, stejně jako v případě systému CERTIS, bude blíže rozebrán objem a výše plateb procházející těmito systémy.

Při zpracování práce je vycházeno z dostupné literatury a především z publikací, statistických databází a výročních zpráv vydávaných Evropskou centrální bankou a Českou národní bankou, popřípadě webových stránek těchto institucí.

2 Vybrané aspekty platebního styku a platebních systémů

Problematika platebního styku a platebních systémů je problematikou značně propojenou. Dalo by se říci, že platební systémy vycházejí z "potřeb" platebního styku, v případě této práce přesněji mezibankovního platebního styku, uskutečňovaného mezi různými bankovními institucemi. Aby tyto instituce mohly navzájem uskutečňovat své platební operace (platební styk) muselo dojít k jejich vzájemnému propojení, což se podařilo právě ve formě různých typů platebních systémů. Platební styk je tedy možno vnímat jako jakousi základnu pro fungování platebních systémů.

2.1 Platba

V každé ekonomice je denně prováděno velké množství peněžních transakcí. Všechny tyto transakce, zahrnující nákup zboží nebo služeb, obsahují dvě základní vypořádací složky:

- dodávku zboží nebo služeb,
- převod peněžních prostředků.

Platba tedy může být definována jako *transfer peněžních prostředků, který umoří závazek ve vztahu plátce - příjemce*. Dostupnost spolehlivého a bezpečného platebního mechanismu k převodu peněžních prostředků je tak nezbytnou podmínkou pro většinu ekonomické spolupráce (pravidlo: žádná platba, žádný obchod)¹.

Každá platba má svůj určitý životní cyklus. Jelikož jsou platební systémy spojeny s bezhotovostní platbou, bude následující text zaměřen právě na popis životního cyklu takovéto platby (viz obrázek 2.1).

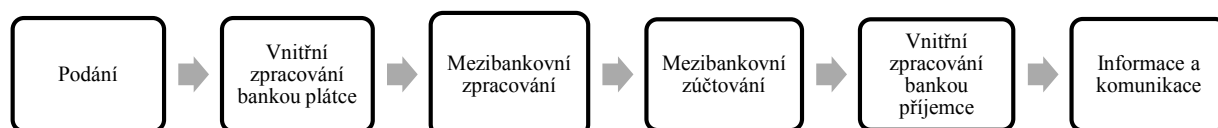
V první fázi životního cyklu bezhotovostní platby je potřeba vybrat vhodný platební instrument² a podat platební příkaz bance. Platební příkaz může být podán jak plátcem, tak také příjemcem platby, a to v závislosti na zvoleném platebním instrumentu. V druhé fázi dochází k vnitřnímu zpracování platby bankou. Odesílající banka ověřuje platební instrument, zkoumá dostupnost platebních prostředků popřípadě možnost přečerpání účtu, provádí záznamy v bankovním systému (např. odečtení peněz z účtu plátce) a připravuje platební příkaz na zúčtování. Třetí fáze pokračuje mezibankovním zpracování platby.

¹ ECB. *The Payment System: Payments, Securities and Derivates and the Role of the Eurosystem* [online]. Frankfurt am Main: ECB, 2010 [cit. 2013-02-04]. ISBN 978-92-899-0633-3. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/paymentsystem201009en.pdf>

² Platební instrument je nástroj nebo soubor procedur umožňujících převod platebních prostředků od plátce k příjemci platby. Zahrnuje například hotovost, různé druhy platebních karet, šeků atd.

To se může uskutečnit přes korespondentský či clearingový platební systém (viz podkapitola 2.3.2 Mezibankovní platební systémy). Ve čtvrté fázi dochází k mezibankovnímu zúčtování platby, kde je platba neodvolatelně převedena z odesílající banky do přijímající banky. Pátou fází charakterizuje vnitřní zpracování přijímající banky, kdy banka připíše došlé peněžní prostředky na účet svého klienta (příjemce). V šesté fázi následují informace a komunikace, v rámci kterých je příjemce platby informován o uskutečněném transferu peněžních prostředků³.

Obrázek 2.1 Životní cyklus bezhotovostní platby

Zdroj: ECB (2010), vlastní úprava

2.2 Platební styk

Platební styk lze v širším slova smyslu definovat jako *hotovostní a bezhotovostní přesuny peněžních prostředků mezi jednotlivými fyzickými i právnickými osobami*, a to nejen v rámci jednoho státu, ale také ve vztahu k zahraničí. Obsahem platebního a zúčtovacího styku, který je zprostředkováván bankami, je uskutečňování takových operací, při nichž banka na příkaz svých klientů provádí na vrub nebo ve prospěch jejich bankovních účtů různé peněžní úhrady. Banka tedy v tomto vztahu vystupuje jako pouhý zprostředkovatel příkazů klienta⁴.

Platební styk, respektive jednotlivé platební produkty, lze dělit dle různých kritérií, přičemž základní je tzv. kritérium formy peněz, na jehož základě rozlišujeme hotovostní, bezhotovostní a elektronický platební styk. První dvě formy budou blíže rozebrány v níže uvedeném textu. Pro elektronický platební styk je charakteristické zprostředkování platebním prostředkem, na kterém jsou peněžní prostředky uloženy v elektronické podobě jako tzv. elektronické peníze. Dochází tak k předání elektronických peněz odepsáním z nosiče plátce ve prospěch příjemce⁵.

³ ECB. *The Payment System: Payments, Securities and Derivates and the Role of the Eurosystem* [online]. Frankfurt am Main: ECB, 2010 [cit. 2013-02-04]. ISBN 978-92-899-0633-3. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/paymentsystem201009en.pdf>

⁴ SCHLOSSBERGER, O. a M. SOLDÁNOVÁ. *Platební styk*. 3. vyd. Praha: Bankovní institut vysoká škola, 2007, s. 24. ISBN 978-80-7265-107-8.

⁵ SCHLOSSBERGER, O. *Platební služby*. Praha: Management Press, 2012, s. 12. ISBN 978-80-7261-238-3.

Bezhotovostní platební styk se dále z hlediska teritoria, ve kterém je realizován dělí na vnitrostátní, zahraniční a přeshraniční⁶. Vnitrostátní (tuzemský) platební styk je charakterizován jako vztah mezi plátcem a příjemcem platby v případě, že se oba tyto subjekty nacházejí ve stejném státě. V rámci zahraničního platebního styku pak dochází k převodu prostředků mezi různými státy. Přeshraniční platební styk je v České republice vymezen zákonem č. 124/2002 Sb., o platebním styku⁷ jako převod peněžních prostředků z jednoho členského státu EU nebo státu tvořící Evropský hospodářský prostor (EHP) do jiného členského státu EU/EHP⁸.

Podle náležitostí průvodních dokumentů rozlišujeme nedokumentární a dokumentární platební styk. Tyto dva typy platebního styku se od sebe liší tím, zda platby jsou nebo nejsou doprovázeny průvodními dokumenty⁹. Dle lhůty realizace se potom platební styk rozděluje na expresní (přednostní) a standardní. Odlišnost je dána rychlostí odepsání a připsání peněžních prostředků na účet.

Podle toho, zda banka vstupuje do závazku či nikoli je rozlišován závazkový a bezzávazkový platební styk. První varianta spočívá v situaci, kdy banka nebo jiný zprostředkovatel platebních služeb transakci pouze zprostředkovává. V druhém případě již banka nevystupuje jen jako prostředník, ale přecházejí na ni povinnosti plátce¹⁰.

2.2.1 Hotovostní platební styk

Hotovostní platební styk je charakterizován jako **převod peněžních prostředků od jednoho subjektu k druhému prostřednictvím hotových peněz**, tj. bankovek a mincí v jejich fyzické podobě¹¹. Tento typ platebního styku může být uskutečňován bankami nebo jinými právníky či fyzickými osobami, a to jak pro svou potřebu, tak pro potřebu svých klientů. Banky z bezpečnostních i ekonomických důvodů dávají přednost spíše bezhotovostním formám platebního styku. Hotovostní platební styk je tak preferován

⁶ MÁČE, M. *Platební styk: Elektronický a klasický*. Praha: GRADA Publishing, 2006, s. 28. ISBN 80-247-1725-5.

⁷ Česká republika. Zákon o převodech peněžních prostředků, elektronických platebních prostředcích a platebních systémech: Zákon o platebním styku. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 12. 4. 2002, roč. 2002, č. 124, částka 55. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=124/2002&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

⁸ Dle Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 924/2009, o přeshraničních platbách ve Společenství je za přeshraniční platbu považována elektronicky zpracovaná platební transakce z podnětu plátce či příjemce nebo prostřednictvím příjemce, pokud se poskytovatel platebních služeb plátce a poskytovatel platebních služeb příjemce nacházejí v různých členských státech.

⁹ SCHLOSSBERGER, O. *Platební služby*, s. 12.

¹⁰ SCHLOSSBERGER, O. a M. SOLDÁNOVÁ. *Platební styk*, s. 25.

¹¹ POLOUČEK, S. *Bankovníctví*. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 152. ISBN 80-7179-462-7.

především při úhradě menších peněžních částek či v případě nedůvěry v platební schopnost partnerského subjektu nebo pochybnostech o jeho serióznosti¹².

Hotovostní platby mohou být oboustranné, v tomto případě si peníze na obou stranách transakce, na straně věřitele i straně dlužníka, uchovávají hotovostní formu. Mění-li svou formu, mohou nastat dvě situace. Z hotovostních peněz se stanou peníze bezhotovostní, to se děje například pokud třetí osoba vloží hotovost na běžný účet v bance. Naproti tomu, je-li provedena platba šekem a majitel šeku inkasuje hotovost bance, mění se bezhotovostní peníze na hotovostní¹³.

Nevýhodou hotovostního platebního styku je riziko ztráty, odcizení a padělaní hotovostních peněz. Uložení a přeprava takovýchto peněz je spojována s vysokými náklady a v neposlední řadě hotovostní peníze nepřinášejí svému majiteli žádné úroky. Za výhodu je považována skutečnost, kdy příjemce dostane včas zapláceno a nedostává se tak do finanční tísně následkem platební neschopnosti dlužníka.

Výše hotovostních plateb je v České republice omezena novelizovaným zákonem č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti. Horní hranice, nad níž již není možné platit hotově, je nyní udávána v korunách a nikoli eurech, jak tomu bylo dříve. Doposud tento limit činil 15 tisíc EUR, což v přepočtu činí cca 367 tisíc korun¹⁴. Nově je hranice pro hotovostní platby přesně 350 tisíc korun¹⁵.

2.2.2 Bezhotovostní platební styk

Bezhotovostní platební styk je definován jako *převod peněžních prostředků od jednoho subjektu k druhému, realizovaný prostřednictvím běžných nebo jiných účtů, vedených u zprostředkujících institucí*¹⁶. Je rozlišováno, zda daná platební transakce probíhá v rámci jedné banky nebo mezi různými bankami. Bezhotovostní platební styk je tak dělen na vnitrobankovní a mezibankovní.

¹² SCHLOSSBERGER, O. a M. SOLDÁNOVÁ. *Platební styk*, s. 205.

¹³ ŠENKÝŘOVÁ, B. *Bankovníctví*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010, s. 148. ISBN 978-80-7480-029-6.

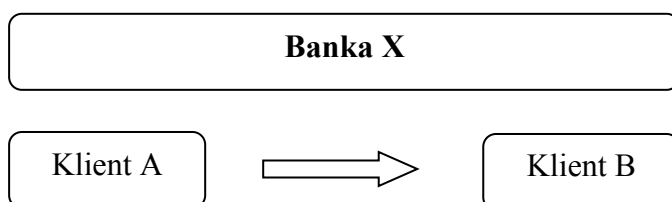
¹⁴ Česká republika. Zákon o omezení plateb v hotovosti a o změně zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 30. 4. 2004, roč. 2004, č. 254, částka 83. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=254/2004&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

¹⁵ Česká republika. Zákon, kterým se mění zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku ve znění zákona č. 156/2010 Sb., a některé další zákony. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 27. 5. 2011, roč. 2011, č. 139, částka 53. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=139/2011&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

¹⁶ POLOUČEK, S. *Bankovníctví*, s. 144.

V případě vnitrobankovního platebního styku platby probíhají v rámci téže banky (viz obrázek 2.2). Banka odepíše určitou částku z účtu jednoho klienta a připsá ji na účet druhého klienta, a to vše prostřednictvím svého vnitřního zúčtovacího systému, pro jehož realizaci se využívají plně automatizované vnitrobankovní platební systémy¹⁷.

Obrázek 2.2 Vnitrobankovní bezhotovostní platební styk

Zdroj: Polouček (2006), vlastní úprava

V rámci mezibankovního platebního styku pak dochází k převodu peněžních prostředků mezi různými bankami (viz obrázek 2.3). Jedná se tedy o situaci, kdy plátce a příjemce platby jsou klienty různých bank. Aby v tomto případě bylo možné provádět platby, musí existovat nějaké spojení mezi jednotlivými bankami¹⁸. Tímto propojením se stávají mezibankovní platební systémy (viz podkapitola 2.3.2 Mezibankovní platební systémy).

Obrázek 2.3 Mezibankovní bezhotovostní platební styk

Zdroj: Polouček (2006), vlastní úprava

¹⁷ DVOŘÁK, P. *Komerční bankovníctví pro bankéře a klienty*. Praha: Linde Praha, 1999, s. 167. ISBN 80-7201-141-3.

¹⁸ DVOŘÁK, P. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3. vyd. Praha: Linde Praha, 2005, s. 289-290. ISBN 80-7201-515-X.

2.3 Platební systémy

Platební systémy jsou pozorovány v rámci výše charakterizovaného bezhotovostního platebního styku. Jedná se o *systémy s jednotnými pravidly, které slouží k provádění, zúčtování nebo vypořádání platebních transakcí*¹⁹.

V platebním systému vystupuje obecně pět různých subjektů. Prvním a pátým subjektem jsou držitelé účtů - plátce a příjemce platby. Druhým a čtvrtým subjektem jsou banky nebo jiní poskytovatelé platebních služeb, kteří přijímají příkazy od svých klientů a na jejich základě činí úkony směrem k provozovateli platebního systému, který je třetím subjektem. Na zúčtování mezibankovní platby v platebním systému se tedy aktivně podílejí tři subjekty (s výjimkou plátce a příjemce platby). Při zúčtování platby mezi dvěma účty vedenými u téže banky, tzv. vnitrobankovní platby, se setkáváme pouze s třemi subjekty, a to plátcem, bankou, která je poskytovatelem obou klientů a příjemcem platby.

2.3.1 Typy platebních systémů

Existuje široká škála kritérií, používaných pro rozdělení platebních systémů. Z hlediska zaměření této práce však postačí zmínit dvě hlavní kritéria, kterými jsou:

- kritérium objemu plateb,
- kritérium zúčtovací metody.

Dle objemu plateb jsou platební systémy obvykle děleny do dvou kategorií, a to na:

- systémy velkých plateb (angl. Large - Volume/Wholesale Systems),
- systémy malých plateb (angl. Retail Systems).

Systémy malých plateb jsou spíše zákaznický orientované. Prochází jimi velké množství transakcí o relativně malých hodnotách mezi dvěma zákazníky, zákazníkem a obchodníkem nebo dvěma obchodníky. V systémech velkých plateb jsou platby prováděny mezi finančními institucemi v souvislosti s aktivitami na finančním trhu. Jsou zde uskutečňovány transakce o velkém objemu peněz na jednu transakci, ale v porovnání se systémem malých plateb je zde menší celkové množství uskutečněných transakcí. V některých zemích jsou malé platby uskutečňovány jak přes systémy malých plateb, tak také přes systémy velkých plateb. Příkladem takovéto země je i Česká republika.

¹⁹ Česká republika. Zákon o platebním styku. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 4. 9. 2009, roč. 2009, č. 284, částka 89. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=284/2009&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Na základě zúčtovací metody jsou potom platební systémy rozděleny do tří skupin, a to na:

- Netto systém
 - Systém postupného zúčtování čistých plateb (angl. the Designated Time Net Settlement, DNS);
- Brutto systém
 - Systém postupného zúčtování hrubých plateb (angl. the Designated Time Gross Settlement, DTGS);
 - Systém průběžného zúčtování hrubých plateb (angl. the Real Time Gross Settlement, RTGS);
- Hybridní systém.

Z výše uvedeného rozdělení lze odvodit čtyři možnosti provádění zúčtování, zobrazené v tabulce 2.1. Jedná se o brutto (hrubý) a netto (čistý) princip, dále je rozlišováno dávkové a průběžné zúčtování. Bližšímu rozebrání této problematiky bude v rámci následující podkapitoly 2.3.2 Mezibankovní platební systémy věnována část Clearingový platební systém.

Tabulka 2.1 Hlavní typy platebních systémů dle metody zúčtování

Metoda zúčtování	Brutto	Netto
Dávkové	DTGS	DNS
Průběžné	RTGS	Hybridní systém

Zdroj: ECB (2010), vlastní úprava

2.3.2 Mezibankovní platební systémy

Mezibankovní platební systémy slouží k *zajištění vzájemného platebního styku mezi bankami*. Zúčtování platby v rámci těchto systémů může probíhat dvojím způsobem. Prostřednictvím přímého spojení bank přes vzájemně otevřené korespondentské účty nebo prostřednictvím tzv. zúčtovacího centra. Pro potřeby mezibankovního styku a zúčtování v České republice byl zvolen druhý z výše zmíněných způsobů zúčtování²⁰.

Korespondentský platební systém

Korespondentský platební systém neboli tzv. přímé spojení je historicky starší platební systém, využívaný především pro realizaci zahraničního platebního styku. Systém funguje

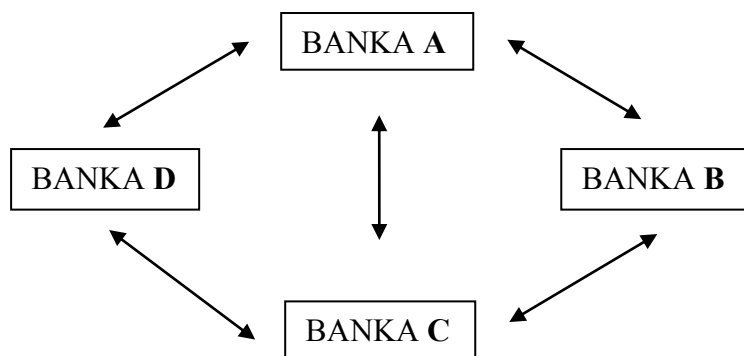
²⁰ MÁČE, M. *Platební styk: Elektronický a klasický*, s. 147.

na základě vzájemné dohody dvou bank mezi sebou, které mají navzájem otevřeny tzv. korespondentské účty (banka A má účet u banky B a naopak). Tyto účty, jejichž prostřednictvím se platební styk mezi bankami odehrává, existují ve dvou formách jako tzv.²¹:

- nostro účet, což je účet, který má naše banka otevřený u jiné banky;
- loro účet, tedy účet, který naše banka vede pro jinou banku.

Princip bankovního spojení prostřednictvím vzájemných účtů je znázorněn na níže situovaném obrázku 2.4. Je patrné, že prakticky žádná banka nemůže mít přímé spojení se všemi ostatními bankami. Jestliže tedy potřebuje provést platbu bance, se kterou nemá přímé bankovní spojení, musí tak učinit prostřednictvím jiné banky, která má vůči dané bance otevřen korespondentský účet. V situaci znázorněné obrázkem 2.4 to tedy znamená, že v případě kdy banka D potřebuje provést platbu bance B, se kterou nemá přímé bankovní spojení, může tak učinit prostřednictvím korespondentských účtů s bankou A či bankou C. Je zvyklostí, že prostředky na korespondentských účtech nejsou úročeny. Banky si vzájemně platí provize za provedené platby²².

Obrázek 2.4 Zúčtování prostřednictvím korespondentského platebního systému

Zdroj: Dvořák (2005)

Mezi nevýhody korespondentského platebního systému řadíme potřebu udržovat a vázat přiměřenou výši vkladů, které jak již bylo řečeno, nejsou úročeny. Proto jsou na účtech udržovány pouze minimální stavy. Pro banku je z tohoto důvodu výhodnější vést tzv. loro účty, jelikož tak získá neúročené zdroje. Nevýhodou je také časová náročnost systému²³.

²¹ DVOŘÁK, P. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*, s. 291.

²² ŠENKÝŘOVÁ, B. *Bankovníctví*, s. 152.

²³ SCHLOSSBERGER, O. *Platební služby*, s. 180.

Clearingový platební systém

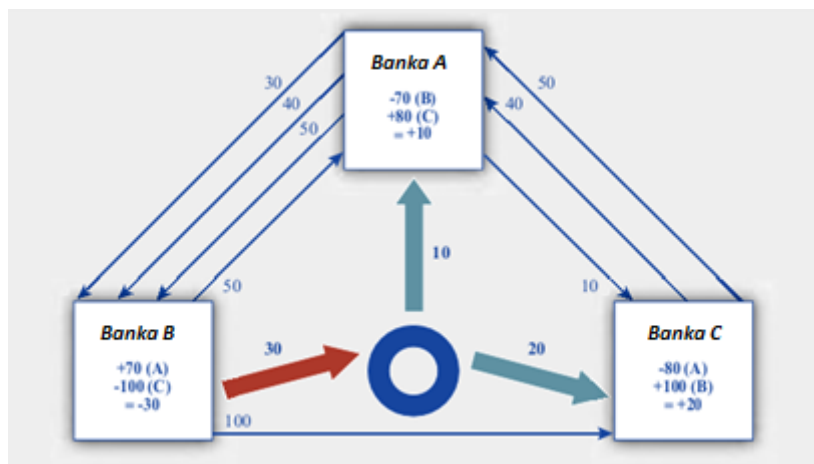
V rámci clearingového platebního systému banky nekomunikují přímo mezi sebou, ale přes tzv. zúčtovací (clearingovou) banku, u které mají otevřen nostro účet. Přes tento účet jsou potom prováděny platby mezi jednotlivými bankami. Odpadá tak nutnost vést účty u celé řady bank a banka má v platebním styku vázáno méně prostředků. Tento systém je využíván především na národní úrovni k provádění tuzemského platebního styku²⁴.

Mezibankovní platební systémy fungující prostřednictvím zúčtovací banky mohou být organizovány na různých principech. Konkrétně se jedná o²⁵:

- netto princip,
- brutto princip,
- hybridní platební systém.

Netto princip (angl. Net Settlement) je založen na vzájemném započtení příchozích a odchozích plateb. Výsledkem pro každou banku tak je tzv. čistá zúčtovací pozice. Kladná v případě, že suma došlých plateb pro danou banku je větší, než suma plateb odešlých (zúčtovací pozice banky A, C, obrázek 2.5). Záporná v opačném případě (zúčtovací pozice banky B, obrázek 2.5). Zúčtování probíhá zpravidla jednou na konci účetního dne, přičemž tento princip je využíván především pro platební systémy malých plateb.

Obrázek 2.5 Netto princip zúčtování

Zdroj: ECB (2010)

V rámci brutto principu (angl. Gross Settlement) je zúčtování prováděno transakce po transakci, bez vzájemné kompenzace došlých a odešlých plateb. Každá platba tak musí být v době zúčtování kryta dostatečným objemem prostředků na účtu u zúčtovací banky.

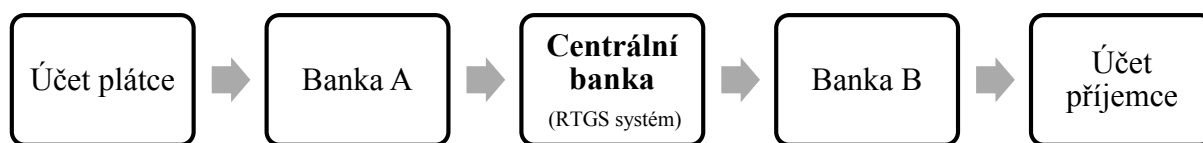
²⁴ DVOŘÁK, P. *Komerční bankovníctví pro bankéře a klienty*, s. 170.

²⁵ DVOŘÁK, P. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*, s. 294.

Pokud by tomu tak nebylo, platba nebude provedena. Podle toho, jak často zúčtování probíhá je rozlišován systém postupného zúčtování hrubých plateb (DTGS), kde zúčtování probíhá v přesně stanovených termínech během zúčtovacího dne. A systém průběžného zúčtování hrubých plateb (RTGS), který spočívá v průběžném (okamžitém) zúčtování každé platby v reálném čase a je běžný především pro platební systémy velkých plateb. ***V České republice je systém mezibankovního platebního styku založen na brutto principu a zúčtování probíhá v reálném čase.***

Průběh zúčtování v systému průběžného zúčtování hrubých plateb znázorňuje obrázek 2.6. Roli zúčtovací instituce v tomto případě plní centrální banka. Nejprve dochází k odečtení peněžních prostředků z účtu plátce bankou A. Je předložen platební příkaz do průběžného systému zúčtování a dochází k vyrovnání platby, tedy odečtení peněžních prostředků z účtu banky A a připsání na účet banky B. V poslední fázi banka B připsuje peníze na účet příjemce.

Obrázek 2.6 Zúčtování prostřednictvím systému RTGS

Zdroj: ECB (2010), vlastní úprava

Hybridní platební systém je kombinací výše zmíněného netto a brutto principu. V případě systému založeném na netto principu je transfer prostředků považován za finální zpravidla na konci dne. V souvislosti s hybridním systémem netto princip využívá častější interval nebo tzv. nepřetržitost a transfer finančních prostředků se stává finálním v čase zúčtování. Prvním hybridním systémem na světě byl tzv. EAF2 v Německu. Předtím, než se tento systém stal roku 1996 hybridním, byl původní EAF typickým systémem založeným na netto principu. Následoval hybridní systém PNS ve Francii a CHIPS²⁶ ve Spojených Státech, který je považován za nejnovější a pokrokový hybridní systém (viz tabulka 2. 2)²⁷.

²⁶ Vnitrobankovní platební systém zúčtovacího domu (angl. the Clearing House Interbank Payments System).

²⁷ NAKAJIMA, M. *Payment System Technologies and Functions: Innovations and Developments* [online]. USA: IGI Global, 2011, s. 62. [cit. 2013-02-04]. ISBN 978-1-61520-646-9. Dostupné z: <http://books.google.cz/books?id=Uhxrs1ZhWeEC&pg=PA62&lpg=PA62&dq=PNS+hybrid+system&source=bl&ots=7EEluEggSV&sig=i-C8QiCwCgDKSSFiETxNHs1hpcY&hl=cs&sa=X&ei=JU8rUcOPB8iB4gTE-4HACw&ved=0CEMQ6AEwAg#v=onepage&q=PNS%20hybrid%20system&f=false>

Tabulka 2.2 Hybridní systémy ve vybraných zemích

Země	Typ hybridního systému	Zavedení
Německo	EAF2	březen 1996
Francie	PNS	duben 1999
USA	CHIPS	únor 2001

Zdroj: Nakajima (2011), vlastní úprava

Výše uvedené principy mají jak své výhody, tak také nevýhody. K výhodám systémů založených na netto principu patří vyšší likvidita daná jednorázovou kontrolou krytí všech provedených transakcí na konci účetního dne. Jejich nevýhodou je pomalost spočívající s faktem, že na výsledky provedených transakcí je třeba čekat až na konec účetního dne. Brutto systémy jsou pohotovější a poskytují informace o prováděných transakcích v průběhu účetního dne. Jejich likvidita je ale závislá na průběhu operací během dne²⁸.

Funkci zúčtovacího centra v clearingovém platebním systému může plnit jak centrální banka, tak také komerční banka. V případě centrální banky lze hovořit o větší bezpečnosti vyplývající z neexistence úvěrového rizika. V praxi obvykle *systémy fungující na brutto principu využívají centrální banku*. Naproti tomu *systémy založené na netto principu zapojují jako zúčtovací instituce komerční banky*²⁹. Dvě zúčtovací centra existují například v USA³⁰.

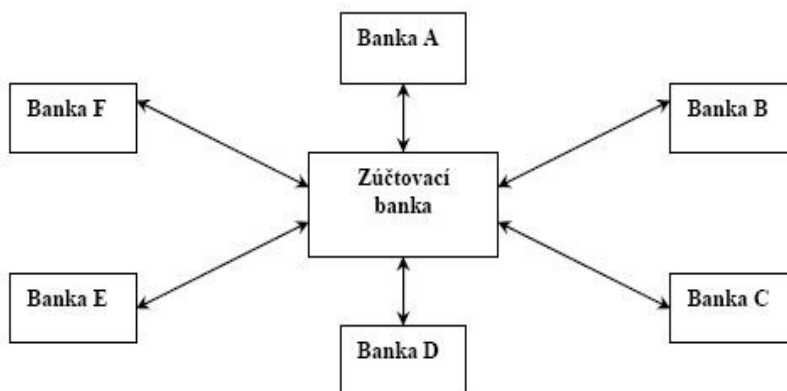
Schematicky je princip fungování clearingového platebního systému znázorněn na obrázku 2.7. Příkladem lze uvést situaci, kdy banka A uskutečňuje platbu ve prospěch banky B. Zúčtovací banka v tomto případě strhne peníze z nostro účtu banky A a převede je na nostro účet banky B. Pokud by banka neměla dostatek finančních prostředků na svém účtu, musela by si půjčit od zúčtovací banky nebo jiných bank. V opačném případě platba nebude uskutečněna. *Clearingový účet se tak nikdy nemůže dostat do debetního zůstatku*.

²⁸ POLOUČEK, S. *Bankovníctví*, s. 151.

²⁹ DVOŘÁK, P. *Komerční bankovníctví pro bankéře a klienty*, s. 172.

³⁰ Centrální FedWire využívající brutto systém a soukromé centrum CHIPS využívající systém netto.

Obrázek 2.7 Zúčtování prostřednictvím clearingového platebního systému

Zdroj: Dvořák (1999)

2.3.3 Neodvolatelnost zúčtování v platebních systémech

Platební systém s neodvolatelností zúčtování je systém, který zajišťuje převody peněžních prostředků, jestliže³¹:

- "má alespoň 3 účastníky za podmínek vymezených zákonem,
- je provozován na základě písemné smlouvy uzavřené mezi všemi účastníky systému nebo na základě písemných smluv uzavřených mezi provozovatelem systému a ostatními účastníky systému,
- provozovatel je držitelem povolení k provozování platebního systému".

Platební systémy s neodvolatelností zúčtování se v České republice objevují poprvé v zákoně č. 284/2009 Sb., o platebním styku, s účinností od 1. listopadu 2009, kde tvoří podskupinu platebních systémů. V předchozí právní úpravě účinné do 31. října 2009 tedy tento pojem vůbec nefiguroval. V oblasti práva EU vychází princip neodvolatelnosti platebního systému ze směrnice 98/26/ES o neodvolatelnosti zúčtování v platebních systémech a v systémech vypořádání obchodů s cennými papíry³².

Platební systémy s neodvolatelností zúčtování jsou systémy používané poskytovateli služeb. Jedná se tedy o tzv. systémy velkých plateb³³. Neodvolatelnost zúčtování u platebních systémů znamená, že po přijetí příkazu k jakémukoli převodu platebním systémem s neodvolatelností zúčtování již není možné převod zrušit. Tím se zajistí ochrana práv držitelů

³¹ Česká republika. Zákon o platebním styku. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 4. 9. 2009, roč. 2009, č. 284, částka 89. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=284/2009&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

³² Uplatňována také některými státy EHP - Norsko, Švédsko, Island.

³³ Viz podkapitola 2.3.1 Typy platebních systémů.

před platební neschopností poskytovatele. Neodvolatelnost zúčtování není zajištěna u systémů, které používají jinou metodu zúčtování, než je systém průběžného zúčtování hrubých plateb (RTGS) a netting³⁴.

2.3.4 Finanční integrace a integrace platebních systémů

Evropský integrační proces vedl až k zavedení společné měny euro. Tento krok však přispěl nejen k očekávanému zintenzivnění obchodních vazeb, ale i k nápadnému zesílení vazeb finančních mezi členskými zeměmi Evropské měnové unie i celkového globálního finančního trhu. To na jedné straně zvyšuje konkurenci, snadnější přístup k rozmanitým finančním produktům ovšem na straně druhé zvyšuje schopnost odlivu velkého objemu kapitálu ze země během relativně krátké doby a vytváří riziko přenosu nákaz finančních krizí z jednoho trhu na druhý.

Finanční integrace

Charakteristika integrace finančního trhu, jednoho z hlavních cílů Evropské unie, dle Evropské centrální banky (angl. the European Central Bank, ECB) zní: *"Trh určitého finančního instrumentu může být považován za plně integrovaný, pokud všichni potenciální účastníci trhu se stejnými příznačnými rysy čelí stejným pravidlům, mají stejný přístup k výše zmíněným finančním instrumentům a službám, když realizují své aktivity, jsou považováni za sobě rovné"*³⁵. Proces finanční integrace je tak naplňován díky koordinaci a harmonizaci národních legislativ členských států na úrovni Společenství.

Během posledních patnácti let můžeme pozorovat dva významné kroky směrem k integraci Evropy. Jedná se o vytvoření jednotného trhu pro finanční služby na začátku 90. let, následované vytvořením měnové unie a jednotné měny euro roku 1999. Před zavedením eura byly finanční systémy uspořádány na národním principu a každý měl svou vlastní měnu. Jednotný trh a zejména zavedení eura neodvratně vedly k propojení systémů. Finanční trhy se spojily a s nimi se spojily i související finanční infrastruktury, jako jsou platební systémy.

³⁴ EFFROS, R. *Current Legal Issues Affecting Central Banks* [online]. Washington: IMF, 1998, s. 91. [cit. 2013-02-04]. ISBN 1-55775-695-3. Dostupné z: <http://books.google.cz/books?id=F5KDO4Xwd68C&pg=PA85&lpg=PA85&dq=issues+regarding+payment+and+netting+systems&source=bl&ots=mH8M0wUxwd&sig=uhp79f6-ZYg-iJ4ATUs4CQCQ&ved=0CDAQ6AEwAA#v=onepage&q=issues%20regarding%20payment%20and%20netting%20systems&f=false>

³⁵ BAELE, L., A. FERRANDO, P. HORDAHL, E. KRYLOVA a C. MONNET. *European Central Bank Occasional Paper Series no. 14: Measuring Financial Integration in the EMU Area* [online]. Germany: ECB, 2004 [cit. 2013-02-04]. ISBN 1725-6534. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp14.pdf>

Nejvýznamnějším přínosem finanční integrace je bezesporu efektivní alokace kapitálu. Na plně sjednoceném trhu, kde neexistují žádné bariéry, mohou jeho účastníci k investiční činnosti využívat nejvýhodnější, resp. nejlevnější finanční zdroje. Na druhé straně může být přebytečný kapitál lehce alokován do nejvíce produktivních investičních příležitostí i v jiných lokalitách.

Finanční integrace je z hlediska úkolů Evropské centrální banky důležitá jelikož³⁶:

- finanční systém je důležitý pro provádění měnové politiky v eurozóně, jakožto základního úkolu Eurosystemu;
- finanční integrace přispívá k finanční stabilitě vytvářením větších, likvidnějších a konkurenčnějších trhů, které nabízejí více možností diverzifikace rizik;
- finanční integrace je také důležitá z hlediska úlohy Eurosystemu podporovat plynulé fungování platebních systémů, které je zase důležité pro bezpečné a efektivní fungování systémů zúčtování a vypořádání obchodů s cennými papíry.

Evropská centrální banka každoročně vydává zprávu o finanční integraci v Evropě³⁷.

Integrace platebních systémů

Potřeba spolehlivých a efektivních platebních systémů byla zdůrazněna v období vytváření Jednotného vnitřního trhu (JVT). Lze říci, že sama integrace platebních systémů umožňuje prohlubování jednotného trhu. Používání platebních systému je tak jedním z nejběžnějších způsobů provádění platebních transakcí mezi účty vedenými u rozdílných finančních institucí.

Integrace platebních systémů s sebou nese několik cílů. Jedná se například o³⁸:

- větší efektivnost systémů,
- snižování nákladů,
- sbližování a redukce cen služeb,
- dostupnost služeb všem,

³⁶ Evropská integrace: Finanční integrace. ECB [online]. 2013 [cit. 2013-02-27]. Dostupné z: http://www.ecb.int/ecb/educational/facts/euint/html/ei_009.cs.html

³⁷ ECB. *Financial Integration in Europe* [online]. Frankfurt am Main: ECB, 2012 [cit. 2013-02-05]. ISBN 978-92-899-0827-6. Dostupné z: <http://www.ecb.int/pub/pdf/other/financialintegrationineurope201204en.pdf?794762a39f033e963f4cba32c13fedfb>

³⁸ KOSEKENKYLA, H. *Financial Integration* [online]. Finland: Bank of Finland Studies, 2004 [cit. 2013-02-02]. ISBN 952-462-165-7. Dostupné z: http://www.suomenpankki.fi/en/julkaisut/selvitykset_ja_raportit/yleistajuiset_selvitykset/Documents/A108.pdf

- zvýšení užitku zákazníka.

Integrační proces odstartoval v oblasti platebních systémů velkých plateb s cílem zajištění potřeb jednotné monetární politiky. Z toho důvodu centrální banky členských států Evropské unie vytvořily platební systém velkých plateb TARGET. Naproti tomu systémy malých plateb (tzv. retailové systémy) byly až do roku 2010 považovány za méně integrované. Krok kupředu k integraci těchto systémů učinil až projekt Jednotné oblasti pro platby v eurech (SEPA). V současné době se tak jedná o nejvýznamnějšího zástupce oblasti platebních systémů malých plateb. Zmíněným evropským mezibankovním platebním systémům bude věnována bližší pozornost v kapitole 4 Mezibankovní platební systémy Evropské unie.

V budoucnu lze očekávat, že zvýšení intrakomunitárního obchodu spolu s větší mobilitou pracovní síly a studentů zvýší potřebu spolehlivé a efektivní integrace platebních systémů. Jinými slovy, každý by měl být schopný uskutečnit platby například z České republiky do Portugalska tak rychle a spolehlivě, jako by se jednalo o domácí mezibankovní platby.

2.3.5 Role ESCB v platebních systémech

Dle článku 127 odst. 2 Smlouvy o fungování EU³⁹ je jedním ze základních úkolů Evropského systému centrálních bank (angl. the European System of Central Banks, ESCB)⁴⁰ podporovat plynulé operace platebních systémů. Článek 3.1 a 22 Statutu ESCB a ECB⁴¹, který je připojen ke Smlouvě o EU a Smlouvě o fungování EU, umožňuje Evropské centrální bance a národním centrálním bankám poskytovat facility pro zajištění účinných a spolehlivých zúčtovacích a platebních mechanismů v rámci Společenství i v ostatních zemích. Cílem ESCB je tedy zajistit, aby platební systémy fungovaly plynule, efektivně a spolehlivě, jelikož účinné a spolehlivé platební systémy jsou nezbytným předpokladem pro účinnou měnovou politiku. Evropský systém centrálních bank se také snaží zkvalitnit harmonizaci a integraci platebních systémů.

Mezi instrumenty Evropského systému centrálních bank, které zajišťují naplnění výše zmíněného cíle, patří vlastní operace systému, dohled, vydávání regulací a prohlášení.

³⁹ Evropská unie. Konsolidované znění Smlouvy o EU a Smlouvy o fungování EU. In: *Úřední věstník Evropské unie*. 2010, C 83, svazek 53. Dostupné z:

<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:FULL:CS:PDF>

⁴⁰ ESCB se skládá z ECB a národních centrálních bank všech členských států EU.

⁴¹ Evropská unie. Konsolidované znění Smlouvy o EU a Smlouvy o fungování EU: Protokol č. 4 O statutu Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky. In: *Úřední věstník Evropské unie*. 2010, C 83, svazek 53. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:FULL:CS:PDF>

K vlastním operacím lze zařadit především zajišťování transevropského systému TARGET, který byl ESCB vytvořen k účelu zajištění vlastní monetární politiky.

Od roku 1999 je odpovědnost za dozor nad platebními systémy rozdělena mezi Evropskou centrální banku a národní centrální banky zemí eurozóny. **ECB dohlíží na celoevropské platební systémy pro velké platby (včetně systému TARGET), zatímco národní centrální banky dohlíží na své domácí systémy.** Dozor je prováděn dle standardů pro bezpečnost a efektivitu, které ECB stanovila pro platební systémy používající euro. V únoru 2001 převzala ECB tzv. Základní principy pro systémově významné platební systémy (angl. the Core Principles for Systemically Important Payment Systems), které byly sestaveny Výborem pro platební a vypořádací systémy (angl. the Committee on Payment and Settlement Systems, CPSS). Těchto deset principů je nyní součástí souboru norem, které ECB a národní centrální banky zemí Eurosystemu⁴² používají pro kontrolu platebních systémů velkých plateb v eurech⁴³.

Evropská centrální banka může také vydávat regulace a prohlášení. Dalším důležitým nástrojem ECB pro podporu plynulosti operací platebních systémů je účast na diskuzích o platebních systémech v různých fórech, jejichž cílem je vytvořit prostředí pro další vylepšování platebních systémů a vývoj tržní infrastruktury. Eurosystem podporuje účastníky trhu, aby se zabývali případnými i budoucími překážkami a navrhovali, jak je překonat.

Evropská centrální banka je reprezentována velkým množstvím výborů a pracovních skupin zabývajících se platebními systémy. Příkladem lze uvést již zmíněný Výbor pro platební a vypořádací systémy (CPSS). V neposlední řadě je třeba zmínit funkci ECB jako tzv. katalyzátoru finanční integrace. ECB spolu s Evropskou komisí poskytuje trhu poradenství a podporu pokud jde o Jednotnou oblast pro platby v eurech (SEPA), která usiluje o to, aby se malé bezhotovostní platby v eurech staly v rámci Evropy stejně rychlé, levné a bezpečné, jako jsou dnes v rámci jednotlivých zemí. Proto jsou odstraňovány technické, právní a tržní překážky a zaváděny společné platební nástroje, postupy a normy⁴⁴.

⁴² Eurosystem se skládá z ECB a národních centrálních bank členských zemí, které zavedly euro.

⁴³ SCHELLER, H. *Evropská centrální banka: Historie, role a funkce* [online]. Německo: ECB, 2006 [cit. 2013-02-02]. ISBN 978-92-899-0212-0. Dostupné z:

<http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/ecbhistoryrolefunctions2006cs.pdf>

⁴⁴ KOSEKENKYLA, H. *Financial Integration* [online]. Finland: Bank of Finland Studies, 2004 [cit. 2013-02-02]. ISBN 952-462-165-7. Dostupné z:

http://www.suomenpankki.fi/en/julkaisut/selvitykset_ja_raportit/yleistajuiset_selvitykset/Documents/A108.pdf

2.4 Právní úprava platebního styku

Platební styk je na různých úrovních upravován různými právními předpisy. Na mezinárodní úrovni evropského práva se jedná o směrnice a nařízení. Na úrovni vnitrostátního právního řádu České republiky jsou to zákony, které jsou ve větší či menší míře harmonizovány s právem Evropské unie. V podzákoně formě se jedná především o vyhlášky.

2.4.1 Právní předpisy České republiky

Před rokem 2009 byla oblast platebního styku a zúčtování v České republice upravena **zákonem č. 124/2002 Sb., o platebním styku**⁴⁵. Jednalo se o první komplexní úpravu platebního styku, zabývající se bezhotovostním platebním stykem tuzemským i zahraničním. Zmíněný zákon vznikl již za podpory evropských právních předpisů a zajišťoval tak harmonizaci práva České republiky s právem zemí EU. V současné době je pramenem národního práva zákon **č. 284/2009 Sb. o platebním styku**⁴⁶, který byl v roce 2011 novelizován zákonem č. 139/2011 Sb.⁴⁷.

Kromě již zmíněného zákona o platebním styku a novely zákona o platebním styku lze mezi předpisy upravující oblast platebního styku řadit také celou řadu vyhlášek⁴⁸.

- Vyhlášku č. 169/2011 Sb. ze dne 7. června 2011, o stanovení pravidel tvorby čísla účtu v platebním styku;
- Vyhlášku č. 140/2011 Sb. ze dne 12. května 2011, o platebních systémech s neodvolatelností zúčtování;
- Vyhlášku č. 141/2011 Sb. ze dne 13. května 2011, o výkonu činnosti platebních institucí, institucí elektronických peněz, poskytovatelů platebních

⁴⁵ Česká republika. Zákon o převodech peněžních prostředků, elektronických platebních prostředcích a platebních systémech: Zákon o platebním styku. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 12. 4. 2002, roč. 2002, č. 124, částka 55. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=124/2002&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

⁴⁶ Česká republika. Zákon o platebním styku. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 4. 9. 2009, roč. 2009, č. 284, částka 89. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=284/2009&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

⁴⁷ Česká republika. Zákon, kterým se mění zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku ve znění zákona č. 156/2010 Sb., a některé další zákony. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 27. 5. 2011, roč. 2011, č. 139, částka 53. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=139/2011&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

⁴⁸ Vybrané předpisy vztahující se k platebnímu styku. ČNB [online]. © 2003-2013 [cit. 2013-02-27]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/platebni_styk/pravni_predpisy/

služeb malého rozsahu a vydavatelů elektronických peněz malého rozsahu a odůvodnění k této vyhlášce;

- Vyhlášku č. 124/2011 Sb. ze dne 13. května 2011, o předkládání informací platebními institucemi, institucemi elektronických peněz, poskytovateli platebních služeb malého rozsahu a vydavateli elektronických peněz malého rozsahu České národní bance.

Dále jsou zde řazeny také úřední sdělení České národní banky.

- Úřední sdělení České národní banky ze dne 21. května 2010 k posuzování vedoucích osob bank, poboček zahraničních bank ze třetí země, finančních holdingových osob a institucí elektronických peněz;
- Úřední sdělení České národní banky ze dne 21. května 2010 k výkladu pojmů důvěryhodnost a odborná způsobilost;
- Úřední sdělení České národní banky ze dne 10. listopadu 2009 k ustanovení § 116 odst. 1 zákona o platebním styku týkající se ztráty z neautorizované platební transakce, kterou nese plátce;
- Úřední sdělení České národní banky ze dne 27. října 2009 o zrušení některých úředních sdělení České národní banky.

Zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku

Zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku⁴⁹ přináší základní změny v oblasti platebních služeb. Obsahuje komplexní úpravu poskytování platebních služeb, vydávání elektronických peněz a provozování platebních systémů, čímž plně nahrazuje předcházející zákon č. 124/2002 Sb.⁵⁰

Hlavním cílem tohoto zákona je *transpozice nové směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/64/ES ze dne 13. listopadu 2007, o platebních službách na vnitřním trhu*, na jejímž základě by mělo dojít k vytvoření v zásadě identické právní úpravy ve všech členských státech EU. Lhůta pro transpozici byla ukončena dne 1. listopadu 2009 a od toho se odvíjí i datum účinnosti nové právní úpravy.

⁴⁹ Česká republika. Zákon o platebním styku. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 4. 9. 2009, roč. 2009, č. 284, částka 89. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=284/2009&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

⁵⁰ Česká republika. Zákon o převodech peněžních prostředků, elektronických platebních prostředcích a platebních systémech: Zákon o platebním styku. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 12. 4. 2002, roč. 2002, č. 124, částka 55. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=124/2002&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon je rozdělen do dvou částí. Část veřejnoprávní vytyčuje podmínky pro získání licence k poskytování platebních služeb. Poukazuje na nové subjekty, které mohou poskytovat platební služby. Upravuje právní postavení platebního systému, podmínky jeho fungování a základní náležitosti pro získání povolení poskytovat služby platebního styku, spočívající v provozování zúčtovacího systému. Část soukromoprávní se zaměřuje na podmínky poskytování platebních služeb, práva a povinnosti poskytovatelů vůči jejich uživatelům. Na základě zavedení nového pojmu "platební účet"⁵¹ byl položen právní základ k tomu, aby platební služby mohly poskytovat také jiné subjekty než banky⁵².

Přijetím zákona o platebním styku byla vyvolána potřeba změn dalších právních předpisů. Z toho důvodu byl vydán zákon č. 285/2009 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o platebním styku⁵³. Na základě tohoto zákona potom bylo novelizováno dalších dvacet dva právních předpisů, které se přímo nebo nepřímo dotýkaly platebních služeb. Jedná se například o tyto předpisy:

- zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů upravující dohled a dozor nad poskytováním platebních služeb a služeb platebního styku;
- zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech, ve znění pozdějších předpisů, který upravuje možnost spořitelním a úvěrním družstvům poskytovat platební styk a přijímat vklady;
- zákon č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů se zaměřuje na ochranu uživatelů platebních služeb na základě aplikace mimosoudního vyrovnání sporů;
- zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů předchází snahám o legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu prostřednictvím platebních služeb a jejich instrumentů.

Jednou z hlavních změn, které přináší nový zákon o platebním styku je zkrácení doby pro provádění platebních transakcí z tří dnů na pouhé dva dny. V případě, kdy jsou účty

⁵¹ Účet sloužící k provádění platebních transakcí.

⁵² SCHLOSSBERGER, O. *Platební služby*, s. 21-22.

⁵³ Česká republika. Zákon, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o platebním styku. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 4. 9. 2009, roč. 2009, č. 285, částka 89. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=285/2009&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

vedeny u jednoho poskytovatele, existuje povinnost připsat peníze ještě týž den. Výjimkou je situace, kdy klient použije pro transakci příkaz v papírové podobě. Zde je banka oprávněna prodloužit lhůtu o jeden den.

Zákon o platebním styku z roku 2002 nijak nezakazoval zpoplatnění zablokování karet a většina bank si tak za tuto službu účtovala nemalé poplatky. Jejich rozmezí se pohybovalo od 100 do 2 000 Kč. Od roku 2009 je zpoplatnění zakázáno.

Dále byla zkrácena výpovědní lhůta, která u některých bank činila až dva měsíce. Nyní dle nového zákona nesmí přesáhnout dobu jednoho měsíce. V případě, kdy má klient účet vedený déle, než dvanáct měsíců je jeho zrušení bezplatné.

Byl nově definován pojem "den platby", který byl až dosud považován za den odeslání platby z účtu plátce. Nyní je to den připsání platby ve prospěch účtu banky příjemce.

V případě ztráty karty má majitel karty limitovanou odpovědnost za neautorizované transakce⁵⁴ do souhrnné výše 150 EUR, tj. přibližně 3 900 Kč. Výjimkou je situace, kdy klient nahlásil odcizení či ztrátu karty, ale banka blokaci neprovedla. V takovém případě odpovědnost nese pouze banka. Naopak v případě hrubé nedbalosti klienta projevující se používání karty v rozporu se smlouvou, nahlášení odcizení karty se zbytečným odkladem a v případě podvodného jednání nese plnou zodpovědnost pouze klient.

Pro vyjádření nesouhlasu s platbou inkasem má klient stanovenou osmitýdenní lhůtu a banka následně deset dní na vrácení částky. Aby se předcházelo těmto problémům, musí si klient u každého inkasa stanovit libovolný povolený limit.

Banka má povinnost informovat klienty o pohybech na účtu nejdéle v měsíčních intervalech jedním způsobem, dle svého uvážení, zdarma. Mohou to být tištěné výpisy zasílané poštou, předané na pobočce banky nebo výpisy elektronické či zařízení informačního terminálu. Většina bank v současné době nabízí zdarma elektronický výpis.

2.4.2 Právní předpisy Evropské unie

Oblast platebního styku, do které jsou platební systémy řazeny, je značně ovlivňována právem Evropské unie. Harmonizace platebního styku a finančního trhu je z pohledu EU vnímána jako jedna z nejdůležitějších součástí hospodářské a měnové unie. Evropská unie v oblasti platebního styku, který považuje za významnou součást vnitřního trhu, vydává **směrnice a nařízení**, přičemž se jedná především o tyto předpisy⁵⁵:

⁵⁴ Takové transakce, při kterých není potřeba zadávat PIN a ani se podepisovat.

⁵⁵ Vybrané předpisy vztahující se k platebnímu styku. ČNB [online]. © 2003-2013 [cit. 2013-02-27]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/platebni_styk/pravni_predpisy/

- nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 260/2012 ze dne 14. března 2012, kterým se stanoví technické a obchodní požadavky pro úhrady a inkasa v eurech a kterým se mění nařízení (ES) č. 924/2009⁵⁶;
- nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 924/2009 ze dne 16. září 2009 o přeshraničních platbách ve Společenství a zrušení nařízení (ES) č. 2560/2001;
- nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1781/2006 ze dne 15. listopadu 2006 o informacích o plátcích doprovázejících převody peněžních prostředků;
- směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2007/64/ES ze dne 13. listopadu 2007 o platebních službách na vnitřním trhu;
- směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2009/110/ES ze dne 16. září 2009 o přístupu k činnosti institucí elektronických peněz, o jejím výkonu a o obezřetnostním dohledu nad touto činností, o změně směrnic 2005/60/ES a 2006/48/ES o zrušení směrnice 2000/46/ES.

Dílčí shrnutí

Předložená kapitola této diplomové práce je zpočátku zaměřena na obecné vymezení platebního styku, jelikož jeho objasnění je potřeba pro stavbu dalšího výkladu týkajícího se platebních systémů. Platební styk lze definovat jako hotovostní a bezhotovostní přesuny peněžních prostředků mezi jednotlivými fyzickými a právními osobami, a to nejen v rámci jednoho státu, ale také ve vztahu k zahraničí. Na různých úrovních je platební styk upravován různými právními předpisy. Na mezinárodní úrovni evropského práva se jedná o směrnice a nařízení. Na vnitrostátní úrovni jsou to zákony, které jsou ve větší či menší míře harmonizovány s právem EU. V současné době je oblast platebního styku v České republice upravena zákonem č. 284/2009 Sb., o platebním styku, který byl v roce 2011 novelizován zákonem č. 139/2011 Sb. Současný zákon tak plně nahrazuje předcházející zákon č. 124/2002 Sb.

Platební styk, respektive platební produkty, lze dělit dle různých kritérií. Základní je kritérium formy peněz, na jehož základě rozlišujeme hotovostní, bezhotovostní a elektronický platební styk. Výše hotovostních plateb je v České republice omezena

⁵⁶ Viz podkapitola 4.6.6 Základní právní úprava ve vazbě na SEPA.

novelizovaným zákonem č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti. Horní hranice, nad níž již není možné platit hotově nyní činí 350 tisíc korun.

S platebními systémy se lze setkat v rámci bezhotovostního platebního styku. Jedná se o systémy s jednotnými pravidly, které slouží k provádění, zúčtování nebo vypořádání platebních transakcí. K pochopení problematiky platebních systémů bylo nutné vymezit základní typy platebních systémů, které budou čtenáře provázet v průběhu celé této práce. Dle objemu plateb jsou rozlišovány tzv. systémy velkých a malých plateb. Na základě zúčtovací metody jsou potom platební systémy děleny na tzv. netto, brutto a hybridní platební systémy, které jsou kombinací dvou předchozích systémů. V České republice je využíváno brutto principu zúčtování v reálném čase.

V rámci mezibankovních platebních systémů dochází k zúčtování platby přes vzájemně otevřené korespondentské účty nebo prostřednictvím zúčtovacího (clearingového) centra. Pro potřeby mezibankovního styku a zúčtování v České republice byl zvolen druhý způsob zajištění vzájemného platebního styku mezi bankami.

Dle Smlouvy o fungování EU a Statutu ESCB je jedním ze základních cílů Evropského systému centrálních bank zajistit, aby platební systémy fungovaly plynule, efektivně a spolehlivě. K naplnění tohoto cíle slouží instrumenty, mezi které jsou řazeny vlastní operace, dohled, vydávání regulací a prohlášení.

V následující, druhé kapitole nazvané Systém mezibankovního platebního styku v České republice bude blíže přiblížena historie a současná problematika systému CERTIS, jediného mezibankovního platebního systému v České republice.

3 Systém mezibankovního platebního styku v České republice

Systém mezibankovního platebního styku je v České republice organizován na základě tzv. zúčtovacího neboli clearingového centra, jehož provozovatelem je Česká národní banka, centrální banka státu. Zmíněné zúčtovací centrum je od roku 2001 označováno zkratkou CERTIS (z angl. the Czech Express Real Time Interbank Gross Settlement System).

Současný mezibankovní platební systém vznikl v průběhu roku 1991. Plný provoz zúčtovacího centra v centrální bance byl však spuštěn až v březnu roku 1992. Do té doby sloužil pro potřeby mezibankovního platebního styku systém ABO, založený na zpracování veškerých plateb prostřednictvím počítačového vybavení tehdejší Státní banky československé⁵⁷. Systém byl koncipován pouze pro jednostupňovou bankovní soustavu⁵⁸, proto když po roce 1990 začaly vznikat nové, samostatné banky nebyl již schopen plnit na něj vyvíjené zvýšené nároky.

3.1 Systém ABO

Ačkoli příprava systému ABO (Automatizované bankovní operace) byla odstartována již v 60. letech dvacátého století, k jeho dokončení došlo díky mnohaletému zdržení až roku 1980, kdy byly automatizované bankovní operace převedeny na centrální počítačový systém tehdejší Státní banky československé (SBČS) v Praze a Bratislavě. Hlavním úkolem tohoto systému bylo zefektivnění provádění platebních operací s cílem potlačit předávání tzv. prvotních dokladů bankám (zejména faktur apod.) a vytvořit tzv. bezdokladový systém platebního styku.

Proces zavádění systému ABO byl uskutečňován v rámci tří, na sebe navazujících etap. První etapa, v rámci které docházelo především k ověřování předávání a přejímání vstupních a výstupních dat mezi bankou a jejími klienty, později také mezi Státní bankou československou a ostatními bankami tehdejšího bankovního systému byla zahájena roku 1976. O dva roky později, konkrétně roku 1978, na ni navázala druhá etapa, v jejímž průběhu docházelo k transformaci zúčtovacího systému bank do systému ABO. Podstatou bylo přidělení nových čísel klientům v nové a jednodušší struktuře. Třetí etapa byla charakterizována zejména implementací systému ABO⁵⁹. Byla využívána nová čísla účtů všemi klienty bank a zprávy o zúčtování byly předávány na nových tiskopisech banky.

⁵⁷ SBČS byla založena k 1. 4. 1950 a svou činnost zahájila o tři měsíce později, tj. 1. 7. 1950. Byla členěna na ústřední se sídlem v Praze a oblastní ústav pro Slovensko v Bratislavě.

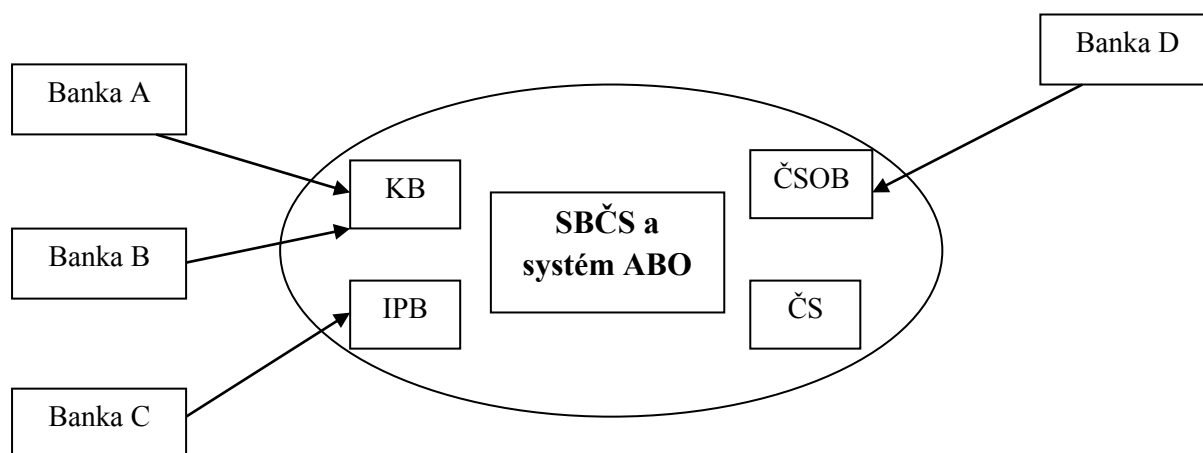
⁵⁸ V jednostupňové bankovní soustavě neexistuje CB, veškeré funkce zajišťují obchodní banky.

⁵⁹ SCHLOSSBERGER, O. *Platební služby*, s. 191.

Docházelo také k souběhu starého, dokladového systému platebního styku, s novým bezdokladovým systémem.

Systém ABO byl zaveden do celé sítě bank 1. července 1980 a dalo by se říci, že fungoval celkem úspěšně. Postupem času, konkrétně po roce 1989, se však stával jakousi "brzdou" dalšího vývoje. Hlavní problém se skrýval v tom, že pouze nástupnické banky⁶⁰ a některé další banky byly napojeny do zúčtování systému ABO přímo, to znamená, že mohly provádět zúčtování v rámci mezibankovního platebního styku prostřednictvím tohoto systému. Ostatní, nově vzniklé banky, tuto možnost již neměly a z toho důvodu musely pro mezibankovní zúčtování využívat služeb jiných bank s přímým spojením v systému ABO. Lze tedy hovořit o jakémsi napojení prostřednictvím systému korespondentských vztahů s prvky centrálního zúčtování. Banky stojící mimo tento úzký kruh bank s přímým spojením musely mít u některé z těchto bank otevřen tzv. nostro účet⁶¹. Nejčastěji se jednalo o účty u Komerční banky nebo u Československé obchodní banky. Služby těchto bank byly samozřejmě zpoplatňovány⁶². Výše popsaná situace je znázorněna níže uvedeným obrázkem 3.1.

Obrázek 3.1 Princip fungování systému ABO

Zdroj: Schlossberger (2012), vlastní úprava

Po 8. březnu 1992 se situace začala podstatně měnit. Všechny subjekty, které se zúčastňovaly mezibankovního platebního styku, byly zrovnoprávněny. Mezibankovní platební styk tak již neprobíhal přes zprostředkovatele, ale byl centralizován do zúčtovacího centra SBČS, později ČNB. Mezibankovní platební styk byl v té době prováděn pouze

⁶⁰ Za nástupnické byly ve smyslu usnesení vlády ČSSR č. 384/1989 a ustanovení zákona č. 158/1989 Sb., o bankách a spořitelnách považovány: Komerční banka, Všeobecná úvěrová banky, Investiční banka a Státní banka československá jako ústřední banka státu.

⁶¹ Viz podkapitola 2.3.2. Mezibankovní platební systémy - Korespondentský platební systém.

⁶² SCHLOSSBERGER, O. *Platební služby*, s. 192.

v českých korunách, i když původní vyhláška č. 51/1992 Sb., o platebním styku a zúčtování mezi bankami, která upravovala tuto oblast, ukládala jako povinnost zřídit si u zúčtovacího centra hned několik účtů platebního styku. Krom účtů v českých korunách také účty v některých dalších měnách⁶³. K otevření takovéhoto cizoměnových účtů však nedošlo, a tudíž ***zúčtování na území České republiky probíhalo a probíhá stále pouze v českých korunách.***

Struktura čísla účtu v ABO byla pevně stanovena a nemohla tak vyhovět potřebě zařadit nové peněžní ústavy a jejich klienty do omezeného číselníku. Proto byly v průběhu roku 1991 všechny existující banky označeny novým prvkem tzv. identifikačním kódem banky. V roce 2011 byl tento kód transformován na kód platebního styku, který má stejnou funkci i strukturu jako původní identifikační kód.

Struktura čísla účtu v systému ABO měla následující podobu⁶⁴:

UUUUUK - MMMMMOK - PPB,

kde:

U - čísla tzv. předčíslí,

M - čísla základního čísla účtu (tzv. matriky),

O - druh organizace,

K - kontrolní číslice,

P - číslo označující pobočku banky,

B - číslo označující banku.

Prvních šest číslic zleva (tj. UUUUUK) představovalo předčíslí a označovalo vyšší členění k základnímu číslu účtu. Systém jednotně označoval některá vybraná předčíslí, která bylo nutno používat v případě, kdy klient banky užíval určitý typ účtu. Například předčíslí pro účet vedený v amerických dolarech bylo 34833. Středová část čísla účtu (tj. MMMMMOK) se označovala jako tzv. základní část čísla účtu neboli také matrika. Klient měl v praxi pouze jedno základní číslo účtu, to znamená, že pokud používal více různých účtů, byly tyto účty odlišovány pouze formou předčíslí. Zvláštním znakem byla pozice označovaná jako "O", ta označovala druh organizace - státní hospodářské organizace, družstva, soukromý sektor rozpočtové a příspěvkové organizace atd.

V letech 1991 - 1992, při zavádění nových systémů pro zúčtování jednotlivých bank, přikročily banky ke změně struktury čísla účtu, avšak při zachování jistých pravidel: číslo

⁶³ Jednalo se převážně o účty v amerických dolarech, německých markách, rakouských šilincích, francouzských a švýcarských francích, britských librách a zúčtovatelné ECU.

⁶⁴ SCHLOSSBERGER, O. *Platební služby*, s. 87-89.

úctu má dvě samostatné části ověřované na kontrolní číslici podle algoritmu modulo 11⁶⁵ a délku maximálně 16 znaků. Jak již bylo zmíněno výše, banky také zahájily používání nového znaku tzv. identifikačního kódu banky, předchůdce dnešního kódu platebního styku. Srovnání současné užívané terminologie s terminologií systému ABO shrnuje tabulka 3.1.

Tabulka 3.1 Srovnání současné užívané terminologie s terminologií systému ABO

Terminologie ABO	Současná terminologie
Bankovní spojení: UUUUUK - MMMMMOK - PPB	Číslo účtu: UUUUUK - MMMMMMMMMKM / XXXX
Číslo účtu: UUUUUK - MMMMMOK	Identifikátor účtu klienta: UUUUUK - MMMMMMMMMKM
Předčíslí: UUUUUK	První část identifikátoru účtu klienta: UUUUUK
Základní část čísla účtu: MMMMMOK	Druhá část identifikátoru účtu klienta: MMMMMMMMMMKM
Identifikační kód banky: PPB	Kód platebního styku: XXXX

Zdroj: Schlossberger (2012), vlastní úprava

V současnosti slouží systém ABO nejen jako systém zajišťující vlastní aktivity ČNB, ale také jako systém poskytující poměrně rozsáhlé služby státnímu rozpočtu. Účetně jsou v něm vedeny např. devizové rezervy, povinné minimální rezervy bank, vydané hotovosti čili veškeré závazky a pohledávky centrální banky. Dále jsou prostřednictvím systému ABO zúčtovávány a vypláceny mzdy ve státní správě, důchody, sociální dávky, realizovány platby za státní investice a jeho prostřednictvím jsou také přijímány do státního rozpočtu veškeré platby daní, interního účetnictví a platebního styku České národní banky⁶⁶.

3.2 Platební systém CERTIS

Systém mezibankovního zúčtování v České republice (tzv. systém CERTIS) je platebním systémem s neodvolatelností zúčtování⁶⁷, provozovaným dle zákona č. 284/2009 Sb., o platebním styku⁶⁸, Pravidel systému CERTIS⁶⁹ a dvoustranných písemných

⁶⁵ Jedná se o princip výpočtu kontrolní číslice, která na základě stanovených mechanismů zajišťuje automatickou kontrolu správnosti natypovaného čísla účtu bankovního spojení, samostatně v předčíslí účtu a samostatně v základní části čísla účtu. Viz <http://www.penize.cz/bezne-ucty/15470-tajemstvi-cisla-uctu>.

⁶⁶ JIRÍČEK, P. *Platební a zúčtovací styk*. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, 2002, s. 29. ISBN 80-7248-136-3.

⁶⁷ Viz podkapitola 2.3.3 Neodvolatelnost zúčtování v platebních systémech.

⁶⁸ Česká republika. Zákon o platebním styku. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 4. 9. 2009, roč. 2009, č. 284, částka 89. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=284/2009&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

smluv uzavřených mezi ČNB a účastníky systému. Jedná se o ***jediný systém mezibankovního platebního styku v České republice***, který zpracovává mezibankovní platby v českých korunách. Zúčtování v rámci tohoto systému je založeno na tzv. brutto principu v reálném čase (RTGS), což znamená, že je vypořádávána každá jednotlivá transakce nikoli až salda vzájemného zúčtování mezi bankami na konci účetního dne⁷⁰.

3.2.1 Historie zúčtovacího centra ČNB

Systém mezibankovního platebního styku začal poprvé vznikat v bývalém Československu po roce 1989. Před tímto rokem existovalo na území Československa kromě Státní banky československé (SBČS) dalších pět bank⁷¹, které si jednou denně vyměňovaly informace a prováděly platby na základě každý s každým. Stěžejní úlohu v bankovním systému však hrála již zmíněná Státní banka československá, která direktivně řídila zbývající banky⁷². Tyto banky tak v podstatě plnily úlohu specializovaných poboček SBČS (viz obrázek 3.2). Z tohoto důvodu je období od roku 1950 až do konce roku 1989 označováno za tzv. období monobanky⁷³.

⁶⁹ ČNB. *Pravidla platebního systému CERTIS* [online]. ČNB, 2013 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/platebni_styk/certis/download/pravidla_CERTIS_20130101.pdf

⁷⁰ V takovémto případě by se jednalo o zúčtování na bázi netto principu (viz podkapitola 2.3.2 Mezibankovní platební systémy - Clearingový platební systém).

⁷¹ Česká státní spořitelna, Slovenská státní spořitelna (do roku 1969 Státní spořitelna), Československá obchodní banka, Živnostenská banka, Investiční banka.

⁷² JÍLEK, J. *Peníze a měnová politika*. Praha: GRADA Publishing, 2004, s. 720-721. ISBN 80-247-0769-1.

⁷³ Zvláštní forma jednostupňového bankovního systému uplatňovaná v centrálně plánovaných ekonomikách, tedy i v Československu, kdy veškeré funkce bank plnila jediná banka (SBČS). Ostatní banky byly specializované na předem velmi úzce vymezený rozsah činností a závislé na rozhodnutí CB. Od 2. 1. 1999 začala fungovat nová, dvoustupňová soustava bankovníctví.

Obrázek 3.2 Bankovní systém ČSSR v letech 1970 - 1989

Zdroj: Revenda (2001), vlastní úprava

K 1. lednu 1990 došlo k oddělení emisní a úvěrové - obchodní činnosti centrální banky. Státní banka československá byla rozdělena na tři právně samostatné subjekty: Státní banku československou, která se přetvářela na centrální banku tržního typu (emisní činnost) a dvě obchodní banky - Komerční banku a Všeobecnou úverovou banku (úvěrové - obchodní činnost)⁷⁴. Tyto banky přejaly pobočkovou síť a obchodní aktivity Státní banky československé dle územního rozdělení na českou a slovenskou část. Mezitím se Státní banka československá velmi intenzivně připravovala na zřízení zúčtovacího centra. Po celkem čtrnácti měsících, přesně **dne 8. března 1992, bylo zúčtovací centrum Státní banky československé, dnes ČNB, uvedeno do provozu.**

Systém s tímto jedním, společným zúčtovacím centrem fungoval i po rozdělení Československa, avšak pouze po dobu zhruba pěti týdnů, jelikož se oba státy nejprve dohodly na zachování československé měny. V únoru 1993 bylo od tohoto modelu upuštěno a došlo k zavedení jednotlivých národních měn. Slovenská republika založila tzv. Bankové zúčtovacie centrum Slovenska, které bylo na počátku roku 2003 začleněno do Národní banky slovenské (NBS). Původní zúčtovací centrum Státní banky československé pak bylo převedeno do České národní banky⁷⁵.

⁷⁴ REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. 3.vyd. Praha: Management Press, 2011, s. 448. ISBN 978-80-7261-230-7.

⁷⁵ JÍLEK, J. *Peníze a měnová politika*, s. 721.

V období před vytvoření samostatné české a slovenské měny byla mezi oběma státy uzavřena tzv. platební smlouva, které řešila jejich vzájemné zúčtování, a to jak závazků vzniklých v době federace, označovaných jako tzv. starý blok, tak také nové převody po rozdělení obou zemí, tzv. nový blok. Zúčtovací systém mezi oběma státy tak fungoval na principu převodu peněžních prostředků z jednoho clearingového systému do druhého prostřednictvím třetí zúčtovací měny, kterou se stala Evropská měnová jednotka ECU⁷⁶. Tento princip byl poměrně lehce realizovatelný, jelikož obě země provozovaly takřka shodný mezibankovní systém, na který byly v každé z nich povinně napojeny všechny banky⁷⁷. V tzv. starém bloku, závazcích vzniklých v době federace, byla dohodnuta zásada, kdy jedna česká koruna je rovna jedné slovenské koruně. V novém bloku byl používán přepočít přes tzv. clearingové ECU (z angl. the European Currency Unit)⁷⁸. Uvedený princip fungoval po dobu více než dvou a půl let téměř bez potíží. V říjnu 1995 však bylo propojení obou center zrušeno s ohledem na připravované členství České republiky v Organizaci pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (angl. the Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD)⁷⁹. Jednou z podmínek tohoto členství byla existence pouze jednoho směnného kurzu mezi danou domácí měnou a jinými měnami. Dřívější dohody proto byly v rozporu s tímto pravidlem. *Platební styk mezi Českou a Slovenskou republikou se tak od té doby stal standardním zahraničním platebním stykem.*

3.2.2 Principy systému CERTIS

Tato podkapitola je koncipována jako jakési shrnutí základních principů fungování systému CERTIS. Poskytuje tedy možnost rychlého zorientování se v problematice tohoto jediného mezibankovního platebního systému v České republice. Zde zmíněné výroky o fungování platebního systému CERTIS budou blíže rozebrány a provázány s následujícími podkapitolami.

Systém CERTIS je založen na následujících principech⁸⁰:

- brutto vypořádání v reálném čase;
- neodvolatelnosti zúčtování;

⁷⁶ Měnová jednotka zemí ES sloužící k zúčtování mezinárodních operací. Byla vytvořena roku 1979 a následně roku 1999 nahrazena Eurem (kurz 1 EUR = 1 ECU).

⁷⁷ Povinnost do roku 2002 dle zákona o bankách. Přijetím novely zákona o bankách (zákon č. 126/2002 Sb.) mají banky možnost být účastníky jiných platebních systémů provozovaných dle zákona o platebním styku.

⁷⁸ JÍLEK, J. *Peníze a měnová politika*, s. 721.

⁷⁹ ČR člen od 21. 12. 1995.

⁸⁰ Popis systému CERTIS. ČNB [online]. © 2003-2013 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/platebni_styk/certis/certis_popis.html

- vypořádání mezibankovních plateb v českých korunách;
- zúčtování pomocí účtům mezibankovního platebního styku v ČNB (účty povinných minimálních rezerv);
- přímé účasti bank, úvěrních a spořitelních družstev;
- nepřípustnosti debetního salda na účtech mezibankovního platebního styku;
- existence tzv. zádržné fronty při nedostatečném krytí;
- možnosti získání tzv. dodatečného krytí od ČNB prostřednictvím účasti v Systému krátkodobých dluhopisů (SKD) ve formě:
 - vnitrodenního úvěru,
 - overnight úvěru neboli marginální zápůjční facility.

3.2.3 Účast v systému CERTIS

Dle hlavy II., článku 5 Pravidel systému CERTIS⁸¹ vydávaných Českou národní bankou se v rámci mezibankovního platebního systému v České republice lze setkat se dvěma typy účastníků tohoto systému. Jedná se o:

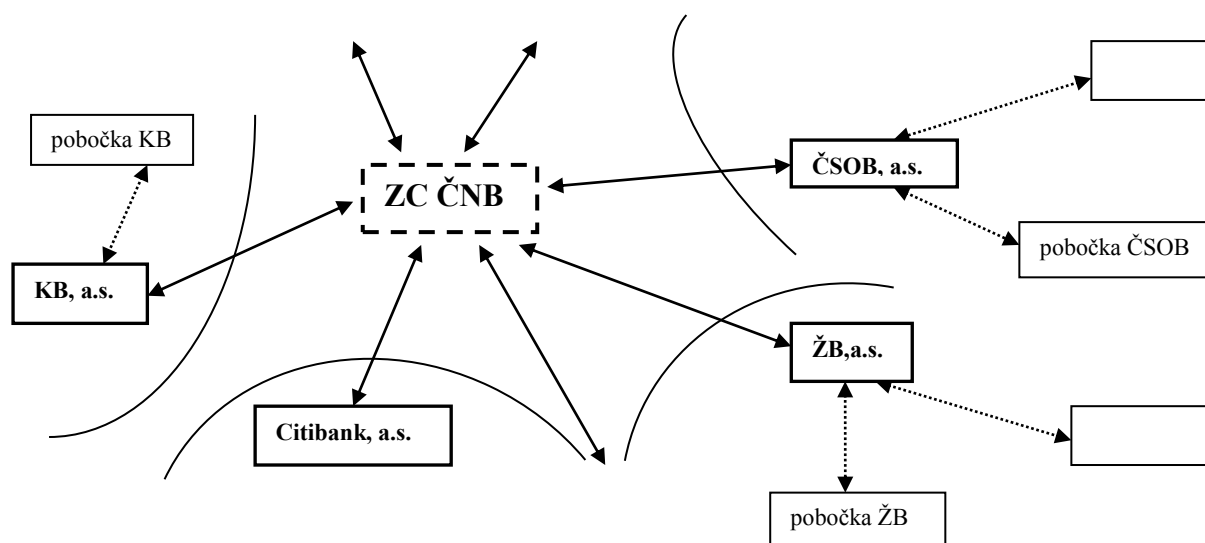
- přímé účastníky systému,
- přidružené systémy neboli tzv. třetí strany.

Přímými účastníky mohou být banky, které mají povolení působit jako banka, pobočky zahraniční bank a na základě novelizace zákona o ČNB z roku 2005 i spořitelní a úvěrní družstva. Zúčtovací centrum, umístěné v prostorách ústředí ČNB komunikuje pouze s centrály jednotlivých bank, tzn., že ***pro každou banku vede ČNB pouze jeden účet mezibankovního platebního styku***. Banky proto musejí interně zpracovávat data svých poboček a vyčleňovat z nich převody do dalších bank. Jen takové platby mohou být předány do zúčtovacího centra ČNB. Platební styk mezi klienty téže banky je záležitostí dané banky a probíhá v její síti bez jakéhokoliv zásahu ze strany systému CERTIS⁸² (viz obrázek 3.3).

⁸¹ ČNB. *Pravidla platebního systému CERTIS* [online]. ČNB, 2013 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/platebni_styk/certis/download/pravidla_CERTIS_20130101.pdf

⁸² Popis systému CERTIS. ČNB [online]. © 2003-2013 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/platebni_styk/certis/certis_popis.html

Obrázek 3.3 Zúčtování prostřednictvím systému CERTIS

Zdroj: Polouček (2006), vlastní úprava

Roli třetích stran v systému plní převážně finanční instituce, které nejsou bankami, ale i přes to je jejich působnost na trhu považována za významnou. Jsou jimi například clearingová střediska pro platební karty a instituce zajišťující zúčtování a vypořádání cenných papírů. Jejich vzájemné vztahy jsou upraveny na základě bilaterální smlouvy s ČNB. Tyto subjekty nemají v ČNB účet mezibankovního platebního styku, ale mohou do systému CERTIS předávat, se souhlasem přímého účastníka, příkazy k převodům prostředků mezi přímými účastníky. Jedná se například o vypořádání výsledných sald při platbách provedených platebními kartami nebo při platbách vztahujících se k operacím na burze cenných papírů⁸³.

S platností od 28. 2. 2013 je v systému CERTIS vedeno celkem 53 účastníků. Z toho 47 přímých a 6 nepřímých účastníků. Mezi nepřímé účastníky řadíme MasterCard Europe sprl. - platební karty, Vybrané operace KB, Centrální depozitář cenných papírů, a.s., ČNB - krátkodobé dluhopisy a ČSOB - platební karty. Česká národní banka je v pozici přímého účastníka systému CERTIS. Její zúčtovací centrum se však řadí mezi nepřímé účastníky⁸⁴.

Každý účastník systému obdrží identifikační kód účastníka systému, který slouží k jeho jednoznačné identifikaci v systému CERTIS. Tyto identifikační kódy jsou přidělovány ČNB a uveřejňovány v Seznamu účastníků systémů CERTIS⁸⁵. Přímým účastníkům přiděluje

⁸³ SCHLOSSBERGER, O. *Platební služby*, s. 195.

⁸⁴ Detailní seznam jednotlivých účastníků systému CERTIS je zařazen jako příloha 1 této práce.

⁸⁵ ČNB. *Seznam účastníků systému CERTIS* [online]. ČNB, 2013 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/platebni_styk/certis/download/seznam_certis.pdf

ČNB identifikační kód shodný s jejich kódem platebního styku uvedeným v Číselníku kódů platebního styku v České republice⁸⁶.

3.2.4 Mezibankovní převod peněžních prostředků v rámci systému CERTIS

Jak již bylo řečeno v úvodu podkapitoly 2.3, vztahující se k problematice platebních systémů, v platebním systému obecně vystupuje pět subjektů. V rámci mezibankovního převodu peněžních prostředků prostřednictvím systému CERTIS to jsou:

- plátce,
- banka plátce,
- systém CERTIS/ČNB,
- banka příjemce,
- příjemce.

K provedení mezibankovního převodu v rámci systému CERTIS je nejprve potřeba, aby plátce zadal příkaz k úhradě své bance, kdy rozlišujeme mezi tzv. spěšnou a standardní úhradou. Následně banka plátce vloží písemný příkaz k úhradě do svého interního systému, kde dochází k jeho zpracování, tzn. odepsání prostředků z účtu plátce. Data s příslušnou úhradou jsou následně zaslána do systému CERTIS za účelem připsání platby na účet banky příjemce. Banka plátce je povinna připsat částku převodu ve prospěch účtu banky příjemce v systému CERTIS nejpozději do konce následujícího pracovního dne po okamžiku přijetí platebního příkazu (okamžik přijetí definuje banka plátce ve svých smluvních podmínkách)⁸⁷.

Systém CERTIS zajistí příjem a zpracování dat s úhradou od banky plátce, přičemž zpracování je mírně odlišné pro spěšné a standardní platby. Následně provede kontrolu krytí na straně banky plátce a zajistí převod prostředků z účtu banky plátce na účet banky příjemce. Platba je připsána na účet banky příjemce pouze v případě, kdy banka plátce má na svém účtu v systému CERTIS dostatek peněžních prostředků. Spěšná úhrada probíhá obvykle do deseti vteřin od přijetí dat, standardní úhrada je provedena v průběhu několika minut. Systém CERTIS je schopen zaúčtovat zhruba 1,5 milionu plateb za hodinu. Zúčtování probíhá v pracovních dnech od 0:00 hod. do 16:00 hod. Poté CERTIS vytvoří a odešle data s úhradou bance příjemce. Informace o připsaných platbách jsou odesílány

⁸⁶ ČNB. *Číselník kódů platebního styku v ČR* [online]. ČNB, 2013 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/platebni_styk/ucty_kody_bank/download/kody_bank_CR.pdf

⁸⁷ Průběh mezibankovního převodu peněžních prostředků (úhrady) v českých korunách. *ČNB* [online]. © 2003-2013 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/platebni_styk/certis/mezibank_prevody_schema.html

bance příjemce v průběhu účetního dne každou hodinu, spěšné platby jsou potom odesílány každých 10 minut⁸⁸.

Banka příjemce následně provede příjem a zpracování dat s úhradou ze systému CERTIS a připíše peněžní prostředky na účet příjemce. Banka příjemce je povinna připsat částku převodu ve prospěch účtu příjemce neprodleně poté, kdy byla připsána na její účet v systému CERTIS.

3.2.5 Činnost zúčtovacího centra ČNB

Česká národní banka vede pro každého přímého účastníka systému CERTIS, k účelu vypořádání jeho mezibankovních plateb, tzv. účet mezibankovního platebního styku v českých korunách. Zůstatky na těchto účtech jsou součástí minimálních rezerv, které jsou v České republice dle zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů⁸⁹ povinné a jejich výše je stanovena jako určité procento z depozit (viz v rámci této podkapitoly níže uvedená část Povinné minimální rezervy).

Zúčtovací centrum ČNB začíná svůj provoz zhruba v 17:00 hodin předchozího pracovního dne (dne D - 1) a končí v 16:00 hodin následujícího pracovního dne (dne D). Doba mezi 15:30 hod. a 16:00 hod. dne D je využita k doladování zůstatků na účtech mezibankovního platebního styku.

Účastník systému a jeho provozovatel si navzájem předávají příkazy a další informace ve formě položek v datových souborech, a to v elektronické podobě prostřednictvím komunikační sítě nebo na magnetických nosičích. Druhá možnost je pozůstatkem z roku 1992, kdy byl systém CERTIS zprovozněn a kdy nebylo možné se spolehnout na datové sítě vzhledem k velmi špatné technické úrovni komunikačních linek⁹⁰. V současné době jsou datové soubory předávány prostřednictvím systému CERTIS - AMOS. Jedná se o webovou aplikaci poskytující uživatelům interaktivní přístup k datům ze systému CERTIS, včetně jejich předávání a přebírání. Systém umožňuje zejména zobrazit aktuální pozici účastníka, spravovat položky v tzv. zadržené frontě (angl. Hold Queue), vyhledat položky, zobrazit denní výpis, detail a historii účtu, zobrazit přehled dávek a předat dávku ke zpracování, vytvořit a zaregistrovat položky, zobrazit archiv položek, zobrazit seznam vstupních a výstupních souborů, přehled poplatků, plnění PMR a seznam loto účtů,

⁸⁸ Průběh mezibankovního převodu peněžních prostředků (úhrady) v českých korunách. ČNB [online]. © 2003-2013 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/platebni_styk/certis/mezibank_prevody_schema.html

⁸⁹ Česká republika. Zákon České národní rady o České národní bance. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1. 1. 1993, roč. 1993, č. 6, částka 003. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=6/1993&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

⁹⁰ JÍLEK, J. *Peníze a měnová politika*, s. 723.

dokumentaci a zprávy pro uživatele atd⁹¹. Není-li účastník systému schopen systém AMOS použít, předávají se soubory po vzájemné telefonické dohodě emailem na adresu certis@cnb.cz nebo na fyzickém nosiči (CD nebo flesh disku). V obou případech by data měla být předávána v zašifrované podobě, i přesto však ČNB akceptuje také nezašifrovaná data. Odpovědnost za případné porušení důvěrnosti dat v takovém případě nese daný účastník systému⁹².

Po přijetí platebního příkazu do systému CERTIS kontrolní programy ověří, zda všechna data splňují formální požadavky. Je provedena autorizace dat, kontrolována úplnost, integrita a obsahová správnost jednotlivých polí. Poté je zahájeno vypořádání, v rámci kterého je kontrolováno, zda má banka plátce na účtu dostatek peněžních prostředků na krytí každé jednotlivé položky. V rámci kontroly tak mohou nastat dvě možnosti. V případě dostatečného krytí na účtu banky plátce je platba okamžitě vyrovnána, účet banky plátce je debetován a účet banky příjemce kreditován. Zpracované transakce jsou potom předány účastníkům elektronickou formou prostřednictvím komunikační sítě. Pokud však banka plátce nemá dostatek prostředků k provedení transakce, je platba umístěna do tzv. zadržené fronty⁹³. Příslušná banka je o této skutečnosti informována informačním systémem zúčtovacího centra a je ji poskytnuta určitá doba k tomu, aby získala tzv. dodatečné krytí. To je možné získat čtyřmi způsoby⁹⁴:

- prostřednictvím platby z jiné banky,
- půjčkou na peněžním trhu,
- formou plně kolateralizovaného vnitrodenního úvěru od ČNB (tzv. intraday facility),
- formou plně kolateralizovaného úvěru přes noc od ČNB (tzv. overnight úvěru neboli marginální zápůjční facility).

V případě, kdy se bance nepodaří získat dodatečné krytí na základě jedné z výše jmenovaných možností do konce účetního dne, je příkaz v zadržené frontě systémem odmítnut a vrácen zpět bance, která jej zaslala.

⁹¹ ČNB. *Podmínky užívání webového portálu AMOS* [online]. ČNB, 2013 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/platebni_styk/certis/download/pravidla_CERTIS_20130101_priloha_02.pdf

⁹² ČNB. *Pravidla platebního systému CERTIS* [online]. ČNB, 2013 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/platebni_styk/certis/download/pravidla_CERTIS_20130101.pdf

⁹³ JÍLEK, J. *Peníze a měnová politika*, s. 723-724.

⁹⁴ Popis systému CERTIS. ČNB [online]. © 2003-2013 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/platebni_styk/certis/certis_popis.html

Systém krátkodobých dluhopisů

Systém krátkodobých dluhopisů (SKD), provozovaný Českou národní bankou, je systémem, který *zajišťuje samostatnou evidenci (registr) cenných papírů a vypořádací systém obchodů s cennými papíry, vedenými v této evidenci*. Jedná se především o cenné papíry vydávané Českou republikou, konkrétně Ministerstvem financí ČR, se splatností do jednoho roku, krátkodobé cenné papíry vydávané ČNB se splatností do šesti měsíců a další dluhopisy splatné do jednoho roku⁹⁵.

Prostřednictvím SKD je bankám, které jsou jeho klienty, umožněno čerpání výše zmíněného kolateralizovaného vnitrodenního úvěru od ČNB. Banka, která má o využívání tohoto typu úvěru zájem, musí mít v SKD zřízen speciální účet, tzv. K - účet. O čerpání úvěru žádá převedením cenných papírů, potřebných ke krytí úvěru na tento účet. Ten je následně zablokován před počátkem účetního dne registračního centra SKD (den D). Poté ČNB vyhodnotí počet cenných papírů na K - účtu a převede na účet platebního styku banky v zúčtovacím centru ČNB částku ve výši poskytnutého úvěru.

Velikost úvěru je určena součinem jmenovité hodnoty cenných papírů na K - účtu a koeficientu, který určuje ČNB⁹⁶. Takto poskytnutý úvěr může banka bezúročně splácet až do konce účetního dne zúčtovacího centra (tj. 16:00 hod.). V případě, že by úvěr nebo jeho část nesplatila, jsou cenné papíry převedeny z K - účtu na účet ČNB. Následně ČNB dohodne s danou bankou poskytnutí jednodenního úvěru úročeného lombardní sazbou⁹⁷. Obchod končí splacením overnight úvěru a převodem cenných papírů z účtu ČNB na účet dané banky⁹⁸. ***Overnight úvěr může banka získat nejen v případě nesplacení vnitrodenního úvěru, ale může o něj také požádat, a to nejpozději 25 minut před uzavěrkou účetního dne v systému CERTIS v minimálním objemu 10 mil. Kč***⁹⁹. ČNB je kdykoli oprávněna z mimořádných, měnověpolitických důvodů dočasně omezit nebo zcela pozastavit poskytování lombardních úvěrů¹⁰⁰.

⁹⁵ Systém krátkodobých dluhopisů. ČNB [online]. © 2003-2013 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/financni_trhy/skd/skd_popis.html

⁹⁶ JÍLEK, J. *Peníze a měnová politika*, s. 726.

⁹⁷ Měnověpolitická úroková sazba, která představuje horní mez pro pohyb krátkodobých úrokových sazeb na peněžním trhu. K 27. 3. 2013 činí 0,25 %.

⁹⁸ JÍLEK, J. *Peníze a měnová politika*, s. 725-726.

⁹⁹ PŮLPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovníctví v České republice*. Praha: Oeconomica, 2007, s. 168. ISBN 978-80-245-1180-1.

¹⁰⁰ Měnověpolitické nástroje. ČNB [online]. © 2003-2013 [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/#pmr

Povinné minimální rezervy

Povinné minimální rezervy (PMR) jsou jedním ze základních nástrojů měnové politiky, kterým může centrální banka ovlivňovat objem likvidity (volných prostředků) v bankovním systému. V našich podmínkách výrazného přebytku likvidity tato role ustupuje do pozadí a PMR slouží zejména jako *nástroj zajišťující plynulost mezibankovního platebního styku v zúčtovacím centru ČNB*¹⁰¹.

Všechny banky musí na svém účtu, otevřeném v zúčtovacím centru ČNB (tj. v systému CERTIS), jehož prostřednictvím realizují vzájemné platby povinně respektovat požadavek minimálních rezerv. Předepsaný objem PMR je s platností od 7. 10. 1999 stanoven na 2 % ze základu pro výpočet PMR¹⁰². Ten tvoří následující závazky se splatností do dvou let včetně, vůči osobám, které nejsou bankou nebo družstevní záložnou¹⁰³:

- vklady a přijaté úvěry,
- emitované neobchodovatelné cenné papíry,
- emitované ostatní dluhové cenné papíry.

Systém PMR funguje na principu průměrování, což znamená, že příslušná banka je povinna udržovat na účtech pro plnění PMR takový denní zůstatek, který je v průměru za udržovací období roven minimálně stanovené rezervě pro dané udržovací období¹⁰⁴. Prostředky na tomto účtu jsou až do výše předepsaného objemu PMR počínaje 12. 7. 2001 účastníkům, kteří jsou povinni udržovat PMR (např. banky) úročeny dvoutýdenní Repo sazbou ČNB (tzv. 2T Repo sazba). U ostatních přímých účastníků, jako jsou spořitelni a úvěrní družstva, se kreditní zůstatky účtu platebního styku neúročí¹⁰⁵. Přehled vybraných základních sazeb ČNB shrnuje tabulka 3.2.

Povinné minimální rezervy nelze chápat jako část bankovních zdrojů odňatých bance a zmrazených na účtu u ČNB, jelikož banka během účetního dne disponuje prostředky na clearingovém účtu podle požadavků svých klientů a vlastních potřeb. **Zůstatek na**

¹⁰¹ Měnověpolitické nástroje. ČNB [online]. © 2003-2013 [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/#pmr

¹⁰² Vypočtená stanovená výše PMR se zaokrouhluje matematicky na celé koruny.

¹⁰³ ČNB. *Opatření ČNB č. 3 ze dne 5. prosince 2011, kterým se stanoví podmínky tvorby povinných minimálních rezerv* [online]. ČNB, 2011 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vestnik/2011/download/v_2011_14_10311610.pdf

¹⁰⁴ Udržovací období trvá přibližně jeden měsíc, konkrétně se jedná o období od prvního čtvrtka v měsíci do středy před prvním čtvrtkem následujícího měsíce. Kalendář udržovacích období je pro jednotlivé kalendářní roky zveřejňován v úředním sdělení ČNB. Pro rok 2013 dostupný z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vestnik/2012/download/v_2012_13_21612610.pdf

¹⁰⁵ SCHLOSSBERGER, O. *Platební služby*, s. 201.

účtu během dne se tak neustále mění a krátkodobě se může rovnat nule, nemůže však přejít do debetního zůstatku.

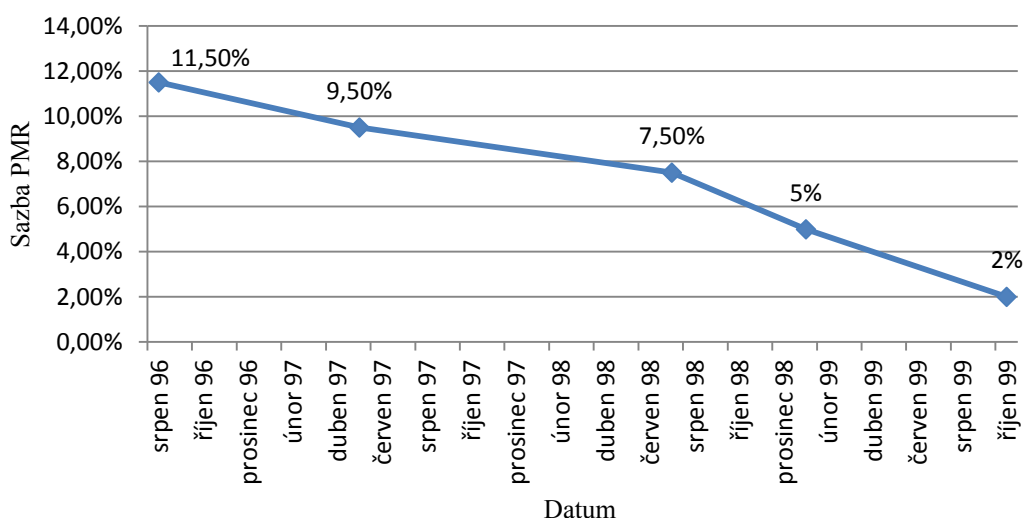
Tabulka 3.2 Přehled vybraných základních sazeb ČNB

Druh úrokové sazby	Vše úrokové sazby	Platnost od
2T Repo sazba	0,05 %	2. 11. 2012
Lombardní sazba	0,25 %	2. 11. 2012
Povinné minimální rezervy		
Banky	2,00 %	7. 10. 1999
Stavební spořitelny a ČMZRB	2,00 %	7. 10. 1999

Zdroj: ČNB (2013), vlastní úprava

V České republice je pozorován klesající trend výše sazeb povinných minimálních rezerv. V srpnu roku 1996 činila sazba PMR 11,5 %. Na počátku května 1997 ČNB tuto sazbu snížila na 9,5 % a v polovině roku 1998 formulovala střednědobý program jejího dalšího snižování rozloženého do tří fází. V rámci první fáze došlo ke snížení sazby na 7,5 %, a to s platností od 30. července 1998. Druhá fáze byla charakterizována snížením PMR na 5 % s platností od 28. ledna 1999. Třetí, závěrečnou fází byla sazba PMR od 7. října 1999 zakotvena na současná 2 % (viz graf 3.1). V rámci této fáze tak došlo k poslednímu snížení PMR a jejich harmonizaci se standardem Evropské centrální banky¹⁰⁶.

Graf 3.1 Vývoj sazby PMR ČR v letech 1996 - 1999

Zdroj: ČNB (2013), vlastní úprava

¹⁰⁶ Harmonizace povinných minimálních rezerv se standardy Evropské centrální banky. ČNB [online]. © 2003-2013 [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2001/2001_duben/boxy_a_prilohy/mp_zpinflace_prilohy_c_01_duben_p2.html

3.2.6 Poplatková politika systému CERTIS

Ceny za operace uskutečněné v systému CERTIS účtuje ČNB bankám tak, aby je stimulovala k optimálnímu rozložení platebních kontaktů během účetního dne. Účetní den je v zúčtovacím centru ČNB rozdělen do šesti časových (poplatkových) pásem s různou nákladovou náročností pro banky. Ty jsou tak *motivovány k realizaci objemově menších převodů na začátku účetního dne, zatímco velké částky procházejí systémem v závěru denního zúčtování*. Cenová diferenciacie v rámci těchto pásem je tak značně významná. Zatímco položky v první a druhém časovém pásmu se pohybují řádově v desetinách korun, převod položky v posledním, šestém pásmu na konci účetního dne vyžaduje zřetelně vyšší náklady¹⁰⁷.

Jednotlivá časová (poplatková) pásma prošla v průběhu let značným vývojem, během kterého byla neustále měněna¹⁰⁸. V následujícím textu bude zaměřena pozornost na období let 2005 - 2013, jelikož pouze v tomto období jsou jednotlivé ceníky mezibankovního platebního styku dostupné na internetovém serveru České národní banky¹⁰⁹. Ceníky ČNB z let 2005 a 2007 rozlišují stejně široká časová pásma začínající v 17:00 hod. předcházejícího dne (dne D - 1) a ukončená aktuálním dnem (dnem D) v 15:30 hod. Při porovnání těchto dvou ceníků s ceníkem mezibankovního platebního styku z roku 2008 jsou patrné první změny v oblasti časových pásem. První časové pásmo bylo rozšířeno o šest hodin. Původně tedy končilo s úderem půlnoci, v roce 2008 až šestou hodinou ranní. V návaznosti na tuto změnu došlo také k časovým změnám druhého a třetího pásma. V roce 2010 potom ČNB prodlužuje první časové pásmo dokonce až do sedmé hodiny ranní a dochází i ke změnám následujících dvou pásem. Rok 2011 zachovává rozšíření prvního pásma z předcházejícího roku, dochází však ke změnám všech ostatních časových pásem a především prodloužení šestého časového pásma až do 16:00 hod., které dříve fungovalo pouze do 15:30 hod. Aktuální ceník, platný od 1. 1. 2013¹¹⁰, dále pokračuje v trendu rozšiřování prvního časového pásma, které se tak v současnosti pohybuje od 17:00 hod. dne D - 1 až do 9:00 dne D. V důsledku toho dochází také ke změně druhého pásma, další časová pásma zůstávají oproti roku 2011 beze změny (viz tabulka 3.3).

¹⁰⁷ PŮLPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovníctví v České republice*, s. 150.

¹⁰⁸ Jedná se zejména o první tři časová (poplatková) pásma.

¹⁰⁹ CERTIS: Systém mezibankovního platebního styku. ČNB [online]. © 2003-2013 [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/platebni_styk/certis/

¹¹⁰ ČNB. *Ceník peněžních a obchodních služeb ČNB pro mezibankovní platební styk* [online]. ČNB, 2013 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/platebni_styk/certis/download/cenik_cast_V.pdf

Tabulka 3.3 Časová pásma mezibankovního platebního styku ČR v letech 2005 - 2013

Rok	I. pásmo	II. pásmo	III. pásmo	IV. pásmo	V. pásmo	VI. pásmo
2005/2007	17:00-0:00	0:00-8:30	8:30-12:30	12:30-13:30	13:30-14:30	14:30-15:30
2008	17:00-6:00	6:00-10:00	10:00-12:30	12:30-13:30	13:30-14:30	14:30-15:30
2010	17:00-7:00	7:00-11:30	11:30-12:30	12:30-13:30	13:30-14:30	14:30-15:30
2011	17:00-7:00	7:00-12:00	12:00-13:00	13:00-14:00	14:00-15:00	15:00-16:00
2013	17:00-9:00	9:00-12:00	12:00-13:00	13:00-14:00	14:00-15:00	15:00-16:00

Zdroj: ČNB (2013), vlastní úprava

Do konce roku 2007 fungovala poplatková politiky ČNB v oblasti mezibankovního platebního styku na principu slev z ceny za zpracování jedné vstupní položky v závislosti na počtu zpracovaných položek v měsíci. Obecně platilo pravidlo, čím více transakcí bylo provedeno, tím byla sleva na jednu vstupní položku vyšší. **K 1. 1. 2008 dochází k radikální změně ceníku**, kdy je již opuštěno od systému slev. Poplatek za zpracování jedné položky je tak nově závislý jednak na objemu předávaných dat k zúčtování za příslušný měsíc (tzv. základní cena), jednak na době, ve které k předání dat v rámci daného dne dochází (tzv. přírážka k základní ceně). Tento systém je zakotven také v současném ceníku ČNB platném od 1. 1. 2013.

V průběhu pozorovaného období let 2005 - 2013 jsou poplatky za mezibankovní operace neustále snižovány. Nejvýraznější změnu cen lze zaznamenat v případě přírážky k základní ceně v rámci šestého poplatkového pásma. V roce 2005 se zde cena pohybovala na úrovni 200 Kč za jednu položku. Roku 2007 dochází k jejímu snížení o 50 %, tedy na 100 Kč. V roce 2005 se cena dostává na hodnotu 50 Kč za položku, kde setrvala až do současnosti. Další výraznou změnou je nulová přírážka v prvním časovém pásmu u neprioritních operací a prvním až třetím pásmu u prioritních operací, fungující od roku 2008 až dodnes.

Současný ceník mezibankovního platebního styku, platný od 1.1 2013, se od svého předchůdce z roku 2011 příliš neliší, ceny si ponechaly svou úroveň. Jedinou výraznou změnou tak je další prodloužení prvního časového pásma, a to až do 9:00 hod., s čímž se logicky mění také zahájení druhého časového pásma, jeho ukončení však zůstává stejné. Základní cena neprioritních položek se v současnosti pohybuje od 0,12 Kč (do 249 999 položek/měsíc) až po 0,02 Kč za jednu položku (při 5 a více mil. zúčtovaných položek/měsíc). Pokud jsou data k zúčtování předávána v době mezi 17:00 hod. dne předcházejícího a 9:00 hod. dne aktuálního, platí člen zúčtovacího systému CERTIS pouze aktuální cenu, odpovídající počtu položek v měsíci. Pokud jsou však data předávána

později, systém CERTIS naúčtuje přírázky v rozmezí od 0,08 Kč (pro data předávaná mezi 9:00 - 12:00 hod.) až do výše 50 Kč (pro data předávaná mezi 15:00 - 16:00 hod.)¹¹¹.

3.3 Cizoměnový mezibankovní platební styk

Jelikož zúčtovací centrum ČNB nezpracovává platby v zahraničních měnách, provádějí banky platební styk se zahraničním prostřednictvím zahraničních korespondentských bank za použití sítě SWIFT (z angl. the Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication). Pod touto zkratkou vystupuje *společnost pro celosvětovou mezibankovní finanční telekomunikaci*, která provozuje mezinárodní, počítači řízenou telekomunikační síť. Tato síť spojuje účastnické banky i další finanční instituce a umožňuje jim rychlý, spolehlivý a hlavně bezpečný přenos dat týkajících se platebních a finančních transakcí a dalších souvisejících informací¹¹².

Společnost SWIFT byla založena v roce 1973 bankami patnácti vyspělých zemí Evropy a Severní Ameriky formou nevýdělečné organizace typu družstva. Jejím hlavním úkolem bylo sjednotit a standardizovat mezibankovní komunikaci a umožnit přenos dat mezi bankami a dalšími finančními institucemi s důrazem na bezpečnost a spolehlivost. Systém byl následně uveden do provozu až o čtyři roky později, tj. roku 1977. Od roku 1987 mohou být na SWIFT napojeny krom bank i burzy, investiční společnosti a další finanční instituce.

SWIFT je nepřetržitě k dispozici 24 hodin denně, 7 dní v týdnu. Zasílání zpráv z jedné banky do druhé je otázkou několika sekund. V případě, že přijímající banka není v době zaslání zprávy na síť připojena, SWIFT zprávu uschová a zasílá ji okamžitě po připojení přijímající banky do sítě. Přesto, že SWIFT není výdělečnou organizací, své služby zpoplatňuje. Výnos je určen na úhradu nákladů spojených s provozem a rozvojem sítě¹¹³.

Přenos dat prostřednictvím sítě SWIFT není omezen pouze na mezinárodní komunikaci. Účastnické banky ji využívají i v národním měřítku a popřípadě také interně k přenosu dat mezi pobočkami nebo mezi centrálou banky a jejími pobočkami. Použití této sítě v národních clearingových systémech je běžné například v Belgii, Francii, Irsku, Švédsku a v řadě jiných zemí, jako je Kanada, Austrálie či Slovinsko se nachází ve stádiu zavádění¹¹⁴.

¹¹¹ Údaje jsou čerpány z jednotlivých ceníků mezibankovního platebního styku ČNB, které jsou zařazeny jako přílohy 2 -7 této práce.

¹¹² SCHLOSSBERGER, O. a M. SOLDÁNOVÁ. *Platební styk*, s. 286.

¹¹³ V roce 2010 se průměrná cena za jednu zprávu pohybovala okolo 10 centů.

¹¹⁴ SCHLOSSBERGER, O., *Platební služby*, s. 236.

Česka republika využívá swiftovou síť již přes třicet let, kdy se Československá obchodní banka v únoru 1981 jako vůbec první banka východní Evropy stala členem této organizace. Jako druhá se v tehdejší Československu v roce 1989 na systém napojila Živnostenská banka a v roce 1991 Státní banka československá, Komerční banka, Investiční banka a Všeobecná úverová banka, největší slovenský peněžní ústav. V následujících letech docházelo k rozšíření swiftové komunity o další subjekty a růst objemu odesílaných swiftových zpráv. V té době již byly technické možnosti národního spojového procesoru umístěného v ČSOB zcela vyčerpány, a proto společnost vedla jednání s firmou Eurotel, která od listopadu 1992 začala zajišťovat provoz nového a výkonnějšího spojového procesoru v Praze¹¹⁵.

Je-li operace v rámci sítě SWIFT směřována do ČR na korunový účet vedený v jiné, než přejímající bance, její další převod probíhá prostřednictvím mezibankovního systému ČNB. Na rozdíl od domácího platebního styku není cizoměnový mezibankovní platební styk zprostředkován jediným zúčtovacím centrem. Proto jsou *cizoměnové platby obecně spojeny s daleko vyššími náklady, než platby korunové*¹¹⁶.

Dílčí shrnutí

Mezibankovní platební styk je v České republice organizován na základě tzv. zúčtovacího neboli clearingového centra ČNB, které je od roku 2001 označováno zkratkovým názvem CERTIS. Jedná se o jediný systém mezibankovního platebního styku v České republice, který zpracovává platby výhradně v českých korunách. Zúčtování v rámci tohoto systému je založeno na tzv. brutto principu v reálném čase, což znamená, že je vypořádávána každá jednotlivá transakce a nikoli až salda vzájemného zúčtování mezi bankami na konci účetního dne, jako tomu je v případě tzv. netto zúčtování.

Zúčtovací centrum bylo uvedeno do provozu 8. března 1992 v rámci tehdejší Státní banky československé. Do té doby byly mezibankovní platby zúčtovávány prostřednictvím systému ABO, který je v současnosti využíván k zajištění aktivit ČNB a státního rozpočtu.

V systému CERTIS vystupují jednak přímí účastníci a jednak tzv. třetí strany. Česká národní banka vede pro každého přímého účastníka systému CERTIS, k účelu vypořádání jeho mezibankovních plateb, účet mezibankovního platebního styku.

¹¹⁵ SCHLOSSBERGER, O., *Platební služby*, s. 242.

¹¹⁶ JÍLEK, J., *Peníze a měnová politika*, s. 731.

Zůstatky na těchto účtech jsou součástí minimálních rezerv, které jsou v České republice povinné a jejich výše v současné době představuje 2 %.

Zúčtovací centrum ČNB začíná svůj provoz v 17:00 hodin předchozího pracovního dne (dne D - 1) a končí v 16:00 hodin následujícího pracovního dne (dne D). Doba mezi 15:30 a 16:00 hod. dne D je využita k doladování zůstatků na účtech mezibankovního platebního styku. Ceny za operace uskutečněné v systému CERTIS účtuje ČNB bankám tak, aby je stimulovala k optimálnímu rozložení platebních kontaktů během účetního dne.

Na účtech mezibankovního platebního styku není povoleno debetní saldo. Proto je v případě, že banka nemá na svém účtu u ČNB dostatek prostředků k provedení transakce platba umístěna do tzv. zadržené fronty. Příslušná banka je o této skutečnosti informována informačním systémem zúčtovacího centra a je jí poskytnuta určitá doba k tomu, aby získala tzv. dodateční krytí. Pro tyto účely jsou využívány především měnověpolitické nástroje ČNB ve formě vnitrodenního úvěru, či tzv. overnight úvěru se splatností následující účetní den, úročeného lombardní sazbou.

Zúčtovací centrum ČNB nezpracovává platby v zahraničních měnách. Platební styk se zahraničím provádějí banky prostřednictvím zahraničních korespondentských bank za použití sítě SWIFT.

Čtvrtá kapitola této práce bude věnována problematice mezibankovních platebních systémů v Evropské unii s konkrétním zaměřením na platební systém TARGET2 a novější systém SEPA, přinášející nové možnosti provádění platebních operací přes hranice států po celé Evropě.

4 Mezibankovní platební systémy v Evropské unii

Význam platebních systémů zprostředkovávajících mezinárodní platební styk v Evropě narůstal především v souvislosti se zavedením jednotné měny euro roku 1999¹¹⁷. Platební systémy v jednotlivých zemích EU byly původně vytvářeny především s cílem zajištění domácích platebních požadavků, byly proto dosti různorodé a nevyhovovaly potřebám jednotné měnové oblasti. Záhy po vzniku Evropské měnové unie (angl. the European Monetary Union, EMU) se ukázalo, že se sice jedná o oblast s jednotným trhem, jednotnou měnou a měnovou politikou řízenou ECB, ale zároveň také o oblast s odlišnou bankovní - obchodní praxí a právní úpravou. Stále výrazněji se tak projevovala *potřeba vytvoření integrovaného evropského platebního prostředí*.

4.1 Platební systém TARGET

Platební systém TARGET (z angl. Trans-European Automated Real-Time Gross Settlement Express Transfer), v českém překladu Transevropský automatizovaný expresní systém zúčtování plateb v reálném čase, lze definovat jako *decentralizovaný evropský mezibankovní zúčtovací systém*¹¹⁸, *který byl vytvořen k podpoře úkolů Eurosystemu v oblasti definování a implementace měnové politiky eurozóny*¹¹⁹ *a který podporoval hladký průběh platebního styku*¹²⁰, jelikož hladké fungování je nezbytné pro zajištění ochrany proti širokému spektru ohrožení.

V polovině 90. let Evropa usilovala o vytvoření jednotné měny a země EU se připravovaly na změnu svých národních měn. Existovala naléhavá potřeba vytvoření platebních služeb, které by sloužily potřebám jednotné měnové politiky a zároveň ulehčily zúčtování eurových plateb napříč národním hranicím tehdejší Evropské unie¹²¹. V té době již většina členských států EU měla vytvořeny své vlastní RTGS systémy¹²², které fungovaly pouze k zúčtování transakcí v jednotlivých národních měnách. Proto v březnu roku 1995 Rada Evropského měnového institutu (angl. the European Monetary Institute, EMI) rozhodla

¹¹⁷ K 1. lednu 1999 zavedení eura v bezhotovostní podobě. Od 1. ledna 2002 hotovostní podoba eura.

¹¹⁸ Skládající se z národních RTGS systémů jednotlivých států, zapojených do systému TARGET.

¹¹⁹ Území EU, na kterém se užívá společná evropská měna euro. K 17. 2. 2014 je členem eurozóny 18 zemí: Belgie, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Lucembursko, Malta, Německo, Nizozemí, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko a Lotyšsko (člen od 1. 1. 2014).

¹²⁰ SCHLOSSBERGER, O. *Platební služby*, s. 278.

¹²¹ Do roku 1999 bylo členem EU 15 zemí: Francie, Německo, Itálie, Belgie, Lucembursko, Nizozemí, Velká Británie, Irsko, Dánsko, Řecko, Španělsko, Portugalsko, Rakousko, Švédsko, Finsko.

¹²² Systémy průběžného zúčtování hrubých plateb, spočívající v okamžitém zúčtování každé platby v reálném čase.

o tom, že *všechny národní centrální banky by měly být schopny připojit se k platebnímu systému TARGET do roku 1999.*

Jelikož k vybudování jednotného RTGS systému nezbývalo příliš mnoho času, nejpraktičtější a rychlým řešením bylo spojení existujících RTGS systémů a definování minimálního souboru harmonizačních rysů pro posílání a přijímání plateb napříč národními hranicemi¹²³. To znamená, že národní RTGS systémy byly harmonizovány jen natolik, aby bylo možno provádět jednotnou měnovou politiku ECB a zajistit rovné konkurenční podmínky pro všechny úvěrové instituce. Po národních soustavách se tedy požadovalo, aby¹²⁴:

- byly organizovány centrální bankou;
- pracovaly v eurech;
- používaly režim RTGS;
- zajistily, aby přímými účastníky byly banky, popřípadě některé další instituce schválené centrální bankou.

Harmonizace se týkala zejména podmínek přístupu k systému, provozní doby, poplatků, poskytování vnitrodenních úvěrů, základních pravidel pro platby a způsobů řešení případného selhání systému. Některé technické a organizační rysy národních systémů tak zůstaly i nadále odlišné.

Platební systém TARGET patří k nejvýznamnější evropským platebním systémům. Jedná se o systém velkých plateb provozovaný ECB, pracující na principu tzv. brutto zúčtování v reálném čase (RTGS). Hlavním právním nástrojem tohoto systému jsou obecné zásady ECB/2001/3 ze dne 26. 4. 2001, o transevropském expresním automatizovaném systému zúčtování plateb v reálném čase (TARGET)¹²⁵.

Systém TARGET byl uveden do provozu 4. ledna roku 1999. Jeho zavedení k tomuto datu mělo úzkou souvislost s již v úvodu zmíněným zavedením jednotné měny euro¹²⁶ a také se zřízením Evropské centrální banky¹²⁷. Tento decentralizovaný platební a zúčtovací systém je založen na propojení jednotlivých národních platebních systémů centrálních bank

¹²³ ECB. *The Payment System: Payments, Securities and Derivates and the Role of the Eurosystem* [online]. Frankfurt am Main: ECB, 2010 [cit. 2013-05-14]. ISBN 978-92-899-0633-3. Dostupné z: <http://www.ecb.int/pub/pdf/other/paymentsystem201009en.pdf>

¹²⁴ PŮLPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovníctví v České republice*, s. 253.

¹²⁵ Evropská unie. Obecné zásady Evropské centrální banky. In: *Úřední věstník Evropské unie*. 2001, L 140. Dostupné z: http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/l_14020010524cs00720086.pdf

¹²⁶ Euro zavedeno s účinností od 1. ledna 1999 v 11 zemích EU: Německu, Francii, Belgii, Nizozemí, Lucembursku, Irsku, Portugalsku, Španělsku, Rakousku, Finsku a Itálii.

¹²⁷ ECB, centrální banka zemí eurozóny, byla založena 30. března 1998. Svou činnost oficiálně zahájila 1. ledna 1999.

členských zemí EU s platebním systémem Evropské centrální banky (angl. the European Central Bank Payment Mechanism, EPM) prostřednictvím tzv. Interlinking mechanismu, který jednotlivé systémy spojil v integrovaný celek. Systém byl vytvořen tak, aby byl schopen zúčtovat přeshraniční převody denominované v euro stejně hladce, jako by šlo o domácí platební styk¹²⁸.

Systém TARGET byl vytvořen se záměrem dosažení tří základních cílů, které přispějí k integraci a stabilitě peněžního trhu eurozóny. Tyto cíle jsou vytýčeny následovně¹²⁹:

- poskytovat bezpečný a spolehlivý mechanismus pro zúčtování eurových plateb,
- zvýšit efektivitu zúčtování přeshraničních plateb v eurech,
- sloužit potřebám monetární politiky ECB a podporovat integraci euroměnového trhu.

Přestože byl TARGET původně určen pro zpracování velkoobjemových plateb v eurech s cílem redukovat systémové riziko¹³⁰ v celé EU, uživatelé systému jej začaly postupně využívat také k dalším typům transakcí, zahrnující rovněž platby malého rozsahu.

4.2 Přejít z TARGET na TARGET2

Od 19. listopadu 2007 byl původní systém TARGET nahrazen novější generací, nesoucí označení TARGET2. Hlavní rozdíl mezi těmito dvěma systémy spočívá v tzv. jednotné technické a technologické platformě nesoucí název Jednotná sdílená platforma (angl. the Single Shared Platform, SSP), která nahradila decentralizovanou strukturu původního systému TARGET a je provozována třemi centrálními bankami Eurosystemu - italskou Banca d'Italia, německou Deutsche Bundesbank a francouzskou Banque de France¹³¹.

Jednotná sdílená platforma vede k úsporám z rozsahu, v důsledku toho také ke snížení poplatků a v neposlední řadě i ke zkvalitňování poskytovaných služeb. Ačkoli je TARGET2, stejně jako předchozí systém TARGET právně strukturován jako soubor platebních systémů, bylo rozhodnuto, že pravidla pro systémy, které jsou součástí TARGET2 budou s určitými výjimkami v případě omezení vyplývajících z vnitrostátních právních předpisů v nejvyšší

¹²⁸ SCHLOSSBERGER, O. *Platební služby*, s. 278.

¹²⁹ TARGET2: Forerunner TARGET. *ECB* [online]. 2013 [cit. 2013-05-16]. Dostupné z: <http://www.ecb.int/paym/t2/before/view/html/index.en.html#objectives>

¹³⁰ Riziko kolapsu finančního systému nebo celého trhu, kdy se problém jednoho účastníka systému přenáší na další účastníky a tím se platební systém stává nestabilním.

¹³¹ TARGET2: Features. *ECB* [online]. 2013 [cit. 2013-05-16]. Dostupné z: <http://www.ecb.int/paym/t2/features/html/index.en.html#times>

možné míře harmonizovány¹³². Každá centrální banka zúčastněné země tak i nadále provozuje svůj vlastní systém, který je součástí TARGET2. Jeho název je pak v souladu s obecnými zásadami ECB tvořen slovem TARGET2 a názvem či zkratkou příslušné centrální banky Eurosystemu nebo členského státu¹³³.

Navzdory zmíněným zásadním změnám zůstalo několik hlavních principů systému TARGET i nadále nezměněno. Jedná se především o hlavní funkci systému, kterou je zúčtování operací centrálních bank a veškerých převodů v eurech. Zůstává také zpracování v reálném čase a neodvolatelnost transakce¹³⁴.

Základní problém fungování systému TARGET v rozšířené podobě¹³⁵ spočíval v tom, že nebyl schopen na sebe napojit další centrální banky stejným způsobem, jako tomu bylo u dosavadních účastníků, aniž by toto napojení přineslo značné provozní problémy. Proto bylo rozhodnuto o zahájení projektu TARGET2 s cílem odstranit nedostatky původního systému TARGET. Do zahájení provozu nového systému¹³⁶ tak musely být nové členské země na systém napojeny prostřednictvím některé centrální banky, zde již zapojené. Tuto možnost využilo z nově příchodích zemí pouze Polsko, které se do systému zapojilo prostřednictvím italské centrální banky¹³⁷.

Projekt zavádění modernějšího systému TARGET2 byl uskutečněn v rámci tří základních fází¹³⁸:

- předprojektová fáze,
- projektová fáze,
- testovací a zkušební fáze.

V předprojektové fázi, započaté v říjnu roku 2002, bylo důležité zejména identifikovat požadavky účastníků systému a vytvořit koncept pro Jednotnou sdílenou platformu. Druhá, projektová fáze, byla plánována do začátku roku 2006. Zahrnovala vypracování detailních funkčních a technických specifikací, vybudování softwaru a vytvoření technické

¹³² ECB. *The Payment System: Payments, Securities and Derivates and the Role of the Eurosystem* [online]. Frankfurt am Main: ECB, 2010 [cit. 2013-05-14]. ISBN 978-92-899-0633-3. Dostupné z: <http://www.ecb.int/pub/pdf/other/paymentsystem201009en.pdf>

¹³³ Např. systém ECB, který je součástí TARGET2 se nazývá TARGET2-ECB.

¹³⁴ Jakmile je debetován jeden účet a kreditován druhý účet, nelze již příkaz k provedení platby odvolat.

¹³⁵ V roce 2004 se členy EU stala Česká republika, Slovensko, Polsko, Litva, Lotyšsko, Estonsko, Malta, Kypr, Maďarsko, Slovinsko.

¹³⁶ Systém TARGET2 zahájil svou činnost v listopadu roku 2007.

¹³⁷ POLOUČEK, S. *Bankovníctví*, s. 159-160.

¹³⁸ TARGET2: Project and Go-Live. ECB [online]. 2013 [cit. 2013-05-16]. Dostupné z: <http://www.ecb.int/paym/t2/target/html/index.en.html>

infrastruktury nového systému. Poslední fáze, fáze testování, započala roku 2006 a byla zasvěcena intenzivnímu testování nového systému.

Následný přechod z jednoho systému na druhý byl uskutečněn v několika migračních skupinách, přičemž celkový počet těchto skupin byl Eurosystemem omezen na čtyři. Poslední, čtvrtá skupina přitom měla fungovat jako časová rezerva v případě nepředvídatelných událostí.

První skupinu tvořilo celkem osm zemí, tj. Rakousko, Kypr, Německo, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Malta a Slovinsko, přičemž Malta, Kypr, Litva a Lotyšsko nebyly začleněny do první generace systému TARGET. Přechod v rámci této skupiny proběhl úspěšně, čímž se potvrdila spolehlivost platformy systému TARGET2. V době uskutečnění migrace první skupiny, tj. 19. listopadu 2007, je tedy datováno započetí fungování nového systému TARGET2. Dne 18. února 2008 přistoupily v rámci druhé migrační skupiny k systému TARGET2 Belgie, Finsko, Francie, Irsko, Nizozemí, Portugalsko a Španělsko. Poslední, třetí skupina byla utvořena 19. května 2008 a zahrnovala Dánsko, Estonsko, Řecko, Itálii, Polsko a Evropskou centrální banku. Mimo tyto skupiny přistoupilo v lednu 2009 Slovensko, v únoru 2010 Bulharsko a v červenci 2011 Rumunsko (viz tabulka 4.1). Celý šestiměsíční proces migrace¹³⁹, během kterého spoluexistoval jednak TARGET a jednak SSP, probíhal velmi plynule a nezpůsobil žádné provozní narušení. ***K plnému nahrazení systému TARGET systémem TARGET2 došlo v květnu roku 2008***, po pěti letech plánování¹⁴⁰.

Tabulka 4.1 Migrační skupiny přechodu na TARGET2

Skupina 1	Skupina 2	Skupina 3	Skupina 4
19. 11. 2007	18. 2. 2008	19. 5. 2008	15. 10. 2008
Rakousko	Belgie	Dánsko	Rezervováno pro nepředvídatelné události.
Kypr	Finsko	Estonsko	
Německo	Francie	ECB	
Litva	Irsko	Řecko	
Lotyšsko	Nizozemí	Itálie	
Lucembursko	Portugalsko	Polsko	
Malta	Španělsko		
Slovinsko			

Zdroj: ECB (2013)

¹³⁹ V případě využití čtvrté migrační skupiny se hovořilo o migračním období v délce 10 - ti měsíců.

¹⁴⁰ TARGET2: Project and Go-Live. ECB [online]. 2013 [cit. 2013-05-16]. Dostupné z: <http://www.ecb.int/paym/t2/target/html/index.en.html>

4.3 Platební systém TARGET2

Systém TARGET2, označovaný také jako tzv. systém druhé generace, byl uveden do provozu v listopadu roku 2007 v rámci tzv. první vlny migrace¹⁴¹ s cílem překonat nedostatky původního systému TARGET. Klíčovým záměrem Eurosystemu bylo, aby byl nový systém schopen:

- lépe vyhovět požadavkům zákazníků poskytovaním koordinované úrovně služeb,
- zabezpečit efektivnost nákladů,
- rychle se přizpůsobit budoucímu vývoji, včetně rozšíření EU a Eurosystemu.

Hlavním právním nástrojem, kterým se v současné době systém TARGET2 řídí, jsou obecné zásady ECB/2012/27 ze dne 5. 12. 2012, o transevropském expresním automatizovaném systému zúčtování plateb v reálném čase (TARGET2)¹⁴².

TARGET2 je platebním systémem založeným na principu průběžného zúčtování v reálném čase (RTGS), který může být použit pro veškeré kreditní operace v eurech. Zpracovává jak mezibankovní, tak klientské platby, a to bez existence horního či dolního limitu. Musí být použit pro všechny platby zahrnující Eurosystem, stejně jako pro vypořádání operací všech velkých plateb v rámci netto zúčtování¹⁴³ v eurech. Pro další platby, jako jsou mezibankovní a komerční platby v eurech mohou účastníci trhu využívat TARGET2 nebo jiné platební úmluvy dle jejich volby¹⁴⁴.

Systém TARGET2 je přístupný každý pracovní den od 7:00 hod. do 18:00 hod. středoevropského času s výjimkou sobot a nedělí, Nového roku, Velkého pátku, velikonočního pondělí, 1. května a dále 1. a 2. svátku vánočního. Pro klientské platby (tzv. MT 103/103+) se systém uzavírá v 17:00 hod., pro mezibankovní platby (tzv. MT 202)¹⁴⁵ v 18:00 hod¹⁴⁶.

¹⁴¹ Viz podkapitola 4.2 Přejít z TARGET na TARGET2.

¹⁴² Evropská unie. Obecné zásady Evropské centrální banky. In: *Úřední věstník Evropské unie*. 2012, L 30. Dostupné z: http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/l_03020130130cs00010093.pdf

¹⁴³ Viz podkapitola 2.3.2 Mezibankovní platební systémy - Clearingový platební systém.

¹⁴⁴ ECB. *The Payment System: Payments, Securities and Derivates and the Role of the Eurosystem* [online]. Frankfurt am Main: ECB, 2010 [cit. 2013-05-14]. ISBN 978-92-899-0633-3. Dostupné z: <http://www.ecb.int/pub/pdf/other/paymentsystem201009en.pdf>

¹⁴⁵ Viz podkapitola 4.4 Swiftová adresa a swiftová zpráva.

¹⁴⁶ TARGET2: Features. ECB [online]. 2013 [cit. 2013-05-16]. Dostupné z: <http://www.ecb.int/paym/t2/features/html/index.en.html#times>

Fungování systému TARGET2 je založeno na třech základních principech, konkrétně se jedná o¹⁴⁷:

- tržní princip,
- neodvolatelnost,
- definitivnost.

Tržní princip je potřeba chápat v souvislosti s hlavním úkolem systému TARGET2, kterým je ulehčení zavedení jednotné monetární politiky v zemích Evropské měnové unie. ***Použití systému je povinné pouze pro platební operace zajišťující realizaci nástrojů měnové politiky těch národních bank, které jsou členy ESCB.*** Pro různé mezibankovní operace či obchodní platby nečlenů je tedy nepovinné. V případě, kdy zúčtování velkých plateb v sobě zahrnuje systémové riziko, všichni účastníci systému operujícího v eurech vyžadují zúčtování prostřednictvím systému TARGET2.

Princip neodvolatelnosti navazuje na národní pravidla jednotlivých RTGS systémů. Systém TARGET2 stanoví, že platební příkazy jsou neodvolatelné od okamžiku, kdy systém RTGS zúčtuje částku platebního příkazu na vrub účtu příslušné národní centrální banky, respektive jiného přímého člena u ECB.

Princip definitivnosti se váže na skutečnost, že TARGET2 používá pro řízení rizik v oblasti platebního styku pevná pravidla. Ty dávají účastníkům systému možnost zasílat položky platebního styku nepřetržitě s jistotou, která eliminuje riziko zúčtování mezi účastníky systému s rozdílnými mechanismy platebního styku. TARGET2 zúčtovává s konečnou platností všem příjemcům, jimž bylo účtováno ve prospěch jejich účtů, které mají vedeny u ECB, resp. NCB.

Využívání systému TARGET2 přináší účastníkům tohoto systému řadu výhod. Jedná se například o:

- spolehlivost a přístupnost systému,
- práci v reálném čase (RTGS systém),
- možnost spojení s téměř všemi finančními institucemi zemí EU,
- jednotnou sdílenou technologickou platformu a zprávy na bázi SWIFT formátů,
- nízké náklady,
- snížení rizika v důsledku práce v online režimu,
- relativně dlouhý provozní čas (od 7:00 do 18:00 hod.).

¹⁴⁷ SCHLOSSBERGER, O. *Platební služby*, s. 280-281.

Hlavním nedostatkem původního systému TARGET, zmiňovaným již v úvodu této podkapitoly, byla především jeho heterogenita v podobě co možná nejmenší harmonizace jednotlivých národních systémů zúčastněných zemí. Tento nedostatek se podařilo odstranit přechodem na novější systém TARGET2. Jelikož se však již zmíněná harmonizace týkala pouze oblasti velkých plateb i nadále přetrvávala různorodost norem upravující oblast malých plateb, na které zavedení systému TARGET2 nemělo žádný vliv. Na druhou stranu to nikdy nebylo účelem tohoto systému, takže mu to nelze ani nijak vyčítat.

Lze tedy říci, že mezi důvody pro zavedení celoevropského platebního systému patří například možnost poskytnout bezpečný a spolehlivý mechanismus pro vypořádání přeshraničních plateb, zejména velkých hodnot na bázi RTGS, dále zvýšení efektivnosti přeshraničních plateb v eurech v rámci EU a jejího trhu a v neposlední řadě zajistit hladkou a efektivní implementaci měnové politiky Eurosystemu¹⁴⁸.

4.3.1 Účast v systému TARGET2

Povinné členství v systému TARGET2 se, jak již bylo několikrát zmíněno ve výše uvedeném textu, vztahuje pouze na národní centrální banky členských zemí eurozóny. Ostatní země EU či komerční banky jednotlivých členských zemí se mohou stát účastníky systému dobrovolně, ze své vlastní vůle. Celkem je v systému TARGET2 zapojeno 24 centrálních bank Evropské unie, zahrnující 19 centrálních bank eurozóny (včetně ECB)¹⁴⁹ a 5 centrálních bank států mimo eurozónu¹⁵⁰, kterým jsou nabízeny čtyři možnosti členství, a to ve formě¹⁵¹:

- přímé účasti,
- nepřímé účasti,
- adresovaného držitele kódu BIC,
- přístupu pro více adresátů.

¹⁴⁸ SCHLOSSBERGER, O. *Platební služby*, s. 286.

¹⁴⁹ CB Rakouska, Belgie, Finska, Francie, Německo, Řecko, Irsko, Itálie, Lucembursko, Portugalsko, Slovinsko, Španělsko, Nizozemí, Maltě, Kypr, Slovensko, Estonsko, Lotyšsko a ECB.

¹⁵⁰ CB Dánsko, Polsko, Litva, Bulharsko, Rumunsko.

¹⁵¹ TARGET 2: Participation. *ECB* [online]. 2013 [cit. 2013-05-16]. Dostupné z: <http://www.ecb.int/paym/t2/pax/html/index.en.html>

Za přímého účastníka systému TARGET2 lze považovat subjekt, který má u centrální banky Eurosystemu veden alespoň jeden účet v platebním modulu PM (angl. the Payment Module Account)¹⁵². Může se tedy jednat o:

- úvěrové instituce sídlící v Evropském hospodářském prostoru (EHP)¹⁵³ včetně případu, kdy jednají prostřednictvím pobočky sídlící v EHP;
- úvěrové instituce sídlící mimo EHP za podmínky, že jednají prostřednictvím pobočky sídlící v EHP;
- národní centrální banky členských zemí EU a ECB.

Roli tzv. nepřímého účastníka systému plní každá úvěrová instituce sídlící v EHP, která s jedním přímým účastníkem (úvěrovou institucí nebo centrální bankou) uzavřela dohodu o zadávání platebních příkazů a přijímání plateb prostřednictvím účtu PM tohoto přímého účastníka a která byla jako nepřímý účastník uznána systémem, jenž je součástí TARGET2¹⁵⁴.

Jinou kategorií přístupu k systému je tzv. adresovaný držitel kódu BIC (angl. Addressable BIC). Ten je vymezen jako subjekt, který¹⁵⁵:

- má identifikační kód banky tzv. BIC (z angl. the Business Identifier Code)¹⁵⁶;
- není uznán jako nepřímý účastník systému;
- je korespondentem nebo klientem přímého účastníka anebo pobočkou přímého či nepřímého účastníka a prostřednictvím přímého účastníka může do systému, který je součástí TARGET2 zadávat platební příkazy a přijímat platby.

Přístup více adresátů (angl. Multi - Addressee Access) umožňuje pobočkám nebo úvěrovým institucím usazeným v EHP přístup do příslušného systému, který je součástí TARGET2 ve formě zadávání platebních příkazů přímo do systému a/nebo přijímání plateb přímo z tohoto systému. Opravňuje tak subjekty k tomu, aby své platební příkazy zadávaly

¹⁵² Účet, který má účastník systému TARGET2 v platebním modulu u centrální banky Eurosystemu a který je pro tohoto účastníka nezbytný k zadávání platebních příkazů či přijímání plateb prostřednictvím TARGET2 a vypořádání těchto plateb s centrální bankou Eurosystemu.

¹⁵³ EHP vznikl 1. 1. 1994 na základě dohod uzavřených mezi Evropských sdružením volného obchodu (ESVO) a EU. Dohod se účastní pouze tři ze čtyř zemí ESVO - Island, Norsko a Lichtenštejnsko, jelikož účast Švýcarska odmítli v roce 1992 jeho občané v povinném referendu.

¹⁵⁴ SCHLOSSBERGER, O. *Platební služby*, s. 280.

¹⁵⁵ Evropská unie. Obecné zásady Evropské centrální banky. In: *Úřední věstník Evropské unie*. 2012, L 30. Dostupné z: http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/l_03020130130cs00010093.pdf

¹⁵⁶ Viz podkapitola 4.4 Swiftová adresa a swiftová zpráva.

prostřednictvím účtu PM přímého účastníka bez účasti tohoto účastníka¹⁵⁷. Přístup pro více adresátů prostřednictvím poboček lze poskytnout následovně:

- úvěrová instituce, která byla připuštěna jako přímý účastník, může jedné nebo více svých poboček, které jsou usazeny v EHP umožnit přístup ke svému účtu PM pro účely přímého zadávání platebních příkazů nebo přijímání plateb za podmínky, že příslušná centrální banka byla patřičně informována;
- pokud byla pobočka úvěrové instituce připuštěna jako přímý účastník, mohou mít ostatní pobočky téhož právního subjektu nebo jeho ústředí, jsou-li usazeny v EHP přístup k účtu PM dotčené pobočky za podmínky, že tato pobočka informovala příslušnou centrální banku.

Tabulka 4.2 Účast v systému TARGET2

	Účet v PM	Podávání a přijímání plateb	Zúčtování plateb	Subjekt systémových pravidel	Evidovaný v seznamu TARGET2
Přímá účast	ano	přímo	vlastní účet PM	ano	ano
Přístup více adresátů	ne	přímo	účet přímého účastníka	ano	ano
Nepřímá účast	ne	přes přímého účastníka	účet přímého účastníka	ano	ano
Adresovaný BIC	ne	přes přímého účastníka	účet přímého účastníka	ne	ano

Zdroj: ECB (2009)

4.3.2 Poplatková politika systému TARGET2

Současná poplatková politika systému TARGET2 se stává jednak z příslušného měsíčního paušálu za účet PM, jednak také z poplatku za jednotlivou položku/transakci, přičemž každý přímý účastník systému má možnost zvolit si jeden ze dvou poplatkových tarifů. Je tedy plně na zvážení účastníka, který typ placení bude preferovat. Přechod mezi těmito dvěma hlavními tarify je povolen, musí však být oznámen příslušné Národní centrální bance (NCB) nejpozději do 20-tého dne příslušného kalendářního měsíce¹⁵⁸.

¹⁵⁷ Evropská unie. Obecné zásady Evropské centrální banky. In: *Úřední věstník Evropské unie*. 2012, L 30. Dostupné z: http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/l_03020130130cs00010093.pdf

¹⁵⁸ ECB. *User Information Guide to the TARGET2 Pricing* [online]. Frankfurt am Main: ECB, 2012 [cit. 2013-05-14]. Dostupné z: http://www.ecb.int/paym/t2/shared/pdf/professionals/TARGET2_Pricing_Guide_version3_0.pdf?9635a576f2399a145ad3930db5d499f6

První tarif, tarif A, je tvořen měsíčním poplatkem v celkové hodnotě 150 EUR za účet PM plus paušálním poplatkem za transakci ve výši 0,80 EUR. Tarif B disponuje podstatně vyšším měsíčním poplatkem. Konkrétně je jeho výše stanovena na částku 1 875 EUR za účet PM plus poplatek za transakci, který je určen v závislosti na objemu uskutečněných transakcí (počtu zpracovaných položek) za měsíc. Pro prvních 10 000 položek za měsíc činní poplatek 0,60 EUR. Pro 10 001 až 25 000 položek je jeho výše stanovena na 0,50 EUR. Objem transakcí v rozsahu 25 001 až 50 000 je zpoplatněn částkou 0,40 EUR. Za transakce od 50 001 do 100 000 položek je třeba zaplatit 0,20 EUR a při objemu transakcí přesahujícím 100 000 položek je poplatek nižší, a sice 0,125 EUR (viz tabulka 4.3).

K 19. září 2012 došlo ke schválení úpravy ceníku systému TARGET2 s účinností od ledna roku 2013. Hlavní změny se týkaly především poplatků za účet PM, kde navýšení činilo 50 EUR u tarifu A a 625 EUR v případě tarifu B¹⁵⁹. Poplatek za transakci zůstal neměnný až na drobnou výjimku v případě tarifu B, kde při objemu transakcí nad 100 000 položek/měsíc došlo ke snížení výše poplatku o 0,025 EUR, tedy z původních 0,15 EUR na současných 0,125 EUR.

Tabulka 4.3 Hlavní poplatkové tarify systému TARGET2 platné od 1. 1. 2013

TARIF A		
Poplatek za účet PM	Poplatek za transakci	
150 EUR	0,80 EUR	
TARIF B		
Poplatek za účet PM	Poplatek za transakci	
1 875 EUR	objem transakcí	cena
	1 - 10 000	0,60
	10 001 - 25 000	0,50
	25 001 - 50 000	0,40
	50 001 - 100 000	0,20
	nad 100 000	0,125

Zdroj: ECB (2012), vlastní úprava

Účinností nového ceníku systému TARGET2 dochází také k zavedení měsíčního poplatku ve výši 20 EUR pro nepřímé účastníky systému (dříve jednorázový poplatek) a 5 EUR pro korespondenty. Tento poplatek se však netýká poboček přímých účastníků nebo poboček nepřímých účastníků a korespondentů, stejně jako subjektů stejné bankovní skupiny spadající do skupiny 5 - ti eurového jednorázového poplatku (viz tabulka 4.4).

¹⁵⁹ ECB. *Amendments to the TARGET2 Pricing Policy* [online]. Frankfurt am Main: ECB, 2012 [cit. 2013-05-14]. Dostupné z: http://www.ecb.europa.eu/paym/t2/shared/pdf/professionals/Amendments_TARGET2_pricing_policy.pdf

K zavedení nového ceníku byl Eurosystem přinucen v důsledku celkového ekonomického poklesu, který neumožňuje dosažení původně odhadovaného nárůstu operací o 6 % ročně. Zotavení je očekáváno v průběhu osmi a půl let¹⁶⁰.

Tabulka 4.4 Ostatní poplatkové tarify systému TARGET2 za rok 2007 a 2013

JEDNORÁZOVÝ POPLATEK			
Ceník od r. 2007		Ceník od r. 2013	
Nepřímí účastníci	20 EUR	Adresovaní držitelé kódu BIC *	5 EUR
Adresovaní držitelé kódu BIC	5 EUR		
MĚSÍČNÍ POPLATEK			
Přístup pro více adresátů	80 EUR	Přístup pro více adresátů	80 EUR
-	-	Nepřímí účastníci	20 EUR
		Adresovaní účastníci kódu BIC (korespondenti)	5 EUR

*Pobočky přímých a nepřímých účastníků, pobočky korespondentů a adresovaní účastníci kódu BIC, kteří jsou členy stejné bankovní skupiny

Zdroj: ECB (2012), vlastní úprava

4.3.3 Průběh zpracování platby systémem TARGET2¹⁶¹

Následující podkapitola popisuje průběh zpracování klientské platby systémem TARGET2 za předpokladů, kdy:

- není brán zřetel na výši a způsob poplatků za provedení platby,
- účet plátce i příjemce jsou vedeny v měně platby,
- zúčtovací bankou je ECB se svým mechanismem zúčtování.

Celý proces je odstartován v okamžiku, kdy klient (plátce) předá platební příkaz k provedení přeshraniční platby ve měně euro své bance. Banka plátce se potom vzhledem k výši dané platby a své obchodní politice rozhodne pro provedení platby prostřednictvím systému TARGET2. Zatíží tedy účet plátce a převede danou peněžní částku do svých účetních knih (konkrétně na zrcadlový účet platebního styku k nostro účtu¹⁶² vedenému u NCB). Následně předá informace o zúčtování této platby své národní centrální bance.

Národní centrální banka podklad k provedení platby zkontroluje. V případě, že je vše v pořádku zatíží účet banky plátce v RTGS systému a převede částku převodu do svých účetních knih. Následně předá podklady k zúčtování zúčtovací bance systému TARGET2,

¹⁶⁰ ECB. *Amendments to the TARGET2 Pricing Policy* [online]. Frankfurt am Main: ECB, 2012

[cit. 2013-05-14]. Dostupné z:

http://www.ecb.europa.eu/paym/t2/shared/pdf/professionals/Amendments_TARGET2_pricing_policy.pdf

¹⁶¹ SCHLOSSBERGER, O. *Platební služby*, s. 283-284.

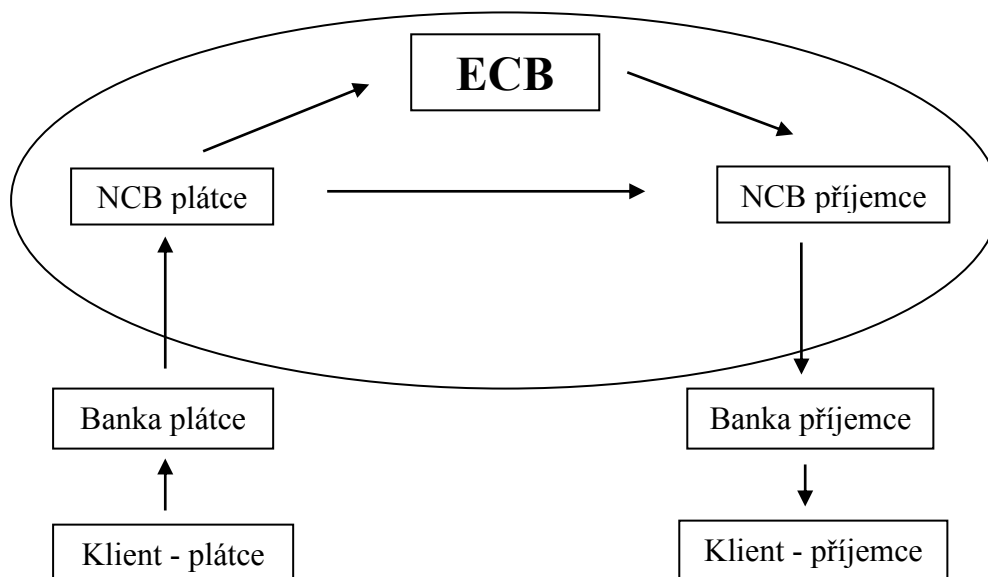
¹⁶² Viz podkapitola 2.3.2 Mezibankovní platební systémy - Korespondentský platební systém.

kterou je Evropská centrální banka ve formě swiftové zprávy MT 202. Jde o podnět k převodu krytí předmětné platby na vrub účtu NCB plátce a ve prospěch účtu NCB příjemce. Zároveň NCB plátce předá platební příkaz ve formě swiftové zprávy MT 103 (popřípadě MT 103 +) přímo NCB příjemce a sdělí jí, že krytí platby bude realizováno prostřednictvím ECB. Detailnější problematice swiftových zpráv je věnována podkapitola 4.4 Swiftová adresa a swiftová zpráva.

Zúčtovací banka, ECB, na základě podkladů k zúčtování provede přeúčtování částky převodu z účtu NCB plátce ve prospěch účtu NCB příjemce. Této bance následně předá informace o provedeném převodu. Národní centrální banka příjemce po obdržení informace o tom, že ve prospěch jejího nostro účtu byly připsány peněžní prostředky klienta (příjemce banky příjemce), zúčtuje na vrub svých účetních knih (zrcadlového účtu k nostro účtu platebního styku v systému TARGET2) částku převodu ve prospěch loro účtu banky příjemce (z pohledu NCB příjemce). O této skutečnosti předá informace ve formě výpisu z účtu.

Banka příjemce po obdržení této informace zatíží svůj zrcadlový účet k nostro účtu vedeného u NCB banky příjemce a částku převodu převede ve prospěch účtu příjemce, kterému následně předá o této skutečnosti zprávu. Celý výše popsany proces znázorňuje níže uvedený obrázek 4.1.

Obrázek 4.1 Zúčtování prostřednictvím systému TARGET2

Zdroj: Schlossberger (2012), vlastní úprava

4.3.4 Fungování systému TARGET2¹⁶³

Jak již bylo nastíněno v předchozí podkapitole 4.3.3 Průběh zpracování platby systémem TARGET2, platební mechanismus systému TARGET2 pracuje s celou řadou informativních zpráv, poskytovaných prostřednictvím sítě SWIFT¹⁶⁴.

Při zadávání dat platebního styku musí být bankou plátce vznesen platební požadavek tzv. Payment Settlement Message Request (PSMR), který obsahuje klientskou platbu (MT 103, popřípadě MT 103+)¹⁶⁵ a informaci o přesunu peněžních prostředků mezi krycí bankou, bankou plátce a bankou příjemce. PSMR se používá proto, aby NCB/ECB realizovala danou platbu. Dále je prostřednictvím platební mechanismu Evropské centrální banky zasláno oznámení tzv. Payment Settlement Message Notification (PSMN), které odesílá NCB/ECB příjemce NCB/ECB plátce s informací, že požadavek byl zpracován. Tato informace musí být zaslána během 30 minut po debetování příslušného účtu. Zpráva je pozitivní v případě, že banka příjemce má svůj účet veden v RTGS systému příslušné NCB a ten byl kreditován příslušnou částkou. Negativní pokud NCB příjemce nemůže platbu zpracovat. Zpráva v tomto případě obsahuje příslušný kód chyby. ***Dokud NCB plátce neobdrží PSMN, je za transakci zodpovědná.***

Na konci dne každá NCB posílá tzv. End - of - day Check Message Request (ECMR), kterým je zahájena kontrolní a závěrečná procedura při zpracování daného dne. Touto zprávou je ECB informována o transakcích platebního styku PSMR, které byly vyměňovány během obchodního dne s ostatními NCB a ECB. Na základě této zprávy pak ECB generuje jako odezvu tzv. End - of - day Check Message Notification (ECMN), kterou potvrzuje příslušné NCB výsledek konce obchodního dne. I tato zpráva musí být ECB odeslána příslušné NCB do 30 minut od přijetí ECMR.

Krom výše uvedených zpráv se mohou objevit i následující, méně běžné typy zpráv:

- Delay Closing Time Request (DCTR);
- Delay Closing Time Notification (DCTN);
- Interlinking Free Format Message (IFFM);
- Interlinking Statistical Information Message (ISIM).

Zpráva Delay Closing Time Request (DCTR) je zasílána ECB ostatním NCB v případě, kdy jejich požadavky byly zpožděny. Jedná se například o situaci, kdy NCB nebo ECB mají technické problémy s koncem obchodního dne a potřebují proto posunout

¹⁶³ SCHLOSSBERGER, O. *Platební služby*, s. 284-286.

¹⁶⁴ Viz podkapitola 3.3 Cizoměnový mezibankovní platební styk.

¹⁶⁵ Viz podkapitola 4.4 Swiftová adresa a swiftová zpráva.

jeho řádný konec, tj. 18:00 hod. Na základě této zprávy potom všechny NCB ponechají své RTGS systémy otevřeny, aby mohly přijmout další zprávy o zúčtování od ostatních členů systému. Odpovědí na zprávu DCTR je tzv. Delay Closing Time Notification (DCTN), kterou banka potvrzuje souhlas s novým termínem skončení dne. Opět platí, že DCTN musí být odeslána nejpozději do 30 minut od okamžiku doručení zprávy DCTR.

Zpráva Interlinking Free Format Message (IFFM) je používána pro přenos určitých dat. Může se jednat například o již zmíněný požadavek konce dne ECMR ze strany příslušné NCB, která jej neúspěšně zaslala v řádném čase nebo o zaslání informace o místních (národních) problémech se systémem RTGS či informace pro ostatní NCB a ECB, že problémy byly odstraněny a nastal normální stav. Poslední zmíněnou skupinou zpráv jsou tzv. statistické zprávy Interlinking Statistical Information Message (ISIM), které se používají pro předávání statistických dat vůči ECB.

4.4 Swiftová adresa a swiftová zpráva

Jelikož systém TARGET2 ke svému fungování využívá v rámci třetí kapitoly již zmíněnou komunikační síť SWIFT (z angl. the Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication), je potřeba věnovat pozornost také problematice swiftové zprávy a swiftové adresy, se kterou se lze setkat při studiu této problematiky.

Přenos dat a informací realizovaný prostřednictvím swiftové sítě je prováděn ve formě tzv. swiftových zpráv. Mezinárodně platný standardizovaný systém členění swiftových zpráv rozděluje zprávy dle jejich účelu a funkce do jednotlivých kategorií, skupin a typů. Každá swiftová zpráva je označena písmeny MT a třemi numerickými znaky. Její podoba je tedy následující¹⁶⁶:

MT xyz,

kde:

x - kategorie zprávy,

y - skupina zprávy.

z - typ zprávy.

Existuje celkem jedenáct kategorií swiftových zpráv, označujících účel nebo předmět obchodu, kterého se daná zpráva týká. Pro účely této práce postačí znát pouze zaměření první a druhé kategorie těchto zpráv, kde první kategorií tvoří úhrady klientů a úhrady šeků a druhou mezibankovní převody.

¹⁶⁶ SCHLOSSBERGER, O. *Platební služby*, s. 244.

Pro potřeby zahraničního platebního styku, prováděného prostřednictvím nostro a loro účtů, se nejčastěji využívají, v předchozím textu již zmíněné, swiftové zprávy MT 103 a MT 202. Swiftová zpráva MT 103, označující klientský převod, je používána k předání zprávy, avíza, o provedení převodu peněžních prostředků formou hladké platby¹⁶⁷ mezi příkazcem a příjemcem, z nichž ani jeden není finanční institucí. Tato zpráva je předávána bankou příkazce bance příjemce buď přímo nebo prostřednictvím korespondentské banky či několika korespondentských bank. Swiftová zpráva MT 202, všeobecný převod finanční instituce, se používá jako příkaz k převodu finančních prostředků mezi dvěma finančními institucemi. Touto zprávou převádí banka příkazce peněžní prostředky bance příjemce, a to opět přímo nebo prostřednictvím korespondentské banky¹⁶⁸.

Swiftová adresa (angl. the Business Identifier Code, BIC)¹⁶⁹ slouží k identifikaci banky nebo jiné finanční instituce odesílatele a příjemce v záhlaví swiftové zprávy a také k identifikaci swiftových bank (např. korespondentské banky odesílající banky). Swiftová adresa konkrétní banky nebo finanční instituce bývá osmi nebo jedenáctimístná a má následující strukturu¹⁷⁰:

- kód banky, který identifikuje banku pomocí čtyř abecedních znaků (např. KOMB pro Komerční banku, CNBA pro ČNB);
- kód země identifikující zemi nebo geografické území, na němž je umístěno sídlo banky (např. DE pro Německo, CZ pro Českou republiku);
- kód místa, kterým je dvoumístný alfanumerický znak regionu nebo města, v němž má daná banka své sídlo (např. PP pro Prahu).

4.5 Systém TARGET/TARGET2 a Česká republika

Centrální banky nově přistupujících zemí, tedy i Česká národní banka, měly možnost připojit se k systému TARGET od okamžiku svého vstupu do EU¹⁷¹. Česká republika této možnosti díky nedostatečnému zájmu ze strany komerčních bank nevyužila. Příčinu tohoto rozhodnutí lze spatřit ve vlastnické struktuře místních bank, kde jejich

¹⁶⁷ Bezhotovostní (nedokumentární) převod peněžních prostředků.

¹⁶⁸ SCHLOSSBERGER, O. *Platební služby*, s. 247.

¹⁶⁹ Změna v názvu BIC z „Bank Identifier Code“ na „Business Identifier Code“ nastala přijetím rozhodnutí ECB ze dne 2. listopadu 2010 č. ECB/2010/19 (2010/673/EU), kterým se mění rozhodnutí ECB/2007/7 o podmínkách TARGET-ECB. Příčinu změny lze spatřovat ve skutečnosti, kdy BIC je organizací SWIFT přidělován také jiným finančním institucím, ne pouze bankám.

¹⁷⁰ BIC and IBAN Format Registration: SWIFT as the ISO Registration Authority. *SWIFT* [online]. 2013 [cit. 2013-05-20]. Dostupné z:

http://www.swift.com/products_services/bic_and_iban_format_registration_bic_details

¹⁷¹ Vstup ČR do EU k 1. 5. 2004.

zahraniční majitelé zajišťují zahraniční platby v eurech přes platební systémy mateřských bank¹⁷².

Účast v systému TARGET2 se tak pro Českou republiku stává povinná až přijetím společné měny euro, která je předpokladem pro vstup do jednotné měnové unie. Po přistoupení budou moci všechny banky na území České republiky převádět peněžní prostředky pomocí tohoto systému, a to jak na základě vlastní potřeby, tak z podnětu příkazu klienta. Platební příkaz bude zaslán přímo do zúčtovacího centra ČNB, napojeného na TARGET2. Nebude tak potřeba využívat služeb korespondentských bank, které v současné době v České republice přístup do tohoto systému zprostředkovávají.

Přistoupením k systému TARGET2 by mělo dojít ke zkrácení doby potřebné k realizaci přeshraničních převodů a snížení cen za tyto služby, jelikož banky ušetří peněžní prostředky za poplatky, které musejí v současné době platit korespondentským bankám. V neposlední řadě dojde ke stírání rozdílů mezi zahraniční a domácí platbou, jelikož průběh těchto operací bude identický. *V současné době je ČNB napojena na systém TARGET2 prostřednictvím německé centrální banky.*

4.6 Platební systém SEPA

Jednotná oblast pro platbu v eurech, velmi často označovaná pouze zkratkovým názvem SEPA (z angl. the Single Euro Payments Area), představuje *oblast, v níž spotřebitelé, podniky a další hospodářské subjekty mohou provádět a přijímat platby v eurech uvnitř jednotlivých zemí a mezi nimi, a to za stejných základních podmínek, práv a povinností bez ohledu na svou zeměpisnou polohu*¹⁷³. To znamená, že veškeré malé (retailové) platby¹⁷⁴ v eurech se stávají tuzemskými platbami a v rámci eurozóny zaniká dělení platebního styku na vnitrostátní a přeshraniční. V systému SEPA také do značné míry odpadá problematika měnových konverzí, jelikož *platba musí být vždy provedena v měně euro*¹⁷⁵. Jedná se tedy o důležitý krok směrem k posílení evropské integrace.

Prostor SEPA tvoří celkem 33 evropských zemí. Jedná se o všechny členské země Evropské unie (28)¹⁷⁶, dále pak Island, Norsko, Lichtenštejnsko, Švýcarsko a Monako. I subjekty stojící mimo eurozónu tedy mohou využívat systémů pro platby v eurech,

¹⁷² POLOUČEK, S. *Bankovníctví*, s. 160.

¹⁷³ SCHLOSSBERGER, O. *Platební služby*, s. 268.

¹⁷⁴ Viz podkapitola 2.3.1 Typy platebních systémů.

¹⁷⁵ Účet příkazce či příjemce však může být veden i v jiné měně než euro.

¹⁷⁶ Dvacátým osmým členem EU se stalo k 1. 7. 2013 Chorvatsko.

uplatňovat standardy a postupy SEPA a přispívat tak k zavedení jednotného trhu služeb platebního styku.

Projekt SEPA byl zahájen roku 2002 zřízením tzv. Evropské platební rady (angl. the European Payment Council, EPC)¹⁷⁷, která na nutnost vytvoření tohoto systému poukázala ve svém prohlášení:

„My, evropské banky a Asociace evropského úvěrového sektoru:

- *sdílíme společnou vizi, že platby v Evropě jsou domácími platbami,*
- *spojujeme své síly s cílem naplnit tuto vizi k užitku evropských klientů, průmyslu, jakož i bank, a proto*
- *zavedeme naši Jednotnou oblast pro platby.*“¹⁷⁸

Potřeba vytvoření jednotného trhu v eurech vycházela ze stavu hospodářství v eurozóně, řady překážek, které bránily plnému využívání potenciálu hospodářské a měnové unie, různých odlišností v každé zemi, které způsobovaly komplikace provádění malých plateb v eurech, kdy pro každou platbu existovaly různé formáty dle dané země a platby tak byly pro všechny zúčastněné strany mnohem nákladnější, a to jak finančně tak časově. ***Za úplný počátek fungování systému SEPA je pokládán 28. leden 2008, kdy byl uveden do provozu nástroj SEPA pro bezhotovostní převody***¹⁷⁹.

4.6.1 Fáze utváření projektu SEPA

Harmonogram, dle kterého mělo dojít k uskutečnění projektu SEPA, byl definován v dokumentu nazvaném SEPA Roadmap, přijatém v prosinci roku 2004. V samotném projektu je počítáno s třemi hlavními fázemi jeho postupného utváření. Konkrétně se jedná o¹⁸⁰:

- plánovací fázi (2004 - 2006),
- prováděcí fázi (2006 - 2008),
- přechodovou fázi (2008 - 2014/2016).

Plánovací fáze byla odstartována na počátku roku 2004. Jejím cílem byl především návrh nových systémů pro bezhotovostní platby a přímé inkaso a vytvoření rámce

¹⁷⁷ Viz podkapitola 4.6.4 Evropská platební rada a SEPA.

¹⁷⁸ Jednotná oblast pro platby v eurech SEPA. ČBA [online]. 2013 [cit. 2013-08-19]. Dostupné z: <https://www.czech-ba.cz/cs/aktivity/sepa>

¹⁷⁹ Viz podkapitola 4.6.2 Platební instrumenty SEPA.

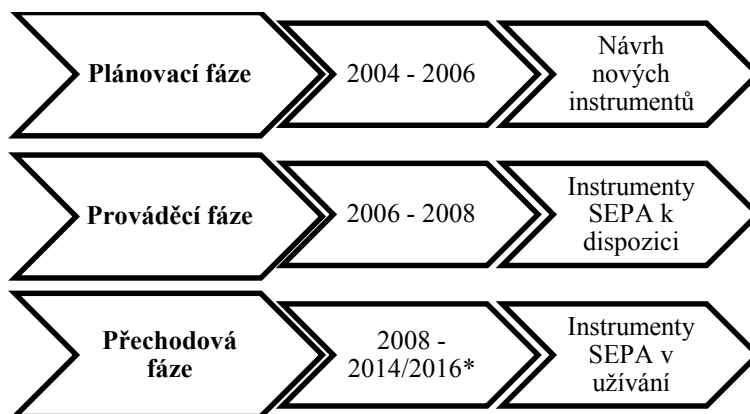
¹⁸⁰ SEPA: About SEPA. ECB [online]. 2013 [cit. 2013-08-19]. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/paym/sepa/about/html/index.en.html>

pro platební karty a pro infrastrukturu zúčtování a vypořádání plateb. Došlo také k vytvoření souboru norem a ke stanovení bezpečnostních požadavků.

Následně, roku 2006, byla zahájena druhá, prováděcí fáze uskutečňování projektu SEPA, která pokračovala až do konce roku 2007. Tato fáze soustředila pozornost především na přípravu rozšíření nových nástrojů, norem a infrastruktur SEPA. V rámci této etapy byl také uskutečněn zkušební provoz celého systému¹⁸¹.

Poslední, tzv. přechodová neboli také migrační fáze byla zahájena roku 2008 s cílem dosáhnout převodu starých, vnitrostátních nástrojů na standardy SEPA do konce roku 2010¹⁸². Tento termín se však nepodařilo dodržet, a proto je v současné době ukončení přechodové fáze *pro členské země eurozóny datováno k 1. lednu roku 2014 a pro země stojící mimo eurozónu potom k 31. říjnu 2016* (viz obrázek 4.2)¹⁸³.

Obrázek 4.2 Hlavní fáze utváření projektu SEPA

*Původně 2008 - 2010.

Zdroj: Schlossberger (2012), vlastní úprava

4.6.2 Platební instrumenty SEPA

Při vytváření projektu Jednotné oblasti pro platby v eurech Evropská platební rada (EPC) definovala tři klíčové nástroje, tvořící jádro platebního styku SEPA. Jsou jimi:

- bezhotovostní převody SEPA (angl. the SEPA Credit Transfers, SCT),
- přímá inkasa SEPA (angl. the SEPA Direct Debits, SDD),
- SEPA pro platební karty (angl. the SEPA Cards Framework, SCF).

¹⁸¹ SEPA: About SEPA. ECB [online]. 2013 [cit. 2013-08-19]. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/paym/sepa/about/html/index.en.html>

¹⁸² SEPA: Proces vytváření SEPA. ČBA [online]. 2009 [cit. 2013-08-19]. Dostupné z: <http://czech-ba.webmagazine.cz/projekty/sepa/7286-3>

¹⁸³ Ustanoveno nařízením EP a Rady č. 260/2012 ze dne 14. března 2012, kterým se stanoví technické a obchodní požadavky pro úhrady a inkasa v eurech a kterým se mění nařízení (ES) č. 924/2009. Viz podkapitola 4.6.6 Základní právní úprava ve vazbě na SEPA.

Pro každý z těchto platebních instrumentů byla vytvořena sada pravidel, tzv. Rulebooks, které musí každá instituce, která deklaruje svou připravenost na provádění SEPA transakcí dodržovat. Tím se zabezpečí jednotnost platebního styku v eurech bez ohledu na to, zda se provádí v rámci dané země nebo přes hranice. Tato pravidla obsahují jak technické standardy (např. strukturu platební instrukce a její formát), tak procesní pravidla (např. lhůtu, ve které musí být převod uskutečněn)¹⁸⁴.

Bezhotovostní převody SEPA

Bezhotovostní úhrady SEPA (angl. the SEPA Credit Transfers, SCT), spočívající v zadání platebního příkazu bance plátce a následném odeslání příslušné sumy bance příjemce, byly zákazníkům nabídnuty jako vůbec první z řady produktových nástrojů SEPA již počátkem roku 2008.

Aby mohla být daná platba označena jako tzv. bezhotovostní úhrada SEPA musí splňovat určitá kritéria. Mezi ty nejdůležitější se řadí požadavek provedení platby v eurech, nutnost uvedení čísla účtu příjemce ve formátu IBAN (z angl. the International Bank Account Number)¹⁸⁵ a existence BIC¹⁸⁶ banky příjemce. Jelikož IBAN v sobě obsahuje poznávací vzorec země a banky, není vlastní označení banky, tzv. BIC, vlastně vůbec zapotřebí. To však bude uvedeno do chodu až od 1. února 2016. Do té doby je potřeba zohlednit následující vývojové fáze¹⁸⁷:

- do 31. ledna 2014 - dosavadní čísla účtů a bankovní symboly je možno dále užívat, IBAN a BIC je možno používat dobrovolně;
- od 1. února 2014 do 31. ledna 2016 - pro transakce v domácí zemi stačí IBAN, pro přeshraniční transakce v EU je zapotřebí IBAN i BIC;
- od 1. února 2016 - pro domácí i přeshraniční platby stačí IBAN.

Bezhotovostní převody v rámci SEPA nejsou omezeny co do výše převodu peněžních prostředků i měny, ve které je účet plátce veden. Poplatky spojené s touto službou hradí obě strany, a sice za služby poskytnuté svou bankou¹⁸⁸. To má za následek skutečnost, že zasílaná částka dorazí k příjemci v plné výši, což vede k odstranění sporů vznikajících z důvodu

¹⁸⁴ Osobní finance: SEPA. *Česká spořitelna* [online]. 2013 [cit. 2013-08-19]. Dostupné z: http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/sc_2316.xml

¹⁸⁵ Mezinárodní číslo bankovního účtu umožňující provádění plateb do a ze zahraničí.

¹⁸⁶ Swiftová adresa (angl. the Business Identifier Code). Viz podkapitola 4.4 Swiftová adresa a swiftová zpráva.

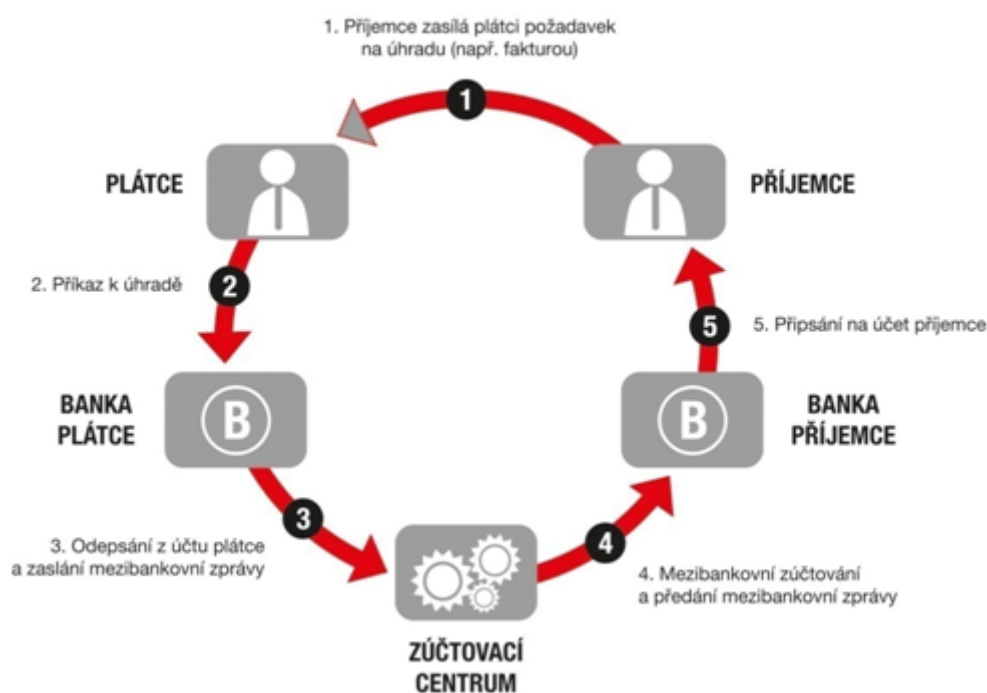
¹⁸⁷ ELSNER, D. Průvodce převodem peněz v SEPA. *CFOWorld: Finanční služby* [online]. 2012 [cit. 2013-08-19]. Dostupné z: <http://cfoworld.cz/financi-sluzby/pruvodce-prevodem-penez-v-sepa-989>

¹⁸⁸ Jedná se o tzv. metodu zpoplatnění SHA.

zaslání vyfakturované částky z účtu plátce, ale připsání na účet příjemce částky ponížení o různé poplatky banky plátce¹⁸⁹.

SCT přináší řadu výhod pro klienty poskytovatelů platebních služeb, ale i pro samotné poskytovatele. Příkladem lze uvést výhodnost systému pro plátce i příjemce pokud jde o funkčnost, hospodárnost, uživatelský komfort a úplnost zpracování. Dále se jedná o skutečnost, že platby jsou uskutečňovány v plné původní výši, možnost doručení zprávy v délce 140 znaků příjemci platby bez jakýchkoli změn, existenci jednotné normy pro identifikaci a ověření účtu banky v Evropě podle mezinárodního čísla účtu IBAN či možnost zamítnuté transakce a vrácené platby díky jejich jednotnému zpracování automatizovat. Účty všech partnerů SEPA jsou dostupné pro provádění plateb stejně bezpečně, rychle a snadno, jako tomu je v jejich vlastních zemích¹⁹⁰.

Obrázek 4.3 Průběh platby prostřednictvím bezhotovostního převodu SEPA

Zdroj: UniCredit Bank (2013)

Požadavek k platbě formou bezhotovostní úhrady vznáší příkazce. Platební službu poskytuje banka, avšak původ požadavku a jeho povaha leží mimo kontrolu a odpovědnost

¹⁸⁹ Směrnice o platebních službách poukazuje na skutečnost, že sdílení poplatků mezi plátcem a příjemce se jeví jako nejúčinnější, neboť usnadňuje přímé zpracování plateb.

¹⁹⁰ EPC. *Proč nečekat se zaváděním systému SEPA* [online]. Brusel: EPC, 2009 [cit. 2013-08-20]. Dostupné z: <https://www.czech-ba.cz/sites/default/files/dokumentyclanku/sepa-informace-pro-verejny-sektor/down12732.pdf>

bankovního sektoru či jednotlivých bank. K uspokojení požadavku převedení peněžních prostředků musí mít banka, u níž je veden účet příkazce potřebné prostředky k tomu, aby danou sumu převedla bance, u níž je veden účet příjemce a v průběhu tohoto zpracování ji musí být poskytnuty informace, nutné k provedení platby. Jestliže má příkazce dostatečné množství peněžních prostředků nebo dostatečný kredit, s nímž lze bezhotovostní úhradu uskutečnit, jestliže jedná v souladu se svým oprávněním a jestliže bezhotovostní úhrada neporušuje příslušné právní, regulatorní či jiné požadavky včetně požadavků stanovených bankou příkazce, banka platbu provede a příslušným způsobem o tom informuje příkazce. Příslušná suma je následně odepsána z účtu plátce a bezhotovostní převod je zaslán bance příjemce, která příslušnou částku připíše na účet svého klienta (příjemce). Výše uvedená situace je shrnuta obrázkem 4.3.

V České republice, k 13. září 2013, umožňuje provedení bezhotovostních převodů v rámci systému SEPA dvanáct finančních institucí. Jedná se o Českou spořitelnu, Československou obchodní banku, Citifin spořitelní družstvo, Citibank, GE Money Bank, J&T banku, Komerční banku, LBBW Bank CZ, PPF Banku, Reiffeisenbank, Sberbank CZ a UniCredit Bank Czech Republic¹⁹¹.

Přímá inkasa SEPA

Za pomoci přímých inkas SEPA (angl. the SEPA Direct Debits, SDD) ***lze poprvé v historii provádět inkasa nejen v rámci vnitrostátních plateb, ale také přes hranice***, v rámci evropské třiatřicítky¹⁹². Inkaso obecně zahajuje příjemce příkazem své bance, aby na základě dřívější dohody převedla na jeho účet určitou sumu z účtu plátce.

Přímé inkaso se v rámci systému SEPA vyskytuje ve dvou podobách. V základní verzi tzv. SEPA Direct Debit Core (SDD Core), určené pro inkasní platby klientů/spotřebitelů a ve verzi B2B SEPA Direct Debit (B2B SDD), určené pro inkasa podnikatelských subjektů. Oba zmíněné nástroje byly spuštěny v listopadu roku 2009.

Hlavní rozdíl mezi těmito dvěma instrumenty spočívá ve skutečnosti, že nástroj B2B SDD mohou využívat pouze podniky (tzn. plátce nesmí být fyzická osoba - spotřebitel nebo drobný podnikatel) a zároveň zde není plátce oprávněn požadovat náhradu za autorizované transakce, jako tomu je v případě základní verze SDD Core¹⁹³.

¹⁹¹ EPC. *SEPA Credit Transfer Register of Participants: Version 10 January 2014* [online]. Brussels: EPC, 2014 [cit. 2014 -01-28]. Dostupné z: http://epc.cbnet.info/docs/SEPA_Credit_Transfer.pdf

¹⁹² EPC. *SEPA pro spotřebitele* [online]. Brusel: EPC, 2009 [cit. 2013 -03-27]. Dostupné z: <https://www.czech-ba.cz/sites/default/files/dokumentyclanku/sepa-pro-spotrebitele-pracovni-preklad-cba/down7284.pdf>

¹⁹³ SCHLOSSBERGER, O. *Platební služby*, s. 271.

V SDD Core existuje možnost vrácení finančních prostředků (tzv. Refund) do osmi týdnů od odepsání platby z účtu bez uvedení důvodu. Finanční prostředky v tomto případě musejí být vráceny neprodleně, nejpozději však 2 dny po předložení žádosti. Do 13 měsíců ode dne odúčtování potom může plátce požádat o vrácení částky s uvedením důvodu, a to za situace, kdy povolené inkaso nebylo autorizováno (tzn. smlouva již nebyla platná nebo žádná smlouva neexistovala)¹⁹⁴.

Obrázek 4.4 Průběh platby prostřednictvím přímého inkasa SEPA

Zdroj: UniCredit Bank (2013)

Současná podoba základní verze SDD Core vychází z principu, který je založen na vzájemné důvěře mezi plátcem a příjemcem platební služby¹⁹⁵. Plátce předává svůj souhlas (mandát)¹⁹⁶ s inkasem přímo příjemci, přičemž má možnost odvolat inkasovanou platbu v případě, že by překročila částku, kterou mohl rozumně očekávat. Příjemce peněžních prostředků zasílá plátcí zpravidla 14 dní před splatností inkasa tzv. Prenotification. Ten může mít např. podobu účtu za telefon¹⁹⁷. Vlastní výzvu k inkasu příjemce zasílá zpravidla 5 dní před splatností inkasa, nejdříve však 14 dní a nejpozději 2 dny před jeho

¹⁹⁴ SCHLOSSBERGER, O. *Platební služby*, s. 274.

¹⁹⁵ Tzv. Credit Mandate Flow (CMF) - požadavek předání souhlasu s inkasem prostřednictvím banky plátce.

¹⁹⁶ Rámec SEPA definuje souhlas jako jednoznačné a právně platné vyjádření vůle a souhlasu plátce s tím, že příjemce může opakovaně nebo jednorázově inkasovat z účtu plátce, vedeného v bance plátce nespécifikovatelnou částku. Souhlas lze udělit i elektronicky jako tzv. e-mandát.

¹⁹⁷ Díky instrumentu SSD Core tak může být účet za telefon Rakušana žijícího ve Francii uhrazen přímo z jeho rakouského účtu.

splatností. Výzva k inkasu je vždy doplněna základními údaji ze SEPA mandátu a příjemce je povinen uvést, zda jde o první nebo jednorázovou výzvu k inkasu. Pro přímá inkasa jsou určeny všechny platební klientské účty, není-li klientem předem určeno jinak. Z důvodu omezení kurzových rizik v případě výplaty náhrad (tzv. Refund) je vhodnější provádět přímá inkasa pouze z účtů vedených v eurech. Vypořádání přímého inkasa, zatížení účtu plátce a připsání inkasované částky probíhá v jeden den, jde-li o den pracovní. V případě státního svátku může dojít k posunutí splatnosti o jeden den. Vypořádání se uskutečňuje výhradně v eurech (viz obrázek 4.4). Zásadní rozdíl mezi vnitrostátními a SEPA inkasy je v tom, že **v případě SEPA inkasa banka příjemce v okamžiku vyslání výzvy k inkasu bance plátce připsuje požadovanou částku ve prospěch účtu příjemce**¹⁹⁸.

Výhody SDD Core jsou na straně plátce spatřovány především v možnosti provádět platby v rámci třiatřiceti účastnických zemí SEPA pomocí jediného platebního nástroje, existencí jednoduchého postupu vrácení peněz¹⁹⁹, skutečností, že se jedná o bezpečný platební nástroj bez rizika opožděných plateb a jejich následků a možnosti podepsat souhlas k inkasu v elektronické podobě. Výhodou v očích příjemce platby je mimo jiné také možnost určit si přesné datum inkasa, řídit své peněžní toky díky dokončení plateb ve stanoveném časovém horizontu či přímé přiřazení plateb s odpovídajícími službami nebo účty²⁰⁰.

Druhý nástroj, tzv. B2B SDD, je modifikovanou verzí prvního, výše zmíněného, základního typu inkasa. Krom již uvedených odlišností v podobě nemožnosti vrácení autorizované transakce a možnosti účasti pouze podnikatelských subjektů, instrument B2B SDD vyžaduje, aby banka plátce zajistila autorizaci inkasa kontrolou souhlasu k inkasu.

Výhodou u tohoto nástroje je pro plátce například snadný a rychlý způsob realizace plateb, snížené riziko opožděných plateb a jejich následků a jistota ověření transakce bankou dlužníka předtím, než částku z jeho účtu odepíše. Výhodou pro příjemce je možnost určit si přesné datum inkasa, možnost řídit své peněžní toky díky dokončení platby ve stanoveném časovém horizontu, nižší administrativní náklady a zvýšená bezpečnost díky využívání elektronického souhlasu²⁰¹.

S platností od 13. září 2013 lze v České republice uskutečnit platby pomocí přímého inkasa SEPA v rámci jeho základní verze SEPA Direct Debit Core u tří bank operujících

¹⁹⁸ SCHLOSSBERGER, O. *Platební služby*, s. 274.

¹⁹⁹ 8 týdnů od data provedení inkasa v případě autorizovaných transakcí, do 13 měsíců v případě neautorizovaných transakcí.

²⁰⁰ EPC. *Proč nečekat se zaváděním systému SEPA* [online]. Brusel: EPC, 2009 [cit. 2013-08-20]. Dostupné z: <https://www.czech-ba.cz/sites/default/files/dokumentyclanku/sepa-informace-pro-verejny-sektor/down12732.pdf>

²⁰¹ EPC. *Proč nečekat se zaváděním systému SEPA* [online]. Brusel: EPC, 2009 [cit. 2013-08-20]. Dostupné z: <https://www.czech-ba.cz/sites/default/files/dokumentyclanku/sepa-informace-pro-verejny-sektor/down12732.pdf>

na českém finančním trhu, a to u J&T banky, Komerční banky a UniCredit Bank Czech Republic²⁰². V případě verze B2B SEPA Direct Debit tuto služby poskytují pouze dvě banky, a sice Komerční banka a UniCredit Bank Czech Republic²⁰³.

SEPA pro platební karty

Impulzem pro sjednocení podmínek v oblasti platebních karet byla především skutečnost, že by klient měl být zatížen srovnatelným poplatkem za vydání karty a transakce provedené touto kartou, přičemž transakce by měly být všude stejně rychle zaúčtovány a karty by měly být akceptovány na každém terminálu a u každého obchodníka v rámci celé EU, respektive v rámci prostoru SEPA²⁰⁴. Držitelé platebních karet a obchodníci přijímající platby kartou by tak měli přijímat a poskytovat platby a vybírat hotovost v rámci celé oblasti SEPA za stejných podmínek, jako by tomu bylo na domácí půdě. A to vše jak v případě kreditní²⁰⁵, tak také debetní²⁰⁶ karty.

Karta kompatibilní s principem SEPA by měla být založena na tzv. standardu EMV (z angl. the Europay MasterCard Visa Standard)²⁰⁷, který zajišťuje vysokou úroveň bezpečnosti platebních transakcí díky využití čipu a PINu při jejich realizaci. Jedná se sice o dražší řešení, než magnetický proužek²⁰⁸, ale za to mnohem bezpečnější.

Ačkoli by karta, vydaná dle standardů SEPA, měla být akceptovatelná v bankomatech a/nebo obchodníky ve všech zemích zahrnutých do této oblasti, ***je pouze na rozhodnutí daného obchodníka, zda bude kartu akceptovat či nikoli***. Může se tedy stát, že karta nebude moci být použita např. u drobného obchodníka, a to i přesto, že sídlí v některé ze zemí zapojených do projektu SEPA²⁰⁹.

²⁰² EPC. *Core SDD Register of Participants: Version 10 January 2014* [online]. Brussels: EPC, 2014 [cit. 2014 - 01-28]. Dostupné z: http://epc.cbnet.info/docs/Core_SEPA_DD.pdf

²⁰³ EPC. *B2B SDD Register of Participants: Version 10 January 2014* [online]. Brussels: EPC, 2014 [cit. 2014 - 01-28]. Dostupné z: http://epc.cbnet.info/docs/B2B_SEPA_DD.pdf

²⁰⁴ Základní nástroje SEPA. ČBA [online]. 2013 [cit. 2013-08-19]. Dostupné z: <https://www.czech-ba.cz/cs/aktivita/sepa/zakladni-nastroje-sepa>

²⁰⁵ Umožňují držitelům provádět nákupy do určitého úvěrového limitu. Dlužná částka je plně vypořádána do konce stanoveného období nebo je vypořádána částečně a neuhrazený zůstatek funguje jako úvěr, z něhož držitel karty hradí úrok.

²⁰⁶ Umožňují držitelům, aby jejich skutečné nákupy byly přímo a jednotlivě zúčtovány na jejich účtu.

²⁰⁷ Standard vyvinutý asociacemi Europay, MasterCard a VISA, jenž sjednocuje podmínky čipové technologie a garantuje vzájemnou kompatibilitu karet na celém světě. Od 1. 1. 2011 musejí být EMV čipem vybaveny všechny platební karty vydané v zemích SEPA a používané pro platby nebo výběry hotovosti v EUR.

²⁰⁸ Funguje na principu magnetického záznamu, který se používá například u magnetofonových karet či počítačových disket.

²⁰⁹ EPC. *SEPA pro spotřebitele* [online]. Brusel: EPC, 2009 [cit. 2013 -08-27]. Dostupné z: <https://www.czech-ba.cz/sites/default/files/dokumentyclanku/sepa-pro-spotrebitel-pracovni-preklad-cba/down7284.pdf>

4.6.3 Hlavní rysy SEPA plateb

Tato kapitola shrnuje některé, v předchozím textu již zmíněné, nejvýznamnější rysy plateb, uskutečňovaných v rámci systému SEPA a slouží tak jako určité shrnutí těch nejdůležitějších charakteristik tohoto systému.

SEPA platby jsou charakterizovány následujícími skutečnostmi:

- převod je vždy prováděn výhradně v měně euro;
- výše převodu peněžních prostředků a měny účtů nejsou nijak omezeny;
- účet plátce a příjemce musí být veden ve státu tvořícím EHP a současně banka plátce i banka příjemce musí být účastníkem systému SEPA;
- existence požadavku jedinečné identifikace účtu klienta (IBAN) a jeho banky (BIC);
- částka převodu je vždy převedena v plné výši;
- transakční poplatky společně sdílí plátce i příjemce platby;
- možnost využití doplňujících identifikačních znaků platby (140 znaků), které budou přeneseny příjemci v nezměněné podobě;
- data jsou předávána ve formátu XML (z angl. the Extensible Markup Language Format), upraveném standardem ISO 20022²¹⁰.

4.6.4 Evropská platební rada a SEPA²¹¹

Evropská platební rada (angl. the European Payment Council, EPC) byla ustanovena v červenci roku 2002. Následně, o dva roky později²¹², změnila svou strukturu²¹³, přijala nové stanovy a podstatně rozšířila okruh svých členů. EPC je nejvyšším orgánem komerčního sektoru s rozhodovací pravomocí pro oblast platebního styku. Jejími členy jsou úvěrové instituce (banky, spořitelny a družstevní banky) a jejich národní a evropská sdružení a federace. ***Zastoupeny jsou zde všechny státy Evropské unie.***

Hlavním úkolem EPC je vývoj platebních nástrojů Jednotné oblasti pro platby v eurech (SEPA). Sektor úvěrových institucí EU převzal v tomto směru rozhodující roli a zavázal se pod záštitou EPC vytvořit pravidla pro nástroje, které byly vytipovány jako základ fungování SEPA.

²¹⁰ Norma Mezinárodní organizace pro standardizaci v oblasti rozvoje komunikace ve finančních službách.

²¹¹ Jednotná oblast pro platby v eurech SEPA. ČBA [online]. 2013 [cit. 2013-08-19]. Dostupné z: <https://www.czech-ba.cz/cs/aktivita/sepa>

²¹² V roce 2004 po rozšíření EU o deset nových členských zemí včetně ČR.

²¹³ Transformace původního charakteru zájmového sdružení na veřejně prospěšnou společnost.

V EPC působí pracovní a expertní skupiny, v nichž jsou připravovány jednotlivé postupy, pokyny a standardy. Pravidla jsou schvalována na Plenárním shromáždění EPC, které je nejvýše postaveným orgánem a které jako jediné disponuje rozhodovací pravomocí²¹⁴.

Plenární shromáždění je reprezentováno 66 křesly. ***Každá země eurozóny má nárok na jedno křeslo na každých 10 mil. obyvatel a 10 mil. transakcí.*** Maximální počet křesel pro jednu zemi je omezen na sedm. Pro země stojící mimo eurozónu platí dvojnásobná kritéria, přičemž maximální počet křesel je pět²¹⁵. Důvodem tohoto rozdílu je obava, aby neeurové země nepřesahovaly země eurozóny²¹⁶. Každý člen plenárního shromáždění nese odpovědnost za to, že všechny informace a rozhodnutí o standardech, která se schválí, přenesou do domácího prostředí a bude informovat všechny relevantní subjekty. SEPA a její standardy tak představují samoregulační provozní rámec evropských bank, který nemá právní závaznost a není právně vymahatelný.

4.6.5 Vliv SEPA na vybrané účastníky systému²¹⁷

Jelikož po ukončení přechodové etapy v roce 2014/2016²¹⁸ již nebudou služby pro zasilání a přijímání plateb v eurech, založené na stávajících vnitrostátních systémech bezhotovostních převodů a přímého inkasa zákazníkům k dispozici, bude mít projekt SEPA značný vliv na všechny zainteresované strany, neboť vedle nových možností bude představovat také nové úkoly.

Očekává se především vyvolání silnější konkurence. Eurozóna/Evropská unie²¹⁹ se stane integrovaným trhem, na němž budou moci poskytovatelé nabízet své služby bez omezení. Širší výběr mezi poskytovateli služeb společně s úsporami z rozsahu potom zajistí zákazníkům širší nabídku konkurenčních řešení platebního styku²²⁰.

Spotřebitelé

Dostupnost platebních nástrojů SEPA v rámci celé eurozóny/EU povede ke znatelnému usnadnění platebního styku. Spotřebitelé budou potřebovat pouze jeden

²¹⁴ SCHLOSSBERGER, O. *Platební služby*, s. 259.

²¹⁵ ČR disponuje jedním mandátem, který je v rukou zástupce ČBA.

²¹⁶ SCHLOSSBERGER, O. *Platební služby*, s. 259.

²¹⁷ ECB. *Jednotná oblast pro platby v eurech (SEPA): Integrovaný trh služeb platebního styku pro klientské platby* [online]. Frankfurt nad Mohánem: ECB, 2006 [cit. 2013-08-28]. ISBN 978-92-899-0100-0. Dostupné z: http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/sepa_brochure_2006cs.pdf

²¹⁸ Viz podkapitola 4.6.1 Fáze utváření projektu SEPA.

²¹⁹ Eurozóna s platností od 1. ledna 2014, celá EU od 31. října 2016.

²²⁰ Komplexní přehled všech účastníků SEPA platný k 16. 8. 2013 dostupný z: http://epc.cbnet.info/content/adherence_database.

bankovní účet, z něhož budou moci provádět bezhotovostní platby v eurech a využívat služeb přímého inkasa kdekoliv v eurozóně/EU, a to stejně snadno, jako tomu je v případě vnitrostátního platebního styku. To znamená, že lidé žijící, pracující nebo studující mimo svou domovskou zemi již nebudou vedle svého domácího účtu potřebovat další účet v zahraničí. SEPA dále umožní, že platební karty budou akceptovány pro všechny platby v eurech, čímž dojde k redukci požadavku uchovávání hotovosti (např. při cestování). Díky systému SEPA tak *spotřebitelům při uskutečňování eurových plateb mezi 33 zúčastněnými zeměmi SEPA postačí pouze jeden bankovní účet a jedna platební karta.*

Obchodníci

Platební karty lze v současnosti považovat za velmi oblíbený platební nástroj, který s vzrůstající tendencí nahrazuje hotovostní platby. Aby však mohl obchodník takovéto platby přijmout, musí uzavřít smlouvu s přijímající bankou, která za něj platby hrazené kartou zpracuje. SEPA přináší harmonizaci této oblasti a zvýšení konkurence mezi jednotlivými zpracovateli plateb kartou, což přináší větší výběr, nižší náklady a kvalitnější služby.

Zpracovatelé transakcí budou moci zpracovat veškeré platby prováděné kartou, splňující parametry SEPA, a to i mezi státy. V prostředí SEPA budou mít obchodníci možnost si v eurozóně/EU vybrat libovolného zpracovatele transakcí. Tím dojde k již zmíněnému zvýšení konkurence a snížení nákladů. Terminály v místě prodeje budou stále více standardizovány. Díky tomu bude možné vybírat z většího počtu poskytovatelů terminálů a obchodníci budou mít možnost přijímat na jednom terminálu více druhů karet. Silnější konkurence mezi kartovými systémy by tak měla vést ke snížení poplatků pro obchodníky.

Podniky

Za pomoci platebních nástrojů SEPA budou moci podniky provádět veškeré finanční transakce v eurech centrálně z jednoho účtu a zpracování plateb se tak výrazně zjednoduší, jelikož veškeré příchozí a odchozí platby budou využívat stejného formátu²²¹. Spojením plateb s řízením likvidity do jednoho místa ušetří podniky působící v eurozóně/EU náklady i čas. Služby s přidanou hodnotou, jako jsou elektronická fakturace a elektronické přiřazení plateb pomohou podnikům zpracování plateb dále optimalizovat.

²²¹ Stejný formát bude zaveden po dokončení migrační fáze přechodu k SEPA.

Banky

S příchodem projektu SEPA nastává pro banky období velkých změn. V první řadě musí, v rámci sjednocování platebního styku, dojít k harmonizaci jednotlivých národních platebních procesů, které se mnohdy značně odlišují od nových platebních nástrojů SEPA²²². Takováto úprava stávajících systémů samozřejmě vyžaduje značné investice. V dlouhodobém horizontu by se však náklady na jednu transakci měly snížit a vynahradit tak bankám vysoké počáteční náklady.

Díky projektu SEPA dojde k posílení evropské integrace a tržní efektivity. Sladěním podmínek, které upravují provádění plateb, poskytne SEPA jednotný soubor pravidel, rovnocenný a otevřený přístup, dosažitelnost, transparentnost a interoperabilitu, která posílí konkurenci a umožní tak bankám sjednávat s poskytovateli služeb lepší podmínky.

Nařízení č. 2560/2001 o přeshraničních platbách v eurech²²³, které zavedlo zásadu, že poplatky za přeshraniční platby v eurech a poplatky za platby prováděné v eurech uvnitř členského státu budou rovnocenné, vytvořilo nerovnováhu mezi bankovními poplatky a náklady na přeshraniční platební styk. Tu lze překonat pouze tím, že se zpracování, zúčtování a vypořádání přeshraničních plateb bude reorganizovat tak, aby bylo stejně efektivní a levné, jako vnitrostátní platby, což je také základní cíl celého projektu SEPA.

4.6.6 Základní právní úprava ve vazbě na SEPA

Jedním ze základních prvků, nutných k úspěšnému fungování systému SEPA, je vytvoření společného právního základu. Ten zajišťuje, že SEPA platby a související služby jsou předmětem harmonizovaného právního rámce, bez ohledu na země v transakci zahrnuté.

Nařízení EP a Rady (EU) č. 260/2012

Nařízení EP a Rady (EU) č. 260/2012, kterým se stanoví technické a obchodní požadavky pro úhrady a inkasa v eurech a kterým se mění nařízení EP a Rady (EU) č. 924/2009²²⁴ ustanovuje **1. únor roku 2014 za konečný termín**

²²² Viz podkapitola 4.6.2 Platební instrumenty SEPA.

²²³ Evropská unie. Nařízení EP a Rady (ES) č. 2560/2001 ze dne 19. prosince 2001 o přeshraničních platbách v eurech. In: Úřední věstník Evropských společenství. 2001, L 344/13. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/dd/06/04/32001R2560CS.pdf>

²²⁴ Evropská unie. Nařízení EP a Rady (EU) č. 260/2012 ze dne 14. března 2012, kterým se stanoví technické a obchodní požadavky pro úhrady a inkasa v eurech a kterým se mění nařízení (ES) č. 924/2009. In: Úřední věstník Evropské unie. 2012, L 94/22. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:094:0022:0037:CS:PDF>

pro nahrazení národních bezhotovostních převodů a přímého inkasa v eurozóně jejich ekvivalenty v systému SEPA. Ve státech stojících mimo eurozónu je potom konečným termínem považován 31. říjen 2016.

Nařízení také vyžaduje použití společných standardů a technických požadavků, jako je používání čísla IBAN, BIC a standard zasílání zpráv finančních služeb ve formátu ISO 20022 XML pro všechny bezhotovostní převody a přímé inkasa v eurech. Dále, jak již bylo zmíněno výše, pozměňuje nařízení EP a Rady (ES) č. 924/2009 o přeshraničních platbách ve Společenství, které sice upravuje přeshraniční převody, ale působí přímo také na SEPA (např. některá ustanovení o inkasech hovoří o projektu SEPA)²²⁵.

Směrnice č. 2007/64 o platebních službách na vnitřním trhu

Základním předpokladem vzniku oblasti SEPA je především vytvoření již zmíněného jednotného právního prostředí v Evropské unii. To je zajištěno směrnicí č. 2007/64/ES, o platebních službách na vnitřním trhu (angl. the Payment Services Directive, PSD)²²⁶. Zmíněná směrnice je *aplikovatelná na všechny platební služby ve všech měnách členských zemí EU, a to jak na národní, tak také přeshraniční úrovni*. Z toho důvodu nelze zcela spojovat PSD, SEPA a euro jelikož, jak již bylo řečeno, PSD platí ve všech zemích EU, pro všechny druhy platebních služeb bez ohledu na to, zda se jedná o národní měnu dané země či nikoli. Pro Českou republiku tak platí i přes to, že její národní měnou je koruna a ne euro. Platební styk, který upravuje rámec SEPA naopak zahrnuje pouze platby v eurech. Jakmile tedy ČR zavede euro, budou všechny eurové platby řízeny dle SEPA.

Cílem Směrnice o platebních službách na vnitřním trhu je především zajistit, aby byly platby uvnitř EU (zejména potom bezhotovostní převody, přímé inkaso a platby pomocí bankovních karet)²²⁷ stejně jednoduché, efektivní a bezpečné, jako vnitrostátní platby uvnitř jednotlivých členských států. K tomu tato směrnice přispívá tím, že *vytváří právní základ, který umožňuje vznik Jednotné oblasti pro platby v eurech*.

Evropská centrální banka a Evropská komise považují schválení směrnice o platebních službách Evropským parlamentem za zásadní krok směrem k realizaci projektu SEPA, jelikož tato směrnice harmonizuje právní rámec, čímž výrazně usnadní provozní zavádění nástrojů SEPA v bankovním sektoru a používání těchto nástrojů koncovými uživateli. Směrnice navíc

²²⁵ SCHLOSSBERGER, O. *Platební služby*, s. 258.

²²⁶ Do českého právního prostředí implementována zákonem č. 284/2009 Sb., o platebním styku. Státům bylo uloženo, aby směrnici do svých národních legislativ implementovaly nejpozději do 1. listopadu 2009. Viz podkapitola 2.4.1. Právní předpisy České republiky - Zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku.

²²⁷ Viz podkapitola 4.6.2 Platební instrumenty SEPA.

vytváří vhodná pravidla obezřetného podnikání pro subjekty nově vstupující na trh klientských plateb, čímž posiluje ochranu spotřebitelů a podporuje konkurenční prostředí a inovace²²⁸.

Směrnice dále hovoří například o²²⁹:

- vytvoření nového typu poskytovatele platebních služeb, tzv. platební instituce, která bude zpracovávat platby, ale nebude na rozdíl od bank přijímat vklady. Tento krok představuje otevření trhu s platebními službami konkurenci. Zprostředkování plateb tak nebude vyhrazeno pouze bankám;
- připsání platby na účet nejpozději následující pracovní den nezávisle na tom, jde-li o převody v eurech, v národní měně nebo zahrnuje-li převod konverzi eura a národní měny.

4.6.7 Role Eurosystemu v systému SEPA

Zájem Eurosystemu o projekt SEPA a o finanční integraci platebních systémů obecně vyplývá z jeho statutární úlohy podporovat hladké fungování platebních systémů a udržovat finanční stabilitu, což lze najít ve Smlouvě o založení Evropského společenství. Z pohledu Eurosystemu je SEPA vnímána jako ***integrováný trh služeb platebního styku, který se vyznačuje účinnou konkurencí a na kterém v rámci eurozóny není rozdíl mezi přeshraničními a vnitrostátními platbami***²³⁰.

Eurosystem podporuje realizaci projektu SEPA tím, že působí jako katalyzátor změn a bude i nadále²³¹:

- poskytovat informace o postupech a možnostech s cílem dosáhnout takového trhu služeb platebního styku pro malé platby, který je v nejlepším zájmu EU;
- spolupracovat se všemi uživateli s cílem zajistit, aby EPC vzala jejich očekávání na vědomí;

²²⁸ Směrnice o platebních službách. ECB [online]. 2007 [cit. 2013-08-19]. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2007/html/pr070424.cs.html>

²²⁹ SEPA: Legal Basis. ECB [online]. 2013 [cit. 2013-08-19]. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/paym/sepa/elements/legal/html/index.en.html>

²³⁰ ECB. *Jednotná oblast pro platby v eurech (SEPA): Integrovaný trh služeb platebního styku pro klientské platby* [online]. Frankfurt nad Mohanem: ECB, 2006 [cit. 2013-08-20]. ISBN 978-92-899-0100-0. Dostupné z: http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/sepa_brochure_2006cs.pdf

²³¹ SEPA: The Role of the Eurosystem. ECB [online]. 2013 [cit. 2013-08-19]. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/paym/sepa/stakeholders/eurosystem/html/index.en.html#reports>

- přispívat ke koordinaci vzájemné komunikace, a to jak na přeshraniční úrovni s Evropskou komisí a EPC, tak také na úrovni národní, s orgány pro koordinaci²³², které byly zřízeny ve všech zemích eurozóny.

Eurosystém podporuje fungování SEPA také vydáváním nejrůznějších publikací, z nichž lze jmenovat například tzv. SEPA Progress Report²³³. V neposlední řadě se Eurosystém snaží povzbudit používání SEPA plateb, jelikož zastává názor, že čím dříve budou nové instrumenty a služby přijaty, tím dříve bude možné sklídit onen očekávaný přínos systému. Proto se Eurosystém zaměřuje na podporu využívání SEPA platebních instrumentů povzbuzováním jejich osvojení u velkých příjemců a plátců, jako jsou podniky nebo veřejný sektor.

V dlouhodobém horizontu Eurosystém očekává, že se veškeré platby v eurozóně stanou domácími platbami a dosáhnou takové úrovně bezpečnosti a efektivity, kterou se přinejmenším vyrovnají dnešním fungujícím vnitrostátním systémům platebního styku²³⁴.

4.6.8 Systém SEPA a Česká republika

Úvodem této problematiky je potřeba upozornit na skutečnost, kdy nelze očekávat, že se celkový význam projektu SEPA v České republice projeví v takové míře, jako tomu je u zemí eurozóny, a to z toho důvodu, že zde většina plateb stále probíhá v domácí měně. Přechod k systému SEPA se tak dotkne převážně zahraničních bank působících na českém trhu a uživatelů provádějících platby v měně euro.

Konečné důsledky zavedení systému SEPA lze v případě ČR očekávat až s přijetím jednotné měny. V okamžiku jejího přijetí však musí být oblast platebního styku připravena na plné fungování všech zavedených nástrojů SEPA. Finanční instituce budou nuceny začít řešit přechod k používání čísla účtu ve formátu IBAN, který je nutný jak pro SEPA bezhotovostní převody, tak i pro přímá inkasa SEPA. Jelikož tento formát čísla účtu není v našem domácím platebním styku využíván, změna se citelně dotkne všech konečných

²³² Tyto orgány se skládají především ze zástupců národních vlád, národních bankovních asociací a národních centrálních bank. Jejich úlohou je zabezpečit zavádění stavebních prvků SEPA a zajistit, aby byly národní bankovní sektory o projektu SEPA informovány a připravily se na něj. Viz následující podkapitola 4.6.8 Systém SEPA a Česká republika.

²³³ ECB. *Jednotná oblast platieb v eurách: Siedma správa o stave realizácie projektu* [online]. Frankfurt nad Mohanem: ECB, 2010 [cit. 2013-08-20]. ISBN 978-92-899-0791-0. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/singleeuropaymentsarea201010sk.pdf?770c393054e5ef187c45f10d89fd3738b>

²³⁴ ECB. *Jednotná oblast pro platby v eurech (SEPA): Integrovaný trh služeb platebního styku pro klientské platby* [online]. Frankfurt nad Mohanem: ECB, 2006 [cit. 2013-08-20]. ISBN 978-92-899-0100-0. Dostupné z: http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/sepa_brochure_2006cs.pdf

spotřebitelů, kteří se kvůli tomu budou muset potýkat s množstvím náročných administrativních změn.

Česká bankovní asociace (ČBA) zřídila v roce 2008 Národní koordinační výbor pro zavedení SEPA v České republice (NKV SEPA), mezi jehož hlavní cíle patří sledování vývoje SEPA, včetně kontroly a monitorování tohoto vývoje. Výbor je také zodpovědný za koordinaci transformačních procesů v platebním styku na služby SEPA a zajištění přípravy rámcového implementačního plánu zavedení SEPA v ČR²³⁵. Krom toho má NKV SEPA na starost komunikaci zaměřenou na zvýšení informovanosti o projektu SEPA. Členy NKV SEPA jsou zástupci z řad ČNB, Ministerstva financí, Hospodářské komory ČR, Svazu průmyslu a dopravy ČR, České asociace treasury, Sdružení českých spotřebitelů, Sdružení pro bankovní karty a samozřejmě také experti z ČBA²³⁶.

Z důvodu zjednodušení organizačních a administrativních procedur spojených s přístupem poskytovatelů platebních služeb k systému SEPA byly v členských zemích zřízeny tzv. National Adherence Support Organizations (NASO). V ČR tuto funkci zastává Česká bankovní asociace. NASO zajišťuje kontrolu dokumentů předkládaných členskými institucemi ČBA pro přistoupení k systémům SEPA a konzultuje s nimi postup pro podání žádosti²³⁷.

Ostatní země Evropského hospodářského prostoru, které mají jinou národní měnu (tj. i Česká republika) jsou přizvány, aby na SEPA participovaly v rámci eurového přeshraničního platebního styku. Ke sjednocení tuzemského a přeshraničního platebního styku a tedy dosažení hlavního cíle SEPA může v těchto zemích dojít až po vstupu do měnové unie²³⁸.

Mezi banky působící v České republice, využívající nástroj SEPA pro bezhotovostní převody (SCT) patří: Česká spořitelna, ČSOB, Citibank, Fio Banka, GE Money Bank, J&T Banka, KB, LBBW, PPF Banka, Raiffeisenbank, Sberbank, UniCredit Bank a Citfin, spořitelní družstvo. Pouze čtyři z uvedených institucí potom využívají nástroje

²³⁵ ČBA. *Zavedení SEPA v České republice: Rámcový implementační plán* [online]. ČBA, 2010 [cit. 2013-08-20]. Dostupné z: <https://www.czech-ba.cz/sites/default/files/dokumentyclanku/narodni-koordinacni-vybor-projednal-ramcovy-implementacni-plan-zavedeni-sepa-v-ceske-republice/download13539.pdf>

²³⁶ Jednotná oblast pro platby v eurech SEPA. *ČBA* [online]. 2013 [cit. 2013-08-19]. Dostupné z: <https://www.czech-ba.cz/cs/aktivity/sepa>

²³⁷ Jednotná oblast pro platby v eurech SEPA. *ČBA* [online]. 2013 [cit. 2013-08-19]. Dostupné z: <https://www.czech-ba.cz/cs/aktivity/sepa> <https://www.czech-ba.cz/cs/aktivity/sepa>

²³⁸ Osobní finance: SEPA. *Česká spořitelna* [online]. 2013 [cit. 2013-08-19]. Dostupné z: http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/sc_2316.xml

SDD Core, tedy základní verze přímého inkasa SEPA, jedná se o FIO Banku, J&T Banku, KB a UniCredit Bank²³⁹.

Dílčí shrnutí

Transevropský automatizovaný expresní systém zúčtování plateb v reálném čase, TARGET, byl uveden do provozu 4. ledna 1999 za účelem zpracování tzv. velkých plateb v eurech. Uživatelé tohoto systému jej však začali postupně využívat také k dalším typům transakcí, zahrnující rovněž platby malé.

Hlavním nedostatkem původního systému TARGET byla především jeho heterogenita v podobě co možná nejmenší harmonizace jednotlivých národních systémů zúčastněných zemí. Tento nedostatek se podařilo odstranit přechodem na novější systém TARGET2. Projekt zavádění tohoto nového systému byl rozdělen do tří základních fází. Konkrétně se jednalo o fázi předprojektu, projektu a testovací/zkušební. Následný přechod z jednoho systému na druhý byl naplánován v rámci maximálně čtyř migračních skupin, kdy poslední, čtvrtá skupina, měla fungovat jako časová rezerva v případě nepředvídatelných událostí. Hlavní rozdíl mezi oběma uvedenými systémy spočívá v tzv. Jednotně sdílené platformě, která nahradila decentralizovanou strukturu původního systému TARGET. K plnému nahrazení systému TARGET systémem TARGET2 došlo v květnu roku 2008.

Fungování systému TARGET2 se opírá o tři základní principy, a sice tržní princip, neodvolatelnost a definitivnost. Z tržního principu vyplývá povinnost použití tohoto systému pouze pro platební operace zajišťující realizaci nástrojů měnové politiky těch národních bank, které jsou členy ESCB. Ostatní země EU či komerční banky jednotlivých členských zemí se mohou stát účastníky systému dobrovolně, ze své vlastní vůle. Platební systém TARGET2 nabízí svým účastníkům výběr ze čtyř možností členství. Jedná se o tzv. přímou účast, nepřímou účast, adresovaného držitele kódu BIC a přístup více adresátů. Pro Českou republiku se účast v systému TARGET2 stává povinná až přijetím společné měny euro. V současné době je tak ČNB na tento systém napojena prostřednictvím německé centrální banky.

SEPA, představující Jednotnou oblast pro platby v eurech, je projektem vytvoření evropské oblasti, ve které se veškeré malé platby v eurech stávají tuzemskými platbami a v rámci eurozóny (později celé EU) tak zaniká dělení platebního styku na vnitrostátní a přeshraniční. Prostor SEPA tvoří 33 evropských zemí. Jedná se o všechny členské země

²³⁹ Register of Participants in SEPA Payment Scheme. EPC [online]. 2014 [cit. 2014-01-28]. Dostupné z: http://epc.cbnet.info/content/adherence_database

Evropské unie, Island, Norsko, Lichtenštejnsko, Švýcarsko a Monako. Počátek fungování tohoto systému je datován k 28. lednu 2008, kdy byl uveden do provozu nástroj SEPA pro bezhotovostní převody.

V rámci utváření prostoru SEPA je počítáno se třemi hlavními fázemi vývoje. Konkrétně se jedná se o fázi plánovací, prováděcí a přechodovou. Projekt se v současné době nachází ve své poslední, přechodové fázi, k jejímuž ukončení mělo dle původního plánu dojít již roku 2010. Tento termín byl však posunut, a sice k 1. lednu 2014 pro členské země eurozóny a k 31. říjnu 2016 pro země stojící mimo eurozónu.

Fungování projektu SEPA je založeno na existenci tří klíčových instrumentů tvořících jádro platebního styku. Jedná se o bezhotovostní převod SEPA, přímé inkaso SEPA a nástroj SEPA pro platební karty. S přímým inkasem SEPA se lze setkat ve dvou podobách. V základní verzi tzv. SEPA Direct Debit Core, určené pro inkasní platby klientů/spotřebitelů a ve verzi B2B SEPA Direct Debit, určené pro inkasa podnikatelských subjektů.

Právní základ umožňující vznik Jednotné oblasti pro platbu v eurech představuje směrnice č. 2007/64 o platebních službách na vnitřním trhu. Nařízení EP a Rady č. 260/2012 ustanovující celoevropské náležitosti pro bezhotovostní převod a přímé inkaso v eurech potom stanovuje již zmíněné konečné termíny pro ukončení poslední, přechodové fáze, a to jak pro země eurozóny, tak i země stojící mimo ni. V České republice nelze očekávat, že se celkový význam projektu SEPA projeví v takové míře, jako tomu je u zemí eurozóny, a to z toho důvodu, že zde většina plateb stále probíhá v domácí měně.

V rámci páté kapitoly bude za účelem naplnění ústředního cíle této práce zhodnocena dosažená integrace dvou vybraných mezibankovních platebních systémů Evropské unie, tj. SEPA a TARGET2 a jediného platebního systému České republiky, CERTIS.

5 Hodnocení dosažené integrace vybraných mezibankovních platebních systémů EU a ČR

V této kapitole, rozdělené do tří stěžejních částí, bude postupně v rámci prvních dvou podkapitol zhodnocena integrace vybraných, výše popsaných mezibankovních platebních systémů Evropské unie a následně, v poslední části, bude ohodnocena integrace jediného současného mezibankovního platebního systému České Republiky, CERTIS. Potřebná data budou čerpána na základě posledních zveřejněných údajů v době dokončení jednotlivých podkapitol diplomové práce, a to především z publikací, statistických databází a výročních zpráv vydávaných Evropskou centrální bankou a Českou národní bankou, popřípadě z webových stránek těchto institucí.

5.1 Hodnocení integrace platebního systému SEPA

Na základě nařízení EP a Rady č. 260/2012²⁴⁰ byl stanoven 1. únor roku 2014 za konečný termín pro nahrazení národních bezhotovostních převodů a přímého inkasa v eurozóně jejich ekvivalenty v systému SEPA²⁴¹. V zemích stojících mimo eurozónu je konečným termínem považován 31. říjen 2016. Projekt SEPA tak nyní vstupuje do zlomové fáze realizace myšlenky zrozené před více než deseti lety (r. 2002).

V rámci provedeného hodnocení bude nejprve přiblížena úroveň migrace k vybraným nástrojům SEPA s důrazem na období třetího čtvrtletí roku 2013 (Q3 2013). Dále bude pozornost zaměřena na problematiku detailnějšího pohledu celkové připravenosti poskytovatelů a uživatelů platebních služeb za Q4 2012 a Q3 2013. Závěrem bude provedeno souhrnné zhodnocení připravenosti zainteresovaných subjektů za vymezené období.

5.1.1 Úroveň migrace k vybraným nástrojům SEPA za Q3 2013

V následující podkapitole bude zaměřena pozornost na posouzení úrovně migrace k bezhotovostním převodům SEPA a přímému inkasu SEPA v jeho základní verzi. Použitá data jsou čerpána z Druhé migrační zprávy SEPA²⁴², uveřejněné k říjnu roku 2013.

²⁴⁰ Viz podkapitola 4.6.6 Základní právní úprava ve vazbě na SEPA.

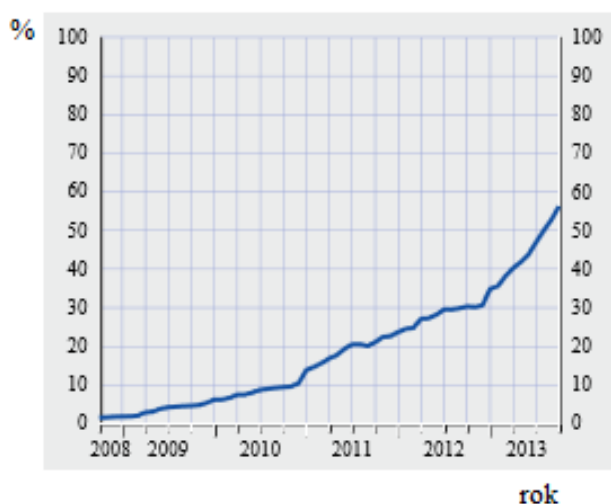
²⁴¹ Lotyšsko, které se stalo členem eurozóny k 1. lednu 2014, získalo výjimku, dle které je konečné datum migrace k SCT a SDD posunuto na 1. ledna 2015. V případě SCT však bylo dohodnuto uskutečnění migrace k původnímu termínu, tj. 1. února 2014.

²⁴² ECB. *Second SEPA Migration Report: October 2013* [online]. Frankfurt am Main: ECB, 2013 [cit. 2013-12-15]. ISBN 978-92-899-1024-8. Dostupné z: http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/secondsepa_migration_report201310en.pdf?cf19bd8db648c7d72ac092fb7387077b

Bezhotovostní převody SEPA

Dle indikátoru bezhotovostních plateb SEPA dosáhlo používání tohoto instrumentu v eurozóně, znázorněné grafem 5.1, 56,26 % všech bezhotovostních plateb uskutečněných k září roku 2013²⁴³. V porovnání s hodnotou naměřenou k září předchozího roku, která činila 34,9 % všech bezhotovostních plateb tak lze v této oblasti zaznamenat poměrně uspokojivý nárůst.

Graf 5.1 SCT jako % podíl všech bezhotovostních převodů v eurozóně

Zdroj: ECB (2013)

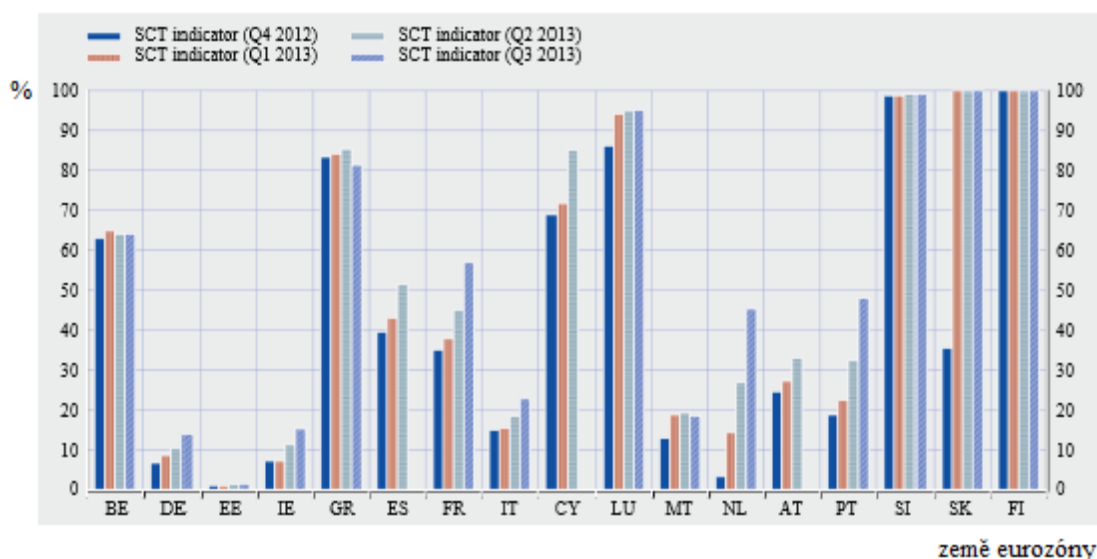
Národní indikátory demonstrují relativně velké rozdíly v úrovních migrace mezi jednotlivými zeměmi eurozóny (viz graf 5.2). Ve čtyřech zemích, a sice Finsku, Slovinsku, Slovensku a Lucembursku jsou již všechny bezhotovostní platby zpracovávány za pomoci formátu bezhotovostního převodu SEPA (SCT), což znamená, že zde lze migraci prakticky považovat za dokončenou²⁴⁴. Řecko, Kypr, Francie, Belgie a Španělsko jsou na dobré cestě postupu kupředu, s více než 50 % podílem bezhotovostních plateb zpracovávaným formátem SCT. Migrace v případě Rakouska, Nizozemí a Portugalska postupuje také poměrně rychlým tempem. Avšak ve čtyřech zemích, konkrétně Německu, Estonsku, Irsku a Maltě je úroveň migrace za 3Q 2013 stále pod 20 %²⁴⁵. Nicméně porovnáním těchto hodnot s údaji uváděnými ke konci roku 2012, kdy stupeň migrace těchto čtyř zemí nedosahoval ani 10 % lze konstatovat, že téměř všechny země směřují kupředu k migraci na SCT schéma.

²⁴³ K prosinci 2013 je dle nejaktuálnějších informací hodnota SCT ve výši 73,78 %. Viz podkapitola 5.1.5 Nejaktuálnější změny v procesu migrace SEPA.

²⁴⁴ V Q4 2012 jsou mezi země s dokončenou migrací řazeny pouze Finsko a Slovinsko. Obrovský pokrok lze spatřovat především v případě Slovenska (z cca 30 % v Q4 2012 na cca 100 % v Q3 2013).

²⁴⁵ Dle nejaktuálnějších informací k prosinci 2013 tyto země s výjimkou Estonska překročily hranici 20 %.

Graf 5.2 SCT jako % podíl všech bezhotovostních převodů v jednotlivých zemích eurozóny za Q4 2012 - Q3 2013

Poznámky: SCT indicator = ukazatel bezhotovostních převodů SEPA, Q4 2012 = čtvrté čtvrtletí r. 2012, Q1 2013 = první čtvrtletí r. 2013, Q2 2013 = druhé čtvrtletí r. 2013, Q3 2013 = třetí čtvrtletí r. 2013

Zdroj: ECB (2013)

Země stojící mimo eurozónu se do procesu migrace zapojují pouze na dobrovolném základě. Z těchto zemí lze zmínit například Dánsko a Velkou Británii, disponující 100 % podílem SCT na všech bezhotovostních převodech dané země. Migrace je tak v těchto zemích považována za dokončenou, a to již od konce roku 2012. Velmi dobrá je také situace Polska (96,13 %) a Švédska (93 %). Poněkud horší, avšak stále výbornou situaci oproti ostatním nečlenským zemím eurozóny lze spatřit v případě Litvy (76,9 %) a Maďarska (54,91%).

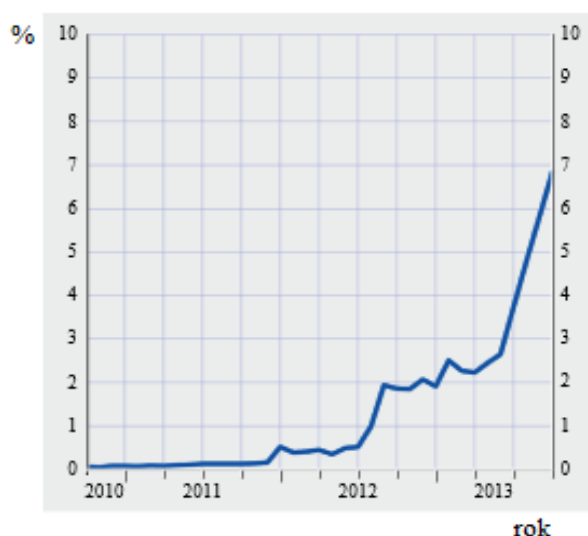
Ačkoli mají tyto země pro dokončení migrace k nástrojům SEPA (SCT a SDD) čas až do 31. října 2016, tedy ještě relativně dlouhou dobu, jejich obchodní vztahy s Evropou a s tím spojená provázanost finančních trhů si dle mého názoru dřívější migraci žádají. Je totiž potřeba zvážit případné komplikace, které se mohou po únoru 2014 objevit. Může se například stát, že anglická firma bude chtít poslat retailovou platbu svému partnerovi do některé ze zemí eurozóny, čímž bude muset čelit problému, kdy přijímající banka či poskytovatel platebních služeb již nebude akceptovat jiné, než SEPA formáty plateb.

Základní verze přímého inkasa SEPA

V oblasti migrace přímého inkasa SEPA (angl. the SEPA Direct Debit Core, SDD Core) nelze zaznamenat tak výrazné posuny kupředu, jako již ve výše zmíněném případě bezhotovostních převodů SEPA. Indikátor přímého inkasa SEPA dosahuje

pouze 6,84 % celkového objemu inkas uskutečněných k září 2013²⁴⁶. V porovnání se stejným obdobím roku 2012, kdy tato hodnota činila 1,9 %, však nelze vyloučit jakýkoli, byť malý postup kupředu v této oblasti (viz graf 5.3). Pomalejší tempo migrace může být z mého pohledu přisuzováno větší složitostí celého procesu migrace tohoto instrumentu, skrývající se za řadu technických změn, dodatečných informačních požadavků, změny zpracovávaného mandátu a vnitřní rozhodovací proces. V neposlední řadě lze zde jistě zvážit také váhu přisuzovanou tomuto instrumentu v jednotlivých sledovaných zemích eurozóny či souvislost se stále panující nedůvěrou a opatrností k přímým inkasům obecně. S blížícím se stanoveným datem pro ukončení migračního procesu lze s velkou pravděpodobností očekávat prudší navýšení podílů nástroje SDD Core na všech přímých inkasech v eurozóně.

Graf 5.3 SDD Core jako % podíl všech přímých inkas v eurozóně

Zdroj: ECB (2013)

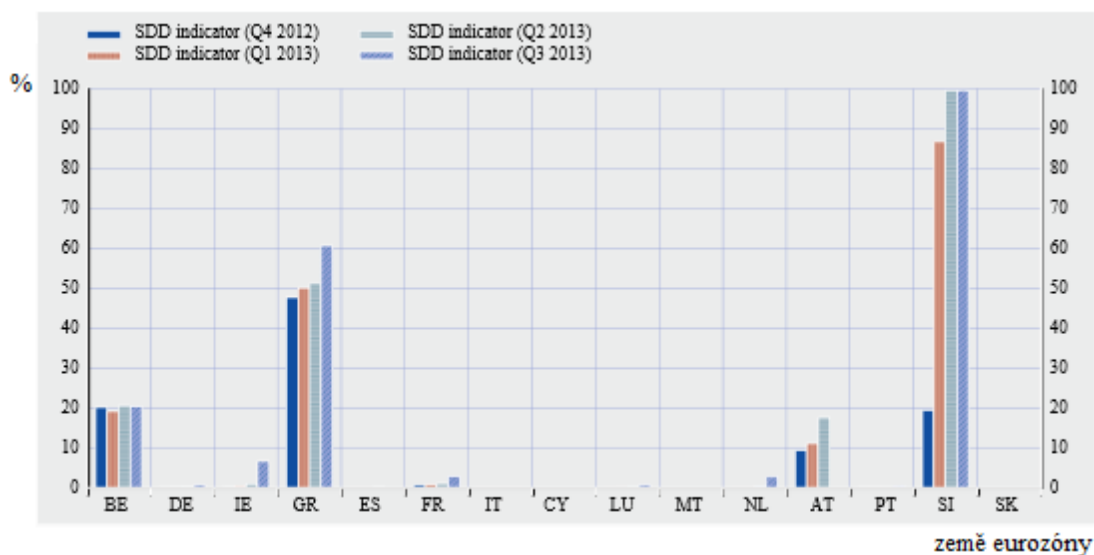
Jistých pokroků bylo učiněno také v případě podílů jednotlivých států eurozóny, kdy na konci třetího čtvrtletí roku 2013 dosáhlo plné připravenosti jako jediné Slovinsko, jehož úroveň migrace činila ještě ke konci roku 2012 pouhých 20 % (viz graf 5.4). Řecko, Belgie a Rakousko lze ve srovnání s ostatními sledovanými zeměmi označit za poněkud pokročilejší, i když u posledních dvou zmiňovaných zemí dosahuje migrace hodnot pod 20 %²⁴⁷. V ostatních sledovaných zemích, zahrnující také největší trhy bezhotovostních plateb SEPA (Německo, Francii, Nizozemí a Španělsko) lze migraci za období Q3 2013 označit za vcelku nepodstatnou ve srovnání s celkovým množstvím

²⁴⁶ K prosinci 2013 je dle nejaktuálnějších informací hodnota SDD Core ve výši 41 %. Viz podkapitola 5.1.5 Nejaktuálnější změny v procesu migrace SEPA.

²⁴⁷ K prosinci 2013 dosahuje podíl Rakouska i Belgie téměř 40 %.

transakcí procházejícím přes SDD formát. Z nečlenských zemí eurozóny se procesu migrace účastnila pouze Velká Británie, která dosáhla ke konci roku 2012 plné migrace.

Graf 5.4 SDD Core jako % podíl všech přímých inkas v jednotlivých zemích eurozóny za Q4 2012 - Q3 2013

Poznámky: SDD indicator = ukazatel přímých inkas SEPA, Q4 2012 = čtvrté čtvrtletí r. 2012, Q1 2013 = první čtvrtletí r. 2013, Q2 2013 = druhé čtvrtletí r. 2013, Q3 2013 = třetí čtvrtletí r. 2013

Zdroj: ECB (2013)

5.1.2 Rizika pozdní migrace k jednotlivým nástrojům SEPA

Navzdory doporučení Eurosystému uskutečnit migraci nejlépe do třetího čtvrtletí roku 2013 se mnoho zainteresovaných subjektů, mimo jinými také Německo, rozhodlo pro migraci až ve čtvrtém čtvrtletí téhož roku nebo dokonce později, a to přes možná rizika spjatá s tímto přístupem, zahrnující krom jiného:

- Omezenou dobu pro adaptaci uživatelů platebních služeb na jednotlivé systémy poskytovatelů platebních služeb. Ti uživatelé, kteří čekají na své poskytovatele s přípravou k přijetí nových služeb nebo dostupnosti nových systémů se mohou dostat do situace, kdy budou mít pouze pár týdnů na dokončení svých vlastních procesů nebo systémů;
- Limitovanou kapacitu a přetížení poskytovatelů platebních služeb a softwarových prodejců. I když si je velké množství poskytovatelů služeb vědomo zvýšené poptávky po svých službách v souvislosti s migrací uživatelů platebních služeb, může se stát, že jednoduše nebude dostatek zdrojů v případě, kdy velké množství zákazníků přistoupí k migraci ve stejném, velmi krátkém časovém horizontu;

- Nedostatečné průběžné testování mezi uživateli a poskytovateli platebních služeb. Dokonce i v případě, kdy jsou systémy připraveny k testování několik týdnů před konečným datem, mohou být zdrojově a rozsahově přetíženy. Testovací systémy poskytovatelů platebních služeb jsou všeobecně vypovídající a nejsou sestavovány k zpracování souborů a dat velkého množství zákazníků ve stejném čase, což může zabránit uživatelům v provádění vyžadovaného řádného průběžného testování před rozběhnutím jejich vlastních systémů.

5.1.3 Hodnocení připravenosti přechodu k nástrojům SEPA

V rámci této podkapitoly bude přiblížena úroveň připravenosti jednotlivých zemí eurozóny v oblasti migrace k vybraným nástrojům SEPA, tj. bezhotovostním převodům a přímým inkasům SEPA ve své základní podobě, a to z pohledu poskytovatelů a vybraných skupin uživatelů platebních služeb za období Q4 2012 a Q3 2013. Zpracovaná data jsou čerpána především z První²⁴⁸ a nejaktuálnější Druhé migrační zprávy SEPA vydané k říjnu roku 2013²⁴⁹.

Připravenost poskytovatelů platebních služeb

Dle První zprávy o migraci SEPA z března 2013 mělo dojít k zdárnému naplnění připravenosti poskytovatelů platebních služeb již k druhému čtvrtletí roku 2013. Těchto očekávání však bylo dosaženo pouze částečně, jak znázorňuje níže uvedená tabulka 5.1, vyhodnocující připravenost poskytovatelů platebních služeb na zavedení SCT a SDD Core v jednotlivých zemích eurozóny za období čtvrtého čtvrtletí roku 2012 a třetího čtvrtletí roku 2013.

²⁴⁸ ECB. *SEPA Migration Report: March 2013* [online]. Frankfurt am Main: ECB, 2013 [cit. 2013-12-17]. ISBN 978-92-899-1024-8. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/sepamigrationreport201303en.pdf>

²⁴⁹ ECB. *Second SEPA Migration Report: October 2013* [online]. Frankfurt am Main: ECB, 2013 [cit. 2013-02-04]. ISBN 978-92-899-1024-8. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/secondsepamigrationreport201310en.pdf?cf19bd8db648c7d72ac092fb7387077b>

Tabulka 5.1 Přípravenost poskytovatelů platebních služeb na SCT a SDD Core v jednotlivých zemích eurozóny za Q4 2012 a Q3 2013

Q4 2012	BE	DE	EE	IE	GR	ES	FR	IT	CY	LU	MT	NL	AT	PT	SI	SK	FI
SCT																	
SDD Core																	

Q3 2013	BE	DE	EE	IE	GR	ES	FR	IT	CY	LU	MT	NL	AT	PT	SI	SK	FI
SCT							↑					↑					
SDD Core			↓									↑					

Zdroj: ECB (2012,2013), vlastní úprava

V případě prvního zmíněného nástroje, bezhotovostního převodu SEPA (SCT), lze v Q3 2013 pozorovat úspěšné dokončení příprav ve třinácti zemích eurozóny (zelená pole), z čehož ve dvou z těchto zemí, konkrétně Francii a Nizozemí dochází za sledované období k jistému zlepšení situace (šipky vzhůru) v porovnání s výsledky uváděnými v Q4 2012 (posun ze žlutého na zelené pole). Žlutá pole zachycena za Q3 2013 u čtyř ze sledovaných sedmnácti zemí eurozóny, Estonska, Irska, Itálie a Kypru vypovídají o postupu připravenosti těchto zemí kupředu, přičemž k úspěšnému dokončení příprav by dle očekávání mělo dojít v požadovaném termínu.

Situace v případě základní podoby přímého inkasa SEPA (SDD Core), určeného pro inkasní platby klientů/spotřebitelů je o něco méně příznivá. Úspěšného dokončení příprav bylo v této oblasti za Q3 2013 dosaženo pouze v deseti ze sedmnácti sledovaných zemích eurozóny, z čehož v Nizozemí, stejně jako v předcházejícím případě, dochází v porovnání s předchozím obdobím Q4 2012 k určitému zlepšení situace. Postup vpřed a dokončení příprav v požadovaném čase (žluté pole) lze v Q3 2013 sledovat u Irska, Francie, Itálie, Kypru, Portugalska a Slovenska. Nejhorší situaci, znázorněnou pomocí červeného pole, lze spatřit v Estonsku. Znamená to, že přípravy zde buď ještě vůbec nezapočaly a/nebo nelze očekávat jejich dokončení v požadovaném časovém horizontu. Šipka směřující dolů následně značí sestupnou tendenci připravenosti Estonska ve srovnání s Q4 2012 (změna ze žlutého na červené pole). Přípravy v tomto konkrétním případě tedy zřejmě započaly, ale s velkou pravděpodobností se neočekává jejich zdárné dokončení v rámci stanoveného časového intervalu.

Závěrem lze říci, že mezi nejméně připravené země přechodu na SCT i SDD z hlediska poskytovatelů platebních služeb za období Q3 2013 patří především Estonsko následované Irskem, Itálií a Kyprem. Avšak je třeba upozornit na fakt, že v případě posledních tří uvedených zemí se nejedná o žádnou katastrofickou situaci, jelikož

je předpokládáno dokončení příprav v požadovaném čase (žlutá pole). Mezi nejlépe připravené země (souhrnně SCT a SDD Core) jsou následně řazeny především Belgie, Německo, Řecko, Španělsko, Lucembursko, Malta, Nizozemí, Rakousko, Slovinsko a Finsko.

V případě Lotyšska, které se stalo členem eurozóny teprve k 1. 1. 2014 a které si i přes možnost ročního odkladu odsouhlasilo přechod k nástroji SCT k původnímu termínu, tj. únoru roku 2014, lze za období Q3 2013 pozorovat znázornění připravenosti pomocí žlutého pole. Očekává se tedy, že migrace k tomuto nástroji bude v požadované termínu naplněna. Žluté pole dominuje také v oblasti SDD Core, zde však země využije roční odkladní lhůty.

Připravenost uživatelů platebních služeb

Ačkoli poskytovatelé platebních služeb zodpovídají za stupeň povědomí a připravenosti svých klientů, jsou také koncoví uživatelé do jisté míry odpovědní za přípravu migrace. Příprava na přechod k jednotlivým nástrojům SEPA tak není výhradně povinností pouze poskytovatelů platebních služeb, nýbrž jsou zde i náležitosti explicitně adresované uživatelům.

V případě hodnocení připravenosti uživatelů platebních služeb bude nejprve věnována pozornost velkým podnikům, poté veřejné správě a nakonec malým a středním podnikům (angl. Small and Medium Enterprises, SMEs). V sektoru velkých podniků lze konstatovat, že zde bylo učiněno jistého pokroku oproti předcházejícímu období Q4 2012, avšak dle kvalitativního zhodnocení má plně dokončené přípravy pouze minoritní část zemí. V případě bezhotovostních plateb SEPA (SCT) jsou přípravy považovány za více pokročilé a je proto očekáváno dokončení příprav ve stanoveném termínu. V oblasti přímého inkasa SEPA (SDD Core) je předpokládáno, že migrace bude probíhat v převážné většině případů v posledním čtvrtletí roku 2013, a to i přes doporučení Eurosystemu provádět migraci na relativně dřívějším stupni, pokud možno do třetího čtvrtletí roku 2013, z důvodů vyhnutí se rizik souvisejících s touto pozdní migrací²⁵⁰.

²⁵⁰ Viz podkapitola 5.1.2 Rizika pozdní migrace k jednotlivým nástrojům SEPA.

Tabulka 5.2 Přípravenost velkých podniků na SCT a SDD Core v jednotlivých zemích eurozóny za Q4 2012 a Q3 2013

Q4 2012	BE	DE	EE	IE	GR	ES	FR	IT	CY	LU	MT	NL	AT	PT	SI	SK	FI
SCT																	
SDD Core			N.A.														N.A.

Q3 2013	BE	DE	EE	IE	GR	ES	FR	IT	CY	LU	MT	NL	AT	PT	SI	SK	FI
SCT			↑									↑		↑			
SDD Core		↓	N.A.				↑			↑		↑					N.A.

Zdroj: ECB (2012,2013), vlastní úprava

Tabulka 5.2 zachycuje připravenost velkých podniků na zavedení SCT a SDD v jednotlivých zemích eurozóny za období Q4 2012 a Q3 2013. Z uvedených údajů lze pozorovat mnohem menší připravenost uživatelů platebních služeb (velkých podniků) oproti již zmíněné připravenosti poskytovatelů těchto služeb, popsané v textu uvedeném výše.

Úspěšné dokončení příprav na přechod k nástroji pro bezhotovostní převody SEPA (SCT) bylo za období Q3 2013 uskutečněno pouze v Belgii, Lucembursku, Finsku, Nizozemí a Portugalsku, přičemž v posledních dvou zmíněných zemích lze ve sledovaném období spatřovat zlepšení oproti hodnotám naměřeným v Q4 2012 (posun ze žlutého na zelené pole). Podobná situace je také v případě Estonska (změna z červeného na žluté pole). V ostatních jedenácti sledovaných zemích eurozóny je situace připravenosti přechodu k nástroji SEPA znázorněna žlutým polem, značícím jistý postup kupředu a pravděpodobné úspěšné dokončení příprav k požadovanému datu.

Co se týká přímého inkasa SEPA ve své základní verzi (SDD Core), úspěšné dokončení příprav lze v Q3 2013 spatřit pouze v případě Nizozemí, a to se zlepšením oproti Q4 2012 a dále ve Slovinsku. Situace se zlepšuje také v Lucembursku a Francii (přechod z červeného na žluté pole). Jedním z nejvíce zaostalých v přípravách je v tomto ohledu Německo, u kterého v Q3 2013 dominuje znázornění červeným polem, jenž lze vysvětlit buď tak, že zde přípravy ještě vůbec nezačaly a/nebo není očekáváno jejich naplnění v požadovaném čase. V tomto konkrétním případě, kdy se jedná o propad ze žlutého na červené pole, bych se přiklápěla k druhé zmíněné variantě neočekávání dokončení příprav k požadovanému datu, jelikož žluté pole v Q4 2012 značí pokrok kupředu a dokončení příprav k požadovanému datu lze brát z mého pohledu jako jistý důkaz byť minimálního započetí příprav. Na druhou stranu je všeobecně známo, že Německo plánovalo započetí migrace nejdříve v rámci Q4 2013 a tedy červené pole nelze prozatím považovat za až tak znepokojující. Díky nedostatku detailnějších informací lze však v tomto ohledu pouze

spekulovat. V případě Estonska a Finska představuje označení N. A situaci, kdy potřebné údaje nejsou k dispozici.

Shrnutím výše uvedených skutečností lze dospět k zhodnocení připravenosti uživatelů platebních služeb jednotlivých zemí eurozóny za Q3 2013, kdy je mezi nejpřipravenější země přechodu k nástrojům SEPA (souhrnně SCT a SDD Core) řazeno v první řadě především Nizozemí, následováno Belgií, Lucemburskem, Portugalskem a Slovinskem. Nejhorší situace potom panuje v Německu (jedno červené a jedno žluté pole). V případě Lotyšska je situace za 3Q 2013 označena za postupující kupředu v přípravách, znázorněná žlutým polem. Očekává se tedy úspěšné dokončení migrace k prodlouženému datu, tj. 1. lednu 2015.

Připravenost veřejné správy

Veřejná správa a obzvláště orgány centrální správy drží mezi uživateli platebních služeb prvenství v migraci k bezhotovostním převodům SEPA (SCT) a v mnoha případech již tento proces úspěšně dokončily. Přímá inkasa jsou orgány veřejné správy využívána ve spíše limitovaném rozsahu nebo nejsou využívána vůbec. Nejsou proto schopny poskytnout trhu podobné impulsy, jako tomu je v případě bezhotovostních převodů.

Tabulka 5.3 Připravenost veřejné správy na SCT a SDD Core v jednotlivých zemích eurozóny za Q4 2012 a Q3 2013

Q4 2012	BE	DE	EE	IE	GR	ES	FR	IT	CY	LU	MT	NL	AT	PT	SI	SK	FI
SCT																	
SDD Core	N.A		N.A						N.A		N.A					N.A	N.A

Q3 2013	BE	DE	EE	IE	GR	ES	FR	IT	CY	LU	MT	NL	AT	PT	SI	SK	FI
SCT			↑						↑					↑			
SDD Core	N.A	↓	N.A		N.A				N.A	↑	N.A			↑		N.A	N.A

Zdroj: ECB (2012,2013), vlastní úprava

Migrace veřejné správy v oblasti bezhotovostních převodů SEPA (SCT) byla v 3Q 2013 úspěšně dokončena v sedmi zemích eurozóny, přičemž v případě Portugalska a Kypru dochází ve sledovaném období ke zlepšení oproti předcházejícímu období Q4 2012 (přechod ze žlutého na zelené pole). V ostatních pozorovaných zemích přípravy stále postupují kupředu a lze tak prozatím čekat jejich dokončení k požadovanému termínu. K výraznému zlepšení situace dochází také v případě Estonska (změna z červeného na žluté pole), kde ještě na základě vyhodnocení ukazatelů za Q4 2012 nebylo očekáváno naplnění příprav v požadovaném horizontu.

V oblasti příprav přechodu k přímému inkasu SEPA (SDD Core) je situace ve sledovaném období Q3 2013 mnohem méně optimistická, než v prvním, výše popsaném případě. Zde až na Portugalsko a Slovinsko ostatní země nedosáhly úspěšného dokončení příprav (plné migrace). Zlepšení oproti předcházejícímu období dochází v případě Lucemburska i již zmíněného Portugalska. Nejhorší situace panuje opět v Německu (červené pole), kde vzhledem k tomu, že dochází k posunu ze žlutého pole lze situaci vysvětlit podobně, jako v předchozím případě SDD Core z hlediska velkých podniků. V dalších sedmi zemích, označených v tabulce 5.3 zkratkou N. A, nejsou potřebné údaje k dispozici.

Zhodnocením výše uvedeného textu lze dojít k závěru, kdy mezi země, které dosáhly úspěšného dokončení příprav u obou sledovaných nástrojů SEPA (SCT, SDD Core) jsou řazeny pouze dvě ze zemí eurozóny, a sice Slovinsko s Portugalskem. Jako nejméně připravené se naopak jeví Německo, následované o něco lepší situací v Irsku, Španělsku, Itálii, Nizozemí a Rakousku, kde by mělo být dosaženo plné připravenosti k avizovanému datu. Situace však ještě není naprosto ztracená a může ještě dojít k jejímu vylepšení v průběhu Q4 2013. V Lotyšsku je situace připravenosti přechodu k nástroji SCT za 3Q 2013 označena za postupující kupředu s očekáváním dokončení migrace v daném horizontu. V případě druhého nástroje SDD Core se však lze, stejně jako v řadě dalších zemí, setkat s označením N. A.

Připravenost malých a středních podniků

Malé a střední podniky (angl. Small and Medium Enterprises, SMEs) jsou často označovány za tzv. "páteř" evropské ekonomiky. I přes to, že je oblast těchto uživatelů platebních služeb řazena mezi oblasti s nejnižší úrovní připravenosti přechodu k jednotlivým nástrojům SEPA a je tedy stále co zlepšovat, lze i zde naléznout jisté pokroky směrem kupředu (viz tabulka 5.4).

Tabulka 5.4 Připravenost SMEs na SCT a SDD v jednotlivých zemích eurozóny za Q3 2013

Q3 2013	BE	DE	EE	IE	GR	ES	FR	IT	CY	LU	MT	NL	AT	PT	SI	SK	FI
SCT									↑				↑				
SDD Core			N.A	↓					↑				↑				N.A

Zdroj: ECB (2013), vlastní úprava

V případě bezhotovostních převodů (SCT) je u malých a středních podniků v Q3 2013 zaznamenáno úspěšné dokončení příprav pouze u dvou ze sedmnácti sledovaných zemí, a sice u Finska s Lucemburskem. Naopak nejhorší situace panuje v Německu, Estonsku,

Španělsku a Francii (červené pole). Jelikož ani v jednom z těchto případů nedochází v porovnání s Q4 2012 ke zlepšení situace, lze jen spekulovat o tom, zda zde přípravy ještě vůbec nezapočaly a/nebo nelze očekávat jejich dokončení v požadovaném časovém horizontu. Ke zlepšení situace, jak naznačují šipky směřující vzhůru, dochází v případě Kypru a Rakouska.

Připravenost na druhý sledovaný nástroj SEPA, SDD Core, se v Q3 2013 nejeví jako o mnoho lepší v porovnání s připraveností SCT. Naopak ji lze označit za o něco kritičtější, jelikož plné připravenosti je zde dosaženo pouze ve Slovinsku (zelené pole). V Německu, Irsku, Španělsku, Francii a Lucembursku lze zaznamenat velmi špatnou situaci nepočítající s dokončením příprav v požadovaném horizontu (červená pole). Označením N. A, tj. nedostupných informací, disponují Estonsko s Finskem. Stejně jako v předchozím případě dochází i zde, v případě SDD Core, k jistému zlepšení situace na Kypru a v Rakousku.

Shrnutím všech dostupných informací za Q3 2013 lze jako nejlépe připravené v oblasti malých a středních podniků označit především Slovinsko a Finsko i když v druhém zmíněném případě nejsou dostupné data pro zhodnocení připravenosti v oblasti přímého inkasa SEPA. Absolutně nejhorší připravenost, a to v rámci celého provedeného hodnocení lze spatřit shodně v Německu, Španělsku, Francii, následované Estonskem a Irskem. K připravenosti Lotyšska z hlediska malých a středních podniků nejsou na webových stránkách ECB dostupné jakékoli informace, avšak vzhledem k již několikrát zmiňované situaci tohoto nového člena eurozóny očekávám jejich doplnění v průběhu roku 2014.

Důvod, proč je právě v sektoru malých a středních podniků migrace k jednotlivým nástrojům SEPA na nejhorší úrovni lze dle mého názoru spatřit v poněkud nižší uvědomělosti o systému SEPA, a to jak z hlediska toho, co je od jeho účastníků očekáváno, tak také z obchodního dopadu zavedení tohoto systému. Některé podniky navíc nemusí disponovat dostatečným množstvím zdrojů na provedení cost-benefit analýzy či zavedení vyžadovaných změn. Příčinou špatných výsledků je také skutečnost, kdy mnoho malých podniků špatně pochopilo SEPU jako produkt sloužící výhradně bankám, dobrovolný produkt či produkt použitelný pouze pro provádění přeshraničních plateb. Negativní dopad na realizaci celého procesu měla také obava ze zavedení jisté penalizace při nedodržení stanovených požadavků projektu.

Mnoho SMEs zastupuje převážně domácí subjekty, takže výhody přeshraničních plateb, které projekt SEPA nabízí například nadnárodní korporacím zde nehrají tak velkou roli. Z tohoto a dalších důvodů proto SMEs nemusí spatřovat motivaci směrem k dosažení plné migrace a naopak vidí pouze potřebu vynaložení dalších nákladů mimo svůj vlastní

investiční okruh zájmů. Překážkou úspěšného dokončení migračního procesu může být také situace, kdy podniky provozují zastaralé či soukromé systémy, nákladově neefektivní k modernizaci.

5.1.4 Souhrnné hodnocení připravenosti uživatelů a poskytovatelů platebních služeb

Pro účely bližšího srovnání byla výše uvedená data připravenosti poskytovatelů a jednotlivých uživatelů platebních služeb k přechodu na nástroje platebního systému SEPA za období 3Q 2013 shrnuta v rámci níže situované tabulky 5.5, přičemž levé pole u každé země eurozóny znázorňuje úroveň připravenosti v oblasti SCT a pravé v případě SDD Core. Jednotlivým úrovním bylo následně přiřazeno bodové ohodnocení dle následujícího, mnou stanoveného klíče:

- zelené pole, znázorňující úspěšné dokončení migrace, 3 body;
- žluté pole, zobrazující postup vpřed a očekávané dokončení migrace k požadovanému datu, 2 body;
- bílé pole, zobrazující nedostupná data, 0 bodů;
- červené pole, znázorňující situaci, kdy přípravy nebyly započaty a/nebo nelze očekávat jejich dokončení v požadovaném časovém horizontu, - 1 bod.

Tabulka 5.5 Souhrnné hodnocení připravenosti uživatelů a poskytovatelů platebních služeb za Q3 2013

Q3 2013	BE	DE	EE	IE	GR	ES	FR	IT	CY	LU	MT	NL	AT	PT	SI	SK	FI
VP	3 2	2 1	2 0	2 2	2 2	2 2	2 2	2 2	2 2	3 2	2 2	3 3	2 2	3 2	2 3	2 2	3 0
VS	3 0	2 1	2 0	2 2	2 0	2 2	3 2	2 2	3 0	3 2	2 0	2 2	2 2	3 3	3 3	2 0	3 0
SMEs	2 2	1 1	1 0	2 1	2 2	1 1	1 1	2 2	2 2	3 1	2 2	2 2	2 2	2 2	2 3	2 2	3 0
Součet 1	12	0	3	9	10	6	7	12	11	12	10	14	12	15	16	10	9
P	3 3	3 3	2 2	2 2	3 3	3 3	2 2	2 2	2 2	3 3	3 3	2 2	3 3	3 2	3 3	3 2	3 3
Součet 2	18	6	7	13	16	12	11	16	15	18	16	18	18	20	22	15	15

Poznámky: VP = velké podniky, VS = veřejná správa, SMEs = malé a střední podniky, P = poskytovatelé

Zdroj: ECB (2013), vlastní úprava

Jako první nabízí tabulka 5.5 vyhodnocení nejpřipravenější země eurozóny z hlediska všech skupin uživatelů platebních služeb (Součet 1). Zde po sečtení bodů, přidělených podle výše zmíněného klíče, obsazuje první příčku Slovinsko s 16 body, následované v těsném závěse Portugalskem s 15 body a Nizozemím s ohodnocením ve výši 14 bodů. Jedná se tedy o země, které mají dokončenu migraci v nejméně 2 sektorech s tím, že ve zbývajících

se očekává její dokončení ve stanoveném časovém horizontu. Nejmenší počet bodů a tedy nejhorší situace celkové připravenosti uživatelů panuje dle dostupných údajů v Německu, kde k úspěšnému dokončení migrace směřuje pouze nástroj SEPA pro bezhotovostní platby (SCT), a to jen v případě velkých podniků a veřejné správy (žlutá pole). Jako velmi špatná byla vyhodnocena také situace v Estonsku, zde jsou však výsledné hodnoty ovlivněny nedostupností informací v případě SDD Core u všech sledovaných skupin uživatelů (bílá pole). Dalšími zeměmi, které v bodovém hodnocení nedosáhly ani pomyslné hranice deseti bodů jsou Španělsko (6 b.), Francie (6 b.) Irsko (9 b.) a Finsko (9 b.). V případě Finska se jedná o podobnou situaci jako u Estonska, kde také nejsou dostupná všechna potřebná data, čímž dochází k posunutí země v žebříčku směrem dolů.

Druhá část tabulky 5.5 předkládá souhrnné hodnocení sedmnácti zemí eurozóny z hlediska uživatelů a také poskytovatelů platebních služeb (Součet 2). Sečtením přidělených bodů ve všech čtyřech sledovaných kategoriích, z nichž velké podniky, veřejná správa a malé a střední podniky (SMEs) reprezentují uživatele platebních služeb lze označit za nejvíce připravenou zemi ze všech sledovaných s bodovým ohodnocením 22 bodů Slovinsko. To dosáhlo úspěšného dokončení migrace ve všech sektorech krom SCT v případě velkých podniků a malých a středních podniků. V ostatních sektorech se očekává brzké dokončení celého započatého procesu. Druhé místo dále patří Portugalsku, se ztrátou pouhých dvou bodů, tj. s celkovým ohodnocením 20 bodů. Třetí příčku obsazuje se shodně 18 body Nizozemí s Rakouskem, kde v 3Q 2013 byla migrace dokončena ve dvou sledovaných sektorech. Nejhorší situace dle vyhodnocených informací panuje v Německu (6 b.), kde přípravy buď vůbec nezapočaly, nebo se neočekává jejich zdárné dokončení k požadovanému datu ve čtyřech sektorech. Na druhou stranu je potřeba vyzdvihnout připravenost poskytovatelů, kterou se tato země řadí na první příčky. Druhou nejhůře hodnocenou zemí představuje Estonsko s pouhými 7 body. Všechny ostatní sledované země více či méně přesahují hranici 10 bodů.

Předkládané hodnocení lze však považovat za pouze orientační, jelikož úroveň připravenosti jednotlivých zemí se neustále vyvíjí, a to jak v pozitivním (např. změna ze žlutého na zelené pole) tak také negativním smyslu (např. změna ze žlutého na červené pole). Je potřeba také upozornit na fakt, že země mají ještě stále jistou dobu ke zlepšení situace²⁵¹.

²⁵¹ Země eurozóny s výjimkou Lotyšska do 1. února 2014 a země stojící mimo eurozónu do 31. října 2016.

5.1.5 Nejaktuálnější změny v procesu migrace SEPA

Jelikož během čtvrtého čtvrtletí roku 2013 a následně také ledna roku 2014 došlo k řadě zásadních změn v oblasti migrace k vybraným nástrojům SEPA, rozhodla jsem se na ty nevýraznější z nich poukázat v rámci této speciální podkapitoly.

K prosinci roku 2013 dochází v eurozóně ke zvýšení využívání bezhotovostních plateb SEPA, a to konkrétně z již zmíněných 56,26 % všech bezhotovostních plateb v Q3 2013 na 73,78 %. Výrazný pokrok kupředu v migračním procesu lze spatřit také v případě druhého nástroje SEPA, SDD Core, kde dochází k navýšení hodnoty z 6,84 % celkového objemu inkas uskutečněných v Q3 2013 na 41 % v Q4 2013.

Takto výrazný nárůst lze dle mého názoru vysvětlit, jak již bylo několikrát zmíněno, tím, že se řada zemí i přes varování ECB rozhodla přistoupit k procesu migrace až v posledním čtvrtletí roku 2014. Jednou ze zemí, která aktivně podporovala tento přístup, bylo především Německo, čímž lze zdůvodnit velmi špatné dosahované výsledky této země za předchozí sledované období Q3 2013. Navíc migrace v oblasti SDD je již od počátku celého procesu na poměrně nízké úrovni. Nemůže být tedy divu, že s krátkí se dobou pro naplnění migračního procesu se podíl tohoto instrumentu zvyšuje. Příčinou může být také prvotní zaměření se na důležitost zavedení bezhotovostních převodů SEPA, stejně jako argument, že v oblasti SDD je pro úspěšné dokončení migrace vyžadováno o něco více času.

Co se týče připravenosti poskytovatelů platebních služeb na přechod k SCT a SDD Core v jednotlivých zemích eurozóny, lze během čtvrtého čtvrtletí roku 2013 pozorovat výrazné zlepšení stávající situace (šipky vzhůru) v šesti sledovaných zemích. Konkrétně se jedná především o dokončení migrace v oblasti SCT na Kypru, v Itálii, Irsku a Lotyšsku. V oblasti SDD Core byla migrace naplněna ve Francii a již zmíněném Irsku. Posun z červeného pole na žluté, a tedy očekávání dokončení migrace v požadovaném čase lze sledovat v případě Estonska. Tím byla eliminována poslední výrazná hrozba nedokončení migrace k požadovanému datu. Vyzdvihnutí si zaslouží také Lotyšsko, které naplnilo svůj původní slib migrace k SCT, a to ještě před stanoveným termínem (viz tabulka 5.6).

Tabulka 5.6 Připravenost poskytovatelů platebních služeb na SCT a SDD Core v jednotlivých zemích eurozóny za Q4 2013

Q4 2013	BE	DE	EE	IE	GR	ES	FR	IT	CY	LU	MT	NL	AT	PT	SI	SK	FI	LV
SCT				↑				↑	↑									↑
SDD Core			↑	↑			↑											

Zdroj: ECB (2013), vlastní úprava

Značného vývoje kupředu bylo dosaženo také v oblasti uživatelů platebních služeb, konkrétně velkých podniků, kde za 4Q 2013 dochází k úspěšnému dokončení migrace k nástroji SCT v šesti ze sledovaných osmnácti zemí. Jedná se především o Irsko, Řecko, Francii, Kypr, Lotyšsko a Španělsko. Poslední Španělsko je zemí, ve které dochází oproti předchozímu roku k razantnímu zlepšení a dokončení migrace také v oblasti SDD Core. V případě Německa je uskutečněn přechod z červeného pole na žluté, a tedy i zde se tak ve všech sledovaných zemí předpokládá, že by migrace mohla být úspěšně dokončena v požadovaném časovém horizontu (viz tabulka 5.7).

Tabulka 5.7 Přípravenost velkých podniků na SCT a SDD Core v jednotlivých zemích eurozóny za Q4 2013

Q4 2013	BE	DE	EE	IE	GR	ES	FR	IT	CY	LU	MT	NL	AT	PT	SI	SK	FI	LV
SCT				↑	↑	↑	↑		↑									↑
SDD Core		↑	N.A.			↑											N.A.	

Zdroj: ECB (2013), vlastní úprava

Pokroků bylo za Q4 2013 dosaženo také v oblasti připravenosti veřejné správy, přičemž největší změny lze v rámci tabulky 5.8 pozorovat opět v oblasti SCT, kde došlo k přechodu ze žlutého pole na zelené, značící úspěšné dokončení započatého migračního procesu v Irsku, Řecku, Španělsku, Nizozemí, Slovenku a Lotyšsku. V oblasti SDD Core země svou situaci příliš nezměnily, s výjimkou Německa, kde došlo k výraznému zlepšení reprezentovaném přechodem na žluté pole.

Tabulka 5.8 Přípravenost veřejné správy na SCT a SDD Core v jednotlivých zemích eurozóny za Q4 2013

Q4 2013	BE	DE	EE	IE	GR	ES	FR	IT	CY	LU	MT	NL	AT	PT	SI	SK	FI	LV
SCT				↑	↑	↑						↑				↑		↑
SDD Core	N.A.	↑	N.A.		N.A.				N.A.		N.A.					N.A.	N.A.	N.A.

Zdroj: ECB (2013), vlastní úprava

Poslední hodnocenou skupinou uživatelů byla skupina tzv. SMEs, tedy malých a středních podniků, která za období Q3 2013 dosahovala nejhorších výsledků ze všech hodnocených skupin. V následujícím čtvrtletí však dochází k výrazným změnám k lepšímu, přičemž jednu z těch nejvýraznějších lze pozorovat v Německu, kde v případě obou sledovaných nástrojů SEPA dochází ke změně připravenosti tamních SMEs s tím, že je očekáváno dokončení migrace k stanovenému datu. Možná ještě o něco výraznější zlepšení lze pozorovat v případě SCT ve Španělsku, kde se během jednoho čtvrtletí podařilo

dokončit migraci, která se původně jevila jako beznadějná a ani v nejmenším se nepředpokládalo její včasné dokončení (přechod z červeného na zelené pole). Celkem dochází za Q4 2013 k pozitivnímu posunu v oblasti bezhotovostních převodů SEPA v devíti zemích - Německu, Estonsku, Irsku, Řecku, Španělsku, Kypru, Nizozemí, Portugalsku a Lotyšsku. V oblasti SDD Core se následně situace zlepšuje v podstatně méně zemích, o to však razantněji, což lze vidět především v již zmíněném Německu, Španělsku a Irsku. Špatná situace, znázorněná červeným polem, zůstává i nadále zachována v případě obou nástrojů SEPA ve Francii a v oblasti SDD Core v Lucembursku (viz tabulka 5.9).

Tabulka 5.9 Přípravenost SMEs na SCT a SDD Core v jednotlivých zemích eurozóny za Q4 2013

Q4 2013	BE	DE	EE	IE	GR	ES	FR	IT	CY	LU	MT	NL	AT	PT	SI	SK	FI	LV
SCT		↑	↑	↑	↑	↑			↑			↑		↑				↑
SDD Core		↑	N.A.	↑		↑											N.A.	

Zdroj: ECB (2013), vlastní úprava

Na základě přehodnocení výsledků dosažených v jednotlivých zemích eurozóny za Q4 2014 Komise přijala návrh na poskytnutí dodatečného přechodného období v délce šesti měsíců, během kterého mohou být stále akceptovány platby lišící se od jednotného formátu SEPA, a to za účelem minimalizování jakéhokoli možného rizika. Bylo poukázáno na to, že úroveň migrace v oblasti SCT a SDD není stále dostatečně vysoká (mnoho žlutých, popř. červených polí), aby mohl být zajištěn hladký přechod k systému SEPA, a to i přes fakt, že důležité úkony již byly učiněny všemi zúčastněnými stranami. Konečným termínem migrace tedy zůstává 1. únor 2014, ale ***platby, které se liší od SEPA formátu mohou být nadále akceptovány až do 1. srpna 2014.*** Po uplynutí tohoto období již nedojde k jejímu dalšímu prodloužení.

Zmíněné rozhodnutí o poskytnutí přechodného období bylo učiněno především s ohledem na úroveň dosažené migrace v oblasti malých a středních podniků. Dle mého názoru nelze tento krok považovat za naprosto nepředvídatelný, a to i přes skutečnost, že Komise po celou dobu vždy stála pevně za svým a nepřipouštěla, že by mohla být konečná data změněna. Samotná intervence, těsně před stanoveným konečným datem však byla zcela jistě překvapivou a nečekanou záležitostí. S ohledem na průběžný vývoj, především v oblasti SDD, se však dalo přinejmenším očekávat zavedení jistých sankčních opatření v případě nedodržení stanovených povinností.

Díky tomuto kroku je poskytnut především malým a středním podnikům prostor k vylepšení situace v oblasti migrace. Zvážení si však zaslouží také objevující se kritika některých firem, které nyní počítají sumu "zbytečných" nákladů, jenž je dosažení migrace v požadovaném termínu stálo. S ohledem na zmíněné okolnosti a také skutečnost, že již není předpokládáno další prodlužování termínu ukončení migračního procesu, se na povrch dere otázka, zda bude i nadále vyžadována 100 % úroveň migrace nebo bude dostatečná již úroveň v hodnotě například 75 %. V současné době, tj. březen 2014, není zcela zřejmé, jaký postoj Komise zaujme, aby posílila toto své rozhodnutí a zabezpečila naplnění migrace k nově stanovenému datu. Neočekávám však, že se jedná o dlouhodobou záležitost.

5.2 Hodnocení integrace platebního systému TARGET2

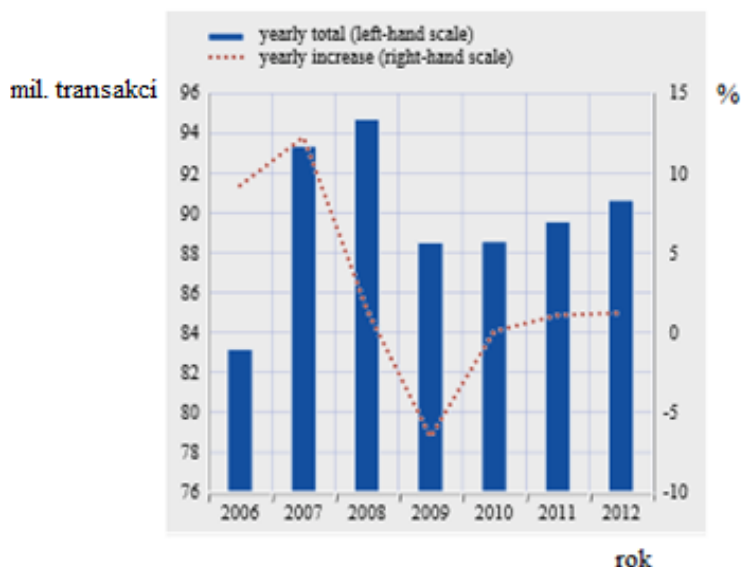
Následující podkapitola nabídne hodnocení integrace platebního systému TARGET2 za období roku 2012 ve srovnání s předchozím obdobím. Čerpáno bude převážně z Výroční zprávy TARGET2 za rok 2012 vydané v květnu roku 2013²⁵². Hodnocení bude uskutečněno na základě posouzení objemu a výše uskutečněných plateb za sledovaná období, a to jak souhrnně, tak z pohledu jednotlivých migračních skupin přechodu k TARGET2.

5.2.1 Hodnocení objemu plateb v systému TARGET2

V průběhu roku 2012 bylo v systému TARGET2 úhrnně zpracováno zhruba 90,7 miliónů transakcí (viz graf 5.5), čemuž odpovídá průměrný denní objem ve výši 354 tisíc transakcí. Uvedené hodnoty jsou v porovnání s rokem 2011 (89,6 mil. transakcí) označovány za o něco málo vyšší, s nárůstem o cca 1,2 %. Zatímco zmíněný nárůst byl pozorován ve většině zemí a zejména potom v zemích stojících mimo eurozónu, nižší hodnoty, než v předcházejícím roce byly zaznamenány v zemích, které byly postiženy dluhovou krizí (např. Řecku, Portugalsku, Irsku atd.). Přesto lze z údajů posledních tří let zaznamenat jisté náznaky menšího zotavení, což ale stále není dostatečné k tomu, aby se obchodování v systému dostalo na svou úroveň před krizí (cca 95 miliónů transakcí).

²⁵² ECB. *Target Annual Report 2012* [online]. Frankfurt am Main: ECB, 2013 [cit. 2014-01-25]. ISBN 1725-4884. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/targetar2012en.pdf?bea8ebf40cb29027e889176caba8e956>

Graf 5.5 Objem transakcí uskutečněných v systému TARGET2

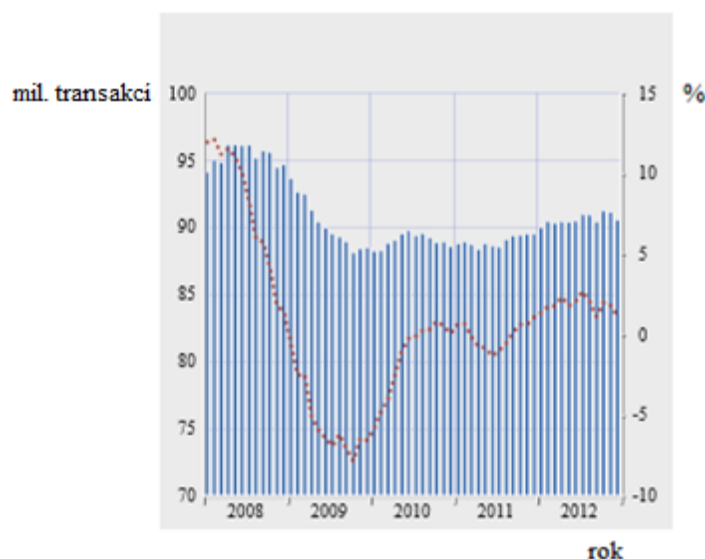

Poznámky: yearly total (left-hand scale) = celkový roční objem transakcí (levá svislá osa), yearly increase (right hand scale) = procentuální roční změna (pravá svislá osa)

Zdroj: ECB (2013)

Roční pohyblivý průměr objemů plateb uskutečněných v rámci TARGET2 za každý jednotlivý měsíc v období od roku 2008 do roku 2012 znázorňuje níže uvedený graf 5.6. Po roce nepřetržitého růstu začíná kumulativní objem plateb v druhé polovině roku 2008 klesat, a to v době, kdy propukává finanční krize. Množství transakcí následně pokračuje v prudkém poklesu téměř do konce roku 2009. Poté je objem plateb stabilizován okolo 90 miliónů transakcí za rok s ročním tempem růstu, které nikdy nepřekonalu několik málo procentuálních bodů. Hodnota dosažená v prosinci 2012 tak byla stále o více, než pět miliónů transakcí pod hodnotou dosaženou v dubnu roku 2008.

Graf 5.6 Průměrný roční objem transakcí uskutečněných v systému TARGET2

Zdroj: ECB (2013)

Hodnocení objemu transakcí z hlediska migračních skupin přechodu k TARGET2

Za období roku 2012 systém TARGET2 využívalo 24 centrálních bank zemí EU (včetně ECB), přičemž pro účely detailnějšího zhodnocení jsou jednotliví účastníci rozděleni do skupin dle jejich uspořádání v procesu migrace ze systému TARGET na novější TARGET2²⁵³.

První migrační skupina tvořená Rakouskem, Kypr, Německem, Litvou, Lotyšskem, Lucemburskem, Maltou a Slovinskem uskutečnila svůj přechod na systém TARGET2 nejdříve, a to 19. 11. 2007. Z tabulky 5.10, udávající objem plateb uskutečněných v těchto zemích přes systém TARGET2, lze za období roku 2012 pozorovat největší naměřené hodnoty v případě Německa, zhruba 45 milionů plateb tvořících 49,6 % všech uskutečněných transakcí. Druhé místo pomyslného žebříčku patří Rakousku s množstvím transakcí o objemu 1,7 milionů. V porovnání s Německem se tak jedná o dosti nepatrnou hodnotu, jelikož podíl Rakouska na celkovém objemu plateb činní v roce 2012 pouze 1,9 %. Třetí a čtvrtou příčku obsazují Lucembursko a Slovinsko, kde se v obou případech podíl na celkovém objemu uskutečněných plateb pohybuje okolo jednoho procenta. Co se týká ostatních zemí, jsou podíly hodnoceny jako zanedbatelné, což platí především v případě Malty (pouze cca 40 tisíc transakcí).

V rámci propočtených meziročních změn objemu uskutečněných plateb lze pozorovat nejvýznamnější pozitivní změnu, tedy nárůst objemu transakcí oproti předcházejícímu roku,

²⁵³ Viz podkapitola 4.2 Přechod z TARGET na TARGET2.

v případě Litvy (+ 128,66 %, cca 70,7 tis. transakcí) a Malty (+ 119,07 %, cca 21,8 tis. transakcí). U ostatních sledovaných zemí dochází k mírnému nárůstu do maximálně + 19 % předchozího objemu plateb. Jedinou výjimku v podobě negativní změny lze spatřit v případě Slovinska, a to o necelých - 9 % (67,7 tis. transakcí).

Tabulka 5.10 Objem plateb první migrační skupiny přechodu na TARGET2

	Objem plateb 2012	% podíl na všech platbách 2012	Objem plateb 2011	% podíl na všech platbách 2011	Meziroční změna (v %)
AT	1 717 949	1,9	1 617 473	1,8	6,21
CY	156 910	0,2	132 313	0,1	18,59
DE	44 956 404	49,6	44 431 306	49,6	1,18
LT	125 752	0,1	54 996	0,1	128,66
LV	328 026	0,4	307 374	0,3	6,72
LU	898 312	1,0	829 760	0,9	8,26
MT	40 285	0,0	18 389	0,0	119,07
SI	713 241	0,8	780 959	0,9	- 8,67
Celkem	48 936 879	54,0	48 172 570	53,7	1,59

Zdroj: ECB (2013), vlastní úprava

Druhá migrační skupina uskutečnila svůj přechod dne 18. 2 2008, tedy o zhruba tři měsíce později, než výše uvedená první skupina zemí a byla tvořena Belgií, Finskem, Francií, Irskem, Nizozemím, Portugalskem a Španělskem. Na základě údajů zpracovaných pomocí tabulky 5.11 lze udělit první místo v objemu plateb uskutečněných přes systém TARGET2 v roce 2012 Francii (cca 8,7 mil. transakcí). V těsném závěse se ztratou 176 tisíc transakcí se dále nachází Nizozemí. Třetí příčka následně patří Španělsku, zaujímajícím v objemu plateb uskutečněných přes TARGET2 v roce 2012 8,4 % podíl. V ostatních zemích této skupiny podíly přesahují nebo jsou rovny alespoň 0,5 % všech plateb.

Co se týče meziročních změn nelze v případě této migrační skupiny pozorovat tak výrazné výkyvy, jako tomu bylo v předcházejícím případě. Avšak je zde mnohem více zemí, ve kterých dochází během pozorovaného období k poklesu objemu uskutečněných plateb. Zmíněné poklesy však nejsou nikterak výrazné, a proto je nelze označit za značně znepokojující. Nejvyšší negativní meziroční změna (- 8,66 %, 97,4 tis. transakcí) byla na základě propočtů zaznamenána v Irsku. Naproti největší k největší pozitivní změně (+ 2,20 %, 8,9 tis. transakcí) došlo v případě Finska. V porovnání s maximální hodnotou navýšení předcházející skupiny zemí se však jedná o naprosto zanedbatelnou položku.

Tabulka 5.11 Objem plateb druhé migrační skupiny přechodu na TARGET2

	Objem plateb 2012	% podíl na všech platbách 2012	Objem plateb 2011	% podíl na všech platbách 2011	Meziroční změna (v %)
BE	2 548 400	2,8	2 638 198	2,9	-3,40
FI	412 543	0,5	403 646	0,5	2,20
FR	8 660 482	9,6	8 773 644	9,8	-1,29
IE	1 027 144	1,1	1 124 547	1,3	-8,66
NL	8 484 736	9,4	8 349 981	9,3	1,61
PT	1 066 552	1,2	1 070 279	1,2	-0,35
ES	7 618 477	8,4	7 583 861	8,5	0,46
Celkem	29 818 334	33,0	29 944 156	33,5	-0,42

Zdroj: ECB (2013), vlastní úprava

Dánsko, Estonsko, Řecko, Itálie, Polsko a Evropská centrální banka se migrace k TARGET2 zúčastnily v rámci třetí migrační skupiny, tedy nejpozději z předchozích dvou skupin, tj. 19. 5. 2008. V rámci těchto zemí lze za tu s největším objemem plateb uskutečněných přes platební systém TARGET2 v roce 2012 označit Itálii s cca 8,9 milióny provedených transakcí, tvořící 9,8 % podíl objemu všech plateb. Druhé místo poté se značným odstupem patří Řecku s cca 1,1 miliónem uskutečněných transakcí a poklesem objemu o 400 tisíc transakcí ve srovnání s rokem 2011. Třetí příčka byla obsazena Polskem se zhruba 815 tisíci uskutečněnými transakcemi (viz tabulka 5.12).

Nejvýznamnější pozitivní meziroční změny lze za sledované období zaznamenat v případě již zmíněného Polska (+ 58,80 %, 301,7 tis. transakcí) a dále ECB (+ 45,53 %, 44,3 tis. transakcí). Výraznější a již poněkud znepokojující negativní změna byla pozorována v Řecku, kde dochází oproti roku 2011 k poklesu objemu plateb o více než 26 % (396,5 tis. transakcí), což lze z mého pohledu dát zřejmě do souvislosti se zoufalou situací této země spojenou s finanční krizí a následnými finančními a ekonomickými problémy. Bez ohledu na zařazení zemí do migračních skupin se tak jedná o nejvyšší zaznamenaný pokles objemu plateb.

V rámci tabulky 5.12 je také zahrnuto zhodnocení dalších tří zemí, které přistoupily k systému TARGET2 mimo uvedené migrační skupiny. Jedná se o Slovensko, Bulharsko a Rumunsko²⁵⁴. Tyto země v roce 2012 společně zaujímají relativně nízký, 0,7 % podíl objemu všech plateb uskutečněných v rámci TARGET2. Výrazně vysokých hodnot naproti tomu dosahují v oblasti meziročních změn objemu transakcí. Konkrétně se jedná o + 33,86 %

²⁵⁴ Slovensko přistoupilo v lednu 2009, Bulharsko v únoru 2010 a Rumunsko v červenci 2011.

(35,6 tis. transakcí) v Bulharsku, + 48,75 % (91,4 tis. transakcí) ve Slovensku a + 96,51 % (107,8 tis. transakcí) v Rumunsku.

Důvodem tohoto sledovaného prudšího meziročního nárůstu objemu zpracovaných plateb je dle mého názoru právě pozdější realizace migračního procesu k systému TARGET2. Toto mé tvrzení do jisté míry potvrzuje také fakt, že nejvýraznější změna je za sledované období zachycena v Rumunsku, jakožto zemi, která svou migraci uskutečnila nejpozději, tj. v červenci roku 2011.

Tabulka 5.12 Objem plateb třetí migrační skupiny přechodu na TARGET2 včetně samostatně migrujících zemí

	Objem plateb 2012	% podíl na všech platbách 2012	Objem plateb 2011	% podíl na všech platbách 2011	Meziroční změna (v %)
DK	200 343	0,2	197 100	0,2	1,65
EE	92 099	0,1	84 640	0,1	8,81
GR	1 109 668	1,2	1 506 157	1,7	-26,33
IT	8 918 385	9,8	8 646 238	9,7	3,14
PL	814 715	0,9	513 042	0,6	58,80
ECB	141 671	0,2	97 351	0,1	45,53
Celkem 1	11 276 881	12,4	11 044 528	12,4	2,10
SK	278 956	0,3	187 540	0,2	48,75
BG	140 818	0,2	105 201	0,1	33,86
RO	219 510	0,2	111 702	0,1	96,51
Celkem 2	639 284	0,7	404 443	0,4	58,07

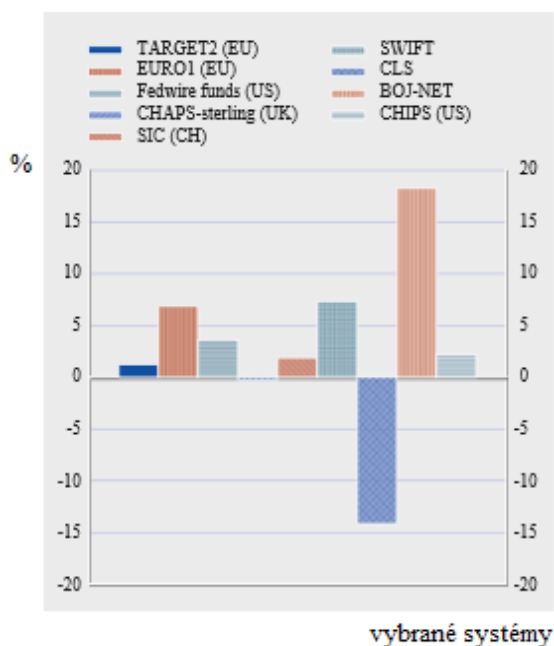
Zdroj: ECB (2013), vlastní úprava

Shrnutím výše uvedených údajů lze první migrační skupinu označit za nejvýznamnější, co se týče procentního podílu jí uskutečněných transakcí na všech uskutečněných platbách v systému TARGET2, s podílem tvořícím 54 % (48,9 mil. transakcí). Avšak je potřeba upozornit na fakt, kdy pouze samostatný podíl Německa v rámci této skupiny činí 49,6 % (44,9 mil. transakcí). Druhým největším podílem disponuje druhá migrační skupina (33 %, 29,8 mil. transakcí) v čele s Francií a Nizozemím. Třetí významný podíl, 12,4 % (11,2 mil. transakcí), zaujímá skupina zemí zařazená do třetí migrační skupiny. Konečně nejmenšího podílu, 0,7 % (639 tis. transakcí), dosahují Slovensko, Bulharsko a Rumunsko, které uskutečnily svou migraci samostatně.

Srovnání TARGET/TARGET2 s vybranými světovými systémy z hlediska objemu transakcí

Níže uvedený graf 5.7 zobrazuje srovnání procentuálních změn objemů plateb systému TARGET2 se změnami ostatních podobných platebních systémů velkých plateb, a to jak v Evropě (EURO1), tak také v dalších měnových oblastech (Fedwire Funds v USA, BOJ - NET v Japonsku, CHIPS v USA atd.). Do srovnání byly zahrnuty také platby procházející sítí SWIFT²⁵⁵. Z uvedených údajů, dostupných za období konce roku 2011 po konec roku 2012, lze spatřit celosvětový kladný vývoj s výjimkou CHAPS ve Velké Británii a především CLS²⁵⁶. Avšak v tomto kontextu by mělo být bráno v potaz, že uvedené srovnání není zcela přesné, jelikož CLS nezpracovává platby, ale přesněji řečeno devizové obchody. V případě TARGET2 lze pozorovat již v úvodu této kapitoly zmíněný nárůst objemu plateb o cca 1,2 %.

Graf 5.7 TARGET2 dle objemu plateb ve vztahu k světovým platebním systémům v letech 2011 - 2012

Poznámky: EURO1 = přeshraniční clearingový platební systém velkých plateb v eurech pracující na netto principu, Fedwire Funds = systém okamžitého převodu prostředků metodou RTGS provozovaný Fedem, CHAPS = platební systém velkých plateb provozovaný CB Velké Británie fungující na principu RTGS, Swiss Interbank Clearing (SIC) = clearingový platební systém provozovaný švýcarskou CB zúčtovávající platby velkého i malého objemu, Continuous Linked Settlement (CLS) = kontinuální spojovací platební systém v USA pracující na principu RTGS, Bank of Japan Financial Network System (BOJ - NET) = systém provozovaný Japonskou CB pracující na principu RTGS i DTNS, CHIPS = zúčtovací mezibankovní platební systém USA pracující na netto principu

Zdroj: ECB (2013)

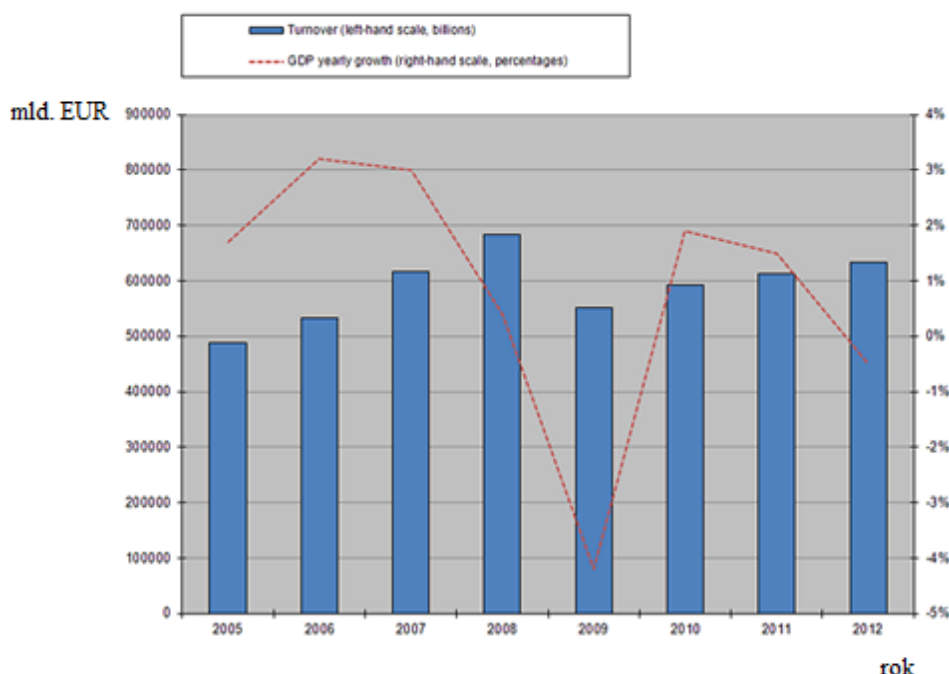
²⁵⁵ Viz podkapitola 3.3 Cizoměnový mezibankovní platební styk.

²⁵⁶ CLS (z angl. the Continuous Linked Settlement System) je více měnový systém (15 měn) ve Spojených státech sloužící k zúčtování devizových transakcí pracující v reálném čase. Největší část transakcí probíhá v USD, Euro je na druhém místě.

5.2.2 Hodnocení výše plateb v systému TARGET2

Za období roku 2012 byly prostřednictvím systému TARGET2 učiněny transakce v celkové hodnotě 634 132 mld. EUR (viz graf 5.8), odpovídající průměrné výši jedné položky v částce 7 mil. EUR. Uvedená celková hodnota je v porovnání s rokem 2011 (612 936 mld. EUR) pouze o něco málo vyšší. Mírný nárůst je registrován každoročně od posledního výrazného poklesu v roce 2009, zaviněného finanční krizí. Výjimečně vysoký stav zaznamenaný v roce 2008 (téměř 700 000 mld. EUR) byl způsoben zvláštními okolnostmi spjatými s finančním zmatkem a zhroucením, které následovalo po pádu Lehman Brothers²⁵⁷.

Graf 5.8 Výše transakcí uskutečněných v systému TARGET2

Poznámky: turnover (left hand scale, billions) = obrát transakcí v miliardách EUR (levá svislá osa), GDP yearly growth (right-hand scale, percentages) = procentuální roční změna HDP (pravá svislá osa)

Zdroj: ECB (2013)

V roce 2012, stejně jako v předchozích letech, tvoří více než dvě třetiny všech uskutečněných transakcí platebního systému TARGET2 platby s hodnotou nižší, než 50 tisíc EUR. Druhého významnějšího podílu, tj. 21 %, dosahují platby pohybující se v rozmezí mezi 50 tisíci a jedním miliónem EUR. Jedenáct procent uskutečněných plateb se výši své hodnoty řadí do rozmezí jednoho miliónu a jedné miliardy EUR.

²⁵⁷ Jedna z největších amerických investičních bank, která byla těžce zasažena zhroucením amerického trhu s nemovitostmi. Svůj krach vyhlásila 15. září 2008.

V průměru prošlo skrz TARGET2 třistapět plateb denně s hodnotou nad jednu miliardu EUR, což představuje zhruba 0,1 % všech uskutečněných transakcí v roce 2012 (viz tabulka 5.13).

Za medián hodnoty transakcí lze považovat platby pohybující se okolo 12 tisíc EUR, vypovídající o tom, že polovina transakcí procházejících systémem každý den dosahuje nižší, než uvedené hodnoty. Tento rys, který zůstává stabilní již po několik let, potvrzuje, že ačkoli byl TARGET2 vytvořen primárně k zpracovávání mezibankovních plateb velkých objemů, je atraktivním také pro velké množství transakcí menšího objemu. Jelikož podíl objemově nižších plateb v systému TARGET2 zůstává stabilní i po zvýšení využívání bezhotovostních převodů SEPA (SCT) v prosinci 2012, lze konstatovat, že **systém TARGET2 nenahrazuje a ani není přímo konkurenční retailovým platebním systémům**. Na druhou stranu TARGET2 doplňuje služby poskytované systémy malých plateb tím, že umožňuje průběžné zúčtování v penězích centrálních bank, což je zejména významné pro urgentní klientské transakce. Tento fenomén však není izolovaný a lze jej pozorovat také u jiných systémů velkých plateb.

Tabulka 5.13 Rozdělení hodnoty transakcí v systému TARGET2

Méně než 50 000 EUR	50 000 - 1 milión EUR	1 milión - 1 miliarda EUR	Více než miliarda EUR
68%	21%	11%	< 0,1%

Zdroj: ECB (2013)

Hodnocení výše transakcí z hlediska migračních skupin přechodu k TARGET2

Nejvyšších hodnot v rámci první migrační skupiny dosáhly dle údajů tabulky 5.14 platby uskutečněné prostřednictvím systému TARGET2 v Německu, a sice 195 561 mld. EUR (30,8 % výše všech plateb). Tato hodnota je zároveň absolutně nejvyšší hodnotou dosaženou mezi všemi čtyřiceti hodnocenými účastníky systému. Druhé místo v žebříčku, s platbami v hodnotě 18 015 mld. EUR, obsadilo Lucembursko. Poslední významnou zemí v této skupině, s výši plateb tvořící 6 486 mld. EUR, je Rakousko. U ostatních sledovaných zemí podíly hodnot plateb na hodnotách všech uskutečněných plateb v TARGET2 dosahují zanedbatelných rozsahů, tj. okolo 0 - 0,1 %.

Nejvýraznější pozitivní meziroční změnu v porovnání s předchozím rokem, tj. rokem 2011, lze sledovat v případě Malty (+ 139,45 %, 152 mld. EUR). Zhruba poloviční hodnoty potom dosahuje meziroční změna Kypru (+ 63,40 %, 272 mld. EUR). Naproti tomu nejvyšší negativní změna byla následně na základě propočtů zaznamenána v Lotyšsku (- 18,42 %, 42 mld. EUR).

Tabulka 5.14 Výše plateb první migrační skupiny přechodu na TARGET2

	Hodnota plateb (v mld. EUR) 2012	% podíl na všech platbách 2012	Hodnota plateb (v mld. EUR) 2011	% podíl na všech platbách 2011	Meziroční změna (v %)
AT	6 486	1,0	6 939	1,1	-6,53
CY	701	0,1	429	0,1	63,40
DE	195 561	30,8	210 260	34,3	-6,99
LT	137	0,0	123	0,0	11,38
LV	186	0,0	228	0,0	-18,42
LU	18 015	2,8	14 711	2,4	22,46
MT	261	0,0	109	0,0	139,45
SI	714	0,1	595	0,1	20,00
Celkem	222 061	34,8	233 394	38	-4,86

Zdroj: ECB (2013), vlastní úprava

V případě druhé migrační skupiny dosahuje nejvyšších hodnot uskutečněných plateb Francie, a sice 110 252 mld. EU (17,4 % hodnoty všech plateb). V těsném závěse se ztrátou 4 744 mld. EUR se umísťuje na druhé pozici Nizozemí. Třetí příčka, s o něco větším rozdílem, patří Španělsku (88 333 mld. EUR). U ostatních sledovaných zemí nepřesahuje hodnota plateb uskutečněných přes systém TARGET2 4,5 % hodnoty všech zpracovaných plateb (viz tabulka 5.15).

V porovnání s předchozím rokem dochází ve Finsku k pozitivní meziroční změně výše uskutečněných transakcí přesahující 80 % hodnoty těchto transakcí zaznamenané v roce 2011. Výraznější pozitivní změna byla uskutečněna také v případě Nizozemí (+ 33,21 %, 26 304 mld. EUR). K prozatím absolutně největší negativní změně došlo během sledovaného období v Portugalsku (cca - 32,59 %, 1 961 mld. EUR). V tomto případě je nejspíš namístě hledat jistou spojitost s dluhovou krizí.

Tabulka 5.15 Výše plateb druhé migrační skupiny přechodu na TARGET2

	Hodnota plateb (v mld. EUR) 2012	% podíl na všech platbách 2012	Hodnota plateb (v mld. EUR) 2011	% podíl na všech platbách 2011	Meziroční změna (v %)
BE	26 634	4,2	27 207	4,4	-2,12
FI	21 872	3,4	12 101	2,0	80,75
FR	110 252	17,4	102 300	16,7	7,77
IE	4 398	0,7	5 284	0,9	-16,77
NL	105 508	16,6	79 204	12,9	33,21
PT	3 709	0,6	5 670	0,9	-34,59
ES	88 333	13,9	94 391	15,4	-6,42
Celkem	360 706	56,8	326 157	53,2	10,59

Zdroj: ECB (2013), vlastní úprava

V rámci třetí skupiny, vyhodnocené tabulkou 5.16, dosáhla největšího podílu hodnoty svých plateb zpracovaných skrz TARGET2 na hodnotách všech plateb Itálie (5,2 %), a to s transakcemi v celkové výši 32 663 mld. EUR. Se ztrátou 3,8 % hodnoty všech plateb obsazuje druhou příčku ECB (8 893 mld. EUR). Třetí místo z těchto sledovaných zemí patří Řecku, kde výše transakcí za období roku 2012 dosahuje 5 021 mld. EUR, odpovídající 0,8 % hodnoty všech uskutečněných plateb v systému TARGET2.

K poklesu výše uskutečněných transakcí v porovnání s rokem 2011 dochází ve čtyřech z šesti sledovaných zemí, ke zvýšení potom pouze ve dvou zemích. V těchto případech se však nejedná o nějak závratné hodnoty meziročních změn, s výjimkou o něco výraznějšího poklesu Řecku (- 16,30 %, 978 mld. EUR) a Dánsku (- 13,09 %, 436 mld. EUR).

V případě posledních tří sledovaných zemí, taktéž uvedených v tabulce 5.16, tj. Slovenska, Bulharska Rumunska, které přistoupily k systému TARGET2 nejpozději, lze zaznamenat největší hodnotu uskutečněných transakcí za rok 2012 ve Slovensku (840 mld. EUR), s pozitivní změnou oproti předcházejícímu období ve výši 18,81 % (133 mld. EUR). I přes to se však v této zemi, stejně jako v ostatních dvou zemích, podíly hodnot na všech zpracovaných platbách v systému pohybují na velmi nízké úrovni okolo 0 - 0,1 %. K nejvýraznějšímu navýšení hodnoty plateb neboli nejvyšší meziroční změně dochází v případě Rumunska, a to až o 130 % (65 mld. EUR) v porovnání s hodnotou naměřenou v roce 2011. Zde se domnívám, že příčinu lze hledat právě nejpozdější migraci této země ze všech sledovaných zemí, díky které se potom projevují výraznější změny hodnot, než v případě zemí, již v systému nějakou dobu zaběhnutých.

Tabulka 5.16 Výše plateb třetí migrační skupiny přechodu na TARGET2 včetně samostatně migrujících zemí

	Hodnota plateb (v mld. EUR) 2012	% podíl na všech platbách 2012	Hodnota plateb (v mld. EUR) 2012	% podíl na všech platbách 2012	Meziroční změna (v %)
DK	2 896	0,5	3 332	0,5	-13,09
EE	320	0,1	304	0,0	5,26
GR	5 021	0,8	5 999	1,0	-16,30
IT	32 663	5,2	33 052	5,4	-1,18
PL	301	0,0	299	0,0	0,67
ECB	8 893	1,4	9 359	1,5	-4,98
Celkem 1	50 094	8,0	52 345	8,4	-4,30
SK	840	0,1	707	0,1	18,81
BG	313	0,0	286	0,0	9,44
RO	115	0,0	50	0,0	130,00
Celkem 2	1 268	0,1	1 043	0,1	21,57

Zdroj: ECB (2013), vlastní úprava

Na základě výše uvedených údajů lze za nejvýznamnější skupinu z hlediska podílu výše plateb jednotlivých zemí na celkové hodnotě plateb procházející systémem TARGET2 za období roku 2012 označit s podílem 56,8 % (360 706 mld. EUR) druhou migrační skupinu. 34,8 % podílem, tj. 222 061 mld. EUR, dále disponuje první migrační skupina, zaujímající první místo v oblasti objemu plateb, a to z toho důvodu, že zde všechny ostatní země krom Německa (30,8 % hodnoty všech plateb) dosahují mizivých výsledků. U zemí začleněných do třetí migrační vlny představuje podíl pouze 8 % hodnoty všech plateb (50 094 mld. EUR) a jako absolutně zanedbatelný je považován podíl posledních tří samostatně migrujících zemí (0,1 %, 1 268 mld. EUR).

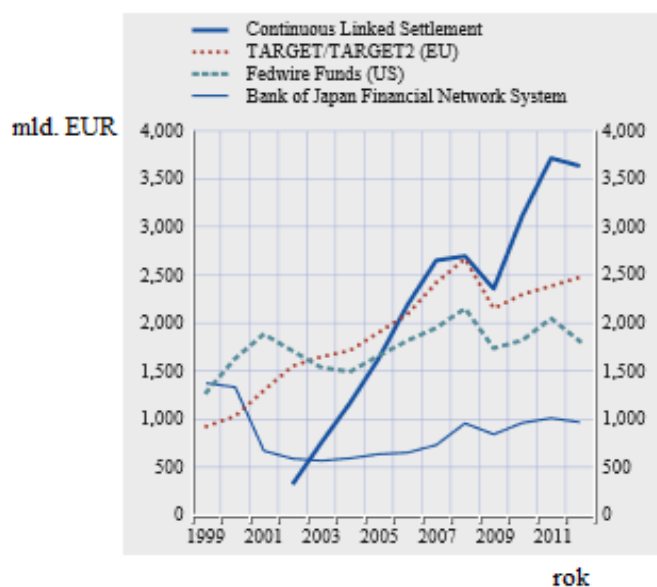
Srovnání TARGET/TARGET2 s vybranými světovými systémy z hlediska výše transakcí

Srovnání průměrných denních výší transakcí, zúčtovaných ve vybraných světově významných platebních systémech od roku 1999 do roku 2011 nabízí graf 5. 9²⁵⁸. Na základě sledovaných údajů lze TARGET2 označit za druhý nejúspěšnější po systému CLS. V roce 2012 lze pozorovat kontrast mírného růstu výše transakcí v TARGET2 ve srovnání s poklesem hodnoty v případě Fedwire Funds a již zmíněného CLS. Rychlý nárůst

²⁵⁸ Za účelem smysluplného srovnání byla hodnota plateb v cizích systémech konvertována na euro.

průměrného denního obrátu v roce 2009 a 2011 v případě CLS byl částečně spojován s vyšší volatilitou na finančních trzích. Avšak rozdíly v trendech, jak zaznamenává vývoj v roce 2012, také pramení z volatility směnného kurzu eura ve vztahu k americkému dolaru, která do jisté míry zkresluje údaje v případě Fedwire Funds a CLS (udávané v USD).

Graf 5.9 TARGET/TARGET2 dle výše plateb ve vztahu k světovým platebním systémům

Poznámky: Continuous Linked Settlement (CLS) = kontinuální spojovací platební systém v USA pracující na principu RTGS, TARGET = transevropský automatizovaný expresní systém zúčtování plateb v reálném čase, Fedwire Funds = systém okamžitého převodu prostředků metodou RTGS provozovaný Fedem, Bank of Japan Financial Network System (BOJ - NET) = systém provozovaný Japonskou centrální bankou pracující na principu RTGS i DTNS

Zdroj: ECB (2013)

5.2.3 Souhrnné hodnocení platebního systému TARGET2

Aktuálně předkládaná podkapitola poskytne komplexní zhodnocení všech čtyřadvaceti členů systému TARGET2, a to z hlediska ukazatele průměrné hodnoty jedné transakce, který lze vypočítat jako podíl výše realizovaných plateb na celkovém objemu těchto plateb a ukazatele meziročních změn objemu a výše uskutečněných plateb v systému TARGET2.

Průměrná hodnota jedné transakce

V rámci níže uvedené tabulky 5.17 je vždy uvedena propočtená výše průměrné hodnoty jedné transakce (PHT), a to jak pro rok 2012, tak také pro předcházející rok 2011. Uvedena je také relativní změna PHT za tyto sledované roky. Nejvyšší hodnotou jedné transakce za období roku 2012 disponuje ECB, kde se tato hodnota pohybuje

okolo 62,8 mil. EUR. Následuje Finsko s výší jedné transakce o hodnotě něco málo přes 53 mil. EUR, tedy ztrátou cca 9,8 mil. v porovnání s ECB. Třetí nejvýznamnější hodnotu, 20,1 mil. EUR (ztráta cca 42,7 mil. EUR ve srovnání s ECB), lze spatřit v Lucembursku. Vysvětlení toho, proč právě v případě těchto tří členů systému TARGET2 dosahuje hodnota ukazatele PHT nejvyšších částek, lze na základě výše uvedeného textu najít poměrně jednoduše. Platí totiž jednoduché pravidlo, a sice ***čím vyšší hodnota a nižší objem provedených plateb, tím vyšší bude hodnota ukazatele PHT, který je dán jako podíl výše a objemu uskutečněných transakcí***. V případě uvedených tří členů lze konkrétně sledovat, že ECB se co se absolutní výše transakcí týče, umísťuje na velmi dobrém, devátém místě (8 893 mld. EUR) z čtyřadvaceti členů systému TARGET2, zatímco množstvím těchto plateb obsazuje dvacátou příčku pomyslného žebříčku (141 671 transakcí). Podobná situace panuje také v případě Finska, které výší svých plateb v systému TARGET2 obsazuje sedmé místo (21 872 mld. EUR), avšak objemem plateb dosahuje na čtrnáctou příčku (412 543 transakcí). Lucembursko, jakožto světově významné finanční centrum, se následně výší svých transakcí umísťuje na osmém místě (18 015 mld. EUR), tedy někde mezi ECB a Finskem. Objemem uskutečněných transakcí se ale dostává až na jedenáctou příčku (898 312 transakcí)²⁵⁹.

Nejnižší průměrné hodnoty jedné uskutečněné transakce v systému TARGET2 dosahuje Polsko, kde ukazatel PHT činí 369 454 EUR, dále Rumunsko s 523 894 EUR a třetí pozici uzavírá s 567 028 EUR Lotyšsko. V případě těchto zemí tedy platí, že absolutní hodnota výše zpracovaných transakcí v systému TARGET2 je nízká, ale objem plateb je relativně vysoký. Konkrétně lze uvést Polsko, které se výší svých plateb umísťuje na dvacátém místě (301 mld. EUR) a objemem provedených plateb zaujímá dvanáctou příčku (814 715 transakcí). Podobná situace panuje také v případě Rumunska, které výší uskutečněných transakcí v systému TARGET2 obsazuje poslední čtyřadvacátou příčku pomyslného žebříčku (115 mld. EUR), z hlediska objemu plateb se však dostává na sedmnáctou pozici (219 510 transakcí). Lotyšsko se následně výší svých realizovaných plateb umísťuje na dvacátém druhém místě (186 mld. EUR), avšak objemem plateb dosahuje na patnáctou příčku (328 026 transakcí).

V případě šesti sledovaných členů systému TARGET2, kteří se absolutní hodnotou výše a objemu svých plateb řadí mezi prvních šest nejlepších, tj. Německo, Francie,

²⁵⁹ Hodnocení úspěšnosti jednotlivých zemí eurozóny z hlediska absolutních hodnot objemu a výše plateb procházející skrz TARGET2 za rok 2012 je zařazeno jako příloha 8 této práce.

Nizozemí, Španělsko, Itálie a Belgie²⁶⁰, lze sledovat poměrně nízké hodnoty ukazatele PHT vzhledem k výše uvedeným třem zemím s nejvyšší hodnotou tohoto ukazatele, a to z toho důvodu, že tyto země disponují jak značnou výší hodnoty uskutečněných transakcí, tak také objemem těchto transakcí, a tudíž se logicky nemohou z tohoto hlediska dostat do vedoucích pozic.

Porovnáním meziročních změn let 2012 a 2011 lze sledovat nejvýraznější pozitivní navýšení ukazatele průměrné hodnoty jedné transakce ve Finsku, a sice o + 76,85 % (cca 23 mil. EUR). Druhé nejvyšší navýšení, avšak se ztrátou 39,06 % oproti již zmíněnému Finsku, lze najít v případě Kypru (+ 37,79 %, cca 1,2 mil EUR). Následuje Slovinsko s navýšením o + 31,39 % oproti roku 2011, představujícím necelých 240 tis. EUR. Naproti tomu k nejvyššímu negativnímu navýšení PHT došlo za sledované období v Litvě, a to o - 51,29 % (cca 1,15 mil. EUR) oproti roku 2011. Další výrazný pokles průměrné hodnoty jedné transakce byl zaznamenán v Polsku (- 34,36 %, 213 tis. EUR) a Lotyšsku (- 23,56 %, 175 tis. EUR). Rozdíl sledované nejnižší a nejvyšší hodnoty meziroční změny PHT tak činí 128,14 %.

Příčinu toho, proč právě v případě Litvy lze sledovat nejvyšší meziroční pokles PHT o více než 50 % vidím především ve skutečnosti, že v roce 2012 dochází oproti předchozímu roku k navýšení objemu realizovaných transakcí v systému TARGET2 o více než 100 %, naproti tomu meziroční nárůst výše plateb činí něco málo přes 11 %. Takovýto nepoměr vede k znatelnému poklesu ukazatele PHT a tedy tak výrazné, záporné meziroční změně. Důvodem výrazného navýšení objemu realizovaných plateb v rámci tohoto systému potom může být, dle mého názoru, například nárůst jeho preferovanosti ve vztahu k jiným, podobným systémům velkých plateb či rozvíjení intenzivnějších obchodních vztahů.

V případě Lucemburska, významného finančního centra, lze výraznou sumu ukazatele PHT vysvětlit například podmínkami, kterými tato země již tradičně přitahuje investory a finančníky nejen z evropských zemí. V úvahu je potřeba vzít také fakt, že Lucembursko je stejně jako Finsko oblíbeným sídlem velkých korporací.

²⁶⁰ Německo (195 561 mld. EUR, 44 956 404 transakcí), Francie (110 252 mld. EUR, 8 660 482 transakcí), Nizozemí (105 508 mld. EUR, 8 484 736 transakcí), Španělsko (88 333 mld. EUR, 7 618 477 transakcí), Itálie (32 663 mld. EUR, 8 918 385 transakcí), Belgie (26 634 mld. EUR, 2 548 400 transakcí).

Tabulka 5.17 Průměrná hodnota jedné transakce uskutečněné v systému TARGET2

Země eurozóny (migrační skupina)	PHT 2012	PHT 2011	Meziroční změna (v %)
AT	3 775 432	4 290 025	-12,00
CY	4 467 529	3 242 312	37,79
DE	4 350 014	4 732 249	-8,08
LT	1 089 446	2 236 526	-51,29
LV	567 028	741 767	-23,56
LU	20 054 280	17 729 223	13,11
MT	6 478 838	5 927 457	9,30
SI	1 001 064	761 884	31,39
PHT MS 1	4 537 703	4 844 956	-6,34
BE	10 451 264	10 312 721	1,34
FI	53 017 504	29 979 239	76,85
FR	12 730 469	11 659 921	9,18
IE	4 281 775	4 698 781	-8,88
NL	12 435 036	9 485 531	31,10
PT	3 477 561	5 297 684	-34,36
ES	11 594 575	12 446 299	-6,84
PHT MS 2	12 096 786	10 892 175	11,06
DK	14 455 209	16 905 124	-14,49
EE	3 474 522	3 591 682	-3,26
GR	4 524 777	3 982 985	13,60
IT	3 662 434	3 822 703	-4,19
PL	369 454	582 798	-36,61
ECB	62 772 198	96 136 660	-34,71
PHT MS 3	4 442 186	4 739 451	-6,27
SK	3 011 228	3 769 862	-20,12
BG	2 222 727	2 718 605	-18,24
RO	523 894	447 620	17,04
PHT SK+BG+RO	1 983 469	2 578 855	-23,09

Zdroj: ECB (2013), vlastní úprava

Výše situovaná tabulka 5.17 poskytuje mimo jiné také údaje o souhrnné hodnotě jedné transakce pro každou ze sledovaných migračních skupin zemí, z nichž nejvýznamnější je za období roku 2012 tato hodnota v případě druhé migrační skupiny, kde dosahuje více než 12 mil. EUR. Se ztrátou cca 7,6 mil. EUR se na druhé pozici nachází první migrační skupina (cca 4,5 mil. EUR) a v těsném závěse s 4,4 mil. EUR třetí migrační skupina zemí. Souhrnně nejnižší výše ukazatele PHT za rok 2012 dosáhly Slovensko, Bulharsko a Rumunko, které svou migraci k TARGET2 uskutečnily samostatně (1,98 mil. EUR).

Co se týče meziročních změn průměrné hodnoty jedné uskutečněné transakce, lze nejvýraznější navýšení v porovnání s rokem 2011 sledovat v případě druhé migrační skupiny, a to v hodnotě + 11,06 % (1,2 mil. EUR), přičemž tato skupina dosáhla pozitivní relativní změny jako jediná ze všech hodnocených skupin. Nejvyšší negativní změna v hodnotě - 23,09 % (595 tis. EUR) byla následně zaznamenána v případě souhrnného hodnocení tří zemí, uskutečňujících svou migraci mimo kteroukoli uvedenou migrační skupinu. Rozdíl sledované nejnižší a nejvyšší hodnoty meziroční změny PHT tak v tomto případě činí 34,15 %.

Meziroční změny objemu a výše plateb

Co se týče vývoje meziročních změn absolutních hodnot objemů a výši zpracovaných plateb v systému TARGET2, byly tyto údaje pro jednotlivé členy tohoto systému detailněji popsány v podkapitolách 5.2.1 Hodnocení objemu plateb v systému TARGET2 a 5.2.2 Hodnocení výše plateb v systému TARGET2. V rámci této části proto bude pouze poukázáno na výše nastíněná nejdůležitější zjištění.

V případě sledovaných meziročních změn v oblasti objemů uskutečněných plateb skrz platební systém TARGET2 lze nejvyšší pozitivní změnu, + 128,66 % (cca 71 tis. transakcí), zaznamenat v případě Litvy, dále potom na Maltě (+ 119,07 %, cca 22 tis. transakcí) a v Rumunsku, kde tato změna za sledované období roku 2012 činí + 96,51 % (cca 108 tis. transakcí) v porovnání s předcházejícím rokem. Naproti tomu nejvyšší negativní meziroční změna v hodnotě - 26,33 % (cca 396 tis. transakcí) byla uskutečněna v Řecku. Druhá, avšak mnohem méně výrazná nejvyšší negativní změna byla zaznamenána ve Slovinsku (- 8,67 %, cca 68 tis. transakcí) a v podobné míře také v Irsku (- 8,66 %, 97 tis. transakcí). Rozdíl sledované nejnižší a nejvyšší hodnoty meziroční změny objemu zpracovaných plateb tak v tomto případě činí 154,99 %.

Pohledem na meziroční změny objemů plateb prostřednictvím jednotlivých migračních uskupení lze nejvýraznější pozitivní změnu ve výši + 58,07 % (cca 235 tis. transakcí) zaznamenat v případě souhrnného hodnocení tří zemí (Rumunsko, Bulharsko a Slovensko), které k systému TARGET2 přistoupily samostatně. Jediná negativní změna se objevuje pouze v případě hodnocení objemu druhé migrační skupiny. Jedná se však o pokles o pouhých - 0,42 %, což v přepočtu na absolutní hodnotu činí zhruba 126 tisíc transakcí.

Meziroční změny v oblasti výši uskutečněných plateb v systému TARGET2 za sledované období roku 2012 nabírají nejvyšší pozitivní hodnoty ze všech čtyřadvaceti

členů tohoto systému v případě Malty (+ 139,45 %, 152 mld. EUR). Druhé nejvýraznější navýšení hodnoty plateb ve výši + 130 %, tj. 65 mld. EUR, oproti předcházejícímu roku 2011 lze sledovat v případě Rumunska. Tyto dvě země tedy za pozorované období patří mezi nejúspěšnější v navyšování jak objemu, tak také celkové hodnoty svých plateb realizovaných skrz TARGET2. Další výraznou pozitivní změnu výše uskutečňovaných plateb lze sledovat ve Finsku (+ 80,75 %, 9 771 mld. EUR). Zde se však jedná o změnu o téměř 59 % nižší, než v případě první uvedené Malty²⁶¹. S odkazem na výše zmiňovanou problematiku průměrné hodnoty jedné transakce bych ráda uvedla, že právě zde lze vidět příčinu výborného umístění Finska z hlediska ukazatele PHT, a to z toho důvodu, že v průběhu roku 2012 dochází k již zmíněnému razantnímu navýšení hodnoty plateb v souvislosti se zanedbatelnou pozitivní změnou objemu plateb (+ 2,20 %, 8 897 transakcí). Nejvyšší negativní změna, - 34,59 % (1 961 mld. EUR), je sledována v případě Portugalska a s výraznějším odstupem následně také v Lotyšsku (- 18,42 %, 42 mld. EUR) a Irsku (- 16,77 %, 876 mld. EUR). V případě Lotyšska tak lze opět upozornit na příčinu výrazné negativní hodnoty ukazatele PHT²⁶².

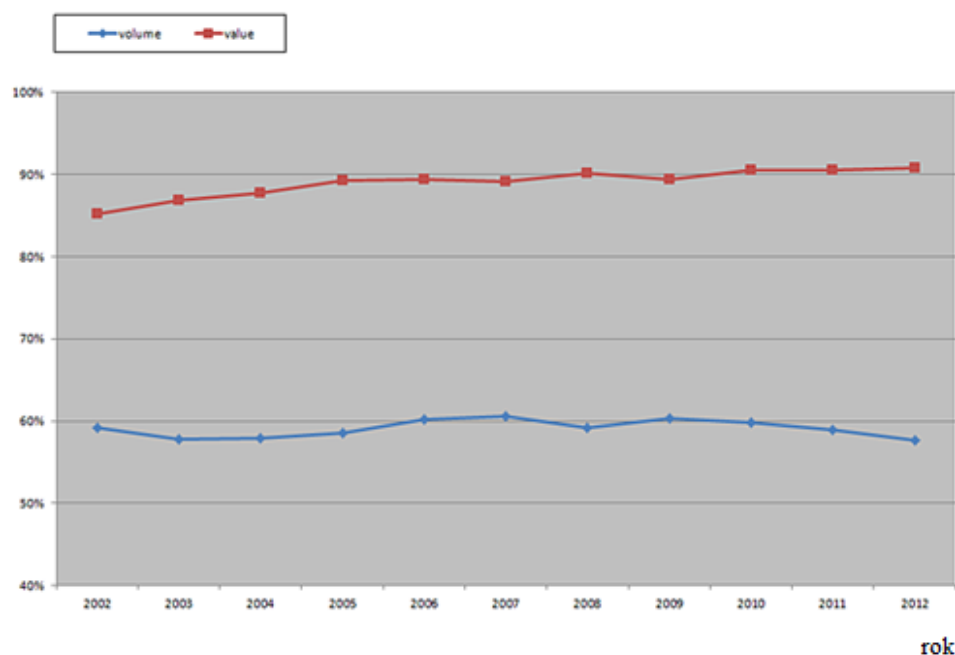
Z hlediska jednotlivých migračních skupin byla nejvýraznější pozitivní změna výše realizovaných transakcí v systému TARGET2 uskutečněna opět v rámci tří samostatně migrujících zemí, a to v hodnotě 21,57 % (225 mld. EUR). Zhruba poloviční navýšení (+ 10,59 %, 34 549 mld. EUR) bylo následně zaznamenáno v rámci druhé skupiny zemí. Nejvyšší negativní změna (- 4,86 %, 11 333 mld. EUR) je sledována v oblasti zemí zařazených do první migrační skupiny.

Závěrem bych chtěla upozornit na tržní podíl systému TARGET2, který je definován jako podíl obchodování tohoto systému ve srovnání s veškerým obchodováním zpracovaným systémy velkých plateb v eurech. Na základě takto zpracovaných údajů pomocí grafu 5.10, kde je modrou barvou vyjádřen objem plateb a červenou hodnota plateb lze dojít k zhodnocení, že TARGET2 zůstává tržně preferovaným systémem zpracování plateb velkých objemů v eurech. Výši svých plateb představuje 92 % celkové hodnoty plateb zpracované v rámci všech systémů velkých plateb v eurech. Velikostí objemu plateb poté zaujímá něco málo pod 60 % celkového objemu všech plateb.

²⁶¹ Hodnotově se však jedná o částku cca o 9 619 mld. vyšší, než v případě Malty.

²⁶² Meziroční pokles výše plateb (- 18,42 %) a růst objemu plateb (+ 6,72 %). Jedná se tedy o naprostý opak podmínky dosažení vysoké hodnoty ukazatele PHT, kdy je potřeba, aby výše plateb byla co možná nejvyšší a objem plateb co nejnižší.

Graf 5.10 Tržní podíl systému TARGET2

Poznámky: volume = objem plateb, value = výše plateb

Zdroj: ECB (2013)

5.3 Hodnocení integrace platebního systému CERTIS

V rámci následující podkapitoly bude provedeno zhodnocení jediného mezibankovního platebního systému České Republiky, CERTIS, který zpracovává jak nízkoobjemové (tzv. retailové), tak také velkoobjemové platby. Pozornost bude věnována především rozebrání problematiky objemu a výše plateb realizovaných skrz tento systém, a to z pohledu absolutních hodnot i meziročních změn. Hodnocená data pocházejí z pětiročního období od roku 2008 do roku 2012, přičemž nejdůležitějšími zdroji těchto dat jsou převážně statistiky Evropské centrální banky²⁶³ a České národní banky²⁶⁴.

5.3.1 Hodnocení objemu plateb v systému CERTIS

Aktuální podkapitola nabídne zhodnocení objemu plateb procházející skrz systém CERTIS na základě dvou základních modifikací, a sice absolutních hodnot a meziroční změn těchto hodnot, jako jednoho z nejprůkaznějších ukazatelů s lepší vypovídající schopností.

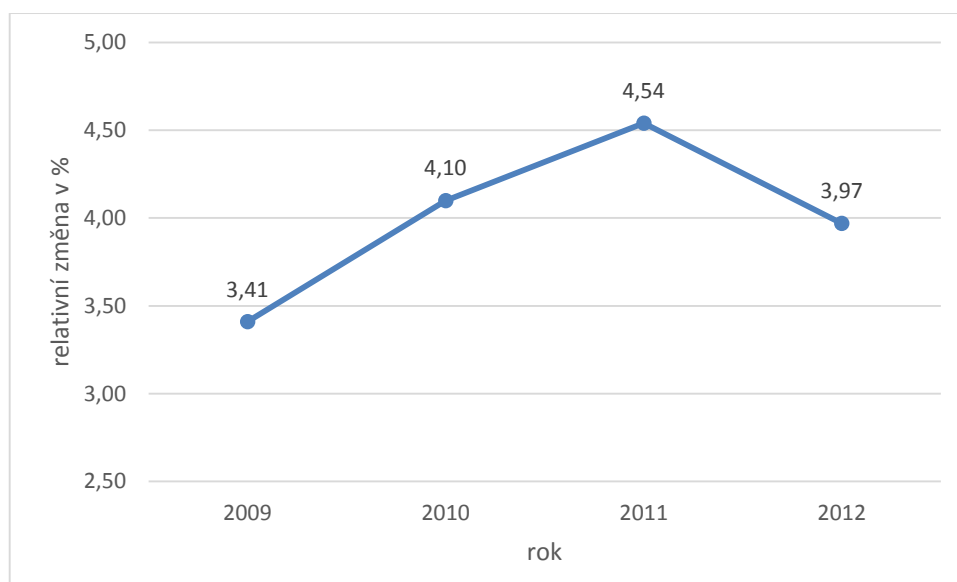
²⁶³ Statistical Data Warehouse: Czech Republic. ECB [online]. 2014 [cit. 2014-02-01]. Dostupné z: <http://sdw.ecb.europa.eu/reports.do?node=1000001252>

²⁶⁴ CERTIS: Statistické údaje. ČNB [online]. ©2003-2014 [cit. 2014-02-01]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platebni_styk/certis/certis_stat.html

Meziroční změny objemu plateb

V průběhu sledovaných let 2008 - 2012 se množství plateb procházejících skrz systém CERTIS vyvíjí celkem rovnoměrně s každoročním mírným nárůstem oproti předcházejícímu období, a to až do roku 2011, kdy je následně sledován klesající trend. V roce 2012 zpracovalo zúčtovací centrum ČNB celkem 509,62 mil. položek, představující téměř 4 % meziroční nárůst v celkovém objemu 19,46 mil. transakcí v porovnání s předchozím rokem. Nejvyšší meziroční nárůst, 4,5 %, byl zaznamenán v průběhu roku 2011, a to v celkové výši 21,3 mil. položek. Nejnižší celkový meziroční nárůst v roce 2009 (3,41 %) lze dát do souvislosti s finanční krizí, kdy následně po jejím odeznívání nabraly přírůstky, s výjimkou přímých inkas, opět vzrůstající tendenci (viz graf 5.11).

Graf 5.11 Meziroční změny celkového objemu plateb v systému CERTIS

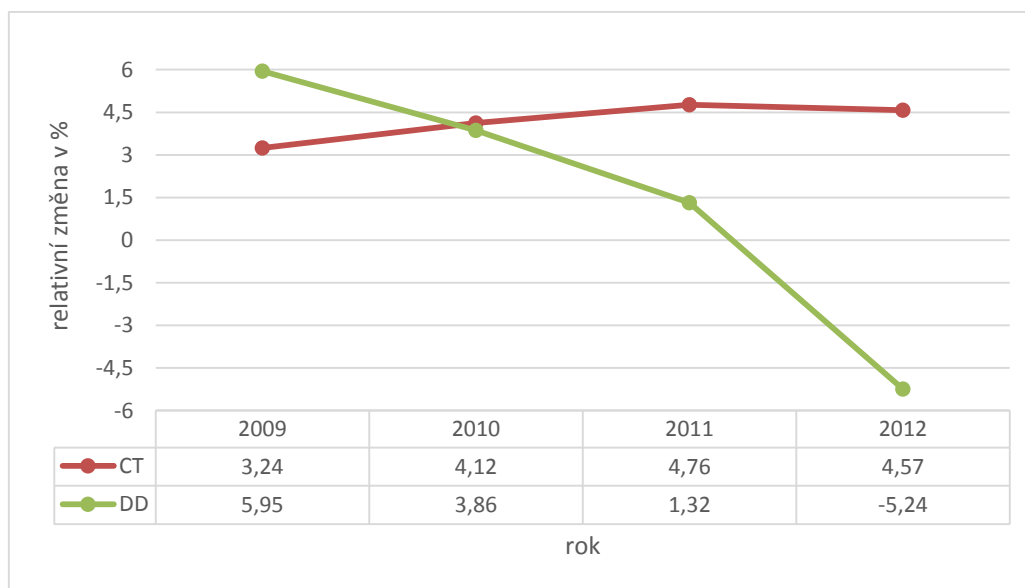
Zdroj: Statistical Data Warehouse (2014), vlastní úprava

Jelikož je ukazatel meziročního nárůstu transakcí považován za jeden z nejprůkaznějších pro posouzení vývojové tendence systému, je v rámci níže uvedeného grafu 5.12 zachycena také relativní změna objemu uskutečněných plateb z hlediska bezhotovostních převodů (angl. Credit Transfer, CT) a přímých inkas (angl. Direct Debit, DD). Vývoj meziročních změn v prvním případě kopíruje vývoj znázorněný předchozím obrázkem 5.11. Neboli, lépe řečeno, celkový vývoj je značně ovlivněn vývojem objemu bezhotovostních plateb (viz v textu níže). V oblasti přímých inkas, kterých systém zpracovává již tak velmi málo, lze v posledních letech pozorovat neustále se snižující trend. Ke konci roku 2012 se tak dostává na hodnotu - 5,24 % v porovnání s objemem transakcí

uskutečněným v roce 2011. Vzájemný rozdíl bezhotovostních převodů a přímých inkas v posledním pozorovaném roce činí 9,81 %, zatímco ještě dva roky zpětně byl rozdíl minimální a oba instrumenty dosahovaly podobného meziročního tempa růstu (cca 4 %).

Výše zmíněná klesající tendence objemu realizovaných přímých inkas by z mého pohledu mohla být důsledkem stále přetrvávající nedůvěry podnikatelských i soukromých subjektů v tento platební nástroj, tedy převažující obezřetnosti v tomto směru, čemuž nasvědčuje nejen pokles objemu, ale také výše provedených přímých inkas za období roku 2012. Pohledem na tuto problematiku v absolutních hodnotách lze však spatřit, že se nejedná o nikterak velké výkyvy (viz tabulka 5.18). Nedůvěru v přímá inkasa, i přes neustále se zdokonalující bezpečnostní mechanismy, podpořila dle mého názoru také diskutovaná problematika strhávání prostředků z účtu plátce ještě před splatností faktury. Na druhou stranu se lze nad poklesem přímých inkas zamyslet z pohledu nárůstu využívání jiných platebních instrumentů, například bezhotovostních převodů, které se stále drží na špici pomyslného žebříčku.

Graf 5.12 Meziroční změny objemu CT a DD v systému CERTIS

Zdroj: Statistical Data Warehouse (2014), vlastní úprava

Absolutní hodnoty objemu plateb

Tabulka 5.18 znázorňuje absolutní hodnoty objemu realizovaných transakcí v systému CERTIS v jednotlivých letech zkoumaného pětiročního období. Celková hodnota zúčtovaných transakcí je zde rozložena mezi bezhotovostní převody, tvořící majoritní část objemu všech uskutečněných transakcí, pohybující se v rámci sledovaného období

v rozpětí 93 - 95 % a přímá inkasa, jejichž podíl na celkovém objemu činní pouze cca 6 %. Od roku 2011 je pozorován mírný pokles množství uskutečněných přímých inkas (z 29,60 mil na 29,99 mil. transakcí), přičemž v následujícím roce, tj. roce 2012, lze sledovat jejich doposud největší propad o cca 5,24 % (1,57 mil. transakcí). V tomto posledním sledovaném období tak byl počet uskutečněných inkas zhruba 17 krát menší, než počet bezhotovostních převodů.

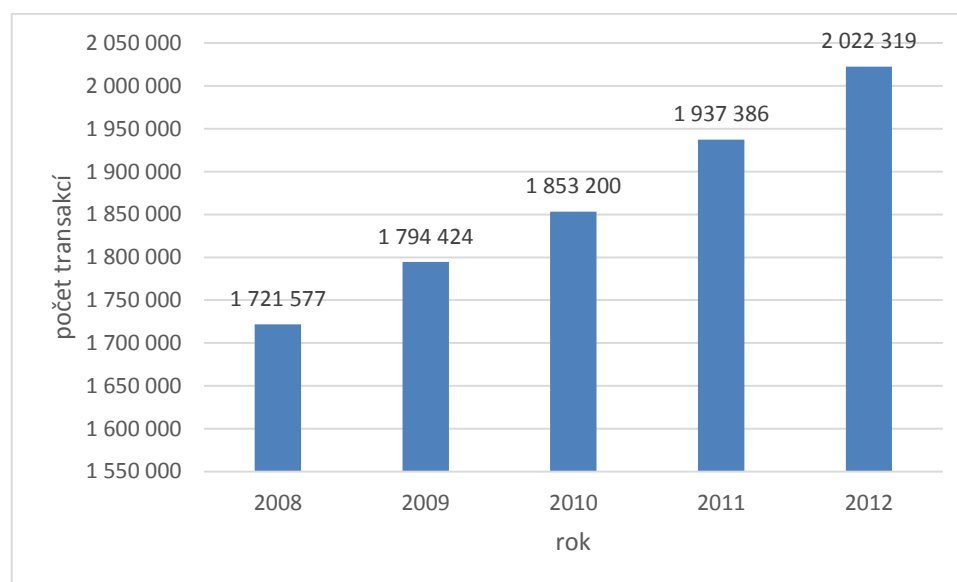
Tabulka 5.18 Objem uskutečněných plateb v systému CERTIS (v mil. transakcí)

Transakce	2008	2009	2010	2011	2012
CT	408,66	421,90	439,26	460,17	481,20
DD	26,90	28,50	29,60	29,99	28,42
Celkem	435,56	450,40	468,86	490,16	509,62

Zdroj: Statistical Data Warehouse (2014), vlastní úprava

Výše zmíněný každoroční mírný nárůst objemu transakcí potvrzuje také vývoj průměrného denního objemu plateb (souhrnně CT a DD), který se za sledované období pohybuje v rozmezí jednoho a půl až něco málo přes dva milióny zpracovaných položek. Právě v posledním sledovaném roce lze pozorovat pokoření významného zlomového bodu, a sice 2 miliónů transakcí procházející skrz CERTIS (viz graf 5.13)²⁶⁵.

Graf 5.13 Průměrný denní objem transakcí v systému CERTIS

Zdroj: ČNB (2014), vlastní úprava

²⁶⁵ Dle nejaktuálnějších informací by se měl průměrný denní objem transakcí za rok 2013 pohybovat okolo 2, 096 mil. transakcí, což znamená, že si neustále udržuje vzrůstající tendenci.

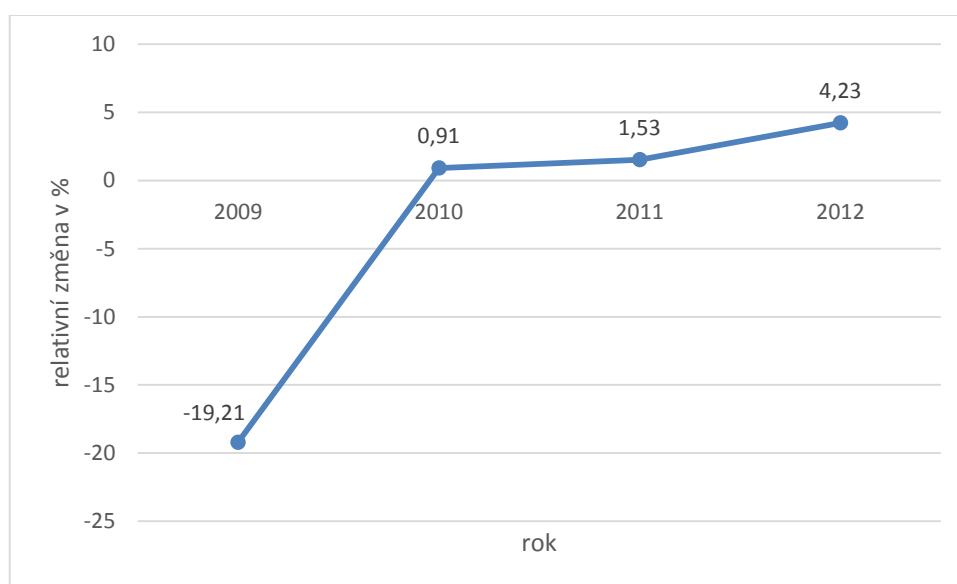
5.3.2 Hodnocení výše plateb v systému CERTIS

Jelikož je zřejmé, že každá platební transakce disponuje rozdílnou výší své hodnoty, bude v rámci následující podkapitoly zaměřena pozornost právě na tuto problematiku, přičemž hodnocení bude prováděno na základě stejných principů, jako tomu bylo v případě předchozího hodnocení objemu zpracovaných transakcí.

Meziroční změny výše plateb

Hodnota výše uskutečněných plateb v systému CERTIS se ve sledovaném období vyvíjí meziročně naprosto totožně s výší zde provedených bezhotovostních převodů (CT), což lze pozorovat porovnáním údajů níže uvedených grafů 5.14 a 5.15. Tento jev lze vysvětlit tím, že hodnota plateb uskutečněná prostřednictvím CT tvoří po celé sledované období většinu hodnoty celkové výše uskutečněných plateb (viz tabulka 5.19). Absolutně nejvyšších negativních hodnot meziročních změn dosahuje výše zúčtovaných plateb v průběhu roku 2009, což lze opět dát za vinu v té době probíhající finanční krizi. Postupně, díky vlně ozdravení, dochází k velmi výraznému růstu meziroční celkové hodnoty uskutečněných transakcí, a to až o 20,11 % (cca 31 314 mld. Kč) mezi lety 2009 a 2010. V následujících letech lze sledovat mírné tempo růstu meziročních změn s tím, že nejvyšší hodnoty za sledované období roku 2009 - 2012 bylo dosaženo v posledním zmíněném roce, s meziročním nárůstem ve výši 4,23 % (5 703 mld. Kč). V porovnání s počátečním sledovaným rokem, tj. rokem 2009, tak došlo k meziročnímu navýšení o 23,44 %.

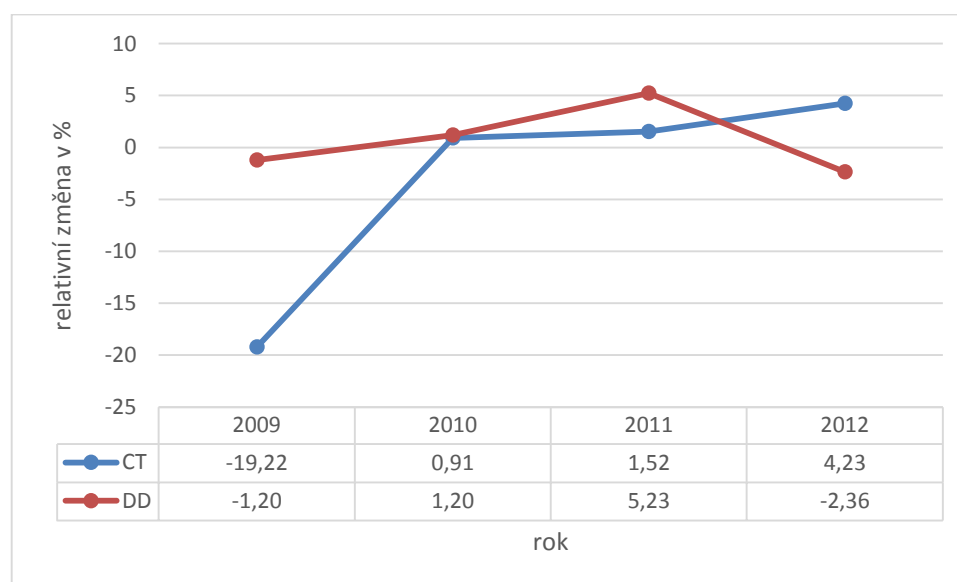
Graf 5.14 Meziroční změny celkové výše plateb v systému CERTIS

Zdroj: Statistical Data Warehouse (2014), vlastní úprava

Jelikož, jak již bylo uvedeno výše, je vývoj meziročních změn bezhotovostních převodů totožný s vývojem těchto změn v případě výše provedených plateb jako celku, nabízí graf 5.15 porovnání přímých inkas s oběma těmito ukazateli. Na první pohled výraznější rozdíl mezi vývojem meziročních změn CT a DD lze spatřit v roce 2012, kde zatímco hodnota výše plateb bezhotovostních převodů v porovnání s předchozím rokem roste (+ 4,23 %), hodnota přímého inkasa nabírá naprosto opačný směr (- 2,36 %). V tomto období také poprvé v rámci sledovaných let dosahuje hodnota meziroční změny v případě přímého inkasa nižších hodnot, než v případě bezhotovostních převodů. Značně odlišný vývoj v reakci na finanční krizi lze následně sledovat v roce 2009, kde rozdíl mezi meziročními změnami CT a DD činí 20,42 %. Téměř shodný meziroční nárůst pohybující se zhruba okolo 1 % byl na základě propočtů sledován v roce 2010.

Graf 5.15 Meziroční změny výše CT a DD v systému CERTIS

Zdroj: Statistical Data Warehouse (2014), vlastní úprava

Absolutní hodnoty objemu plateb

Absolutní výši transakcí v jednotlivých letech shrnuje tabulka 5.19. Bezhotovostní převody, tvořící již tradičně většinou část hodnoty všech uskutečněných plateb se v rámci sledovaného období pohybují s minimálními výkyvy v rozpětí okolo 99,94 %. Podíl přímých inkas na celkové hodnotě uskutečněných transakcí tak činí zanedbatelných 0,06 %. Nejvyšší absolutní celková hodnota výše uskutečněných plateb byla zaznamenána v roce 2008 (162 993,32 mld. Kč). V následujícím roce lze však pozorovat její propad o 19,22 % (cca 31 315 mld. Kč), a to především v souvislosti s poklesem výše transakcí v oblasti bezhotovostních převodů. V případě přímých inkas v tomto období nejsou pozorovány žádné

výraznější výkyvy. Od roku 2009 celková hodnota výše plateb začíná znovu nabírat vzestupnou tendenci, a to až na 140 610,69 mld. Kč v roce 2012. Stále se však jedná o hodnotu o více než 22 300 mld. Kč nižší v porovnání s rokem 2008.

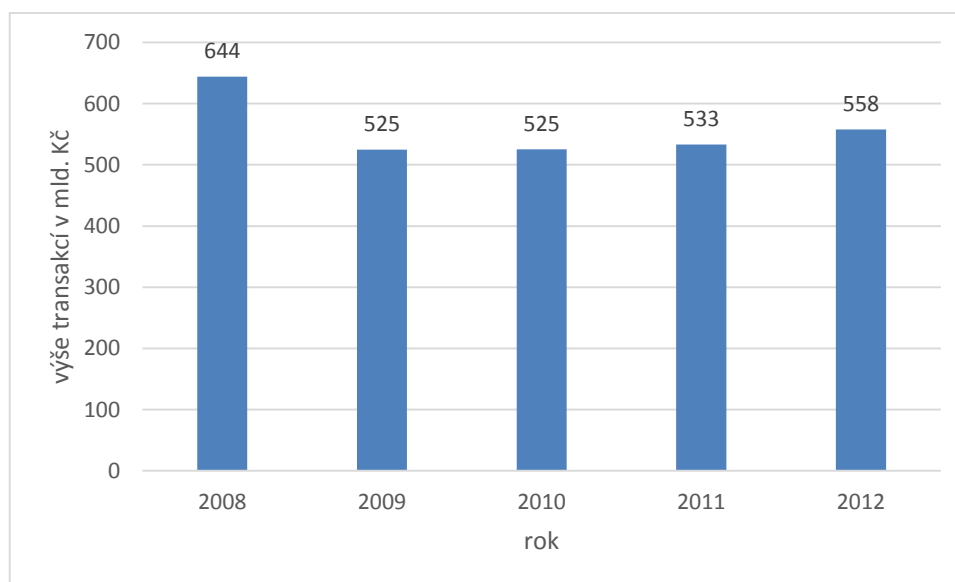
Tabulka 5.19 Výše uskutečněných plateb v systému CERTIS (v mld. Kč)

Transakce	2008	2009	2010	2011	2012
CT	162 907,21	131 593,46	132 795,59	134 818,86	140 522,23
DD	86,11	85,08	86,10	90,60	88,46
Celkem	162 993,32	131 678,54	132 881,69	134 909,46	140 610,69

Zdroj: Statistical Data Warehouse (2014), vlastní úprava

Průměrná denní výše transakcí (souhrnně CT a DD) se během sledovaného období pohybuje v rozmezí cca 640 a 560 mld. Kč. Opět lze pozorovat stejný vývoj, jako v předchozím uvedeném případě, kdy během roku 2008 je udávána průměrná výše transakcí v hodnotě 644 mld. Kč. V průběhu dalších let dochází k jejímu výraznému poklesu až na sledované minimum 525 mld. Kč (rozdíl 119 mld. Kč). Následně během roku 2011 dochází k pomalejšímu oživení a v posledním sledovaném roce činní průměrná výše transakcí 558 mld. Kč. Stále se tak jedná o hodnotu podstatně nižší v porovnání s počátečním sledovaným obdobím roku 2008 (viz graf 5.16)²⁶⁶.

Graf 5.16 Průměrná denní výše transakcí v systému CERTIS

Zdroj: ČNB (2014), vlastní úprava

²⁶⁶ Dle nejaktuálnějších informací by se průměrná denní výše transakcí za rok 2013 měla pohybovat okolo 741 mld. Kč, což znamená, že již převýšila svůj stav z roku 2008 o cca 97 mld. Kč.

5.3.3 Souhrnné hodnocení platebního systému CERTIS

Pro účely souhrnného hodnocení budou použity dva ukazatele, a sice ukazatel průměrné hodnoty připadající na jednu realizovanou transakci, který je vypočitatelný jako podíl výše plateb na jejím objemu a následně ukazatel meziročních změn celkového objemu a výše uskutečněných transakcí v systému CERTIS.

Průměrná hodnota jedné transakce

Vývoj průměrné hodnoty jednoho bezhotovostního převodu (CT) má během sledovaného období roku 2008 - 2012, zobrazeného níže uvedenou tabulkou 5.20, neustále klesající tendenci. Nejvyšší hodnota jedné transakce, tj. 398 640 Kč, byla v tomto případě vypočtena v období roku 2008, kdy ihned v následujícím roce dochází k jejímu prudkému snížení o cca 86,73 tis. Kč (tj. 21,76 %). V průběhu dalších let lze i nadále sledovat klesající trend tohoto ukazatele, avšak již ne tak výrazných rozměrů, jako tomu bylo v předcházejícím případě.

Průměrná hodnota přímého inkasa během sledovaných let neustále kolísá více či méně okolo částky 3 000 Kč za jednu transakci. Během počátečního sledovaného období roku 2008 nabývá hodnoty 3 200 Kč, v následujících dvou letech dochází k jejímu mírnému poklesu v souhrnné hodnotě 290 Kč. Během roku 2011 se průměrná hodnota o něco málo navyšuje na 3 020 Kč a v roce 2012 činí 3 110 Kč.

Celková průměrná hodnota jedné transakce (souhrnně CT a DD) se vyvíjí obdobně, jako výše uvedená průměrná hodnota bezhotovostního převodu, jelikož jak již bylo několikrát zmíněno, podíl inkas na této celkové hodnotě zaujímá pouze nepatrnou část. Průměr všech transakcí dosahuje hodnot od cca 374 do 276 tis. Kč. Patrná je tedy opětovná klesající tendence tohoto ukazatele. Výraznější rozdíly lze sledovat především během let 2008 - 2009, kdy dochází k poklesu průměrné hodnoty jedné transakce o 21,88 % (viz tabulka 5.20).

Tabulka 5.20 Průměrná hodnota jedné transakce v systému CERTIS (v tis. Kč)

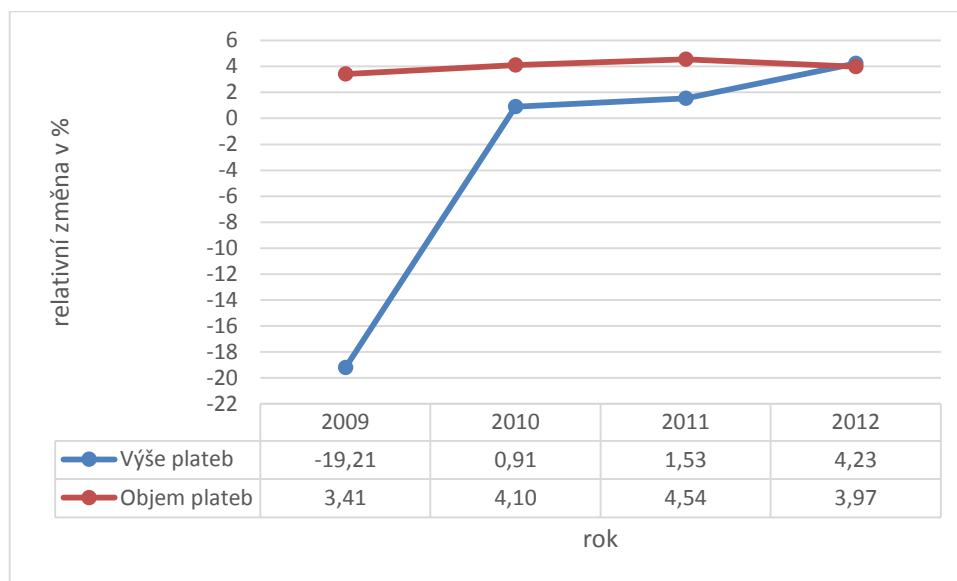
Transakce	2008	2009	2010	2011	2012
CT	398,64	311,91	302,32	292,98	292,02
DD	3,20	2,99	2,91	3,02	3,11
Celkem	374,22	292,36	283,41	275,24	275,91

Zdroj: Zdroj: Statistical Data Warehouse (2014), vlastní úprava

Meziroční změny celkového objemu a výše plateb

Porovnání meziročních změn celkového uskutečněného objemu a výše plateb za sledované období spolu s nástinem jejich dalšího vývoje zobrazuje níže situovaný graf 5.17. Nejodlišnější vývoj obou zmíněných ukazatelů lze sledovat již v prvním pozorovaném roce, kdy zatímco objem plateb dosahuje meziročního přírůstku (+ 3,41 %), výše plateb meziročního poklesu (- 19,21 %), jejichž vzájemný rozdíl činí 22,62 %. Lze tedy říci, že i přes existenci finanční krize došlo k nepatrnému nárůstu objemu plateb, avšak celková výše těchto plateb znatelně poklesla. Naproti tomu v následujících "po krizových" letech lze pozorovat výraznou pozitivní změnu především v případě výše plateb. Na základě tohoto vývoje tak lze konstatovat, že krize měla největší dopad právě na výši uskutečňovaných plateb v systému CERTIS, zatímco objemu plateb se nijak výrazně nedotkla. V posledním sledovaném roce, tj. roce 2012, dochází k sjednocení meziročního tempa růstu v hodnotě cca 4 %, a to jak v případě objemu, tak také výše plateb. Avšak je potřeba upozornit na vzrůstající trend výše plateb a mírně klesající trend v případě objemu plateb.

Graf 5.17 Meziroční změny celkového objemu a výše plateb v systému CERTIS

Zdroj: Statistical Data Warehouse (2014), vlastní úprava

Dílčí shrnutí

Na základě nařízení EP a Rady č. 260/2012 byl stanoven 1. únor roku 2014 za konečný termín pro nahrazení národních bezhotovostních převodů a přímého inkasa v eurozóně jejich ekvivalenty v systému SEPA. V zemích stojících mimo eurozónu

je konečným datem migrace stanoven 31. říjen 2016. V případě Lotyšska, nejnovějšího člena Eurozóny, bylo dle udělené výjimky prodlouženo datum ukončení migrace do 1. ledna 2015. I přes tuto skutečnost však tato země počítá s dokončením přechodu k nástroji SCT k původnímu termínu, tj. 1. února 2014.

Dle indikátoru bezhotovostních plateb SEPA dosáhlo používání tohoto instrumentu v eurozóně k září roku 2013 56,26 % všech bezhotovostních plateb, přičemž migraci lze považovat prakticky za ukončenou ve Finsku, Slovinsku, Slovensku a Lucembursku. Naproti tomu indikátor přímého inkasa SEPA dosahuje za sledované období pouze 6,84 % celkového objemu inkas. Plně dosaženou migraci tak lze spatřit jen v případě Slovinska.

V rámci hodnocení připravenosti jednotlivých zemí eurozóny na přechod k vybraným nástrojům SEPA za období Q3 2013 byla nejprve zvlášť vyhodnocena připravenost zemí z hlediska poskytovatelů a vybraných skupin uživatelů platebních služeb (velké podniky, veřejná správa, malé a střední podniky). Dále bylo provedeno zhodnocení nejlépe připravené země z pohledu všech sledovaných skupin uživatelů a v neposlední řadě došlo k určení nejpřípravenější země na základě souhrnného zhodnocení obou výše uvedených kritérií.

Z hlediska jak uživatelů, tak také poskytovatelů platebních služeb lze za nejlépe připravenou zemi označit Slovinsko. Uspokojivá situace panuje také Portugalsku, Nizozemí a Rakousku. Nejméně příznivá je úroveň připravenosti v případě Německa. Zde je však potřeba upozornit na fakt, že tato země plánuje plně započít proces migrace nejdříve v Q4 2013. Druhou, souhrnně nejhůře hodnocenou zemi představuje Estonsko, kde však dochází k jistému zkreslení díky neúplnosti všech potřebných údajů. Ze zemí stojících mimo eurozónu má jako jediná dokončenu migraci v případě obou sledovaných nástrojů SEPA Velká Británie.

Hodnocení platebního systému TARGET bylo provedeno na základě posouzení objemu a výše uskutečněných plateb v tomto systému za období let 2012 a 2011, a to jak souhrnně, tak z pohledu jednotlivých migračních skupin. V průběhu roku 2012 bylo v systému TARGET2 úhrnně zpracováno zhruba 90,7 miliónů transakcí v celkové hodnotě 634 132 miliard EUR. V porovnání s předchozím rokem se tak jedná o mírný nárůst, ke kterému dochází pravidelně od roku 2009, kdy lze sledovat výrazné snížení jak objemu, tak také hodnoty uskutečněných plateb způsobené finanční krizí.

Pro účely souhrnného hodnocení byly použity dva ukazatele, a sice ukazatel průměrné hodnoty připadající na jednu transakci (PHT) a ukazatel meziročních změn objemu a výše uskutečněných transakcí v tomto systému. Nejlepších pozitivních hodnot ukazatele PHT pro rok 2012 dosahuje především ECB, Finsko a Lucembursko, disponující relativně vysokou

absolutní hodnotou výše plateb a poměrně nízkým objemem provedených plateb. Nejnižší průměrné hodnoty jedné uskutečněné transakce v systému TARGET2 dosahuje Polsko, Rumunsko a Lotyšsko. Zde platí, že hodnota výše zpracovaných transakcí je nízká, ale objem plateb je relativně vysoký. V případě šesti sledovaných členů systému, kteří se absolutní hodnotou výše a objemu svých plateb řadí mezi prvních šest nejlepších, tj. Německo, Francie, Nizozemí, Španělsko, Itálie a Belgie lze sledovat poměrně nízké hodnoty ukazatele PHT, a to z toho důvodu, že tyto země disponují jak značnou výší, tak také objemem uskutečněných transakcí.

V případě sledovaných meziročních změn absolutních hodnot objemů plateb uskutečněných skrz systém TARGET2 lze nejvyšší pozitivní změnu zaznamenat v případě Litvy, Malty a Rumunska. Naproti tomu nejvyšší negativní meziroční změna byla uskutečněna v Řecku, Slovinsku a také Irsku. Rozdíl sledované nejnižší a nejvyšší hodnoty meziroční změny objemu zpracovaných plateb tak v tomto případě činí 154,99 %. Meziroční změny v oblasti výše uskutečněných plateb nabírají nejvyšší pozitivní hodnoty v případě Malty, Rumunska a Finska. Nejvyšší negativní změna je následně sledována v Portugalsku, Lotyšsku a Irsku.

Preferovanost systému TARGET2 dokazuje výše jeho tržního podílu definovaná jako podíl zde uskutečněného obchodování ve srovnání s veškerým obchodováním zpracováním systémy velkých plateb v eurech. Významnost tohoto systému je doložena také jeho srovnáním s vybranými světovými systémy z hlediska objemu a hodnoty provedených transakcí.

Hodnocení jediného mezibankovního platebního systému České republiky, CERTIS, bylo provedeno na základě posouzení absolutních hodnot a meziročních změn objemu a výše zde uskutečněných plateb za pětileté období roku 2008 - 2012. V případě absolutních hodnot i meziročních změn je sledován vývoj pro bezhotovostní převody, přímá inkasa a souhrnně za oba tyto instrumenty. Jelikož bezhotovostní převody tvoří majoritní část objemu i výše uskutečněných transakcí, je jejich vývoj téměř totožný se souhrnným vývojem obou instrumentů. Z hlediska absolutních hodnot zaujímá objem uskutečněných bezhotovostních převodů podíl v rozmezí 93 - 95 %, v případě výše uskutečněných transakcí potom dosahuje až 99,94 % všech uskutečněných plateb.

Souhrnné hodnocení bylo provedeno na základě posouzení průměrné hodnoty připadající na jednu realizovanou transakci a následně porovnáním ukazatelů meziročních změn celkového objemu a výše uskutečněných transakcí v systému CERTIS. Celková průměrná hodnota jedné transakce (souhrnně CT a DD) nabírá v průběhu

sledovaného období sestupné tendence pohybující se v rozmezí od 374 do 276 tis. Kč. Výraznější rozdíly lze sledovat mezi lety 2008 - 2009, kdy dochází k poklesu celkové hodnoty jedné transakce o 21,88 %. Průměrná hodnota přímého inkasa ve sledovaném období neustále kolísá okolo částky 3 000 Kč za jednu transakci. Průměrná hodnota jednoho bezhotovostního převodu kopíruje vývoj celkové průměrné hodnoty jedné transakce.

Porovnáním meziročních změn vývoje celkového uskutečněného objemu a výše plateb, jakožto jednoho z nejprůkaznějších ukazatelů pro posouzení vývojové tendence systému, lze již v roce 2008 sledovat značně odlišný vývoj, kdy zatímco objem plateb dosahuje kladných hodnot, výše plateb nabírá naprosto opačný směr. Vzájemný rozdíl tak činí 22,62 %. Lze tedy usoudit, že finanční krize měla největší dopad právě na výši uskutečňovaných plateb v systému CERTIS, zatímco objemu plateb se nijak výrazně nedotkla.

6 Závěr

Diplomová práce Mezibankovní platební systémy v Evropské unii a České republice je zaměřena na objasnění problematiky fungování mezibankovního platebního styku, jakožto jednoho z typů bezhotovostního platebního styku, v rámci kterého dochází k převodu peněžních prostředků mezi různými bankovními institucemi, a to nejenom na území jednoho státu, ale kdekoli za hranicemi daného státu. Aby bylo vůbec možné takovýto typ plateb uskutečnit, musí mezi těmito institucemi existovat určitá spojení, ta mohou mít podobu mezibankovních platebních systémů.

Zúčtování v mezibankovních systémech probíhá na základě jednoho ze dvou způsobů. Tím prvním a historicky nejstarším je využití přímého spojení bank přes vzájemně otevřené korespondentské účty (nostro a loro účty). V případě, že banka potřebuje provést platbu bance, se kterou tento typ spojení nemá, může tak učinit prostřednictvím jiné banky, napojené na danou cílovou banku. Tím se vytváří nekonečná spleť vzájemně kooperujících institucí. V případě, kdy banky nekomunikují přímo mezi sebou, jsou nuceny využívat služeb zúčtovací (clearingové) banky. Tato možnost se jeví jako poněkud výhodnější, jelikož tak odpadá nutnost vedení účtu u celé řady bank a banka má v platebním styku vázáno méně peněžních prostředků. Clearingový účet se navíc nemůže dostat do debetního zůstatku.

V oblasti platebních systémů obecně je potřeba rozlišovat mezi systémy malých a velkých plateb, kde jak již naznačuje jejich samotné označení, spočívá hlavní rozdíl v množství transakcí těmito systémy uskutečněnými. Systém SEPA tak lze označit za systém zaměřující se na platby malého rozsahu, naproti tomu systém TARGET2 je specializován především na platby velkoobjemové. Systém CERTIS je poněkud zvláštní v tom, že provádí zároveň jak platby malého, tak taky velkého objemu. Z tohoto důvodu a také z hlediska, že evropské systémy zúčtovávají transakce v eurech, zatímco český CERTIS v korunách nelze provést kvalitní, vzájemné srovnání těchto systémů s určitou vypovídající schopností.

V úvodu této práce byla formulována hypotéza, dle které je předpokládáno, že do 1. 2. 2014 bude platební styk realizovaný skrz mezibankovní platební systémy SEPA a TARGET2 v jednotlivých členských zemích EU/eurozóny plně integrován. Toto tvrzení bylo vyřčeno s ohledem na fakt, že zmíněné datum je stanoveno jako konečný termín pro dokončení migračního procesu zemí eurozóny k jednotlivým nástrojům platebního systému SEPA. Stejně datum bylo následně ponecháno také jako pomyslná hranice pro zhodnocení dosažené integrace platebního systému TARGET2, a to i přes skutečnost, že žádný takovýto termín není nikde v oficiálních dokumentech stanoven.

Za účelem zhodnocení situace a následného potvrzení či vyvrácení výše uvedené hypotézy byla v rámci první části páté kapitoly blíže rozebrána právě problematika míry připravenosti zemí eurozóny dosáhnout plné migrace k jednotlivým nástrojům platebního systému SEPA k tomuto pevně stanovenému datu, a to za období třetího čtvrtletí roku 2013, kdy byla tato diplomová práce vypracována. Čtenáři je přiblížena situace v osmnácti zemích eurozóny, a to jak z hlediska jednotlivých skupin uživatelů platebních služeb, tj. velkých podniků, veřejné správy a malých a středních podniků, tak také z pohledu poskytovatelů těchto služeb. Za účelem souhrnného vyhodnocení stupně migrace těchto zemí byla následně, v rámci podkapitoly 5.1.4 vytvořena tabulka, která dle mnou stanoveného klíče přiděluje jednotlivým sektorům migrace bodové ohodnocení a poskytuje tak ucelený pohled na tuto problematiku, který není součástí žádných dostupných publikací.

Za nejpřipravenější země migrace k oběma zmíněným nástrojům SEPA lze z hlediska provedení souhrnného hodnocení uživatelů i poskytovatelů platebních služeb v 3Q 2013 označit Slovinsko, Portugalsko, Nizozemí a Rakousko. Všechny tyto země mají dokončenu plnou migraci v nejméně dvou sektorech s tím, že ve zbývajících se očekává jejich dokončení ke stanovenému datu. Nejhorší situace naproti tomu panuje v Německu, kde k úspěšnému dokončení migrace, krom již dosažené plné migrace poskytovatelů platebních služeb, směřuje pouze nástroj SEPA pro bezhotovostní platby, a to jen v případě velkých podniků a veřejné správy. V ostatních sektorech migrace buď vůbec nezapočala a/nebo se neočekává její dokončení v požadovaném horizontu.

I přes doporučení ESCB uskutečnit migraci k nástrojům SEPA nejpozději do 3Q 2013 se řada zemí a zainteresovaných subjektů, v čele s již zmíněným Německem, rozhodla pro uskutečnění tohoto procesu nejdříve v posledním čtvrtletí roku 2013 či dokonce později, a to i přes možná rizika spjatá s tímto rozhodnutím. Jelikož se tak v řadě zemí skutečně stalo a k lednu 2014 se úroveň migrace podstatně změnila, většinou k lepšímu, rozhodla jsem se ji krátce věnovat pozornost, čímž zpětně potvrzuji řadu uvedených argumentů, zdůvodňujících převážně špatnou situaci za 3Q 2013 v některých sledovaných zemích, včetně Německa.

Druhá část páté kapitoly poskytuje zhodnocení druhé části formulované hypotézy, týkající se integrace platebního systému TARGET2. Za účelem posouzení platnosti tohoto tvrzení je systém podroben hodnocení z hlediska objemu a výše zde uskutečněných plateb, a to jak souhrnně, tak také z pohledu jednotlivých migračních skupin přechodu ze staršího TARGET na nový TARGET2. Souhrnné hodnocení je následně provedeno na základě vlastních výpočtů meziročních změn objemu a výše uskutečněných plateb a průměrné hodnoty jedné transakce, dané jako podíl výše a objemu zde realizovaných plateb.

Nejvyšší hodnotou jedné uskutečněné transakce disponuje na základě provedených propočtů ECB, kde se tato hodnota pohybuje okolo 63 mil. EUR. Následuje Finsko se zhruba 53 mil. EUR a Lucembursko s 20 mil. EUR. Nejnižší hodnotou ukazatele PHT potom disponuje Polsko, Rumunsko a Lotyšsko, kde se hodnota jedné transakce pohybuje v řádech sto tisíců EUR. Platí tedy pravidlo: čím vyšší absolutní hodnota a nižší objem provedených plateb, tím vyšší bude hodnota ukazatele PHT. Co se týče meziročních změn absolutních hodnot objemu a výše zpracovaných transakcí v systému TARGET2, lze nejvýraznější pozitivní změnu přesahující 128 % zaznamenat v případě Litvy, dále potom cca 120 % na Maltě a 96 % v Rumunsku. Naproti tomu největší negativní změna v hodnotě zhruba 26 % byla uskutečněna v Řecku. Rozdíl sledované nejvyšší a nejnižší hodnoty tak v tomto případě činí cca 155 %.

S ohledem na výše shrnutá zjištění lze konstatovat zamítnutí stanovené hypotézy, a to z toho důvodu, že Evropská komise nepovažuje dosavadní stupeň migrace zemí eurozóny k jednotlivým nástrojům systému SEPA za dostatečně vysoký k tomu, aby mohl být zajištěn hladký přechod k systému SEPA bez jakéhokoli výraznějšího rizika. V lednu 2014 byl proto přijat návrh na poskytnutí dodatečného přechodného období v délce šesti měsíců, během kterého mohou být stále akceptovány platby lišící se od jednotného formátu SEPA, a to s platností do 1. srpna 2014. V oblasti platebního systému TARGET2, zejména v případě eurozóny, lze integraci považovat za vcelku úspěšnou. To lze potvrdit mimo jiné například pohledem na tržní podíl tohoto systému, na základě jehož vyhodnocení zůstává TARGET2 tržně preferovaným systémem zpracování velkých objemů v eurech. Výši svých plateb představuje 92 % celkové hodnoty plateb zpracované v rámci všech systémů velkých plateb v eurech. Velikostí objemu plateb poté zaujímá něco málo pod 60 % celkového objemu všech plateb. Dle obecných statistických údajů bylo v průběhu roku 2012 v systému úhrnně zpracováno zhruba 90,7 mil. transakcí v celkové hodnotě 634 132 mld. EUR. V porovnání s předchozím rokem se tak jedná o mírné navýšení nepřesahující v obou případech 3,5 %. Povinné členství, a tedy integrace zmíněných systémů se aktuálně vztahuje pouze na členské země eurozóny, přesto se v případě obou systémů najde několik málo zemí, které se zde úspěšně zapojují na dobrovolném základě.

Domnívám se, že se mi podařilo naplnit jak ústřední, tak také dílčí cíl této práce, stanovený v jejím úvodu. Dle mnou dostupných informací v současné době nelze nalézt žádnou publikaci, věnující se výhradně problematice mezibankovních platebních systémů. Ty jsou většinou pouze zmíněny v rámci problematiky platebních systémů jako celku. Přínos této práce tedy spatřuji ve snaze poskytnout komplexní informace věnující

se problematice mezibankovních systémů v rámci jednoho dokumentu, zhodnotit vybrané mezibankovní systémy na základě dostupných statistických údajů i vlastních propočtů, a to vše vždy s ohledem na aktuální dění. Zvláště v páté kapitole jsem se zabývala problematikou, která nebývá blíže rozpracována. Snažila jsem se ji proto podat tak, aby byla srozumitelná i člověku, v této oblasti nezasvěcenému, kterým jsem sama na počátku vypracovávání této práce byla.

Podnětem pro další zpracování a doplnění mnou obsažené problematiky by se mohly stát události nadcházejících let, zahrnující další vývoj Jednotné oblasti pro platby v eurech, včetně zhodnocení stupně připravenosti zemí stojících mimo eurozónu dosáhnout plné migrace k stanovenému datu, tj. 31. 10. 2016. S ohledem na budoucí vývoj a vstup České republiky do eurozóny se jako zajímavé jeví také zpracování s tím související problematiky reorganizace mezibankovního platebního styku. Námětem k dalšímu rozšíření daného tématu by také mohlo být provedení komparativní analýzy mezibankovních platebních systémů dvou či více vybraných zemí, a to například České republiky a Slovenska, jakožto země, která přijala jednotnou měnu euro podstatně nedávno.

Seznam použité literatury

Monografické publikace

DVOŘÁK, P. *Komerční bankovníctví pro bankéře a klienty*. Praha: Linde Praha, 1999, 475 s. ISBN 80-7201-141-3.

DVOŘÁK, P. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3. vyd. Praha: Linde Praha, 2005, 680 s. ISBN 80-7201-515-X.

JÍLEK, J. *Peníze a měnová politika*. Praha: GRADA Publishing, 2004, 744 s. ISBN 80-247-0769-1.

JIRÍČEK, P. *Platební a zúčtovací styk*. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, 2002, 144 s. ISBN 80-7248-136-3.

MÁČE, M. *Platební styk: Elektronický a klasický*. Praha: GRADA Publishing, 2006, 220 s. ISBN 80-247-1725-5.

POLOUČEK, S. *Bankovníctví*. Praha: C. H. Beck, 2006, 716 s. ISBN 80-7179-462-7.

PŮLPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovníctví v České republice*. Praha: Oeconomica, 2007, 338 s. ISBN 978-80-245-1180-1.

REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. 3.vyd. Praha: Management Press, 2011, 558 s. ISBN 978-80-7261-230-7.

SCHLOSSBERGER, O. *Platební služby*. Praha: Management Press, 2012, 325 s. ISBN 978-80-7261-238-3.

SCHLOSSBERGER, O. a M. SOLDÁNOVÁ. *Platební styk*. 3. vyd. Praha: Bankovní institut vysoká škola, 2007, 435 s. ISBN 978-80-7265-107-8.

ŠENKÝŘOVÁ, B. *Bankovníctví*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010, 256 s. ISBN 978-80-7480-029-6.

Elektronické monografická publikace

EFFROS, R. *Current Legal Issues Affecting Central Banks* [online]. Washington: IMF, 1998, 826 s. [cit. 2013-02-04]. ISBN 1-55775-695-3. Dostupné z:

<http://books.google.cz/books?id=F5KDO4Xwd68C&pg=PA85&lpg=PA85&dq=issues+regarding+payment+and+netting+systems&source=bl&ots=mH8M0wUxwd&sig=uhp79f6-ZYg-06PluRQAHHNegVU&hl=cs&sa=X&ei=RCI3Ud-hF-iJ4ATUs4CQCQ&ved=0CDAQ6AEwAA#v=onepage&q=issues%20regarding%20payment%20and%20netting%20systems&f=false>

NAKAJIMA, M. *Payment System Technologies and Functions: Innovations and Developments* [online]. USA: IGI Global, 2011, 225 s. [cit. 2013-02-04]. ISBN 978-1-61520-646-9. Dostupné z:

<http://books.google.cz/books?id=Uhxrs1ZhWeEC&pg=PA62&lpg=PA62&dq=PNS+hybrid+system&source=bl&ots=7EEluEggSV&sig=i-C8QiCwCgDKSSFiETxNHs1hcpY&hl=cs&sa=X&ei=JU8rUcOPB8iB4gTE-4HACw&ved=0CEMQ6AEwAg#v=onepage&q=PNS%20hybrid%20system&f=false>

Legislativní dokumenty

Česká republika. Zákon České národní rady o České národní bance. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1. 1. 1993, roč. 1993, č. 6, částka 003. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=6/1993&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Česká republika. Zákon, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o platebním styku. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 4. 9. 2009, roč. 2009, č. 285, částka 89. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=285/2009&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Česká republika. Zákon, kterým se mění zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku ve znění zákona č. 156/2010 Sb., a některé další zákony. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 27. 5. 2011, roč. 2011, č. 139, částka 53. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=139/2011&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Česká republika. Zákon o omezení plateb v hotovosti a o změně zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 30. 4. 2004, roč. 2004, č. 254, částka 83. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=254/2004&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Česká republika. Zákon o platebním styku. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 4. 9. 2009, roč. 2009, č. 284, částka 89. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=284/2009&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Česká republika. Zákon o převodech peněžních prostředků, elektronických platebních prostředcích a platebních systémech: Zákon o platebním styku. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 12. 4. 2002, roč. 2002, č. 124, částka 55. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=124/2002&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Evropská unie. Konsolidovaní znění Smlouvy o EU a Smlouvy o fungování EU. In: *Úřední věstník Evropské unie*. 2010, C 83, svazek 53. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:FULL:CS:PDF>

Evropská unie. Konsolidovaní znění Smlouvy o EU a Smlouvy o fungování EU: Protokol č. 4 O statutu Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky. In: *Úřední věstník Evropské unie*. 2010, C 83, svazek 53. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:FULL:CS:PDF>

Evropská unie. Obecné zásady Evropské centrální banky. In: *Úřední věstník Evropské unie*. 2001, L 140. Dostupné z: http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/l_14020010524cs00720086.pdf

Evropská unie. Obecné zásady Evropské centrální banky. In: *Úřední věstník Evropské unie*. 2012, L 30. Dostupné z: http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/l_03020130130cs00010093.pdf

Elektronické publikace

BAELE, L., A. FERRANDO, P. HORDAHL, E. KRYLOVA a C. MONNET. *European Central Bank Occasional Paper Series no. 14: Measuring Financial Integration in the EMU Area* [online]. Germany: ECB, 2004 [cit. 2013-02-04]. ISBN 1725-6534. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp14.pdf>

ČBA. *Zavedení SEPA v České republice: Rámcový implementační plán* [online]. ČBA, 2010 [cit. 2013-08-20]. Dostupné z: <https://www.czech-ba.cz/sites/default/files/dokumentyclanku/narodni-koordinacni-vybor-projednal-ramcovy-implementacni-plan-zavedeni-sepa-v-ceske-republice/download13539.pdf>

ČNB. *Ceník peněžních a obchodních služeb ČNB pro mezibankovní platební styk* [online]. ČNB, 2013 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/platebni_styk/certis/download/cenik_cast_V.pdf

ČNB. *Číselník kódů platebního styku v ČR* [online]. ČNB, 2013 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/platebni_styk/ucty_kody_bank/download/kody_bank_CR.pdf

ČNB. *Opatření ČNB č. 3 ze dne 5. prosince 2011, kterým se stanoví podmínky tvorby povinných minimálních rezerv* [online]. ČNB, 2011 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vestnik/2011/download/v_2011_14_10311610.pdf

ČNB. *Podmínky užívání webového portálu AMOS* [online]. ČNB, 2013 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/platebni_styk/certis/download/pravidla_CERTIS_20130101_priloha_02.pdf

ČNB. *Pravidla platebního systému CERTIS* [online]. ČNB, 2013 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/platebni_styk/certis/download/pravidla_CERTIS_20130101.pdf

ČNB. *Seznam účastníků systému CERTIS* [online]. ČNB, 2013 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/platebni_styk/certis/download/seznam_certis.pdf

ECB. *Amendments to the TARGET2 Pricing Policy* [online]. Frankfurt am Main: ECB, 2012 [cit. 2013-05-14]. Dostupné z: http://www.ecb.europa.eu/paym/t2/shared/pdf/professionals/Amendments_TARGET2_pricing_policy.pdf

ECB. *Financial Integration in Europe* [online]. Frankfurt am Main: ECB, 2012 [cit. 2013-02-05]. ISBN 978-92-899-0827-6. Dostupné z: <http://www.ecb.int/pub/pdf/other/financialintegrationineurope201204en.pdf?794762a39f033e963f4cba32c13fedfb>

ECB. *Jednotná oblast pro platby v eurech (SEPA): Integrovaný trh služeb platebního styku pro klientské platby* [online]. Frankfurt nad Mohanem: ECB, 2006 [cit. 2013-08-28]. ISBN 978-92-899-0100-0. Dostupné z: http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/sepa_brochure_2006cs.pdf

ECB. *Jednotná oblast platieb v eurách: Siedma správa o stave realizácie projektu* [online]. Frankfurt nad Mohanem: ECB, 2010 [cit. 2013-08-20]. ISBN 978-92-899-0791-0. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/singleeuropaymentsarea201010sk.pdf?70c393054e5ef187c45f10d89fd3738b>

ECB. *Second SEPA Migration Report: October 2013* [online]. Frankfurt am Main: ECB, 2013 [cit. 2013-12-15]. ISBN 978-92-899-1024-8. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/secondsepa migrationreport201310en.pdf?cf19bd8db648c7d72ac092fb7387077b>

ECB. *SEPA Migration Report: March 2013* [online]. Frankfurt am Main: ECB, 2013 [cit. 2013-12-17]. ISBN 978-92-899-1024-8. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/sepamigrationreport201303en.pdf>

ECB. *Target Annual Report 2012* [online]. Frankfurt am Main: ECB, 2013 [cit. 2014-01-25]. ISBN 1725-4884. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/targetar2012en.pdf?bea8ebf40cb29027e889176caba8e956>

ECB. *The Payment System: Payments, Securities and Derivates and the Role of the Eurosystem* [online]. Frankfurt am Main: ECB, 2010 [cit. 2013-02-04]. ISBN 978-92-899-0633-3. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/paymentsystem201009en.pdf>

ECB. *User Information Guide to the TARGET2 Pricing* [online]. Frankfurt am Main: ECB, 2012 [cit. 2013-05-14]. Dostupné z: http://www.ecb.int/paym/t2/shared/pdf/professionals/TARGET2_Pricing_Guide_version3_0.pdf?9635a576f2399a145ad3930db5d499f6

EPC. *B2B SDD Register of Participants: Version 10 January 2014* [online]. Brussels: EPC, 2014 [cit. 2014 -01-28]. Dostupné z: http://epc.cbnet.info/docs/B2B_SEPA_DD.pdf

EPC. *Core SDD Register of Participants: Version 10 January 2014* [online]. Brussels: EPC, 2014 [cit. 2014 -01-28]. Dostupné z: http://epc.cbnet.info/docs/Core_SEPA_DD.pdf

EPC. *Proč nečekat se zaváděním systému SEPA* [online]. Brusel: EPC, 2009 [cit. 2013-08-20]. Dostupné z: <https://www.czech-ba.cz/sites/default/files/dokumentyclanku/sepa-informace-pro-verejny-sektor/down12732.pdf>

EPC. *SEPA Credit Transfer Register of Participants: Version 10 January 2014* [online]. Brussels: EPC, 2014 [cit. 2014 -01-28]. Dostupné z: http://epc.cbnet.info/docs/SEPA_Credit_Transfer.pdf

EPC. *SEPA pro spotřebitele* [online]. Brusel: EPC, 2009 [cit. 2013 -03-27]. Dostupné z: <https://www.czech-ba.cz/sites/default/files/dokumentyclanku/sepa-pro-spotrebitel-pracovni-preklad-cba/down7284.pdf>

KOSEKENKYLA, H. *Financial Integration* [online]. Finland: Bank of Finland Studies, 2004 [cit. 2013-02-02]. ISBN 952-462-165-7. Dostupné z: http://www.suomenpankki.fi/en/julkaisut/selvitykset_ja_raportit/yleistajuiset_selvitykset/Documents/A108.pdf

SHELLER, H. *Evropská centrální banka: Historie, role a funkce* [online]. Německo: ECB, 2006 [cit. 2013-02-02]. ISBN 978-92-899-0212-0. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/ecbhistoryrolefunctions2006cs.pdf>

Elektronické záznamy

BIC and IBAN Format Registration: SWIFT as the ISO Registration Authority. *SWIFT* [online]. 2013 [cit. 2013-05-20]. Dostupné z: http://www.swift.com/products_services/bic_and_iban_format_registration_bic_details

CERTIS: Statistické údaje. ČNB [online]. ©2003-2014 [cit. 2014-02-01]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platebni_styk/certis/certis_stat.html

CERTIS: Systém mezibankovního platebního styku. ČNB [online]. © 2003-2013 [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/platebni_styk/certis/

ELSNER, D. Průvodce převodem peněz v SEPA. *CFOWorld: Finanční služby* [online]. 2012 [cit. 2013-08-19]. Dostupné z: <http://cfoworld.cz/financni-sluzby/pruvodce-prevodem-penez-v-sepa-989>

Evropská integrace: Finanční integrace. *ECB* [online]. 2013 [cit. 2013-02-27]. Dostupné z: http://www.ecb.int/ecb/educational/facts/euint/html/ei_009.cs.html

FIALOVÁ, B. Nový zákon o platebním styku zrychlí převody a zruší některé poplatky. *IDNES.cz: Finance* [online]. 2009 [cit. 2012-07-31]. Dostupné z: http://finance.idnes.cz/novy-zakon-o-platebnim-styku-zrychli-prevody-a-zrusi-nektere-poplatky-13n-/bank.aspx?c=A090901_150407_bank_fib

Harmonizace povinných minimálních rezerv se standardy Evropské centrální banky. *ČNB* [online]. © 2003-2013 [cit. 2013-03-28]. Dostupné z:
http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2001/2001_duben/boxy_a_prilohy/mp_zpinflace_prilohy_c_01_duben_p2.html

Jednotná oblast pro platby v eurech SEPA. *ČBA* [online]. 2013 [cit. 2013-08-19]. Dostupné z:
<https://www.czech-ba.cz/cs/aktivity/sepa>

KOHOUTOVÁ, Z. a B. ŠPULKOVÁ. Banky už nesmějí účtovat některé poplatky: Sedm nejdůležitějších změn. *IDNES.cz: Finance* [online]. 2009 [cit. 2012-07-31]. Dostupné z:
http://finance.idnes.cz/banky-uz-nesmeji-uctovat-nektere-poplatky-sedm-nejdulezitejsich-zmen-1zf-/bank.aspx?c=A091102_1282149_bank_hru

Měnověpolitické nástroje. *ČNB* [online]. © 2003-2013 [cit. 2013-03-28]. Dostupné z:
http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/#pmr

Osobní finance: SEPA. *Česká spořitelna* [online]. 2013 [cit. 2013-08-19]. Dostupné z:
http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/sc_2316.xml

Popis systému CERTIS. *ČNB* [online]. © 2003-2013 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z:
http://www.cnb.cz/cs/platebni_styk/certis/certis_popis.html

Průběh mezibankovního převodu peněžních prostředků (úhrady) v českých korunách. *ČNB* [online]. © 2003-2013 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z:
http://www.cnb.cz/cs/platebni_styk/certis/mezibank_prevody_schema.html

Register of Participants in SEPA Payment Scheme. *EPC* [online]. 2014 [cit. 2014-01-28]. Dostupné z: http://epc.cbnet.info/content/adherence_database

SEPA: About SEPA. *ECB* [online]. 2013 [cit. 2013-08-19]. Dostupné z:
<http://www.ecb.europa.eu/paym/sepa/about/html/index.en.html>

SEPA: Legal Basis. *ECB* [online]. 2013 [cit. 2013-08-19]. Dostupné z:
<http://www.ecb.europa.eu/paym/sepa/elements/legal/html/index.en.html>

SEPA: Proces vytváření SEPA. *ČBA* [online]. 2009 [cit. 2013-08-19]. Dostupné z: <http://czech-ba.webmagazine.cz/projekty/sepa/7286-3>

SEPA: The Role of the Eurosystem. *ECB* [online]. 2013 [cit. 2013-08-19]. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/paym/sepa/stakeholders/eurosystem/html/index.en.html#reports>

Směrnice o platebních službách. *ECB* [online]. 2007 [cit. 2013-08-19]. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2007/html/pr070424.cs.html>

Statistical Data Warehouse: Czech Republic. *ECB* [online]. 2014 [cit. 2014-02-01]. Dostupné z: <http://sdw.ecb.europa.eu/reports.do?node=1000001252>

Systém krátkodobých dluhopisů. *ČNB* [online]. © 2003-2013 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/financi_trhy/skd/skd_popis.html

TARGET2: Features. *ECB* [online]. 2013 [cit. 2013-05-16]. Dostupné z: <http://www.ecb.int/paym/t2/features/html/index.en.html#times>

TARGET2: Forerunner TARGET. *ECB* [online]. 2013 [cit. 2013-05-16]. Dostupné z: <http://www.ecb.int/paym/t2/before/view/html/index.en.html#objectives>

TARGET2: Participation. *ECB* [online]. 2013 [cit. 2013-05-16]. Dostupné z: <http://www.ecb.int/paym/t2/pax/html/index.en.html>

TARGET2: Project and Go-Live. *ECB* [online]. 2013 [cit. 2013-05-16]. Dostupné z: <http://www.ecb.int/paym/t2/target/html/index.en.html>

Vybrané předpisy vztahující se k platebnímu styku. *ČNB* [online]. © 2003-2013 [cit. 2013-02-27]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/platebni_styk/pravni_predpisy/

Základní nástroje SEPA. *ČBA* [online]. 2013 [cit. 2013-08-19]. Dostupné z: <https://www.czech-ba.cz/cs/aktivita/sepa/zakladni-nastroje-sepa>

Seznam zkratek

ABO	Automatizované bankovní operace
AT	Austria Rakousko
BE	Belgium Belgie
B2B SDD	Business to Business SEPA Direct Debit Podnikatelská verze přímého inkasa SEPA
BIC	Business Identifier Code Bankovní identifikační kód, Swiftová adresa
BOJ-NET	Bank of Japan Financial Network System Finanční systém Japonska
CERTIS	Czech Express Real Time Interbank Gross Settlement System Systém mezibankovního platebního styku v České republice
CERTIS - AMOS	Webová aplikace umožňující interaktivní přístup k datům ze systému CERTIS včetně možnosti předávání a přebírání dat
CLS	The Continuous Linked Settlement System Kontinuální spojovací platební systém
CPSS	Committee on Payment and Settlement Systems Výbor pro platební a vypořádací systémy
CT	Credit Transfer Bezhotovostní převod
CY	Cyprus Kypr
ČBA	Česká bankovní asociace
ČMZRB	Českomoravská záruční a rozvojová banka
ČNB	Česká národní banka
ČS	Česká spořitelna
ČSOB	Československá obchodní banka
ČSSR	Československá socialistická republika
DE	Denmark Dánsko

DCTN	Delay Closing Time Notification Potvrzení zpoždění konce obchodního dne
DCTR	Delay Closing Time Request Zpráva o zpoždění konce obchodního dne
DD	Direct Debit Přímé inkaso
DNS	Designated Time Net Settlement Systém postupného zúčtování čistých (netto) plateb
DTGS	Designated Time Gross Settlement Systém postupného zúčtování hrubých (brutto) plateb
EAF	EURO Access Frankfurt Platební systém založený na netto principu v Německu, předchůdce EAF2
EAF2	EURO Access Frankfurt 2 Hybridní platební systém v Německu
ECB	European Central Bank Evropská centrální banka
ECMN	End - of - Day Check Message Notification Potvrzení výsledků konce obchodního dne
ECMR	End - of - Day Check Message Request Zpráva o zahájení kontrolní a závěrečné procedury při zpracování konce obchodního dne
ECU	European Currency Unit Košová měnová jednotka zemí Evropského společenství
EE	Estonia Estonsko
EHP	Evropský hospodářský prostor
EMI	European Monetary Institute Evropský měnový institut
EMU	European Monetary Union Evropská měnová unie
EMV	Společná norma Europay, MasterCard a VISA pro systémy platebních karet

EP	European Parliament Evropský parlament
EPC	European Payment Council Evropská platební rada
EPM	European Central Bank Payment Mechanism Platební mechanismus Evropské centrální banky
ES	Evropské společenství
ES	Spain Španělsko
ESCB	European System of Central Banks Evropský systém centrálních bank
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu
EU	European Union Evropská unie
EUR	Euro
EURO1	Euro System of EBA Clearing Company Platební systém Evropské bankovní asociace umožňující provádění operací v eurech
FI	Finland Finsko
FR	France Francie
GR	Greece Řecko
CHAPS	Clearing House Automated Payment System Automatický platební systém zúčtovacího domu
CHIPS	Clearing House Interbank Payments System Vnitrobankovní platební systém zúčtovacího domu
IBAN	International Bank Account Number Mezinárodní číslo bankovního účtu
IE	Ireland Irsko
IFFM	Interlinking Free Format Message Zpráva využívána pro přenos dat

IPB	Investiční a poštovní banka
ISIM	Interlinking Statistical Information Message Statistická informační zpráva
IT	Italy Itálie
JVT	Jednotný vnitřní trh
KB	Komerční banka
LU	Luxembourg Lucembursko
MT	Malta Malta
N. A	Not Accessible Není k dispozici
NASO	National Adherence Support Organization Národní orgán sloužící k usnadnění organizačních a administrativních záležitostí spojených s přístupováním poskytovatelů platebních služeb k systému SEPA
NBS	Národní banka Slovenska
NCB	National Central Bank Národní centrální banka
NKV SEPA	Národní koordinační výbor pro zavedení SEPA v ČR
NL	The Netherlands Nizozemí
OECD	Organisation for Economic Co - operation and Development Organizaci pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
PIN	Personal Identification Number Osobní identifikační číslo
PMR	Povinné minimální rezervy
PM	Payment Modul Platební modul
PNS	Paris Net Settlement Hybridní platební systém ve Francii
PSD	Payment Services Directive Směrnice o platebních službách na vnitřním trhu

PSMN	Payment Settlement Message Notification Oznámení o zpracování zaslaného platebního požadavku
PSMR	Payment Settlement Message Request Platební požadavek vznesený bankou plátce
PT	Portugal Portugalsko
Q3 2013	Third quarter of 2013 Třetí čtvrtletí roku 2013
Q4 2012	Fourth quarter of 2012 Čtvrté čtvrtletí roku 2012
RTGS	Real Time Gross Settlement Systém průběžného zúčtování hrubých (brutto) plateb
SBČS	Státní banka československá
SCF	SEPA Cards Framework Instrument SEPA pro platební karty
SCT	SEPA Credit Transfer Bezhotovostní převod SEPA
SDD	SEPA Direct Debit Přímé inkaso SEPA
SDD Core	SEPA Direct Debit Core Základní verze přímého inkasa SEPA
SEPA	Single Euro Payments Area Jednotná oblast pro platby v eurech
SI	Slovenia Slovinsko
SK	Slovakia Slovensko
SKD	Systém krátkodobých dluhopisů
SMEs	Small and Medium Enterprises Malé a střední podniky
SSP	Single Shared Platform Jednotná sdílená platforma
SWIFT	The Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication Společnost pro celosvětovou mezibankovní finanční telekomunikaci

TARGET	Trans - European Automated Real - Time Gross Settlement Express Transfer Transevropský automatizovaný expresní systém zúčtování plateb v reálném čase
TARGET2	Transevropský automatizovaný expresní systém zúčtování plateb v reálném čase druhé generace
USA	United States of America Spojené státy Americké
ŽB	Živnostenská banka

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. - autorský zákon, zejména § 35 - užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 - školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB - TUO) má právo nevýdělečné, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB - TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB - TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB - TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB - TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB - TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 25. 4. 2014

.....*Drottnerová*.....

Bc. Martina Drottnerová

Seznam příloh

Příloha 1 : Seznam účastníků systému CERTIS (verze: 6) platný od 28. 2. 2013

Příloha 2 : Ceník mezibankovního platebního styku ČNB platný od 1. 1. 2013

Příloha 3 : Ceník mezibankovního platebního styku ČNB platný od 1. 2. 2011

Příloha 4 : Ceník mezibankovního platebního styku ČNB platný od 1. 9. 2010

Příloha 5 : Ceník mezibankovního platebního styku ČNB platný od 1. 1. 2008

Příloha 6 : Ceník mezibankovního platebního styku ČNB platný od 1. 1. 2007

Příloha 7 : Ceník mezibankovního platebního styku ČNB platný od 1. 1. 2005

Příloha 8 : Hodnocení úspěšnosti jednotlivých zemí eurozóny z hlediska absolutních hodnot objemu a výše plateb procházející skrz TARGET2 v roce 2012

Příloha 1 Seznam účastníků systému CERTIS (verze: 6) platný od 28. 2. 2013

Identifikační kód	Název účastníka	Typ účastníka
0100	Komerční banka, a.s.	přímý
0300	Československá obchodní banka, a.s.	přímý
0600	GE Money Bank, a.s.	přímý
0710	Česká národní banka	přímý
0730	Česká národní banka - zúčtovací centrum	třetí strana
0800	Česká spořitelna, a.s.	přímý
2010	Fio banka, a.s.	přímý
2020	Bank of Tokyo - Mitsubishi UFJ (Holland) N.V. Prague Branch, organizační složka	přímý
2030	AKCENTA, spořitelní a úvěrní družstvo	přímý
2050	WPB Capital, spořitelní družstvo	přímý
2060	Citfin, spořitelní družstvo	přímý
2070	Moravský Peněžní Ústav - spořitelní družstvo	přímý
2100	Hypoteční banka, a.s.	přímý
2200	Peněžní dům, spořitelní družstvo	přímý
2210	Evropsko - ruská banka, a.s.	přímý
2220	Artesa, spořitelní družstvo	přímý
2230	AXA Bank Europe, organizační složka	přímý
2240	Poštová banka, a.s., pobočka Česká republika	přímý
2250	Záložna CREDITAS, spořitelní družstvo	přímý
2310	ZUNO BANK AG, organizační složka	přímý
2600	Citibank Europe plc, organizační složka	přímý
2700	UniCredit Bank Czech Republic, a.s.	přímý
3030	Air Bank a.s.	přímý
3500	ING Bank N.V	přímý
4000	LBBW Bank CZ a.s.	přímý
4300	Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s.	přímý
5400	The Royal Bank of Scotland plc, organizační složka	přímý
5500	Raiffeisenbank a.s.	přímý
5800	J & T Banka, a.s.	přímý
6000	PPF banka a.s.	přímý
6100	Equa bank a.s.	přímý
6200	COMMERZBANK Aktiengesellschaft, pobočka Praha	přímý
6210	BRE Bank S.A., organizační složka podniku	přímý
6300	Fortis Bank SA/NV, pobočka ČR	přímý
6700	Všeobecná úvěrová banka a.s., pobočka Praha	přímý
6800	Sberbank CZ, a.s.	přímý
7910	Deutsche Bank A.G. Filiale Prag	přímý
7940	Waldviertler Sparkasse Bank AG	přímý

7950	Raiffeisen stavební spořitelna a.s.	přímý
7960	Českomoravská stavební spořitelna, a.s.	přímý
7970	Wüstenrot - stavební spořitelna a.s.	přímý
7980	Wüstenrot hyporeční banka a.s.	přímý
7990	Modrá pyramida stavební spořitelna, a.s.	přímý
8330	Raiffeisenbank im Stiftland eG pobočka Cheb, odštěpný závod	přímý
8040	Oberbank AG pobočka Česká republika	přímý
8060	Stavební spořitelna České spořitelny, a.s.	přímý
8090	Česká exportní banka, a.s.	přímý
8150	HSBC Banka plc - pobočka Praha	přímý
9870	MasterCard Europe sprl. - platební karty	třetí strana
9890	Vybrané operace KB	třetí strana
9910	Centrální depozitář cenných papírů, a.s.	třetí strana
9960	ČNB - Krátkodobé dluhopisy	třetí strana
9980	Československá obchodní banka, a.s. - platební karty	třetí strana

Zdroj: ČNB (2013), vlastní úprava

Příloha 2 Ceník mezibankovního platebního styku ČNB platný od 1. 1. 2013

Položka	Operace	Cena v Kč
	Základní cena za zpracování jedné neprioritní vstupní položky předané zúčtovacímu centru v závislosti na počtu všech zpracovaných položek v měsíci	
0501010	a) do 249 999. položky v měsíci	0,12
0501011	b) od 250 000. do 2 499 999. položky v měsíci	0,08
0501012	c) od 2 500 000. do 4 999 999. položky v měsíci	0,04
0501013	d) od 5 000 000. položky v měsíci	0,02
	Přirážka k základní ceně položky podle pásma zpracování	
0501020	od 17:00 hod. dne D-1 do 09:00 hod. dne D I. pásmo	0,00
0501021	od 09:00 hod. do 12:00 hod. dne D II. pásmo	0,08
0501022	od 12:00 hod. do 13:00 hod. dne D III. pásmo	1,00
0501023	od 13:00 hod. do 14:00 hod. dne D IV. pásmo	3,00
0501024	od 14:00 hod. do 15:00 hod. dne D V. pásmo	20,00
0501025	od 15:00 hod. do 16:00 hod. dne D VI. pásmo	50,00
	Základní cena za zpracování jedné prioritní vstupní položky předané zúčtovacímu centru v závislosti na počtu všech zpracovaných položek v měsíci	
0501210	a) do 249 999. položky v měsíci	5,00
0501211	b) od 250 000. do 2 499 999. položky v měsíci	4,96
0501212	c) od 2 500 000. do 4 999 999. položky v měsíci	4,92
0501213	d) od 5 000 000. položky v měsíci	4,90
	Přirážka k základní ceně položky podle pásma zpracování	
0501220	od 17:00 hod. dne D-1 do 13:00 hod. dne D I. – III. pásmo	0,00
0501223	od 13:00 hod. do 14:00 hod. dne D IV. pásmo	5,00
0501224	od 14:00 hod. do 15:00 hod. dne D V. pásmo	20,00
0501225	od 15:00 hod. do 16:00 hod. dne D VI. pásmo	50,00
0501040	Vytvoření jedné výstupní položky	z darma
0501050	Zpracování faxového příkazu předaného na tiskopisu	1 000,00
0501060	Zpracování souboru vstupních dat (nosiče)	z darma

Zdroj: ČNB (2013)

Příloha 3 Ceník mezibankovního platebního styku ČNB platný od 1. 2. 2011

Položka	Operace	Cena v Kč
	Základní cena za zpracování jedné neprioritní vstupní položky předané zúčtovacímu centru v závislosti na počtu všech zpracovaných položek v měsíci	
0501010	a) do 249 999. položky v měsíci	0,12
0501011	b) od 250 000. do 2 499 999. položky v měsíci	0,08
0501012	c) od 2 500 000. do 4 999 999. položky v měsíci	0,04
0501013	d) od 5 000 000. položky v měsíci	0,02
	Přirážka k základní ceně položky podle pásma zpracování	
0501020	od 17:00 hod. dne D-1 do 07:00 hod. dne D I. pásmo	0,00
0501021	od 07:00 hod. do 12:00 hod. dne D II. pásmo	0,08
0501022	od 12:00 hod. do 13:00 hod. dne D III. pásmo	1,00
0501023	od 13:00 hod. do 14:00 hod. dne D IV. pásmo	3,00
0501024	od 14:00 hod. do 15:00 hod. dne D V. pásmo	20,00
0501025	od 15:00 hod. do 16:00 hod. dne D VI. pásmo	50,00
	Základní cena za zpracování jedné prioritní vstupní položky předané zúčtovacímu centru v závislosti na počtu všech zpracovaných položek v měsíci	
0501210	a) do 249 999. položky v měsíci	5,00
0501211	b) od 250 000. do 2 499 999. položky v měsíci	4,96
0501212	c) od 2 500 000. do 4 999 999. položky v měsíci	4,92
0501213	d) od 5 000 000. položky v měsíci	4,90
	Přirážka k základní ceně položky podle pásma zpracování	
0501220	od 17:00 hod. dne D-1 do 13:00 hod. dne D I. – III. pásmo	0,00
0501223	od 13:00 hod. do 14:00 hod. dne D IV. pásmo	5,00
0501224	od 14:00 hod. do 15:00 hod. dne D V. pásmo	20,00
0501225	od 15:00 hod. do 16:00 hod. dne D VI. pásmo	50,00
0501040	Vytvoření jedné výstupní položky	zdarma
0501050	Zpracování faxového příkazu předaného na tiskopisu	1 000,00
	Zpracování souboru vstupních dat (nosiče)	
0501060	a) druhý a další soubor vstupních dat mimo Systém přenosu zpráv a AMOS	100,00
0501061	b) první soubor vstupních dat mimo Systém přenosu zpráv a AMOS	zdarma
0501062	c) všechny soubory vstupních dat v Systému přenosu zpráv a AMOS	zdarma
0501070	Vytvoření souboru výstupních dat (nosiče) z archivovaných dat ¹⁾	500,00
0501080	Vyhledání položek z archivu (jedno zadané kritérium) ¹⁾	100,00

Zdroj: ČNB (2013)

Příloha 4 Ceník mezibankovního platebního styku ČNB platný od 1. 9. 2010

Položka	Operace	Cena v Kč
	Základní cena za zpracování jedné neprioritní vstupní položky předané zúčtovacímu centru v závislosti na počtu všech zpracovaných položek v měsíci	
0501010	a) do 249 999. položky v měsíci	0,12
0501011	b) od 250 000. do 2 499 999. položky v měsíci	0,08
0501012	c) od 2 500 000. do 4 999 999. položky v měsíci	0,04
0501013	d) od 5 000 000. položky v měsíci	0,02
	Přirážka k základní ceně položky podle pásma zpracování	
0501020	od 17:00 hod. dne D-1 do 07:00 hod. dne D I. pásmo	0,00
0501021	od 07:00 hod. do 11:30 hod. dne D II. pásmo	0,08
0501022	od 11:30 hod. do 12:30 hod. dne D III. pásmo	1,00
0501023	od 12:30 hod. do 13:30 hod. dne D IV. pásmo	3,00
0501024	od 13:30 hod. do 14:30 hod. dne D V. pásmo	20,00
0501025	od 14:30 hod. do 15:30 hod. dne D VI. pásmo	50,00
	Základní cena za zpracování jedné prioritní vstupní položky předané zúčtovacímu centru v závislosti na počtu všech zpracovaných položek v měsíci	
0501210	a) do 249 999. položky v měsíci	5,00
0501211	b) od 250 000. do 2 499 999. položky v měsíci	4,96
0501212	c) od 2 500 000. do 4 999 999. položky v měsíci	4,92
0501213	d) od 5 000 000. položky v měsíci	4,90
	Přirážka k základní ceně položky podle pásma zpracování	
0501220	od 17:00 hod. dne D-1 do 12:30 hod. dne D I. – III. pásmo	0,00
0501223	od 12:30 hod. do 13:30 hod. dne D IV. pásmo	5,00
0501224	od 13:30 hod. do 14:30 hod. dne D V. pásmo	20,00
0501225	od 14:30 hod. do 15:30 hod. dne D VI. pásmo	50,00
0501040	Vytvoření jedné výstupní položky	zdarma
0501050	Zpracování písemného příkazu předaného na tiskopisu	1 000,00
	Zpracování souboru vstupních dat (nosiče)	
0501060	a) druhý a další soubor vstupních dat mimo Systém přenosu zpráv	100,00
0501061	b) první soubor vstupních dat mimo Systém přenosu zpráv	zdarma
0501062	c) všechny soubory vstupních dat v Systému přenosu zpráv	zdarma
0501070	Vytvoření souboru výstupních dat (nosiče) z archivovaných dat ¹⁾	500,00
0501080	Vyhledání položky s datem zpracování starším než 30 kalendářních dnů ¹⁾	100,00

Zdroj: ČNB (2013)

Příloha 5 Ceník mezibankovního platebního styku ČNB platný od 1. 1. 2008

Položka	Operace	Cena v Kč
	Základní cena za zpracování jedné neprioritní vstupní položky předané zúčtovacímu centru v závislosti na počtu všech zpracovaných položek v měsíci	
0501010	a) do 249 999. položky v měsíci	0,15
0501011	b) od 250 000. do 2 499 999. položky v měsíci	0,11
0501012	c) od 2 500 000. do 4 999 999. položky v měsíci	0,07
0501013	d) od 5 000 000. položky v měsíci	0,03
	Přirážka k základní ceně položky podle pásma zpracování	
0501020	od 17:00 hod. dne D-1 do 06:00 hod. dne D I. pásmo	0,00
0501021	od 06:00 hod. do 10:00 hod. dne D II. pásmo	0,15
0501022	od 10:00 hod. do 12:30 hod. dne D III. pásmo	1,00
0501023	od 12:30 hod. do 13:30 hod. dne D IV. pásmo	3,00
0501024	od 13:30 hod. do 14:30 hod. dne D V. pásmo	20,00
0501025	od 14:30 hod. do 15:30 hod. dne D VI. pásmo	100,00
	Základní cena za zpracování jedné prioritní vstupní položky předané zúčtovacímu centru v závislosti na počtu všech zpracovaných položek v měsíci	
0501210	a) do 249 999. položky v měsíci	5,00
0501211	b) od 250 000. do 2 499 999. položky v měsíci	4,96
0501212	c) od 2 500 000. do 4 999 999. položky v měsíci	4,92
0501213	d) od 5 000 000. položky v měsíci	4,88
	Přirážka k základní ceně položky podle pásma zpracování	
0501220	od 17:00 hod. dne D-1 do 12:30 hod. dne D I. – III. pásmo	0,00
0501223	od 12:30 hod. do 13:30 hod. dne D IV. pásmo	5,00
0501224	od 13:30 hod. do 14:30 hod. dne D V. pásmo	20,00
0501225	od 14:30 hod. do 15:30 hod. dne D VI. pásmo	100,00
0501040	Vytvoření jedné výstupní položky	zdarma
0501050	Zpracování písemného příkazu předaného na tiskopisu	1 000,00
	Zpracování souboru vstupních dat (nosiče)	
0501060	a) druhý a další soubor vstupních dat mimo Systém přenosu zpráv	100,00
0501061	b) první soubor vstupních dat mimo Systém přenosu zpráv	zdarma
0501062	c) všechny soubory vstupních dat v Systému přenosu zpráv	zdarma
0501070	Vytvoření souboru výstupních dat (nosiče) z archivovaných dat	500,00
0501080	Vyhledání položky s datem zpracování starším než 30 kalendářních dnů	100,00

Zdroj: ČNB (2013)

Příloha 6 Ceník mezibankovního platebního styku ČNB platný od 1. 1. 2007

Položka	Operace	Cena v Kč
	Zpracování jedné neprioritní vstupní položky předané zúčtovacímu centru	
0501010	od 17:00 hod. dne D-1 do 00:00 hod. dne D I. pásmo	0,22
0501011	od 00:00 hod. do 08:30 hod. dne D II. pásmo	0,40
0501012	od 08:30 hod. do 12:30 hod. dne D III. pásmo	1,20
0501013	od 12:30 hod. do 13:30 hod. dne D IV. pásmo	4,--
0501014	od 13:30 hod. do 14:30 hod. dne D V. pásmo	20,--
0501015	od 14:30 hod. do 15:30 hod. dne D VI. pásmo	100,--
	Zpracování jedné prioritní vstupní položky předané zúčtovacímu centru	
0501210	od 17:00 hod. dne D-1 do 12:30 hod. dne D I. – III. pásmo	5,--
0501213	od 12:30 hod. do 13:30 hod. dne D IV. pásmo	10,--
0501214	od 13:30 hod. do 14:30 hod. dne D V. pásmo	20,--
0501215	od 14:30 hod. do 15:30 hod. dne D VI. pásmo	100,--
0501020	Vytvoření jedné výstupní položky	z darma
0501030	Zpracování písemného příkazu předaného na tiskopisu	1 000,--
	Zpracování souboru vstupních dat (nosiče)	
0501040	a) druhý a další soubor vstupních dat mimo Systém přenosu zpráv	100,--
0501041	b) první soubor vstupních dat mimo Systém přenosu zpráv	z darma
0501042	c) všechny soubory vstupních dat v Systému přenosu zpráv	z darma
0501050	Vytvoření souboru výstupních dat (nosiče) z archivovaných dat	500,--
0501060	Vyhledání položky s datem zpracování starším než 30 kalendářních dnů	100,--
	Sleva z ceny za zpracování jedné vstupní položky v závislosti na počtu zpracovaných položek v měsíci	
0501070	a) od 250 000. do 2 499 999. položky v měsíci	0,04
0501071	b) od 2 500 000. do 4 999 999. položky v měsíci	0,08
0501072	c) od 5 000 000. položky v měsíci	0,13

Zdroj: ČNB (2013)

Příloha 7 Ceník mezibankovního platebního styku ČNB platný od 1. 1. 2005

Položka	Operace	Cena v Kč
	Zpracování jedné vstupní položky předané zúčtovacímu centru	
0501010	a) od 17.00 hod. dne D-1 do 0.00 hod. dne D I pásmo	0,25
0501110	aa) od 17.00 hod. dne D-1 do 0.00 hod. dne D I pásmo ¹⁾	0,40
0501210	ab) od 17.00 hod. dne D-1 do 0.00 hod. dne D I pásmo – prioritní položka	5,--
0501011	b) od 0.00 do 8.30 hod. dne D II. pásmo	0,65
0501111	ba) od 0.00 do 8.30 hod. dne D II. pásmo ¹⁾	0,80
0501211	bb) od 0.00 do 8.30 hod. dne D II. pásmo – prioritní položka	5,--
0501012	c) od 8.30 do 12.30 hod. dne D III. pásmo	1,30
0501112	ca) od 8.30 do 12.30 hod. dne D III. pásmo ¹⁾	1,50
0501212	cb) od 8.30 do 12.30 hod. dne D III. pásmo – prioritní položka	5,--
0501013	d) od 12.30 do 13.30 hod. dne D IV. pásmo	5,--
0501113	da) od 12.30 do 13.30 hod. dne D IV. pásmo – prioritní položka	10,--
0501014	e) od 13.30 do 14.30 hod. dne D V. pásmo	20,--
0501114	ea) od 13.30 do 14.30 hod. dne D V. pásmo – prioritní položka	20,--
0501015	f) od 14.30 do 15.30 hod. dne D VI. pásmo	200,--
0501115	fa) od 14.30 do 15.30 hod. dne D VI. pásmo – prioritní položka	200,--
0501020	Vytvoření jedné výstupní položky	z darma
0501030	Zpracování písemného příkazu předaného na tiskopisu	1 000,--
	Zpracování souboru vstupních dat (nosiče)	
0501040	a) druhý a další soubor vstupních dat mimo Systém přenosu zpráv	100,--
0501041	b) první soubor vstupních dat mimo Systém přenosu zpráv	z darma
0501042	c) všechny soubory vstupních dat v Systému přenosu zpráv	z darma
0501050	Vytvoření souboru výstupních dat (nosiče) z archivovaných dat	500,--
0501060	Vyhledání položky s datem zpracování starším než 30 kalendářních dnů	100,--
	Sleva z ceny za zpracování jedné vstupní položky v závislosti na počtu zpracovaných položek v měsíci	
0501070	a) od 250 000. do 2 499 999. položky v měsíci	0,05
0501071	b) od 2 500 000. do 4 999 999. položky v měsíci	0,10
0501072	c) od 5 000 000. položky v měsíci a další	0,15

Zdroj: ČNB (2013)

Příloha 8 Hodnocení úspěšnosti jednotlivých zemí eurozóny z hlediska absolutních hodnot objemu a výše plateb procházející skrz TARGET2 v roce 2012

	Objem plateb 2012	Pořadí	Výše plateb 2012 (v mld. EUR)	Pořadí
AT	1 717 949	7.	6 486	10.
CY	156 910	19.	701	17.
DE	44 956 404	1.	195 561	1.
LT	125 752	22.	137	23.
LV	328 026	15.	186	22.
LU	898 312	11.	18 015	8.
MT	40 285	24.	261	21.
SI	713 241	13.	714	16.
BE	2 548 400	6.	26 634	6.
FI	412 543	14.	21 872	7.
FR	8 660 482	3.	110 252	2.
IE	1 027 144	10.	4 398	12.
NL	8 484 736	4.	105 508	3.
PT	1 066 552	9.	3 709	13.
ES	7 618 477	5.	88 333	4.
DK	200 343	18.	2 896	14.
EE	92 099	23.	320	18.
GR	1 109 668	8.	5 021	11.
IT	8 918 385	2.	32 663	5.
PL	814 715	12.	301	20.
ECB	141 671	20.	8 893	9.
SK	278 956	16.	840	15.
BG	140 818	21.	313	19.
RO	219 510	17.	115	24.

Zdroj: ECB (2013), vlastní úprava